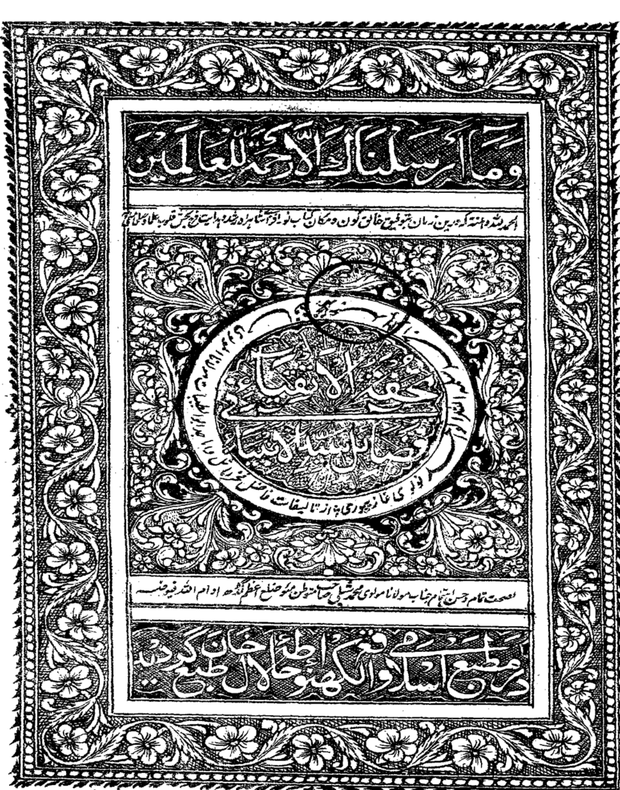

وما ارسلناک الا رحمة للعالمین
الحمد للہ والمنة کہ دریں زمان بتوفیق خالق کون ومکان کتاب نو ایں آشنا ہزار رشد و ہدایت فرح بخش قلوب علما و طلبا
تصحیح تمام وحسن اہتمام جناب مولانا مولوی محمد شبلی صاحب متوطن مئو ضلع اعظم گڈھ دام اللہ فیوضہ

بسم الله الرحمن الرحیم

بنام خدا بخشاینده مهربان

الحمد لله الذی ارسل الانبیاء والمرسلین علیهم

همه ستایش مر خدا راست که فرستاد انبیاء و مرسلین را بر ایشان

الصلوات منهم من کلم الله ورفع بعضهم درجات اشهد

رحمتهای خدا نازل باد از این پیغمبران کسی است که کلام کرد با خدا و بلند کرد خدا بعض را پایها گواهی میدهم

ان لا اله الا الله وحده لا شریک له واعوذ بالله

اینکه نیست معبودی برحق مگر خدا یگانه است نیست شریکی او را و پناه میگیرم بخدا

من الخیالات المخترعات واشهد ان محمدا عبده

از خیالات نو پیدا کرده شده و گواهی میدهم اینکه محمد صلی الله علیه وسلم بنده خدا است

ورسوله الذی هدانا سبیل الحق وحفظنا عن

و پیغمبر خدا است آنکه نمود ما را راه حق و نگاهداشت ما را از

٣

الضلالة والظلمت صلى الله عليه صلوة دائمة لا تنفد

گمراهي و تاريكيها درود بفرستد خدا بر آنحضرت درود دائم كه فنا نشود

كما لا تنفد ما في علم ربي من الكلمت وعلى اله واصحابه

چنانكه فنا نشود آنچه در علم پروردگار منست از كلمات و درود بفرستد خدا بر آل آنحضرت و اصحاب آنحضرت

الذين اوضحوا مناهج الصدق وفتحوا لنا ابواب الحسنات

آنانكه واضح گردانيدند راههاى صدق را و كشادند براى ما درهاى نيكيها را

اما بعد فيقول العبد المفتقر الى رحمة رب العلمين وشفاعة سيد

ليكن بعد حمد و صلوة پس ميگويد بنده محتاج بسوى رحمت پروردگار عالمها و بسوى شفاعت سيد

المرسلين ابو الطيبات محمد عبد الواحد

المرسلين ابو الطيبات محمد عبد الواحد

النولوى الغازيفورى ابن المنشي محمد

ساكن نولى ضلع غازى پور پسر منشى محمد

نصير الدين صانهما الله عن الافات والشرور

نصير الدين نگاه دارد آن هر دو را خداى تعالى از آفتها و بديها

وجمعهما تحت لواء الحمد يوم ينفخ في الصور ان الله

و جمع كند خداوند تعالى آن هر دو را زير لواء حمد روزيكه دميده شود در صور هر آينه خدا

وملائكته يعتنون باظهار شرف النبي الكريم وتعظيم

و فرشتگان خدا اهتمام مى كنند بظاهر كردن بزرگى نبى كريم يعنى آنحضرت صلى الله عليه وسلم و بزرگ داشتن

شانه العظيم كما قال العلامة البيضاوي في تفسير

شان برتر آنحضرت چنانكه گفت علامه بيضاوى در تفسير

قَوْلِهٖ تَعَالٰی اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ وَاٰيَةُ تَعَالٰی

قول خدا تعالے ان الله و ملائکة یصلون علی النبی و ہر آئینہ خدا تعالے

اَنْعَمَ عَلَيْنَآ اِذْ بَعَثَ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَجَعَلَنَا

انعام کرد بر ما چون فرستاد پیغمبر صلے الله علیه وسلم را و گردانید ما را

فِيْٓ اُمَّتِهٖ خَيْرِ الْاُمَمِ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ نَّعْتَنِيَ بِاِظْهَارِ

در امت آنحضرت که آن امت نیکوترین امتهاست پس ما سزاوارتریم تا به اہتمام کنیم برای فاش کردن

شَرَفِهٖ وَتَعْظِيْمِ شَانِهٖ وَاَنْ نُّحَدِّثَ بِهٰذِهِ النِّعْمَةِ الْعَظِيْمَةِ

بزرگی آنحضرت و تعظیم شان آنحضرت و باینکه سخن گوئیم باس نعمہ بزرگ

وَاِنِّيْ رَاَيْتُ شَوْقَ النَّاسِ بِفَضْلِ اللّٰهِ تَعَالٰی اِلٰی

و ہر آئینہ من دانستم شوق مردم را بفضل خداوند تعالے بسوی

ذِكْرِ اَوْصَافِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَمَعْتُ

ذکر وصفهای آنحضرت صلے الله علیه وسلم پس جمع کردم

فِيْ هٰذِهِ الْاَوْرَاقِ بَعْضَ اٰيَاتِ الْقُرْاٰنِ الْعَظِيْمِ

درین ورقها بعض آیتهای قرآن عظیم

وَاَحَادِيْثِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ فِيْ فَضَائِلِهٖ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و بعض حدیثهای پیغمبر بزرگ را که در فضائل آنحضرت صلے الله علیه

وَسَلَّمَ مَعَ تَوْضِيْحِ مَخَارِجِ الْاٰيَاتِ وَالْاَحَادِيْثِ وَرَتَّبْتُهٗ

وسلم اند و جمع کردم با واضح کردن مخرجهای آیات و احادیث و ترتیب کردم آن بعض آیات و

عَلٰٓى اَبْوَابٍ وَسَمَّيْتُ هٰذَا الْكِتَابَ بِتُحْفَةِ الْاَتْقِيَآءِ

بر چند بابها و نام نهادم این کتاب را تحفه الاتقیا

فِي فَضَائِلِ سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَبِاللهِ التَّوْفِيقُ فِي الْابْتِدَاءِ
در فضائل سید الانبیا و باخدا التوفیق است در ابتدا

وَالْانْتِهَاءِ وَأَرْجُو مِمَّنْ يُطَالِعُهُ وَيَنْتَفِعُ بِهِ أَنْ يَدْعُوَ
و انتها و امیدمی دارم از کسیکه مطالعه کند این کتاب را و نفع گیرد از وی اینکه دعا کند

لِي بِخَيْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَحُسْنِ الْخَاتِمَةِ وَأَنْ يَتَجَاوَزَ
بحق من برای نیکوئی دنیا و آخرت و نکوئی خاتمه و اینکه تجاوز کند

عَنِ الْخَطَاءِ فِي تَرْتِيبِ الْأَبْوَابِ وَالْأَحَادِيثِ وَغَيْرِهِ
از خطائیکه در ترتیب بابها و حدیثها و غیره باشد

إِنْ وَجَدَهُ فَإِنِّي مَا أَرَدْتُ مِنْهُ الْفَخْرَ فِي الدُّنْيَا بَلْ
اگر یافت آن خطا را پس بدرستیکه من اراده نکردم ازین کتاب فخر را در دنیا بلکه

نَوَيْتُ ثَوَابَ الْعَاقِبَةِ وَأَسْأَلُ اللهَ تَعَالَى أَنْ يَجْعَلَهُ
نیت کردم ثواب عاقبت را و سوال میکنم خدا تعالی را اینکه بگرداند این کتاب را

لِي سَبَبًا لِشَفَاعَةِ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ
برای من سبب برای شفاعت سردار عالمها درود بفرستد خدا بر آنحضرت و

عَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ
بر باقی همه انبیا و مرسلین و درود بفرستد خدا بر آل و اصحاب آنحضرت

وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ أَجْمَعِينَ
و زنان و ذریات آنحضرت همگنان

الْبَابُ الْأَوَّلُ فِي شَفَقَةِ سَيِّدِنَا
باب اول در بیان شفقت سیدنا

محمد صلى الله عليه وعلى آله واصحابه وسلم

محمد صلى الله عليه وعلى آله واصحابه وسلم

على امته قال الله تعالى في آخر سورة التوبة

برامت خود فرمود خدا تعالى در آخر سورة توبه

لقد جاءكم رسول من انفسكم عزيز عليه

اى مسلمانان هر آئينه آمده است بشما پيغمبرے از جنس شما سخت است برو

ما عنتم حريص عليكم بالمؤمنين رؤف رحيم

رنج شما حرص كننده است بر آرام شما بمسلمانان نهايت بخشاينده مهربانست

فان تولوا فقل حسبي الله لا اله الا هو عليه

پس اگر برگشته شوند پس بگو كافيست مرا خدا نيست معبودے مگروى برو

توكلت وهو رب العرش العظيم عن ابي هريرة

توكل كردم واوست خداوند عرش بزرگ روايت است از ابى هريرة

قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لكل نبي

گفت گفت پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم براى هر پيغمبر

دعوة مستجابة فتعجل كل نبي دعوته واني

دعائيست مقبول پس زود كرد هر پيغمبر بدعاى خود وهر آئينه من

اختبأت دعوتي شفاعة لامتي يوم القيمة

پوشيده داشتم دعاى خود را براے شفاعت حق امت خود در روز قيامت

فهي نائلة ان شاء الله من مات من امتي لا يشرك

پس آن دعا دريابنده است اگر خواسته خدا است آنرا كه مرد از امت من درين حال كه شريك نميكند

بقیہ

[illegible]

بِاللّٰهِ شَيْئًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ اٰخِرِ بَابِ اِثْبَاتِ الشَّفَاعَةِ
بخدا چیزی را روایت کرد این را مسلم در آخر باب اثبات الشفاعة

مِنْ كِتَابِ الْاِيْمَانِ مِنْ صَحِيْحِهٖ وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ
از جملہ ابواب کتاب الایمان از صحیح مسلم و در روایت است از انس بن مالک

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحْسَنَ النَّاسِ
کہ گفت بود پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نیکوترین آدمیان

وَكَانَ اَجْوَدَ النَّاسِ وَكَانَ اَشْجَعَ النَّاسِ وَلَقَدْ فَزِعَ
و بود سخی ترین آدمیان و بود دلیر ترین آدمیان و ہر آئینہ ہولناک شدند

اَهْلُ الْمَدِيْنَةِ ذَاتَ لَيْلَةٍ فَانْطَلَقَ نَاسٌ قِبَلَ الصَّوْتِ
ساکنان مدینہ یک شب پس رفتند مردم جانب آواز

فَتَلَقَّاهُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَاجِعًا
پس پیش آمد ایشان را پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم در حالت واپسی

وَقَدْ سَبَقَهُمْ اِلَى الصَّوْتِ وَهُوَ عَلٰى فَرَسٍ لِاَبِيْ طَلْحَةَ
در حالیکہ ہر آئینہ سبقت کردہ بود بر ایشان جانب آواز و آنحضرت بر اسپ ابی طلحہ بود

عُرْيٍ فِيْ عُنُقِهِ السَّيْفُ وَهُوَ يَقُوْلُ لَمْ تُرَاعُوْا لَمْ تُرَاعُوْا
و آن اسپ برہنہ بے زین بود و در گردن حضرت شمشیر بود و آنحضرت می گفت خوفناک نشوید خوفناک نشوید

قَالَ وَجَدْنَاهُ بَحْرًا اَوْ اِنَّهٗ لَبَحْرٌ قَالَ وَكَانَ فَرَسًا يُبَطَّأُ رَوَاهُ
و گفت آنحضرت یافتیم این اسپ را در تیز رفتن مثل دریا یا این گفت کہ ہر آئینہ این اسپ در تیزی مثل دریا است و بود

مُسْلِمٌ فِيْ بَابِ شَجَاعَتِهٖ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كِتَابِ
مسلم در باب بیان شجاعت آنحضرت صلے اللہ علیہ وسلم و آن باب از جملہ کتاب

فی ہذا الحدیث بیان کمال شفقۃ النبی صلے اللہ علیہ وسلم علی امتہ ورعایتہ [illegible]

[illegible]

باقی بصفحہ [illegible]

الفضائل من صحيحه واللفظ له ورواه البخاري

الفضائل است آن کتاب الفضائل که از صحیح مسلم است ولفظ حدیث در روایت اوست وروایت کرد این را بخاری

بمعناه مع تغير يسير في باب حسن الخلق والسخاء من

یعنی آن حدیث بتغیر اندک در باب حسن الخلق والسخا از جمله

كتاب الادب من صحيحه وعن مالك بن الحويرث

کتاب الادب از جمله صحیح بخاری مروایت است از مالک بن حویرث

قال اتينا النبي صلى الله عليه وسلم ونحن شببة

که گفت آمدیم نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم وما جوانان

متقاربون فاقمنا عنده عشرين ليلة وكان رسول الله

متقارب بودیم پس اقامت کردیم نزد آنحضرت بست شب وبود پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم رفيقا فلما ظن انا قد اشتهينا

صلی الله علیه وسلم رفیق یعنی نرمی کننده پس هرگاه گمان برد آنحضرت که هر آئینه ما بالتحقیق خواهش کردیم

اهلنا او قد اشتقنا سألنا عمن تركنا بعدنا فاخبرناه

کسان خانه خود را یا بالتحقیق آرزومند شدیم پرسید ما را از کسانیکه گذاشتیم آنها را پس خود پس آگاه کردیم آنحضرت را

قال ارجعوا الى اهليكم فاقيموا فيهم وعلموهم ومروهم

فرمود واپس بروید سوی کسان خانه خود پس آرام کنید در ایشان وبیاموزید ایشان را وفرمان کنید ایشان را

وذكر اشياء احفظها او لا احفظها وصلوا كما رأيتموني

ویاد کرد چیزها را یاد دارم آنرا یا یاد ندارم ونماز گزارید چنانکه دیدید مرا که

اصلي فاذا حضرت الصلوة فليؤذن لكم احدكم

نماز می گذارم پس هرگاه بیاید وقت نماز پس باید که اذان دهد برای شما یکی از شما

وَلِيُؤَمَّكُمْ أَكْبَرُكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ

و باید که امامت شما کند هر که اکبر باشد در شما روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب

أَخْبَارِ الْآحَادِ وَعَنْ أَنَسٍ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اخبار الاحاد در روایت است از انس و او روایت کرد از پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا وَبَشِّرُوا وَلَا تُنَفِّرُوا

وسلم که فرمود آنحضرت آسانی کنید و سختی مکنید و خبر خوش دهید و دور مرانید

عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللهِ يُذَكِّرُ النَّاسَ فِي كُلِّ

روایت است از ابی وائل گفت که بود عبد الله پند میداد مردم را در هر

خَمِيسٍ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمٰنِ لَوَدِدْتُ أَنَّكَ

پنجشنبه پس گفت او را یک مرد یا ابا عبد الرحمن هر آئینه دوست میدارم بدرستیکه تو

ذَكَّرْتَنَا كُلَّ يَوْمٍ قَالَ أَمَا إِنَّهُ يَمْنَعُنِي مِنْ ذٰلِكَ أَنِّي أَكْرَهُ

پند دهی هر روز گفت آگاه باش هر آئینه شان اینست که باز میدارد مرا ازین کار بدرستیکه من ناخوش میدارم

أَنْ أُمِلَّكُمْ وَإِنِّي أَتَخَوَّلُكُمْ بِالْمَوْعِظَةِ كَمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

اینکه غمگین کنم شما را و هر آئینه من تعهد می کنم شما را بنصیحت چنانکه بود پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَخَوَّلُنَا بِهَا مَخَافَةَ السَّآمَةِ عَلَيْنَا رَوَاهُمَا

علیه وسلم تعهد میکرد ما را بنصیحت از خوف رنج رسانیدن ما را روایت کرد این دو حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم و در روایت است از انس بن

مَالِكٍ حَدَّثَ أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِنِّي

مالک که حدیث بیان کرد که هر آئینه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت که هر آئینه من

لأدخل في الصلوة وأنا أريد إطالتها فأسمع بكاء الصبي
بتحقیق داخل میشوم درنماز درحالیکه من قصد میکنم درازکردن آن نماز را پس می شنوم گریه کودک

فأتجوز في صلوتي مما أعلم من شدة[۱] وجد أمه من
پس کوتاهی میکنم درنماز خود ازان سبب که میدانم از سختی اندوه مادرآن از

بكائه رواه البخاري في صحيحه في كتاب الصلوة في
گریه طفل روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری درکتاب الصلوة در

باب من أخف الصلوة عند بكاء الصبي وعن أبي
باب بیان کسیکه خفیف گزارد نماز را نزد گریه کودک وروایت است از

مسعود الأنصاري قال قال رجل يا رسول الله لا أكاد
ابی مسعود انصاری که گفت گفت مردے یارسول الله نه قریب ام

أدرك الصلوة مما[۲] يطول بنا فلان فما رأيت النبي صلى
که دررسم نماز را ازانکه درازمیکند با فلان کس پس نه دیدم پیغمبر صلے

الله عليه وسلم في موعظة أشد غضبا من يومئذ
الله علیه وسلم را درهیچ وقت پند دادن سخت تر ازروی غضب ازان روز

فقال أيها الناس إنكم منفرون فمن صلى بالناس فليخفف
پس گفت اے مردم هرآئینه شما رمانندگان هستید پس هرکسیکه نمازگزارد بمردم پس باید که کوتاه کند

فإن[۳] فيهم المريض والضعيف وذا الحاجة رواه البخاري
پس هرآئینه درمردم بیمار اند وکمزور وصاحب حاجت روایت کرد این حدیث را

في صحيحه في كتاب العلم وعن سعد أن رسول الله
در صحیح بخاری درکتاب العلم وروایت است از سعد که هرآئینه پیغمبر خدا

[۱] قوله من شدة وجد أمه وجد يطلق على الحزن والحب والمراد ههنا هو الحزن كذا في مجمع بحار الانوار وهذا من كرام عادته وهو احسن الاخلاق في خشية من ادخال المشقة على نفوس امته وكان بالمؤمنين رحيما قاله العلامة القسطلاني في ارشاد الساري

[۲] قوله مما يطول بنا فلان هو معاذ بن جبل ... قوله انكم منفرون ... القسطلاني في شرح صحيح البخاري

[۳] قوله فان فيهم المريض ... فانه صلى الله عليه وسلم ... الصلوة

۱۰

صلى الله عليه وسلم أعطى رهطا وسعد جالس

صلى الله عليه وسلم داد گروهی را و سعد نشسته بود

فترك رسول الله صلى الله عليه وسلم رجلا هو

پس گذاشت پیغمبر خدا صلى الله عليه وسلم مردی را که آن

أعجبهم إلي فقلت يا رسول الله ما لك عن فلان

خوشترین ایشان بود نزد من پس گفتم یا رسول الله چیست برای تو از فلان

فوالله إني لأراه مؤمنا فقال أو مسلما فسكت قليلا

پس سوگند بخدا هر آئینه من بتحقیق می بینم وی را مومن پس گفت آنحضرت بلکه مسلم پس خاموش ماندم

ثم غلبني ما أعلم منه فعدت لمقالتي فقلت ما لك

پستر چیره شد مرا چیزیکه می دانم از وی پس عود کردم سخن خود را پس گفتم چیست برای تو

عن فلان فوالله إني لأراه مؤمنا فقال أو مسلما

از فلان پس سوگند بخدا هر آئینه من بتحقیق می بینم وی را مومن پس گفت بلکه مسلم

فسكت قليلا ثم غلبني ما أعلم منه فعدت لمقالتي

پس خاموش ماندم اندکی پستر غالب شد مرا چیزیکه می دانم از وی پس عود کردم سخن خود را

وعاد رسول الله صلى الله عليه وسلم ثم قال يا سعد

و عود کرد پیغمبر خدا صلى الله عليه وسلم پستر گفت ای سعد

إني لأعطي الرجل وغيره أحب إلي منه خشية

هر آئینه من بتحقیق میدهم مرد را و سوای وی دوست تر است نزد من از آن مرد از ترس

أن يكبه الله في النار رواه البخاري في صحيحه في باب

اینکه اندازد وی را خدا در دوزخ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در باب

اِذَا لَمْ يَكُنِ الْاِسْلَامُ عَلَى الْحَقِيْقَةِ مِنْ كِتَابِ الْاِيْمَانِ وَرَوَاهُ
حال وقتیکه نباشد اسلام بر حقیقت از جمله کتاب الایمان و روایت کرد این حدیث را

مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الزَّكَاةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ
مسلم در صحیح مسلم در کتاب الزکاة و روایت است از ابن عباس

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَمَعَهٗ بِلَالٌ
که هر آئینه پیغمبر صلی الله علیه و سلم بیرون شد و همراه آن حضرت بلال بود

فَظَنَّ اَنَّهٗ لَمْ يُسْمِعِ النِّسَاءَ فَوَعَظَهُنَّ وَاَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ
پس گمان برد آنحضرت که هر آئینه وی نشنوانیده زنان را پس پند داد زنان را و فرمود ایشان را برای دادن

فَجَعَلَتِ الْمَرْاَةُ تُلْقِي الْقُرْطَ وَالْخَاتَمَ وَبِلَالٌ يَاْخُذُ
پس گشت زن که می انداخت گوشواره و انگشتری را و بلال می گرفت

فِيْ طَرَفِ ثَوْبِهٖ وَعَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ
در کرانهٔ جامه خود و روایت است از ابی سعید خدری که گفت گفتند

النِّسَاءُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ غَلَبَنَا عَلَيْكَ
زنان به پیغمبر صلی الله علیه و سلم غالب شدند بر ما در استفاده از قول تو

الرِّجَالُ فَاجْعَلْ لَنَا يَوْمًا مِنْ نَفْسِكَ فَوَعَدَهُنَّ
مردان پس بگردان برای ما روزی از ذات خود پس وعده کرد آن زنان را

يَوْمًا لَقِيَهُنَّ فِيْهِ فَوَعَظَهُنَّ وَاَمَرَهُنَّ فَكَانَ فِيْمَا قَالَ
بروزی که ملاقات کرد ایشان را در آن روز پس پند داد و فرمود ایشان را پس بود در چیزها یکه گفت

لَهُنَّ مَا مِنْكُنَّ امْرَاَةٌ تُقَدِّمُ ثَلٰثَةً مِنْ وَلَدِهَا اِلَّا
برای ایشان نیست از شما زنی که پیش کند سه از پسران خود مگر

قوله فوعظهن علیه الصلوة والسلام بقوله انی رایتکن اکثر اہل النار لانکن تکثرن اللعن وتکفرن العشیر وهذا اصل فی حضور النساء مجالس الوعظ ونحوه بشرط امن الفتنة ۱۲ قوله وامرهن بالصدقة ای النفلیة لانهن اکثر اہل النار لانها ماحیة لکثیر من الذنوب المدخلة النار اولانه کان وقت حاجة الی المواساة والصدقة یومئذ کانت افضل وجوه البر ۱۲

قوله فجعلت المرأة تلقی القرط ... ویکون المراد اذنها قاله القسطلانی ...

وفی شرح صحیح البخاری ... صلی الله علیه وسلم ... [illegible] قاله العلامة القسطلانی ۱۲

۱۲

كَانَ لَهُمَا حِجَابًا مِنَ النَّارِ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثْنَيْنِ فَقَالَ

باشند آن پسران برای آن زن پرده از دوزخ پس گفت زنی و دو پس گفت آنحضرت

وَاثْنَيْنِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهٖ فِي كِتَابِ الْعِلْمِ

و دو روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم

وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ اُبَيٍّ لَمَّا

و روایت است از عبد الله بن عمر که هر آئینه عبد الله بن ابی وقتیکه

تُوُفِّيَ جَاءَ ابْنُهٗ اِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مرد آمد پسر وی سوی پیغمبر صلے الله علیه و سلم

فَقَالَ اَعْطِنِيْ قَمِيْصَكَ اُكَفِّنْهُ فِيْهِ وَصَلِّ عَلَيْهِ

پس گفت آن پسر بده ای آنحضرت مرا پیراهن خود که کفن سازم وی را دران پیراهن مبارک و نماز جنازه گزار بروی

وَاسْتَغْفِرْ لَهٗ فَاَعْطَاهُ قَمِيْصَهٗ فَقَالَ اٰذِنِّيْ اُصَلِّيْ

و طلب آمرزش کن برای وی پس داد آنحضرت اورا پیراهن خود پس گفت آنحضرت خبر ده مرا که نماز گزارم

عَلَيْهِ فَاٰذَنَهٗ فَلَمَّا اَرَادَ اَنْ يُّصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهٗ عُمَرُ

بروی پس خبر داد آنحضرت را پس چون قصد کرد آنحضرت آنکه نماز گزارد بروی کشید آنحضرت را عمر رضی

فَقَالَ اَلَيْسَ اللّٰهُ نَهَاكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِيْنَ

پس گفت آیا نیست که خدا منع کرد ترا اینکه نماز گزاری بر منافقین

فَقَالَ اَنَا بَيْنَ خِيَرَتَيْنِ فَقَالَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ

پس گفت من میان دو اختیارم پس گفت خدا طلب آمرزش کن برای ایشان یا طلب آمرزش

لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِيْنَ مَرَّةً فَلَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ

برای ایشان اگر طلب آمرزش کنی برای ایشان هفتاد بار پس هرگز آمرزش نکند خدا

١٣ قوله فقال انا بين خيرتين

فقال عليه الصلوة والسلام لأزيدن على السبعين فهم من السبعين العدد المخصوص لانه الاصل قاله العلامة القسطلاني في شرح صحيح البخاري ١٢

لَهُمْ فَصَلّٰی عَلَيْهِ فَنَزَلَتْ وَلَا تُصَلِّ عَلٰی اَحَدٍ مِّنْهُمْ

ایشان را پس نماز گزارد آنحضرت بر عبد الله بن ابی پس نازل شد و گمراز نماز بر هیچ یک از منافقان

مَاتَ اَبَدًا وَّلَا تَقُمْ عَلٰی قَبْرِهٖ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ فِیْ

که بمیرد هرگز و مالیست بر گور وے روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِیْحِهٖ فِیْ کِتَابِ الْجَنَآئِزِ وَاللَّفْظُ لَهٗ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ

صحیح بخاری در کتاب الجنائز ولفظ حدیث در روایت اوست وروایت کرد این حدیث را مسلم

مَعَ تَغْیِیْرٍ یَّسِیْرٍ فِیْ صَحِیْحِهٖ فِیْ کِتَابِ الْفَضَآئِلِ وَعَنْ

با تغییر اندک در صحیح مسلم در کتاب الفضائل وروایت است از

جَابِرٍ قَالَ اَتَی النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ عَبْدَ اللّٰهِ

جابر کہ گفت آمد پیغمبر صلی الله علیه وسلم نزد عبد الله

بْنَ اُبَیٍّ بَعْدَ مَا دُفِنَ فَاَخْرَجَهٗ فَنَفَثَ فِیْهِ مِنْ رِّیْقِهٖ

بن ابی پس آنکه انداخته شد عبد الله بن ابی در گور پس بیرون کرد آنحضرت وی را پس در دمید در عبد الله

وَاَلْبَسَهٗ قَمِیْصَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِیُّ فِیْ صَحِیْحِهٖ فِیْ کِتَابِ

و پوشانید آنحضرت عبد الله بن ابی را پیراهن خود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْجَنَآئِزِ وَعَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ قَالَ جَآءَ الطُّفَیْلُ بْنُ عَمْرٍو

الجنائز وروایت است از ابی ہریرة کہ گفت آمد طفیل بن عمرو

اِلَی النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اِنَّ دَوْسًا

سوی پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس گفت طفیل ہر آئینہ قبیلہ دوس

قَدْ هَلَکَتْ عَصَتْ وَاَبَتْ فَادْعُ اللّٰهَ عَلَیْهِمْ فَقَالَ

بتحقیق ہلاک شد نافرمانی کرد وانکار کرد پس دعا کن از خدا برای ضرر ایشان پس گفت آنحضرت

[illegible marginal notes]

اَللّٰهُمَّ اهْدِ دَوْسًا وَأْتِ بِهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

ای پروردگار رهنمائی کن دوس را و بیار ایشان را روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْمَغَازِي فِي بَابِ قِصَّةِ دَوْسٍ

صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب قصه دوس

وَالطُّفَيْلِ بْنِ عَمْرٍو الدَّوْسِيِّ وَعَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللّٰهِ

و طفیل بن عمرو دوسی و روایت است از ان ابی هریره که او شنید پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ إِنَّمَا مَثَلِي وَمَثَلُ النَّاسِ

صلی الله علیه و سلم را که او میفرمود جز این نیست که مثال من و مثال مردم

كَمَثَلِ رَجُلٍ اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ

مانند مثال کسی است که روشن کرد آتش را پس هرگاه روشن کرد این آتش گرد آن شخص را

جَعَلَ الْفَرَاشُ وَهٰذِهِ الدَّوَابُّ الَّتِي تَقَعُ فِي النَّارِ

آماده شدند پروانهای چراغ و این کرمها که می افتند در آتش

يَقَعْنَ فِيهَا وَجَعَلَ يَنْزِعُهُنَّ وَيَغْلِبْنَهُ فَيَقْتَحِمْنَ فِيهَا

برینکه افتند در ان آتش و گشت آن شخص که می کشید اینها را و غلبه کردند آن پروانها و کرمها بران شخص

فَأَنَا آخُذُ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ وَهُمْ يَقْتَحِمُونَ فِيهَا رَوَاهُ

پس من میگیرم جای بستن ازار شما برای باز داشتن از آتش و شما می افتید دران آتش روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الرقاق در باب

الْإِنْتِهَاءِ عَنِ الْمَعَاصِي وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي

الانتهاء عن المعاصی و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی حدیث در

١٥

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَفِي اٰخِرِ الرِّوَايَتِهٖ لَهٗ

صحیح مسلم در کتاب الفضائل ودر آخر روایت مسلم است

فَاَنَا اٰخِذٌ بِحُجَزِكُمْ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ النَّارِ هَلُمَّ عَنِ

پس من می گیرم جای بستن ازار شما برای باز داشتن از آتش ومیگویم باز بیائید از آتش باز بیائید از

النَّارِ فَتَغْلِبُونِّي وَتَقَحَّمُونَ فِيهَا وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ

آتش پس غلبه می کنید بر من ومی افتید دران آتش وروایت است از ابی هریره

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا مِنْ مُؤْمِنٍ

که هر آینه پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت نیست مسلمانے

اِلَّا وَاَنَا اَوْلٰى بِهٖ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ اِقْرَؤُا اِنْ شِئْتُمْ

مگر حال اینست که من نزدیک ترم بوی در دنیا وآخرت بخوانید اگر بخواهید

اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ فَاَيُّمَا مُؤْمِنٍ

نبی سزاوار تر است بمسلمانان از نفسهای ایشان پس هر مسلمان

مَاتَ وَتَرَكَ مَالًا فَلْيَرِثْهُ عَصَبَتُهٗ مَنْ كَانُوا

که بمرد وبگذارد مال را پس باید که وارث شوند عصبه وی کسانیکه باشند

مَنْ تَرَكَ دَيْنًا اَوْ ضَيَاعًا فَلْيَاْتِنِي فَاَنَا مَوْلَاهُ رَوَاهُ

هر که بگذارد دین را یا عیال را پس باید که بیاید آن شخص مرا پس من ولی وی هستم روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهٖ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلٰى مَنْ تَرَكَ

بخاری در صحیح بخاری در باب نماز بر کسیکه گذاشت

دَيْنًا مِنْ كِتَابِ الْاِسْتِقْرَاضِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

دین را از جمله کتاب الاستقراض وروایت کرد این حدیث را ترمذی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَمْنَاهُ مُخْتَصَرًا فِي أَوَّلِ أَبْوَابِ الْفَرَائِضِ مِنْ جَامِعِ

تصنیفش مختصر در شروع ابواب فرائض از جمله جامع ترمذی

وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

وروایت است از انس بن مالک که گفت بود پیغمبر خدا صلے

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْخُلُ عَلَى أُمِّ حَرَامٍ بِنْتِ مِلْحَانَ

الله علیه وسلم در می آمد در خانه ام حرام بنت ملحان

وَكَانَتْ أُمُّ حَرَامٍ تَحْتَ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ فَدَخَلَ

و بود ام حرام در نکاح عباده بن صامت پس در آمد

عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَطْعَمَتْهُ

بخانه ام حرام پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس طعام خورانید آن زن آنحضرت را

وَجَعَلَتْ تَفْلِي رَأْسَهُ فَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

و گشت آن زن که سپش می جست از سر مبارک آنحضرت پس خفت پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ يَضْحَكُ قَالَتْ فَقُلْتُ

علیه وسلم پس بیدار شد آنحضرت در حالیکه آنحضرت می خندید گفت آن زن پس گفتم

مَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي

کدام چیز بخنده می آرد ترا یا رسول الله گفت آنحضرت چند کسان از امت من

عُرِضُوا عَلَيَّ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَرْكَبُونَ ثَبَجَ

پیش کرده شدند بر من جهاد کنندگان در راه خدا سوار میشوند آن کسان

هَذَا الْبَحْرِ مُلُوكًا عَلَى الْأَسِرَّةِ أَوْ مِثْلَ الْمُلُوكِ

این دریا مانند بادشاهان بر تختها یا این لفظ گفت مثل الملوک

عَلَى الْأَسِرَّةِ شَكَّ إِسْحٰقُ قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ

علے الاسرة شک کرد اسحاق گفت ام حرام پس گفتم یا رسول الله

اُدْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ فَدَعَا لَهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى

دعا کن از خدا اینکه بگرداند مرا از جملهٔ ایشان پس دعا کرد برای ام حرام پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ اسْتَيْقَظَ وَهُوَ

الله علیه وسلم پستر نهاد سرخود را بستر بیدار شد درحالیکه آنحضرت

يَضْحَكُ فَقُلْتُ وَمَا يُضْحِكُكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ

می خندید پس گفتم وچه چیز بخنداند ترا یا رسول الله گفت آنحضرت

نَاسٌ مِنْ أُمَّتِي عُرِضُوا عَلَيَّ غُزَاةً فِي سَبِيلِ اللهِ

چندکسان از امت من پیش کرده شدند برمن جهادکنندگان در راه خدا

كَمَا قَالَ فِي الْأُولَى قَالَتْ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ

چنانکه فرمود در مرتبه نخستین گفت ام حرام پس گفتم یا رسول الله

اُدْعُ اللهَ أَنْ يَجْعَلَنِي مِنْهُمْ قَالَ أَنْتِ مِنَ الْأَوَّلِينَ

دعا کن از خدا اینکه بگرداند مرا از جملهٔ ایشان گفت آنحضرت تو از سابقین هستی

فَرَكِبَتِ الْبَحْرَ فِي زَمَانِ مُعٰوِيَةَ ابْنِ أَبِي سُفْيَانَ

پس سوار شد ام حرام بدریا در زمان معاویه بن ابی سفیان

فَصُرِعَتْ عَنْ دَابَّتِهَا حِينَ خَرَجَتْ مِنَ الْبَحْرِ

پس انداخته شد از چارپایه خود وقتیکه خارج شد از دریا

فَهَلَكَتْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ

پس مرد ام حرام روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الجهاد

فِي بَابِ الدُّعَاءِ بِالْجِهَادِ وَالشَّهَادَةِ لِلرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ

در باب بیان دعا بجهاد وشهادت برای مردان وزنان

وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِمَعْنَاهُ فِي سُنَنِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ

وروایت کرد این حدیث را ابوداود بمعنیش در سنن ابی داود در کتاب الجهاد

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ

وروایت است از عبدالله بن عمرو بن عاص که هر آئینه پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَلَا قَوْلَ اللهِ تَعَالَى فِي إِبْرَاهِيمَ رَبِّ

علیه وسلم تلاوت کرد قول خدا تعالی را در حال حکایت قول ابراهیم ای پروردگار من

إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ

این بتان گمراه کردند بسیاری را از آدمیان پس شخصیکه پیروی کند مرا پس بدرستیکه او

مِنِّي الْآيَةَ وَقَالَ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنْ تُعَذِّبْهُمْ

از منست تا آخر آیت وگفت عیسی علیه السلام اگر عذاب کنی ایشان را

فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ

پس ایشان بندگان تو اند واگر بیامرزی ایشان را پس تو غالبی

الْحَكِيمُ فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ أُمَّتِي أُمَّتِي وَبَكَى

دانا پس بالا برداشت آنحضرت هر دو دست خود را وگفت ای خدا بیامرز امت مرا امت مرا وگریست

فَقَالَ اللهُ يَا جِبْرِيلُ اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ

پس گفت خدا تعالی ای جبرئیل برو سوی محمد وپروردگار تو داناتر است

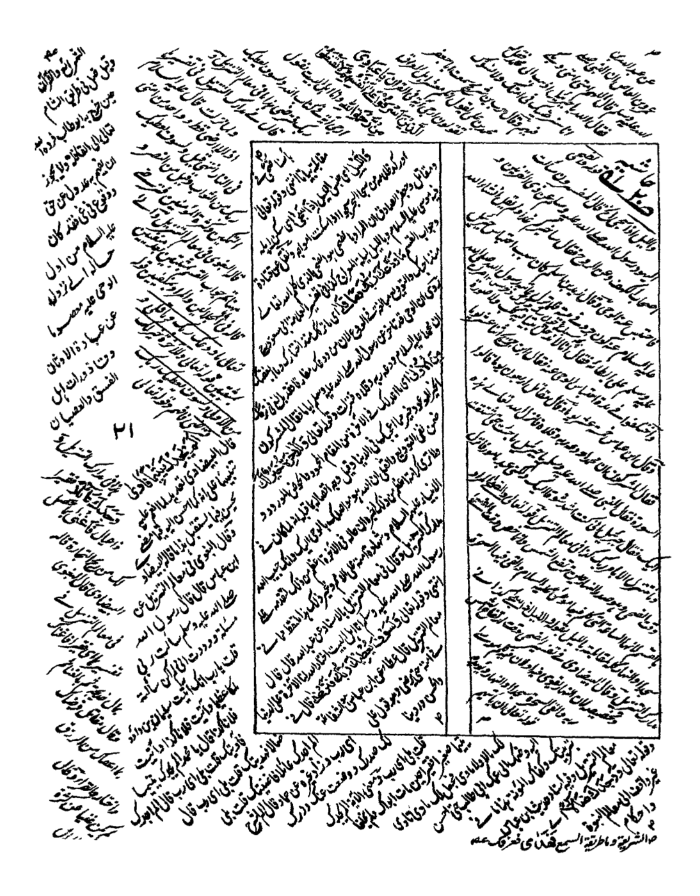
فَسَلْهُ مَا يُبْكِيكَ فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

پس بپرس محمد را چه چیز در گریه آورد ترا پس آمد تو آنحضرت جبرئیل علیه السلام

فَسَأَلَهُ فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
پس پرسید آنحضرت را پس آگاه کرد جبرئیل را پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم
بِمَا قَالَ وَهُوَ اَعْلَمُ فَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى يَا جِبْرِيْلُ اذْهَبْ
بآنچه گفت و پروردگار دانا تر است پس گفت خدا تعالے یا جبرئیل برو
اِلٰى مُحَمَّدٍ فَقُلْ اِنَّا سَنُرْضِيْكَ فِيْ اُمَّتِكَ وَلَا نَسُوْءُكَ
سوی محمد پس بگو هر آئینه من قریب است که خوشنود گردانم ترا در حال امت تو و اندوهگین نسازم ترا
رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ
روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان در باب
دُعَاءِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِاُمَّتِهٖ وَبُكَائِهٖ
دعاء پیغمبر صلے الله علیه و سلم بحق امت خود و گریه آنحضرت از جهت
شَفَقَةً عَلَيْهِمْ
شفقت برایشان

اَلْبَابُ الثَّانِيْ فِيْ بَيَانِ مَحَبَّةِ اللّٰهِ تَعَالٰى بِالنَّبِيِّ

باب دوم در بیان محبت الله تعالے با پیغمبر
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ
صلے الله علیه و علے آله و اصحابه و سلم گفت الله
تَعَالٰى وَالضُّحٰى وَاللَّيْلِ اِذَا سَجٰى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ
تعالے سوگند بچاشتگاه و قسم بشب وقتیکه پوشد چیزها را جدا نکرده است ترا پروردگار تو
وَمَا قَلٰى وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُوْلٰى وَلَسَوْفَ
و نا خوش نداشته است و هر آئینه آخرت نیکوتر خواهد بود ترا از دنیا و در تحقیق نزدیک باشد

يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى ○ اَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَاٰوٰى ○ وَوَجَدَكَ

که بدهد ترا پروردگار تو پس تو خوشنود شوی آیا نیافت ترا یتیم پس جای داد ترا و یافت ترا

ضَالًّا فَهَدٰى ○ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَاَغْنٰى ○ فَاَمَّا الْيَتِيمَ

راه گم کرده پس راه نمود ترا و یافت ترا درویش صاحب عیال پس غنی کرد ترا پس لیکن بر یتیم

فَلَا تَقْهَرْ ○ وَاَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ○ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ

قهر مکن ولیکن سوال کننده را بآواز سخت مران ولیکن به نعمت رب خود

فَحَدِّثْ ○ عَنْ سُفْيَانَ عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ جُنْدُبِ

سخن بگو روایت است از سفیان و او روایت کرد از اسود بن قیس و او روایت کرد از جندب

بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ احْتَبَسَ جِبْرَئِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى

بن عبد الله که گفت باز داشته شد جبرئیل علیه السلام از

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتِ امْرَاَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس گفت زنے از قریش

اَبْطَاَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ فَنَزَلَتْ وَالضُّحٰى وَاللَّيْلِ اِذَا سَجٰى

درنگ کرد در حاضر شدن تر دش شیطان وی پس نازل شد والضحی واللیل اذا سجی

مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهٖ

ما ودعک ربک وما قلی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ التَّهَجُّدِ وَعَنْ جُنْدُبِ بْنِ سُفْيَانَ قَالَ

در کتاب التهجد و روایت است از جندب بن سفیان که گفت

اشْتَكٰى رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَقُمْ

بیمار شد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس نبرخاست برای تهجد

٢٣

لَيْلَتَيْنِ اَوْ ثَلَاثًا فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ يَا مُحَمَّدُ اِنِّي

دو شب یا سه شب پس آمد زنے پس گفت ای محمد هر آئینه من

لَأَرْجُوْ اَنْ يَّكُوْنَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ لَمْ اَرَهٗ قَرِبَكَ

امید می دارم آنکه باشد شیطان ترا بتحقیق ترک کرد ترا ندیدم او را که نزدیک شد ترا

مُنْذُ لَيْلَتَيْنِ اَوْ ثَلَاثٍ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ وَالضُّحٰى وَاللَّيْلِ

از دو شب یا سه شب پس نازل کرد خدا والضحی واللیل

اِذَا سَجٰى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ

اذا سجی ما ودعک ربک وما قلی روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ وَالضُّحٰى وَ

صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره والضحی و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْجِهَادِ فِيْ بَابِ مَا لَقِيَ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الجهاد در باب بیان چیزی که پیوست

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ اَذَى الْمُشْرِكِيْنَ وَ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم از اذیت مشرکین و

عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْاَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ جُنْدُبًا

روایت است از شعبه و او روایت کرد از اسود بن قیس که گفت شنیدم جندب

الْبَجَلِيَّ قَالَتِ امْرَأَةٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا اُرٰى صَاحِبَكَ

بجلی را که گفت زنے یا رسول الله گمان نمی برم صاحب ترا

اِلَّا اَبْطَاَكَ فَنَزَلَتْ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

مگر گردانید بطئی ترا پس نازل شد ما ودعک ربک وما قلی روایت کرد این حدیث را بخاری [illegible]

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ وَالضُّحَى وَعَنْ
درصحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره والضحی وروایت است از
ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ جَلَسَ نَاسٌ مِّنْ اَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ
ابن عباس که گفت نشستند مردمان از اصحاب پیغمبر صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْتَظِرُوْنَهُ فَخَرَجَ حَتّٰى اِذَا دَنَا مِنْهُمْ سَمِعَهُمْ
علیه وسلم درین حال که انتظار میکردند آنحضرت را پس خارج شد آنحضرت تا آنکه قریب شد از اصحاب شنید ایشانرا
يَتَذَاكَرُوْنَ فَتَسَمَّعَ حَدِيْثَهُمْ فَاِذَا بَعْضُهُمْ يَقُوْلُ عَجَبًا
که با خود یاد میکردند پس گوش نهاد سخن ایشان را پس بعض ایشان می گفت تعجب کردم
اِنَّ اللّٰهَ اتَّخَذَ مِنْ خَلْقِهِ خَلِيْلًا فَاِبْرَاهِيْمُ خَلِيْلُهُ وَ
هرآئینه خدا اختیار کرد از خلق خود دوست پس ابراهیم دوست خداست و
قَالَ اٰخَرُ مَاذَا بِاَعْجَبَ مِنْ وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوْسٰى تَكْلِيْمًا وَقَالَ
گفت دیگرکس چه نهایت عجب است ازین و گفت خدا باموسی سخن و گفت
اٰخَرُ فَعِيْسٰى كَلِمَةُ اللّٰهِ وَرُوْحُهُ وَقَالَ اٰخَرُ وَاٰدَمُ اصْطَفَاهُ
صحابی دیگر پس عیسی کلمه خداست و روح وی و گفت دیگرے و آدم برگزیده کرد وی را
اللّٰهُ فَخَرَجَ عَلَيْهِمْ فَسَلَّمَ وَقَالَ قَدْ سَمِعْتُ كَلَامَكُمْ وَعَجَبَكُمْ
خدا پس خارج شد آنحضرت برین صحابه پس سلام کرد و گفت هرآئینه شنیدم سخن شما و عجب کردن شما
اِنَّ اِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلُ اللّٰهِ وَهُوَ كَذٰلِكَ وَمُوْسٰى نَجِيُّهُ وَ
هرآئینه ابراهیم خلیل خداست و ابراهیم همچنین است و موسی همراز خداست و
هُوَ كَذٰلِكَ وَعِيْسٰى رُوْحُهُ وَكَلِمَتُهُ وَهُوَ كَذٰلِكَ
وی همچنین است و عیسی روح خداست و کلمه خداست و وی همچنین است

له قوله ماذا باعجب من وكلم الله موسى تكليما اي من هذه الآية فانه يفهم منها ان الله كلم موسى ويثبت منه غاية الفضل لموسى عليه السلام كما قال الله تعالى تلك الرسل فضلنا بعضهم على بعض منهم من كلم الله ورفع بعضهم درجات

له قوله [illegible]

وَآدَمُ اصْطَفَاهُ اللّٰهُ تَعَالَى وَهُوَ كَذٰلِكَ أَلَا وَأَنَا حَبِيبُ اللّٰهِ
و آدم برگزیده کرد او را خدا تعالی و وی همچنان است خبردار باشید و من حبیب خدا ام

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا حَامِلُ لِوَاءِ الْحَمْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَهُ آدَمُ
و ناز نیست و من بردارنده نیزه حمد ام روز قیامت زیر آن نیزه آدم خواهد بود

فَمَنْ دُونَهُ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ
و هر که جز وی و ناز نیست و من اول شفاعت کننده و اول شفاعت قبول کرده شده ام

يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يُحَرِّكُ حِلَقَ الْجَنَّةِ
بروز قیامت و ناز نیست و من اول شخصی ام که حرکت خواهد داد حلقه های در جنت را

وَلَا فَخْرَ فَيَفْتَحُ اللّٰهُ لِي فَيُدْخِلُنِيهَا وَمَعِي فُقَرَاءُ الْمُؤْمِنِينَ
و ناز نیست پس کشاده خواهد کرد خدا و داخل خواهد کرد مرا در آن جنت در حالیکه همراه من فقراء مسلمانان

وَلَا فَخْرَ وَأَنَا أَكْرَمُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ عَلَى اللّٰهِ وَلَا فَخْرَ
و ناز نیست و من بزرگترین پیش رفتگان و پس آیندگانم نزد خدا و نیست ناز

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَّلِ سُنَنِهِ فِي بَابِ مَا أُعْطِيَ النَّبِيُّ
روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی در باب آن چیزیکه داده شده به پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْفَضْلِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ
صلی الله علیه و سلم از بزرگی و روایت کرد این حدیث را ترمذی

فِي جَامِعِهِ فِي أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ
در جامع ترمذی در ابواب المناقب

الْبَابُ الثَّالِثُ فِي إِكْرَامِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
باب سوم در بیان اکرام پیغمبر صلی الله علیه وسلم

٢٦

بِقِتَالِ الْمَلٰئِكَةِ مَعَهُ صلعم قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ اٰلِ عِمْرَانَ

بکارزار کردن فرشتگان از جانب آنحضرت صلعم شریک شده گفت الله تعالی در سورهٔ آل عمران ع ۱۳

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَّاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ

و بدرستیکه نصرت داد شما را خدا در بدر درحالیکه شما ذلیلان بودید پس بترسید از خدا تا بود که شما

تَشْكُرُوْنَ ۝ اِذْ تَقُوْلُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ اَلَنْ يَّكْفِيَكُمْ اَنْ يُّمِدَّكُمْ

شکر کنید چون می گفتی مر مسلمانان را آیا هرگز کفایت نخواهد کرد شما را آنکه مددگاری

رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلَافٍ مِّنَ الْمَلٰئِكَةِ مُنْزَلِيْنَ ۝ بَلٰى اِنْ تَصْبِرُوْا

پروردگار شما به سه هزار کسان از فرشتگان فرو فرستادگان بلی اگر صبر کنید

وَتَتَّقُوْا وَيَاْتُوْكُمْ مِّنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ

و پرهیز کنید و بیایند بشما مخالفان از جوش خود که اینست مددگاری کند شما را پروردگار شما

بِخَمْسَةِ اٰلَافٍ مِّنَ الْمَلٰئِكَةِ مُسَوِّمِيْنَ ۝ وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ

به پنج هزار کسان از فرشتگان علامت کنندگان و نگردانید آن مددگاری را خدا

اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوْبُكُمْ بِهٖ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ

مگر خبر خوش دادن شما را و برای آنکه تسکین یابد دلهای شما بآن و نیست یاری دادن مگر از

عِنْدِ اللّٰهِ الْعَزِيْزِ الْحَكِيْمِ ۝ لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِيْنَ

نزد خدا غالب دانا و یاری داد تا هلاک کند جماعت را از کسانیکه

كَفَرُوْا اَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوْا خَآئِبِيْنَ ۝ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

کفر کردند یا خوار گرداند ایشان را پس بازگردانند بمقصود نارسیدگان روایت است از ابن عباس

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هٰذَا

که هرآئینه پیغمبر صلی الله علیه و سلم فرمود روز بدر این

٢٧

جبرئيل اخذ برأس فرسه عليه اداة الحرب وعن

جبرئيل است گيرنده سر اسپ خود را بر جبرئيل آلات جنگ است و روايت است از

رفاعة بن رافع وكان من اهل بدر قال جاء جبرئيل

رفاعه بن رافع و بود از اہل بدر كه گفت آمد جبرئيل

الى النبي صلى الله عليه وسلم فقال ما تعدون

بسوى پيغمبر صلى الله عليه وسلم پس گفت چه شماريد

اهل بدر فيكم قال من افضل المسلمين او كلمة

اہل بدر را درميان خود گفت آنحضرت از فاضلترين مسلمانان يا كلمهٔ گفت

نحوها قال وكذلك من شهد بدرا من الملائكة

مثل اين كلمه گفت جبرئيل و ہمچنين افضل ملائكه مى شماريم كسى را كه حاضر شد ببدر از جمله فرشتگان

رواهما البخاري في صحيحه في كتاب المغازي في باب

روايت كرد اين دو حديث را بخارى در صحيح بخارى در كتاب المغازى در باب

شهود الملائكة بدرا وعن عائشة قالت لما رجع

حاضر شدن فرشتگان در بدر و روايت است از عائشه رض كه گفت ہرگاه رجوع كرد

النبي صلى الله عليه وسلم من الخندق ووضع

پيغمبر صلى الله عليه وسلم از غزوه خندق و نهاد

السلاح واغتسل اتاه جبرئيل فقال قد وضعت

آلات جنگ را و غسل كرد آمد آنحضرت را جبرئيل پس گفت ہر آئينه تو نهادى

السلاح والله ما وضعناه اخرج اليهم قال فالى اين

آلات جنگ را قسم بخدا نه نهاديم آلات جنگ را خارج شو سوى كافران گفت آنحضرت كجا

قَالَ هٰهُنَا وَاَشَارَ اِلٰى بَنِي قُرَيْظَةَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

گفت این جانب واشارت کرد سوی بنی قریظه جبرئیل پس خارج شد پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلَيْهِمْ وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ كَاَنِّيْ اَنْظُرُ اِلَى الْغُبَارِ

علیه و سلم سوی ایشان و روایت است از انس که گفت گویا من نظر می کنم سوی غبار

سَاطِعًا فِيْ زُقَاقِ بَنِيْ غَنْمٍ مَوْكِبِ جِبْرَئِيْلَ حِيْنَ سَارَ

بلند در طریق بنی غنم از سواران همراهان جبرئیل وقتی که سیر کرد

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِلٰى بَنِيْ قُرَيْظَةَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم سوی بنی قریظه

وَعَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و روایت است از براء بن عازب که گفت گفت پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَوْمَ قُرَيْظَةَ لِحَسَّانَ بْنِ ثَابِتٍ اُهْجُ الْمُشْرِكِيْنَ

و سلم بروز بنی قریظه حسان بن ثابت را هجو کن مشرکان را

فَاِنَّ جِبْرِيْلَ مَعَكَ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْاَحَادِيْثَ الثَّلٰثَةَ

پس هر آئینه جبرئیل با تست روایت کرد بخاری این سه حدیث را

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ مَرْجِعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

در صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب بازگشتن پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْاَحْزَابِ وَعَنْ سَعْدِ بْنِ اَبِيْ وَقَّاصٍ

علیه و سلم از احزاب و روایت است از سعد بن ابی وقاص

قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ اُحُدٍ

که گفت دیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم را روز احد

وَمَعَهُ رَجُلَانِ يُقَاتِلَانِ عَنْهُ عَلَيْهِمَا ثِيَابٌ بِيضٌ كَأَشَدِّ

وہمراہ آنحضرت دو مردم بودند جنگ می کردند از جانب آنحضرت بران دو مرد جامہای سفید بود مانند

الْقِتَالِ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلَا بَعْدُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

جنگ ندیدم آن ہر دو را قبل و نہ بعد روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْمَغَازِي فِي بَابِ إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ

در کتاب المغازی در باب اذ همت طائفتان منکم ان

تَفْشَلَا وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

تفشلا و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنے او در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

فِي بَابِ إِكْرَامِهِ بِقِتَالِ الْمَلَائِكَةِ مَعَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

در باب اکرام آنحضرت بکارزار کردن فرشتگان از کفار ہمراہ آنحضرت صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَرَوَى مُسْلِمٌ بِالْإِسْنَادِ الْآخَرِ فِي الْبَابِ

وسلم و روایت کرد مسلم باسناد دیگر در باب

الْمَذْكُورِ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ عَنْ يَمِينِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

مذکور از ان سعد که گفت دیدم از راست پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ شِمَالِهِ يَوْمَ أُحُدٍ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا

علیه وسلم واز چپ وی بروز واقعه احد دو مردم را بران دو مردم

ثِيَابُ بَيَاضٍ مَا رَأَيْتُهُمَا قَبْلُ وَلَا بَعْدُ يَعْنِي جِبْرَئِيلَ

جامہای سفید بودند ندیدم آن ہر دو مردم را قبل و نہ بعد یعنی جبرئیل

وَمِيكَائِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

ومیکائیل علیهما السلام

اَلْبَابُ الرَّابِعُ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
باب چهارم دربیان درود بر پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَالسَّلَامِ عَلَيْهِ
وسلم ودربیان سلام برآنحضرت

قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ
فرمود خدا تعالے در سوره

الْاَحْزَابِ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ط
احزاب ع بدرستیکه خدا وفرشتگان او درود میفرستند بر پیغمبر

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا
ای آن کسان که گرویده آید درود فرستید بروی وسلام گوئید سلام گفتنی

عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
روایت است از جابر بن سمرة که گفت گفت پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَاَعْرِفُ حَجَرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلِّمُ عَلَيَّ
علیه وسلم برآئینه من می شناسم آن سنگ راکه در مکه است سلام می کرد برمن

قَبْلَ اَنْ اُبْعَثَ اِنِّيْ لَاَعْرِفُهُ الْاٰنَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ
قبل آنکه مبعوث شدم برآئینه من می شناسم اورا درین وقت روایت کرد این حدیث را مسلم

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ
در صحیح مسلم در شروع کتاب الفضائل وروایت است از علی بن

اَبِيْ طَالِبٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی طالب که گفت بودیم با پیغمبر صلے الله علیه وسلم

بِمَكَّةَ فَخَرَجْنَا مَعَهٗ فِيْ بَعْضِ نَوَاحِيْهَا فَمَرَرْنَا بَيْنَ الْجِبَالِ
در مکه پس بیرون آمدیم همراه آنحضرت در بعض اطراف مکه پس گذشتیم میان کوهها

۳۰

وَالشَّجَرِ فَلَمْ نَمُرَّ بِشَجَرَةٍ وَلَا جَبَلٍ اِلَّا قَالَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ

و درخت پس نگذشتیم بدرختے و نہ بکوہے مگر گفت آن درخت و کوہ السلام علیک

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَّلِ سُنَنِهٖ وَرَوَاهُ

یارسول الله روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی و روایت کرد این حدیث را

التِّرْمِذِيُّ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ فِيْ بَابِ الْمُعْجِزَاتِ

ترمذی چنین است در مشکوة المصابیح در باب معجزات

وَعَنْ يَعْلَى بْنِ مُرَّةَ الثَّقَفِيِّ قَالَ ثَلَاثَةُ اَشْيَاءَ رَاَيْتُهَا

و روایت است از یعلی بن مرہ ثقفی گفت سہ چیز ہا را دیدم

مِنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَا نَحْنُ

از پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم دران حال کہ ما

نَسِيْرُ مَعَهٗ اِذْ مَرَرْنَا بِبَعِيْرٍ يُسْنٰى عَلَيْهِ فَلَمَّا رَاٰهُ

سیری کردیم ہمراہ آنحضرت ناگاہ گذر کردیم بشتری کہ آب کشیدہ میشد بروی پس وقتیکہ دید آنحضرت را

الْبَعِيْرُ جَرْجَرَ فَوَضَعَ جِرَانَهٗ فَوَقَفَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

شتر آواز کرد پس نہاد شتر گردن خود را پس ایستاد نزد وی پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَيْنَ صَاحِبُ هٰذَا

صلے الله علیه و سلم پس گفت آنحضرت کجا است صاحب این

الْبَعِيْرِ فَجَاءَهٗ فَقَالَ بِعْنِيْهِ فَقَالَ بَلْ نَهَبُهٗ لَكَ

شتر پس آمد صاحب شتر نزد آنحضرت پس گفت آنحضرت بفروش این شتر را بمن پس گفت صاحب شتر

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَاِنَّهٗ لِاَهْلِ بَيْتٍ مَّا لَهُمْ مَعِيْشَةٌ

یارسول الله و ہر آئینہ این شتر بملک صاحب خانہ ایست کہ نیست برای ایشان سبب

٣١

غَيْرُهُ قَالَ اَمَّا اِذْ ذَكَرْتَ هٰذَا مِنْ اَمْرِهٖ فَاِنَّهٗ شَكٰى كَثْرَةَ الْعَمَلِ

سوای این شتر گفت آنحضرت لیکن هرگاه تو ذکر کردی این حال را از امر این شتر پس هر آئینه این شتر گله کرد

وَقِلَّةَ الْعَلَفِ فَاَحْسِنُوْا اِلَيْهِ ثُمَّ سِرْنَا حَتّٰى نَزَلْنَا مَنْزِلًا

و کمی خورش پس نکوئی کنید بوی گفت یعلی بن مره پس سیر کردیم تا که فرود آمدیم بمنزلے

فَنَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَتْ شَجَرَةٌ تَشُقُّ

پس خفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس آمد درختے در حالیکه می شگافد

الْاَرْضَ حَتّٰى غَشِيَتْهُ ثُمَّ رَجَعَتْ اِلٰى مَكَانِهَا فَلَمَّا

زمین را تا آنکه پوشیده کرد آن درخت آنحضرت را پس باز برگشت بسوی جای خود پس چون

اسْتَيْقَظَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ذَكَرْتُ

بیدار شد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم ذکر کردم

لَهٗ فَقَالَ هِيَ شَجَرَةٌ اسْتَاْذَنَتْ رَبَّهَا فِيْ اَنْ تُسَلِّمَ عَلٰى

از آنحضرت آن واقعه را پس گفت آنحضرت این درختیست که اذن طلب کرد از پروردگار خود در باب امر که سلام کند بر

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَذِنَ لَهَا قَالَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس دستوری داد خدا آن درخت را گفت

ثُمَّ سِرْنَا فَمَرَرْنَا بِمَاءٍ فَاَتَتْهُ امْرَاَةٌ بِابْنٍ لَهَا بِهٖ جِنَّةٌ

یعلی بن مره پس سیر کردیم پس گذر کردیم بآبی پس آمد نزد آنحضرت زنی با پسری که از آن زن بود و بآن پسر

فَاَخَذَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْخِرِهٖ ثُمَّ قَالَ

پس گرفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم سوراخ بینی آن پسر را پس گفت

اُخْرُجْ فَاِنِّيْ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ ثُمَّ سِرْنَا فَلَمَّا رَجَعْنَا

خارج شو پس هر آئینه من محمد پیغمبر خدا ام پس سیر کردیم پس هرگاه برگشتیم

مَرَرْنَا بِذٰلِكَ الْمَاءِ فَسَأَلَهَا عَنِ الصَّبِيِّ فَقَالَتْ وَالَّذِي
گذشتیم بآن آب پس پرسید آنحضرت آن زن را از امر آن کودک پس گفت آن زن قسم

بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا رَأَيْنَا مِنْهُ رَيْبًا بَعْدَكَ رَوَاهُ فِي
که مبعوث کرده است ترا بحق ندیدیم از ان کودک چیزی باعث شک پس تو روایت کرد این حدیث را در

شَرْحِ السُّنَّةِ كَذَا فِي مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيحِ فِي بَابِ الْمُعْجِزَاتِ
شرح السنة چنین است در مشکوة المصابیح در باب معجزات

وَعَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ سَأَلَتْنِي أُمِّي مَتٰى عَهْدُكَ
و روایت است از حذیفه گفت پرسید مرا مادر من که زمان رفتن لتست

تَعْنِي بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ مَالِي بِهِ
اراده کرد مادر من سوی پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس گفتم نیست مرا به آنحضرت

عَهْدٌ مُنْذُ كَذَا وَكَذَا فَنَالَتْ مِنِّي فَقُلْتُ لَهَا دَعِينِي
زمانه ملاقات از چنین وچنین پس یاد به بدی کرد مادر من مرا پس گفتم مر مادر خود را بگذار مرا

آتِي النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأُصَلِّي مَعَهُ الْمَغْرِبَ
که بروم نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس بگزارم با آنحضرت نماز مغرب را

وَأَسْأَلُهُ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِي وَلَكِ فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
و سوال کنم آنحضرت را اینکه آمرزش طلب کند برای من و برای تو پس آمدم نزد پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّيْتُ مَعَهُ الْمَغْرِبَ فَصَلّٰى حَتّٰى صَلَّى
علیه وسلم پس گزاردم با آنحضرت نماز مغرب را پس نماز گزارد آنحضرت تا آنکه گزارد

الْعِشَاءَ ثُمَّ انْفَتَلَ فَتَبِعْتُهُ فَسَمِعَ صَوْتِي فَقَالَ مَنْ هٰذَا
نماز عشا را پس باز گشت آنحضرت پس پس روی کردم آنحضرت را پس شنید آنحضرت آواز مرا پس گفت

٣٣

لـه قوله فنالت مني قال في القاموس نال من عرضه سبه انتهى وقال في مجمع البحار الا تنال الا تنال شرح ان معاذ انال منه اي ذكره بسوء انتهى ١٢

حُذَيفَةُ قُلتُ نَعَمْ قَالَ مَا حَاجَتُكَ غَفَرَ اللّٰهُ لَكَ وَلِاُمِّكَ

حذیفه است گفتم آری گفت آنحضرت چیست حاجت تو بیامرزد خدا ترا و مادر ترا

قَالَ اِنَّ هٰذَا مَلَكٌ لَمْ يَنْزِلِ الْاَرْضَ قَطُّ قَبْلَ هٰذِهِ اللَّيْلَةِ

گفت آنحضرت هر آئینه این فرشته است نازل نشده است زمین را هرگز قبل ازین شب

اِسْتَاْذَنَ رَبَّهٗ اَنْ يُسَلِّمَ عَلَيَّ وَيُبَشِّرَنِيْ بِاَنَّ فَاطِمَةَ

اذن طلب کردم از پروردگار خود اینکه سلام کند بمن و خبر خوش دهد مرا باینکه فاطمه رض

سَيِّدَةُ نِسَاءِ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَاَنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ سَيِّدَا

سردار زنان اہل جنت است و اینکه حسن رض و حسین رض سرداران

شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ

جوانان اہل بہشت اند روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در ابواب

الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ غَرِيْبٌ مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ

المناقب و گفت ترمذی این حدیث حسن غریب است ازین وجه

لَا نَعْرِفُهٗ اِلَّا مِنْ حَدِيْثِ اِسْرَائِيْلَ وَعَنْ نُبَيْهِ بْنِ وَهْبٍ

نمی شناسم این حدیث را مگر از حدیث اسرائیل و روایت است از نبیه بن وہب

اَنَّ كَعْبًا دَخَلَ عَلٰى عَائِشَةَ فَذَكَرُوْا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

که هر آئینه کعب در آمد نزد عائشه رض پس ذکر کردند پیغمبر خدا صلی الله

تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَعْبٌ مَا مِنْ يَوْمٍ يَطْلُعُ اِلَّا نَزَلَ

تعالی علیه و سلم را پس گفت کعب نیست از هیچ روزیکه طلوع می کند مگر نازل میشوند

سَبْعُوْنَ اَلْفًا مِنَ الْمَلَائِكَةِ حَتّٰى يَحُفُّوْا بِقَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

هفتاد هزار از فرشتگان تا آنکه گرداگرد می آیند بقبر پیغمبر صلی الله

۳۴

تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضْرِبُوْنَ بِأَجْنِحَتِهِمْ وَيُصَلُّوْنَ عَلٰى

تعالے علیہ وسلم می زنند بازوہای خودرا و درود فرستند بر

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى إِذَا أَمْسَوْا

پیغمبر خدا صلے اللہ تعالے علیہ وسلم تا آنکہ ہرگاہ شبانگاہ می کنند

عَرَجُوْا وَهَبَطَ مِثْلُهُمْ فَصَنَعُوْا مِثْلَ ذٰلِكَ حَتّٰى إِذَا انْشَقَّتْ

بالا روند و فرود می آیند مثل آن فرشتگان پس می کنند این فرشتگان دیگر مانند آن فرشتگان سابق

عَنْهُ الْأَرْضُ خَرَجَ فِيْ سَبْعِيْنَ أَلْفًا مِّنَ الْمَلَائِكَةِ يَزِفُّوْنَهٗ

از آنحضرت زمین خارج خواہد شد آنحضرت در ہفتاد ہزار فرشتگان در حالیکہ خواہند برد آن

رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ أَوَائِلِ سُنَنِهٖ فِيْ بَابِ مَا أَكْرَمَ اللّٰهُ

روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی در باب چیزیکہ اکرام کرد خدا

نَبِيَّهٗ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَوْتِهٖ وَعَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ

پیغمبر خود را صلے اللہ علیہ وسلم بعد موت آن پیغمبر و روایت است از ابی ہریرة

أَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ صَلّٰى

کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت کسیکہ درود فرستد

عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرًا رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ

برمن یکبار درود فرستد خدا بروی دہ بار روایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِيْ بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

صحیح مسلم در کتاب الصلوة در باب درود فرستادن بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ

صلے اللہ علیہ وسلم بعد تشہد و روایت کرد این حدیث را دارمی

٣٥

قوله من صلى علي واحدة صلى الله عليه عشرا قال النووي في شرح صحيح مسلم قال القاضي عياض معناه رحمته وتضعيف اجره كقوله تعالى من جاء بالحسنة فله عشر امثالها قال وقد يكون الصلوة على وجهها وظاهرها تشريفا له بين الملائكة كما في الحديث وان ذكرني في ملأ ذكرته في ملأ خير منهم انتهى

فِي سُنَنِهٖ فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ فِي بَابِ فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى

در سنن دارمی در کتاب الرقاق در باب فضیلت صلوٰة بر

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ اَبِي طَلْحَةَ اَنَّ

پیغمبر صلی الله علیه و سلم و روایت است از ابی طلحه که بہ آنکینہ

رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَآءَ ذَاتَ يَوْمٍ

پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم آمد روزے

وَالْبُشْرٰى يُرٰى فِي وَجْهِهٖ فَقَالَ اِنَّهٗ جَآءَنِي جِبْرَئِيلُ

و خوشحالی دیده میشد در روی آنحضرت پس گفت آنحضرت ہر آئینہ شان اینست که آمد نزدم جبرئیل

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اَمَا يُرْضِيكَ يَا مُحَمَّدُ

صلی الله علیه و سلم پس گفت جبرئیل آیا خوشنود نمی سازد ترا یا محمد

اَنْ لَا يُصَلِّيَ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ اِلَّا صَلَّيْتُ

اینکه درود نفرستد برتو ہیچ یکے از امت تو مگر صلوٰة بفرستم

عَلَيْهِ عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ

بر آنکس ده بار و سلام نفرستد برتو ہیچ یکے از امت تو

اِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا رَوَاهُ النَّسَآئِيُّ فِي سُنَنِهٖ فِي

مگر سلام بفرستم بر آنکس ده بار روایت کرد این حدیث را النسائی در سنن نسائی در

كِتَابِ السَّهْوِ فِي بَابِ الْفَضْلِ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

کتاب السهو در باب فضیلت در درود فرستادن بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي سُنَنِهٖ

صلی الله علیه و سلم و روایت کرد این حدیث را دارمی در سنن دارمی

فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ وَلَفْظُهُ قَالَ جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در کتاب الرقاق و لفظ در روایت دارمی اینست گفت ابو طلحه آمد پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ يَوْمًا وَهُوَ يُرٰى الْبِشْرُ فِيْ وَجْهِهٖ فَقِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

وسلم روزی درحالیکه آنحضرت دیده میشد خوشحالی در روی مبارک آنحضرت پس گفته شد یا رسول اللہ

اِنَّا نَرٰى فِيْ وَجْهِكَ بِشْرًا لَمْ نَكُنْ نَرَاهُ قَالَ اَجَلْ اِنَّ مَلَكًا

هر آئینه ما می‌بینیم در روی تو خوشحالی نبودیم که می دیدیم گفت آنحضرت آری هر آئینه فرشته

اَتَانِيْ فَقَالَ لِيْ يَا مُحَمَّدُ اِنَّ رَبَّكَ يَقُوْلُ لَكَ اَمَا يُرْضِيْكَ

آمد بمن پس گفت مرا یا محمد هر آئینه پروردگار تو میگوید ترا آیا خوشنود نمی سازد ترا

اَنْ لَّا يُصَلِّيَ عَلَيْكَ اَحَدٌ مِّنْ اُمَّتِكَ اِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ

آنکه درود نفرستد بر تو هیچ یکے از امت تو مگر صلوٰة بفرستم بر وے

عَشْرًا وَلَا يُسَلِّمَ عَلَيْكَ اِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا قُلْتُ

ده بار و سلام نفرستد بر تو مگر سلام بفرستم بر وی ده بار گفت آنحضرت گفتم

بَلٰى وَعَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

آری و روایت است از انس بن مالک که گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلٰوةً وَّاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ

علیه و سلم هرکه درود فرستد بر من درود یکبار صلوٰة فرستد خدا

عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ عَنْهُ عَشْرُ خَطِيْئَاتٍ وَ

بر وی ده صلوٰة و کم کرده میشود از وی ده گناه و

رُفِعَتْ لَهٗ عَشْرُ دَرَجَاتٍ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ

و بلند کرده میشود مر او را ده درجه روایت کرد این حدیث را النسائی در سنن نسائے

فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ فِيْ بَابِ الْفَضْلِ فِي الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ

در کتاب الرقاق در باب فضیلت در صلوٰة بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رض

صلے اللہ علیہ وسلم وروایت است از عبداللہ بن مسعود رض

اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اَوْلَى النَّاسِ

کہ ہر آئینہ پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم گفت نزدیکترین مردم

بِيْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

بمن روز قیامت زیادہ ترین ایشان برمن از روی درود اندر روایت کرد این حدیث را

فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِيْ بَابِ مَا جَآءَ فِيْ

در جامع ترمذی در کتاب الصلوٰة در باب چیزیکہ آمد

فَضْلِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ

فضیلت صلوٰة بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم وروایت است از

كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کعب بن عجرہ کہ گفت گفت پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

اُحْضُرُوا الْمِنْبَرَ فَحَضَرْنَا فَلَمَّا ارْتَقٰى دَرَجَةً قَالَ اٰمِيْنَ

حاضر شوید نزد منبر پس حاضر شدیم پس چون بر آمد آنحضرت بر یک پایہ منبر گفت آمین

فَلَمَّا ارْتَقَى الدَّرَجَةَ الثَّانِيَةَ قَالَ اٰمِيْنَ فَلَمَّا ارْتَقٰى

پس چون بر آمد بر پایۂ دوم گفت آمین پس چون بر آمد آنحضرت

الدَّرَجَةَ الثَّالِثَةَ قَالَ اٰمِيْنَ فَلَمَّا نَزَلَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

بر پایۂ سوم گفت آمین پس چون فرود آمد آنحضرت گفتیم یا رسول اللہ

لَقَدْ سَمِعْنَا مِنْكَ الْيَوْمَ شَيْئًا مَا كُنَّا نَسْمَعُهُ قَالَ اِنَّ جِبْرِيْلَ

بدرستیکه بتحقیق شنیدیم از تو امروز سخنی را نبودیم که می شنیدیم آنرا گفت آنحضرت بتحقیق جبرئیل

عَرَضَ لِيْ فَقَالَ بَعُدَ مَنْ اَدْرَكَ رَمَضَانَ فَلَمْ يُغْفَرْ لَهٗ

پیش آمد مرا پس گفت دور باد از خیر کسیکه دریابد ماه رمضان را پس آمرزیده نشود مر او را

قُلْتُ اٰمِيْنَ فَلَمَّا رَقِيْتُ الثَّانِيَةَ قَالَ بَعُدَ مَنْ ذُكِرْتَ

گفتم آمین پس هرگاه برآمدم بپایهٔ دوم گفت جبرئیل دور باد از خیر کسیکه ذکر کرده

عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْكَ فَقُلْتُ اٰمِيْنَ فَلَمَّا رَقِيْتُ

نزد وی پس درود نفرستد بر تو پس گفتم آمین پس هرگاه برآمدم

الثَّالِثَةَ قَالَ بَعُدَ مَنْ اَدْرَكَ اَبَوَيْهِ الْكِبَرَ اَوْ اَحَدَهُمَا

بر پایهٔ سوم گفت جبرئیل دور باد از خیر کسیکه دریابد پدر و مادر خود را که بزرگسال اند یا دریابد

فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ قُلْتُ اٰمِيْنَ رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَقَالَ

پس در نیارند پدر و مادر او را در بهشت گفتم آمین روایت کرد این حدیث را حاکم و گفت

صَحِيْحُ الْاِسْنَادِ كَذَا فِي التَّرْغِيْبِ وَالتَّرْهِيْبِ لِلْحَافِظِ

صحیح الاسناد ... چنین است در ترغیب و ترهیب مؤلفه حافظ

عَبْدِ الْعَظِيْمِ الْمُنْذِرِيِّ فِي التَّرْغِيْبِ فِيْ صِيَامِ رَمَضَانَ

عبد العظیم منذری در ترغیب در روزه ماه رمضان

اِحْتِسَابًا وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

خالصاً لله و روایت است از ابی هریره که گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ عِنْدَ قَبْرِيْ سَمِعْتُهٗ

صلی الله علیه وسلم کسیکه درود بفرستد بر من نزد قبر من می شنوم درودش را

وَمَنْ صَلّٰى عَلَيَّ نَائِيًا اُبْلِغْتُهٗ رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ فِيْ شُعَبِ الْاِيْمَانِ

وکسیکه درود بفرستد بر من از دور رسانیده شود درودش مرا روایت کرد این حدیث را بیهقی در شعب

وَعَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و روایت است از آن ابی هریره که گفت شنیدم پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را

يَقُوْلُ لَا تَجْعَلُوْا بُيُوْتَكُمْ قُبُوْرًا وَّلَا تَجْعَلُوْا قَبْرِيْ عِيْدًا

که می گفت نگردانید خانهای خود را همچو قبرها و نگردانید قبر مرا عید

وَصَلُّوْا عَلَيَّ فَاِنَّ صَلٰوتَكُمْ تَبْلُغُنِيْ حَيْثُ كُنْتُمْ رَوَاهُ

و درود فرستید بر من پس هر آئینه درود شما میرسد مرا هر جا که باشید روایت کرد این

النَّسَائِيُّ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ

نسائی چنین است در مشکوة المصابیح و روایت است از عبد الله که گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِلّٰهِ مَلٰئِكَةً

گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم هر آئینه مر خدا را فرشتگانند

سَيَّاحِيْنَ فِي الْاَرْضِ يُبَلِّغُوْنِيْ مِنْ اُمَّتِي السَّلَامَ رَوَاهُ

رونده در زمین میرسانند مرا از امت من سلام روایت کرد

النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ السَّهْوِ فِيْ بَابِ التَّسْلِيْمِ

نسائی در سنن نسائی در کتاب السهو در باب سلام فرستادن

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ

بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم و روایت کرد این حدیث را دارمی در

سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ الرِّقَاقِ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

سنن دارمی در کتاب الرقاق و روایت است از ابی هریره که گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا مِنْ اَحَدٍ يُسَلِّمُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم نیست هیچ یکے که سلام میفرستد

عَلَيَّ اِلَّا رَدَّ اللّٰهُ عَلَيَّ رُوْحِيْ حَتّٰى اَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ

برمن مگر بازمیفرستد خدا برمن روح مرا تا آنکه رد می‌کنم بروی سلام را

رَوَاهُ اَبُوْ دَاؤُدَ وَالْبَيْهَقِيُّ فِي الدَّعْوَاتِ الْكَبِيْرِ وَعَنْ

روایت کرد این حدیث را ابو داود و بیهقی در دعوات کبیر و روایت است از

عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ اِنَّ الدُّعَآءَ

عمر بن الخطاب رضی الله عنه که گفت هر آئینه دعا

مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهُ شَيْءٌ

موقوف می‌باشد درمیان آسمان و زمین بالا نمی‌رود از آن دعا چیزے

حَتّٰى تُصَلِّيَ عَلٰى نَبِيِّكَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ كَذَا فِيْ

تا آنکه درود بفرستی به پیغمبر خود روایت کرد این حدیث را ترمذی چنین است در

مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ

مشکوة المصابیح و روایت است از فضاله بن عبید

قَالَ سَمِعَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا

که گفت شنید پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم مردی را

يَدْعُوْ فِي الصَّلٰوةِ لَمْ يُمَجِّدِ اللّٰهَ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ

که دعا می‌کرد در نماز حمد نگفت خدا را و درود نفرستاد بر پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

صلی الله علیه وسلم پس گفت پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَجِلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي ثُمَّ عَلَّمَهُمْ رَسُولُ اللهِ

علیه وسلم عجلت کردی ای مصلی بیشتر تعلیم کرد کسان را پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَمِعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

صلی الله علیه وسلم پس شنید پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يُصَلِّي فَمَجَّدَ اللهَ وَحَمِدَهُ وَصَلَّى

علیه وسلم مردی را که نماز می گزارد پس بزرگی بیان کرد خدا را و حمد گفت خدا را و درود

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ

بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ادْعُ تُجَبْ وَسَلْ تُعْطَ

صلی الله علیه وسلم دعا کن قبول کرده میشوی و سوال کن داده میشوی

رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِي سُنَنِهِ فِي بَابِ التَّمْجِيدِ وَالصَّلَاةِ

روایت کرد این حدیث را النسائی در سنن نسائی در باب تمجید و صلوة

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ

بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم در نماز

وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ دِينَارٍ أَنَّهُ قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَ اللهِ

روایت است از عبد الله بن دینار که برائیه او گفت دیدم عبد الله

بْنَ عُمَرَ يَقِفُ عَلَى قَبْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن عمر را که قیام می کند نزد قبر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ وَعَلَى أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ

پس درود میفرستد به پیغمبر و به ابوبکر رض و عمر رض

رَوَاهُ مَالِكٌ فِي الْمُوَطَّا فِي بَابِ مَا جَاءَ فِي
روایت کرد این حدیث را مالک در موطا در باب بیان چیزیکه آمده در
الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ
درود فرستادن بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم و در دیوب است از
عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِي لَيْلٰى قَالَ لَقِيَنِي كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ
عبدالرحمن بن ابی لیلی که گفت ملاقات کرد مرا کعب بن عجره
فَقَالَ اَلَا اُهْدِي لَكَ هَدِيَّةً اِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
پس گفت کعب آیا ندهیم ترا هدیه هر آئینه پیغمبر صلی الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ عَلَيْنَا فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللهِ قَدْ عَلِمْنَا
علیه وسلم بیرون شد بر ما پس گفتیم یا رسول الله بدرستیکه دانستیم
كَيْفَ نُسَلِّمُ عَلَيْكَ فَكَيْفَ نُصَلِّي عَلَيْكَ فَقَالَ قُولُوا
کیفیت آنکه سلام فرستیم بر تو پس چگونه درود فرستیم بر تو پس گفت آنحضرت بگوئید
اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ
ای خدا درود فرست بر محمد و بر آل محمد چنانکه درود فرستاده
عَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ
بر آل ابراهیم هر آئینه تو ستوده شده و بزرگی ای خدا برکت ده
عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ
بر محمد و بر آل محمد چنانکه برکت داده بر آل ابراهیم
اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهٖ فِي
هر آئینه تو ستوده شده و بزرگی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

السلام فقصدنا
اظهار فضله بمجازاة على مزيد
الفضل ... والثالث ان
المطلوب صلاة يتخذ الله
تعالى بها نبيا صلى الله
عليه وسلم خليلا كما اتخذ
ابراهيم عليه السلام خليلا
و قد استجاب الله تعالى
دعاء عباده فاتخذه الله
تعالى خليلا ايضا ففي
حديث الصحيحين ولكن
صاحبكم خليل الرحمن

٤٣

كِتَابِ الدَّعَوَاتِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

كتاب الدعوات وروايت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الصَّلٰوةِ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الصلوٰة در باب درود فرستادن بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

بَعْدَ التَّشَهُّدِ اِلَّا اَنَّ فِي رِوَايَتِهِ قَدْ عَرَفْنَا مَكَانَ قَدْ عَلِمْنَا

بعد تشهد مگر آنکه در روایت مسلم لفظ قد عرفنا است جای لفظ قد علمنا

وَعَنْ اَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ قَالَ مَنْ سَرَّهٗ اَنْ يُّكْتَالَ

و روایت است از ابی هریره از پیغمبر گفت آنحضرت کسیکه خوش می‌گرداند او را که پیموده شود

بِالْمِكْيَالِ الْاَوْفٰى اِذَا صَلّٰى عَلَيْنَا اَهْلَ الْبَيْتِ فَلْيَقُلْ

به پیمانه کمال تر وقتیکه درود بفرستد بر ما که اہل بیت هستیم پس باید که بگوید این

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدِنِ النَّبِيِّ وَاَزْوَاجِهٖ اُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِيْنَ

خداوندا درود بفرست بر محمد که نبی است و زنان آنحضرت که مادران مسلمانانند

وَذُرِّيَّتِهٖ وَاَهْلِ بَيْتِهٖ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

و بر ذریات و اہل بیت آنحضرت چنانکه درود فرستادی بر ابراہیم ہر آئینه تو

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ فِي سُنَنِهٖ فِي كِتَابِ

ستوده شده و بزرگی روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در سنن ابی داؤد در کتاب

الصَّلٰوةِ فِي بَابِ الصَّلٰوةِ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

الصلوٰة در باب درود فرستادن بر پیغمبر صلی الله علیه وسلم

بَعْدَ التَّشَهُّدِ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِي لَيْلٰى عَنْ كَعْبِ

بعد تشهد و روایت است از عبد الرحمن بن ابی لیلی واو روایت کرد از کعب

بْنِ عُجْرَةَ قَالَ قُلْنَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ قَدْ عَرَفْنَاهُ

بن عجرہ کہ گفت کعب گفتیم یا رسول اللہ سلام بر تو بتحقیق شناختیم آنرا

فَكَيْفَ الصَّلٰوةُ عَلَيْكَ قَالَ قُوْلُوْا اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ

پس چگونہ است درود بر تو گفت آنحضرت بگوئید باین طور خدایا درود بفرست بر محمد

وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ

و بر آل محمد چنانکہ درود فرستادہ بر ابراہیم و بر آل ابراہیم

اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ وَبَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ

ہر آئینہ تو ستودہ شدۂ و بزرگی و برکت دہ بر محمد و بر آل محمد

كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ

چنانکہ برکت دادہ بر ابراہیم و بر آل ابراہیم ہر آئینہ تو

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ قَالَ عَبْدُ الرَّحْمٰنِ وَنَحْنُ نَقُوْلُ وَعَلَيْنَا

ستودہ شدۂ و بزرگی گفت عبدالرحمن و ما میگوئیم و درود بر ما

مَعَهُمْ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ بَابِ كَيْفَ الصَّلٰوةُ

با ایشان روایت کرد این حدیث را نسائی در سنن نسائی در باب بیان آنکہ چگونہ است درود

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ كِتَابِ السَّهْوِ

بر پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از جملہ کتاب سہو

اَلْبَابُ الْخَامِسُ فِيْ تَوْقِيْرِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

باب پنجم در بزرگ داشتن نبی صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ يَاۤ اَيُّهَا الَّذِيْنَ

وسلم را فرمود اللہ تعالے در سورۂ بقرہ ع ۱۳ ای آن شخصان

اٰمَنُوْا لَا تَقُوْلُوْا رَاعِنَا وَقُوْلُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوْا وَلِلْكَافِرِيْنَ

کہ گرویدہ اید مگوئید راعنا و بگوئید انظرنا یعنی نظر کن جانب ما و بشنوید و مر کافران را

عَذَابٌ اَلِيْمٌ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ اٰخِرِ سُوْرَةِ النُّوْرِ

عذاب دردوہندہ است و فرمود اللہ تعالے در آخر سورہ نور ع ۹

لَا تَجْعَلُوْا دُعَاءَ الرَّسُوْلِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ

مگردانید خواندن رسول اللہ را میان خود مانند خواندن بعض شما

بَعْضًا قَدْ يَعْلَمُ اللّٰهُ الَّذِيْنَ يَتَسَلَّلُوْنَ مِنْكُمْ لِوَاذًا

بعض را بدرستیکہ میداند اللہ تعالی آن کسان را کہ بیرون روند از شما در حالت پوشیدہ کردن

فَلْيَحْذَرِ الَّذِيْنَ يُخَالِفُوْنَ عَنْ اَمْرِهٖ اَنْ تُصِيْبَهُمْ

پس می باید کہ خوف کنند کسانیکہ مخالفت می کنند از امر اللہ یا رسول از اینکہ برسد ایشان را

فِتْنَةٌ اَوْ يُصِيْبَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

فتنہ یا برسد آن کسان را عذاب دردوہندہ و فرمود اللہ تعالے

فِيْ سُوْرَةِ الْاَحْزَابِ يٰاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَدْخُلُوْا

در سورہ احزاب ع ۷ ای کسانیکہ گرویدہ اید داخل نشوید

بُيُوْتَ النَّبِيِّ اِلَّا اَنْ يُّؤْذَنَ لَكُمْ اِلٰى طَعَامٍ غَيْرَ نٰظِرِيْنَ

در خانہای نبی مگر اینکہ دستوری دادہ شود شما را برای طعام در این حال کہ منتظر باشید

اِنٰىهُ وَلٰكِنْ اِذَا دُعِيْتُمْ فَادْخُلُوْا فَاِذَا طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوْا

پختگی طعام را و لیکن ہر گاہ خواندہ شوید پس داخل شوید پس ہر گاہ شما طعام خوردید پراگندہ شوید

وَلَا مُسْتَاْنِسِيْنَ لِحَدِيْثٍ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ

و نہ آرام گیرندگان برای سخن بدرستیکہ این امر رنج میدہد نبی را

فَيَسْتَحْيِي مِنكُمْ وَاللَّهُ لَا يَسْتَحْيِي مِنَ الْحَقِّ وَإِذَا

پس شرم می دارد از شما وخداوند تعالی شرم نمیدارد از امر راست و هرگاه

سَأَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَاسْأَلُوهُنَّ مِن وَرَاءِ حِجَابٍ

خواسید از زنان پیغمبر گرامی شئ قابل نفع پس طلب کنید از ایشان از پس پرده

ذَٰلِكُمْ أَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّ وَمَا كَانَ لَكُمْ

این کار پاک زیاده هست برای دلهای شما و دلهای ایشان ولائق نیست مر شما را

أَن تُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ وَلَا أَن تَنكِحُوا أَزْوَاجَهُ

اینکه برنجانید رسول خدا را و نه اینکه نکاح کنید زنان آنرا

مِن بَعْدِهِ أَبَدًا إِنَّ ذَٰلِكُمْ كَانَ عِندَ اللَّهِ عَظِيمًا

بعد آن زینهار بدرستیکه این کار هست نزد الله تعالی گناه بزرگ

عَنْ أَبِي قِلَابَةَ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ أَنَا أَعْلَمُ النَّاسِ

روایت است از ابی قلابه که گفت انس بن مالک من داناترین مردمم

بِهَٰذِهِ الْآيَةِ آيَةِ الْحِجَابِ لَمَّا أُهْدِيَتْ زَيْنَبُ إِلَى النَّبِيِّ

بشان نزول این آیت که آیت حجاب است چون فرستاده شد بحجالت عروس زینب

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَتْ مَعَهُ فِي الْبَيْتِ صَنَعَ

صلی الله علیه وسلم بود زینب باآنحضرت در خانه که ساخت آنحضرت

طَعَامًا وَدَعَا الْقَوْمَ فَقَعَدُوا يَتَحَدَّثُونَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ

طعام را وطلبید قوم را پس نشستند کسان درحالیکه سخن میگفتند پس گشت پیغمبر

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ ثُمَّ يَرْجِعُ وَهُمْ قُعُودٌ

صلی الله علیه وسلم که بیرون میشد بیشتر رجوع می کرد و ایشان نشسته

زینب الی النبی صلی الله علیه وسلم ... شرح صحیح البخاری للعلامة القسطلانی ... الذی قبل هذا ... صحیح البخاری

يَتَحَدَّثُونَ فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا

سخن می گفتند پس نازل کرد خدا تعالے یا ایها الذین آمنوا

لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَى طَعَامٍ

لاتدخلو بیوت النبی الا ان یوذن لکم الے طعام

غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ إِلَى قَوْلِهِ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ فَضُرِبَ

غیر ناظرین اناه تا قول الله تعالے من وراء حجاب پس زده شد

الْحِجَابُ وَقَامَ الْقَوْمُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

پرده و ایستادند قوم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْحُجُرَاتِ

در کتاب التفسیر وگفت الله تعالے در سوره حجرات

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ وَ

ای کسانیکه ایمان آورده اید پیشی مکنید بحضور خدا و

رَسُولِهِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ يَا أَيُّهَا

رسول او وبترسید از خدا بتحقیق خدا شنوااست دانا ای

الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

کسانیکه ایمان آورده اید آواز های خود را بلند مکنید بالای آواز نبی

وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ

وبآواز بلند مگوئید باو سخن را مانند بلند آواز گفتن بعض شما با بعض تا نشود که باطل شود

أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ

عملهای شما وشما خبردار نباشید هرآئینه کسانیکه پست می دارند

أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ أُولٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللّٰهُ

آوازهای خود را نزد پیغمبر خدا آن کسان آنانند که آزمایش کرده است خدا

قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوٰى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ ○ إِنَّ

دلهای ایشان را برای تقوی مر این گروه را آمرزش است و اجر بزرگ هر آئینه

الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ

آنانکه ندا می کنند ترا از پس حجرها اکثر ایشان

لَا يَعْقِلُونَ ○ وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتّٰى تَخْرُجَ

نمی دانند و اگر ایشان صبر کردندی تا آنکه تو بیرون آئی

إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ○

بسوی ایشان بتحقیق بودی این امر بهتر برای ایشان و خدا آمرزنده مهربان است

عَنْ نَافِعِ بْنِ عُمَرَ عَنِ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ كَادَ

روایت است از نافع بن عمر و او روایت کرد از ابن ابی ملیکه که گفت ابن ابی ملیکه نزدیک بود

الْخَيِّرَانِ يَهْلِكَا أَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ رَفَعَا أَصْوَاتَهُمَا عِنْدَ

که دو کس نیکان خیر گستر هلاک شوند یعنی ابو بکر و عمر بالا کردند آوازهای خود را نزد

النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ عَلَيْهِ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم وقتیکه آمدند نزد آنحضرت

رَكْبُ بَنِي تَمِيمٍ فَأَشَارَ أَحَدُهُمَا بِالْأَقْرَعِ بْنِ حَابِسٍ

سواران بنی تمیم پس اشارت کرد یکی از جمله ابو بکر و عمر باقرع بن حابس

أَخِي بَنِي مُجَاشِعٍ وَأَشَارَ الْآخَرُ بِرَجُلٍ آخَرَ قَالَ نَافِعٌ

برادر بنی مجاشع و اشارت کرد دیگر از جمله آن هر دو بمرد دیگر گفت نافع

٤٩

وفد تفاخروا عند النبی صلی الله علیه وسلم
با الشرف ولا بالفخار
امرت ولکن ان هو افخام
شاب منهم فذکر فضله و
فضل قومه فقال النبی
صلی الله علیه وسلم لثابت
بن قیس بن شماس وان
خطیب النبی صلی الله
علیه وسلم قم فاجبه فقام
فاجابه وقام شاعرهم فذکر
ابیاتا فقال النبی صلی الله

باقی بصفحه ٥٠

لا أحفظ اسمه فقال أبو بكر لعمر ما أردت إلا

یاد نمی دارم نام شخص دیگر را پس گفت ابو بکر رض بعمر نخواستی مگر

خلافي قال ما أردت خلافك فارتفعت

خلاف مرا گفت عمر رض نخواستم خلاف ترا پس بالا شد

أصواتهما في ذلك فأنزل الله يا أيها الذين آمنوا

آواز های ایشان درین امر پس نازل کرد خدا یا ایها الذین آمنوا

لا ترفعوا أصواتكم الآية قال ابن الزبير فما كان

لا ترفعوا اصواتکم تا آیت گفت ابن زبیر پس نبود

عمر يسمع رسول الله صلى الله عليه وسلم

عمر رض می شنوانید پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را

حتى يستفهمه فلم يذكر ذلك عن أبيه يعني

تا آنکه استفسار کند آنحضرت از عمر رض و ذکر نکرد این حال را از پدر خود یعنی

أبا بكر وعن ابن جريج قال أخبرني ابن أبي مليكة

از پدر مادر خود ابو بکر رض و روایت است از ابن جریج که گفت خبر داد مرا ابن ابی ملیکه

أن عبد الله بن الزبير أخبرهم أنه قدم ركب

که هر آئینه عبد الله بن زبیر خبر داد ایشان را که بتحقیق شان اینست که آمدند سواران

من بني تميم على النبي صلى الله عليه وسلم

از بنی تمیم نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فقال أبو بكر أمر القعقاع بن معبد وقال عمر بل

پس گفت ابو بکر رض سردار کن قعقاع را بن معبد را و گفت عمر رض بلکه

۵۰

عن النبي صلى الله عليه وسلم بعد ذلك فحسب النبي صلى الله عليه وسلم كلامه حتى يستفهمه فأنزل الله تعالى ان الذين يغضون اصواتهم عند رسول الله انتهى ما قال البغوي ويفهم من سياق كلامه ان المراد بقول ابي هريرة وغيره نزلت الآية قوله تعالى يا ايها الذين آمنوا لا ترفعوا اصواتكم فوق صوت النبي الآية

والله اعلم بالصواب ۱۲

أَمِّرِ الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ فَقَالَ أَبُوْ بَكْرٍ مَا أَرَدْتَّ

امیر مقرر کن اقرع بن حابس را پس گفت ابو بکر رض چه خواستی

إِلَى أَوْ إِلَّا خِلَافِيْ فَقَالَ عُمَرُ مَا أَرَدْتُّ خِلَافَكَ

بسوی یا این مگر خلاف مرا پس گفت عمر رض نخواستم خلاف ترا

فَتَمَارَيَا حَتَّى ارْتَفَعَتْ أَصْوَاتُهُمَا فَنَزَلَ فِيْ ذٰلِكَ

پس خصومت کردند برود تا آنکه بلند شد آوازهای ایشان پس نازل شد درین امر

يَا أَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُقَدِّمُوْا بَيْنَ يَدَيِ اللهِ

یا ایها الذین آمنوا لاتقدموا بین یدی الله

وَرَسُوْلِهٖ حَتَّى انْقَضَتِ الْاٰيَةُ وَعَنْ مُوْسَى بْنِ

ورسوله تا آنکه تمام شد آیت وروایت است از موسی بن

أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

انس واو روایت کرد از انس بن مالک که بتحقیق پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ افْتَقَدَ ثَابِتَ بْنَ قَيْسٍ فَقَالَ رَجُلٌ يَا

وسلم تلاش کرد ثابت بن قیس را پس گفت مردے یا

رَسُوْلَ اللهِ أَنَا أَعْلَمُ لَكَ عِلْمَهُ فَأَتَاهُ فَوَجَدَهُ

رسول الله من دریافت می کنم برائی تو خبر وی پس آمد آن مرد نزد ثابت بن قیس پس

جَالِسًا فِيْ بَيْتِهٖ مُنَكِّسًا رَأْسَهُ فَقَالَ لَهُ مَا شَأْنُكَ

نشسته در خانه خود سرنگون پس گفت آن مرد ثابت بن قیس را چیست

فَقَالَ شَرٌّ كَانَ يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ

پس گفت ثابت بن قیس حال من بد است بودم که بالا می کردم آواز خود را بر آواز پیغمبر

قوله ان النبی صلی الله علیه وسلم افتقد ثابت بن قیس قال فی القاموس افتقده وتفقده طلبه عند غیبته انتهی وثابت بن قیس خطیب الانصار وکان فی اذنه وقر وکان جهیر الصوت قوله تعالی یا ایها الذین آمنوا لا ترفعوا اصواتکم فوق صوت النبی الآیة وکان ممن یرفع صوته فوقه وقوله شر وقوله کان یرفع صوته فوق صوت النبی صلی الله علیه وسلم کان الاصل ان یقول کنت ارفع صوتی فالتفت من الحاضر الی الغائب قاله القسطلانی فی شرح صحیح البخاری

٥١

قوله فرجع الیه المرة الآخرة ببشارة عظیمة قال فی القاموس فی بیان التبشیر والبشارة الاسم منه کالبشری وما یعطاه المبشر ویضم فیهما او بالضم الاسم وبالکسر انتهی وقال فی الصراح بشارة بالضم والکسر مژده وبالفتح شاد شدن انتهی وقوله ولکنک من اهل الجنة زاد فی روایة احمد قال فکنا نراه یمشی بین اظهرنا ونحن نعلم انه من اهل الجنة فلما کان یوم الیمامة کان فینا بعض انکشاف فجاء ثابت قد تحنط ولبس کفنه وقاتل حتی قتل وهذا لا ینافی ما روی فی العشرة المبشرین بالجنة لان مفهوم العدد لا اعتبار له فلا ینفی الزائد قاله القسطلانی فی شرح صحیح البخاری ١٢

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ مِنْ اَهْلِ النَّارِ

صلی الله علیه وسلم پس هر آئینه نابود شد عمل من و من از دوزخیان شدم

فَاَتَى الرَّجُلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَخْبَرَهُ اَنَّهُ

پس آمد آن مرد نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس خبر داد آن مرد آنحضرت را

قَالَ كَذَا وَكَذَا فَقَالَ مُوسٰى فَرَجَعَ اِلَيْهِ الْمَرَّةَ الْاٰخِرَةَ

گفت ثابت بن قیس چنین و چنین پس گفت موسی پس بازگشت آن مرد سوی ثابت بن قیس بار آخر

بِبِشَارَةٍ عَظِيمَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ اِلَيْهِ فَقُلْ لَهُ اِنَّكَ لَسْتَ

بمژده بزرگ پس گفت آنحضرت برو سوی ثابت بن قیس پس بگو او را که هر آئینه تو نگردیدی

مِنْ اَهْلِ النَّارِ وَلٰكِنَّكَ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ رَوَى الْبُخَارِيُّ

از دوزخیان ولیکن تو از بهشتیانی روایت کرد بخاری

الْاَحَادِيثَ الثَّلٰثَةَ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي

این سه احادیث را در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در

تَفْسِيرِ سُورَةِ الْحُجُرَاتِ وَعَنِ النُّعْمٰنِ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ

تفسیر سورة الحجرات و روایت است از نعمان بن بشیر که گفت

اسْتَاْذَنَ اَبُو بَكْرٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اذن خواست ابو بکر رض برای در آمدن نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فَسَمِعَ صَوْتَ عَائِشَةَ عَالِيًا فَلَمَّا دَخَلَ تَنَاوَلَهَا لِيَلْطِمَهَا

پس شنید ابو بکر رض آواز عائشه را بالا پس چون داخل شد ابو بکر رض گرفت عائشه را

وَقَالَ اَلَا اَرَاكِ تَرْفَعِينَ صَوْتَكِ عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ

و گفت ابو بکر رض آیا نمی بینم ترا که بالا می کنی آواز خود را بر پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَعَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ

صلے الله علیه وسلم پس شروع کرد پیغمبر صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَحْجُزُهُ وَخَرَجَ اَبُوْ بَكْرٍ مُغْضَبًا فَقَالَ النَّبِيُّ

علیه وسلم که باز می داشت ابوبکر رض را و بیرون آمد ابوبکر رض غضبناک پس گفت پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِيْنَ خَرَجَ اَبُوْ بَكْرٍ كَيْفَ رَاَيْتِنِيْ

صلے الله علیه وسلم وقتیکه خارج شد ابوبکر رض چگونه دیدی تو مرا

اَنْقَذْتُكِ مِنَ الرَّجُلِ قَالَ فَمَكَثَ اَبُوْ بَكْرٍ اَيَّامًا ثُمَّ

که رها کردم ترا ازین مرد گفت نعمان بن بشیر پس توقف کرد ابوبکر رض چند روز بستر

اِسْتَاْذَنَ عَلٰى رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

اذن طلب کرد برای در آمدن نزد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

فَوَجَدَهُمَا قَدِ اصْطَلَحَا فَقَالَ لَهُمَا اَدْخِلَانِيْ فِيْ سِلْمِكُمَا

پس یافت آنحضرت و عائشه رض را که هر آئینه صلح کردند پس گفت ابوبکر رض آنحضرت و عائشه را در آرید مرا

كَمَا اَدْخَلْتُمَانِيْ فِيْ حَرْبِكُمَا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

چنانکه آوردید مرا در خلاف خود پس گفت پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَدْ فَعَلْنَا قَدْ فَعَلْنَا رَوَاهُ اَبُوْ دَاوُدَ فِيْ

وسلم هر آئینه کردیم این کار هر آئینه کردیم این کار روایت کرد این حدیث را ابو داؤد در

سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَدَبِ فِيْ بَابِ مَا جَاءَ فِي الْمِزَاحِ

سنن خود ابی داؤد در کتاب الادب در باب چیزیکه آمد در مزاح

وَعَنْ اِسْحَاقَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ

و روایت است از اسحاق که گفت بودیم نزد عمران بن حصین

فِي رَهْطٍ مِنَّا وَفِينَا بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ فَحَدَّثَنَا عِمْرَانُ

در گروهے از ما و در جماعت بشیر بن کعب بود پس حدیث گفت ما را عمران

يَوْمَئِذٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

دران روز گفت که گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلْحَيَاءُ خَيْرٌ كُلُّهُ قَالَ أَوْ قَالَ اَلْحَيَاءُ كُلُّهُ خَيْرٌ

حیا بهتراست همه او گفت یا گفت آنحضرت شرم همه او بهتراست

فَقَالَ بُشَيْرُ بْنُ كَعْبٍ إِنَّا لَنَجِدُ فِي بَعْضِ الْكُتُبِ

پس گفت بشیر بن کعب هر آئینه ما می یابیم در بعض کتابها

أَوِ الْحِكْمَةِ أَنَّ مِنْهُ سَكِينَةً وَوَقَارًا لِلّٰهِ قَالَ وَمِنْهُ

یا در حکمت اینکه تحقیق از حیا سکینه وبزرگی داشتن است خدا را گفت بشیر و از حیا

ضُعْفٌ قَالَ فَغَضِبَ عِمْرَانُ حَتَّى احْمَرَّتَا عَيْنَاهُ

ضعف است گفت اسحاق پس خشم گرفت عمران تاآنکه سرخ شدند هر دو چشمان عمران

وَقَالَ أَلَا أَرَانِي أُحَدِّثُكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ

وگفت آیا نمی بینم که حدیث بیان می کنم ترا از پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُعَارِضُ فِيهِ قَالَ فَأَعَادَ عِمْرَانُ

علیه وسلم و معارضه می کنی دران حدیث گفت اسحاق پس بازگفت عمران

الْحَدِيثَ قَالَ فَأَعَادَ بُشَيْرٌ فَغَضِبَ عِمْرَانُ قَالَ

حدیث را گفت اسحاق پس بازگفت بشیر سخن سابق را پس خشم گرفت عمران گفت اسحاق

فَمَا زِلْنَا نَقُولُ إِنَّهُ مِنَّا يَا أَبَا نُجَيْدٍ إِنَّهُ لَا بَأْسَ بِهِ

پس همیشه بودیم که می گفتیم هر آئینه بشیر از ماست یا ابا نجید نیست این بشیر خوف بوی

۵۴

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان در باب

بَيَانِ عَدَدِ شُعَبِ الْإِيمَانِ وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللهِ

بیان عدد شاخهای ایمان و روایت است از سالم بن عبد الله

أَنَّ عَبْدَ اللهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

که هرآئینه عبد الله بن عمر گفت که شنیدم پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا تَمْنَعُوا نِسَاءَكُمُ الْمَسَاجِدَ

علیه وسلم را در حالیکه می گفت باز ندارید زنان خود را از مسجدها

إِذَا اسْتَأْذَنَّكُمْ إِلَيْهَا قَالَ فَقَالَ بِلَالُ بْنُ عَبْدِ اللهِ

وقتیکه اذن خواستند از شما برفتن سوی مسجدها گفت سالم پس گفت بلال پسر عبد الله

وَاللهِ لَنَمْنَعُهُنَّ قَالَ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ عَبْدُ اللهِ

سوگند بخدا باز خواهیم داشت زنان را گفت سالم پس متوجه شد بر بلال عبد الله

فَسَبَّهُ سَبًّا سَيِّئًا مَا سَمِعْتُهُ سَبَّهُ مِثْلَهُ قَطُّ وَقَالَ

پس دشنام داد عبد الله بلال را دشنام دادن بد که نشنیدم عبد الله را که دشنام داد بلال را مانند این دشنام

أُخْبِرُكَ عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

خبر میدهم ترا از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وَتَقُولُ وَاللهِ لَنَمْنَعُهُنَّ وَعَنْ مُجَاهِدٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ

و میگوئی تو قسم بخدا هرآئینه باز خواهیم داشت زنان را و روایت است از مجاهد و او روایت کرد از ابن عمر

قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ائْذَنُوا

که گفت ابن عمر گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم اذن دهید

١٥ قوله صلعم لا تمنعوا الخ قال النووي هذا وشبهه من احاديث الباب ظاهر في انها لا تمنع المسجد لكن بشروط ذكرها العلماء ماخوذة من الاحاديث وهو ان لا تكون متطيبة ولا متزينة ولا ذات خلاخل يسمع صوتها ولا ثياب فاخرة ولا مختلطة بالرجال ولا شابة ونحوها ممن يفتتن بها وان لا يكون في الطريق ما يخاف به مفسدة ونحوها انتهى كلام النووي وقال ابن الهمام في زماننا [illegible] في هذه المسئلة وعلى هذا ينبغي على قول ابي حنيفة تفريع منع العجائز ليلا ايضا بخلاف الصبح فان الغالب نومهم في وقته بل عمم المتاخرون المنع للعجائز والشواب في الصلوة كلها لغلبة الفساد في سائر الاوقات هذا ما قاله ابن الهمام في فتح القدير في باب الامامة وفيه تحقيق زائد ١٢ ١٢ ١٢

٥٥

لِلنِّسَاءِ بِاللَّيْلِ اِلَى الْمَسَاجِدِ فَقَالَ ابْنٌ لَهُ يُقَالُ لَهُ

براى زنان در شب براى رفتن بسوى مساجد پس گفت پسر ابن عمر که گفته میشود او را

وَاقِدٌ اِذًا يَتَّخِذْنَهُ دَغَلًا قَالَ فَضَرَبَ فِي صَدْرِهِ

واقد در بنوقت خواهند گرفت زنان این کار را فریب گفت مجاهد پس زد ابن عمر بر سینه پسر خود

وَقَالَ اُحَدِّثُكَ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

و گفت حدیث می گویم ترا از پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَتَقُوْلُ لَا رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيْحِهِ فِي

و سلم و میگوئی تو که نخواهیم کرد این کار روایت کرد این دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در

كِتَابِ الصَّلٰوةِ فِي بَابِ خُرُوْجِ النِّسَاءِ اِلَى الْمَسَاجِدِ

کتاب الصلٰوة در باب بیرون در آمدن زنان بسوی مساجد

الخ وَعَنْ عَائِشَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

الخ و روایت است از عائشه رض که بر آئینه پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ كَانَ فِي نَفَرٍ مِّنَ الْمُهَاجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ

و سلم بود در گروهے از مهاجرین و انصار

فَجَاءَ بَعِيْرٌ فَسَجَدَ لَهُ فَقَالَ اَصْحَابُهُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پس آمد شترے پس سجده کرد آن شتر آنحضرت را پس گفتند اصحاب آنحضرت یا رسول الله

تَسْجُدُ لَكَ الْبَهَائِمُ وَالشَّجَرُ فَنَحْنُ اَحَقُّ اَنْ نَّسْجُدَ

سجده میکنند ترا چهارپایها و درخت پس ما سزاوارتریم بآنکه سجده کنیم

لَكَ فَقَالَ اعْبُدُوْا رَبَّكُمْ وَاَكْرِمُوْا اَخَاكُمْ وَلَوْ كُنْتُ

ترا پس گفت آنحضرت عبادت کنید پروردگار خود را و گرامی دارید برادر خود را و اگر بودمے

ما

اٰمُرُ اَحَدًا اَنْ يَسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْأَةَ

که امر کردمی هیچ یکی را آنکه سجده کند یکی را هر آئینه امر کردمی زن را

اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا وَلَوْ اَمَرَهَا اَنْ تَنْقُلَ مِنْ

که سجده کند شوہر خود را و اگر امر کرد شوہر زن را که ببرد سنگ را از

جَبَلٍ اَصْفَرَ اِلٰى جَبَلٍ اَسْوَدَ وَمِنْ جَبَلٍ اَسْوَدَ

کوه زرد بسوی کوه سیاه و از کوه سیاه

اِلٰى جَبَلٍ اَبْيَضَ كَانَ يَنْبَغِيْ لَهَا اَنْ تَفْعَلَهُ رَوَاهُ

بسوی کوه سفید بود سزاوار آن زن را که بکند این کار روایت کرد این حدیث را

اَحْمَدُ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ فِيْ كِتَابِ النِّكَاحِ

احمد چنانست در مشکوٰة المصابیح در کتاب النکاح

فِيْ بَابِ عِشْرَةِ النِّسَاءِ وَعَنِ ابْنِ شَمَاسَةَ الْمَهْرِيِّ

در باب عشرة زنان و روایت است از ابن شماسه مہری

قَالَ حَضَرْنَا عَمْرَو بْنَ الْعَاصِ وَهُوَ فِيْ سِيَاقَةِ الْمَوْتِ

که گفت حاضر شدیم نزد عمرو بن عاص در حالیکه او در حضور موت بود

يَبْكِيْ طَوِيْلًا وَحَوَّلَ وَجْهَهُ اِلَى الْجِدَارِ فَجَعَلَ

میگریست بسیار و برگردانیده بود روی خود را بسوی دیوار پس شروع کرد

ابْنُهُ يَقُوْلُ يَا اَبَتَاهُ اَمَا بَشَّرَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

پسر او که میگفت ای پدر آیا مژده نداد ترا پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا اَمَا بَشَّرَكَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

الله علیه وسلم بچنین آیا مژده نداد ترا پیغمبر خدا

لـه قوله وهو في سياقة الموت بكسر السين اي حال حضور الموت و مقدماته

قوله على اطباق ثلاث اي على احوال ثلاث قال الله تعالى لتركبن طبقا عن طبق فلهذا انث ثلاث ارادة لمعنى اطباق قاله الامام النووي في شرح صحيح المسلم ۱۲

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِكَذَا قَالَ فَأَقْبَلَ بِوَجْهِهِ

صلے الله علیه وسلم بچنین گفت ابن شماسه پس پیش آمد عمرو بن عاص

وَقَالَ إِنَّ أَفْضَلَ مَا نُعِدُّ شَهَادَةُ أَنْ لَّا إِلٰهَ إِلَّا

وگفت بر آئینه بزرگترین چیزیکه می شمارم شهادت اینست که نیست معبودی برحق مگر

اللّٰهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُولُ اللّٰهِ إِنِّي كُنْتُ عَلَى أَطْبَاقٍ

خدا و بر آئینه محمد پیغمبر خدا است بر آئینه من بودم بر سه احوال

ثَلَاثٍ لَقَدْ رَأَيْتُنِي وَمَا أَحَدٌ أَشَدُّ بُغْضًا

بر آئینه بتحقیق دیدم خود را و نبود هیچ یکے سخت تر در دشمنی

لِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنِّي وَلَا أَحَبَّ

با پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم از من و نه چیزی دوست تر

إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَكُونَ قَدِ اسْتَمْكَنْتُ مِنْهُ فَقَتَلْتُهُ مِنْهُ

نزد من از آنکه باشم که بتحقیق قدرت یابم بر آنحضرت پس بکشم آنحضرت را

فَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ لَكُنْتُ مِنْ أَهْلِ النَّارِ

پس اگر مردمی بر آن حال بر آئینه بودمی از اہل دوزخ

فَلَمَّا جَعَلَ اللّٰهُ الْإِسْلَامَ فِي قَلْبِي أَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى

پس چون گردانید خدا اسلام را در دلم آمدم نزد پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ ابْسُطْ يَمِينَكَ فَلِأُبَايِعَكَ

الله علیه وسلم پس گفتم دراز کن دست راست خود را تا بیعت اسلام کنم

فَبَسَطَ يَمِينَهُ قَالَ فَقَبَضْتُ يَدِي قَالَ مَا لَكَ يَا عَمْرُو

پس دراز کرد آنحضرت دست راست خود را گفت عمرو پس کشیدم دست خود را گفت آنحضرت چه شد ترا یا عمرو

قَالَ قُلْتُ أَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِطَ قَالَ تَشْتَرِطُ بِمَاذَا قُلْتُ

گفت عمرو گفتم میخواهم که شرط کنم گفت آنحضرت شرط میکنی چه گفتم اینکه

أَنْ يُغْفَرَ لِي قَالَ أَمَا عَلِمْتَ يَا عَمْرُو أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ

آمرزیده شود مر گناهان که کرده ام گفت آنحضرت آیا نمیدانی تو ای عمرو که هر آئینه اسلام می افگند

مَا كَانَ قَبْلَهُ وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا وَأَنَّ

هر گناهی را که قبل اسلام بوده و هر آئینه هجرت می افگند هر گناهی را که پیش از وی بوده و هر آئینه

الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ وَمَا كَانَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيَّ

حج می افگند گناهان را که پیش ازان بوده و نبود هیچ یکی دوست تر بسوی من

مِنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا أَجَلَّ

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و نه بزرگتر

فِي عَيْنِي مِنْهُ وَمَا كُنْتُ أُطِيقُ أَنْ أَمْلَأَ عَيْنِي مِنْهُ

در چشمهای من از آنحضرت و نه بودم که توانم آنکه سیر کنم چشمهای خود را از دید آنحضرت

إِجْلَالًا لَهُ وَلَوْ سُئِلْتُ أَنْ أَصِفَهُ مَا أَطَقْتُ لِأَنِّي

بجهت بزرگی آنحضرت و اگر پرسیده شده شدے آنکه بیان کنم وصف آنحضرت را نتوانستمے برای آنکه

لَمْ أَكُنْ أَمْلَأُ عَيْنِي مِنْهُ وَلَوْ مُتُّ عَلَى تِلْكَ الْحَالِ

نبودم که سیر کنم چشمهای خود را از دید آنحضرت و اگر مردمی بر آن حال

لَرَجَوْتُ أَنْ أَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ثُمَّ وَلِينَا أَشْيَاءَ

هر آئینه امید داشتمے آنکه باشم از اهل بهشت پس دست یافتیم بر چیزها

مَا أَدْرِي مَا حَالِي فِيهَا فَإِذَا أَنَا مُتُّ فَلَا تَصْحَبْنِي نَائِحَةٌ

نمیدانم چیست حال من دران پس هرگاه من بمیرم پس باید که همراه نشود مرا زنے

٥٩

وَلَا نَارٌ فَإِذَا دَفَنْتُمُونِي فَسُنُّوا عَلَيَّ التُّرَابَ سَنًّا ثُمَّ أَقِيمُوا

ونه آتش پس وقتيكه دفن كنيد مرا پس بنرمي بريزيد برمن خاك را پستر بايستيد

حَوْلَ قَبْرِي قَدْرَ مَا تُنْحَرُ جَزُورٌ وَيُقْسَمُ لَحْمُهَا

گرد گورمن اندازه انچه ذبح كرده شود شترے وتقسيم كرده شود گوشت آن

حَتَّى أَسْتَأْنِسَ بِكُمْ وَأَنْظُرَ مَاذَا أُرَاجِعُ بِهِ رُسُلَ

تاآنكه آرام گيرم بشما وببينم بچه جواب بازمي گردانم فرستادهاي

رَبِّي رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي

پروردگار خودرا روايت كرد اين حديث را مسلم در صحيح مسلم در كتاب الايمان در

بَابِ كَوْنِ الْإِسْلَامِ يَهْدِمُ مَا قَبْلَهُ وَعَنْ أَنَسِ

باب بيان بودن اسلام كه مى افگند گناهان قبل خودرا وروايت است از انس

بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن مالك كه هر آئينه پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم

خَرَجَ فَقَامَ عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ حُذَافَةَ فَقَالَ مَنْ أَبِي

بيرون آمد پس ايستاد عبدالله بن حذافه پس گفت عبدالله كيست پدرمن

قَالَ أَبُوكَ حُذَافَةُ ثُمَّ أَكْثَرَ أَنْ يَقُولَ سَلُونِي

گفت آنحضرت پدرتو حذافه است پستر زياده كرد آنحضرت آنكه ميگفت بپرسيد شما مرا

فَبَرَكَ عُمَرُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ فَقَالَ رَضِينَا بِاللّٰهِ رَبًّا

پس نشست عمر رض بر سر دو زانوی خود پس گفت عمر رض خوشنود شديم از خدا از روی پروردگار

وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيًّا

وباسلام از روی دين وبمحمد صلى الله عليه وسلم از روی پيغمبر

له قوله ان رسول الله صلى الله عليه وسلم خرج فقام عبد الله بن حذافة فقال من ابي قال ابوك حذافة [illegible] وفي مسلم انه كان يدعى لغير ابيه ولما سمعت امه [illegible] قالت ما سمعت بابن اعق منك امنت ان تكون امك قارفت بعض ما يقارف نساء الجاهلية فتفضحها على اعين الناس فقال والله لو الحقني بعبد اسود للحقت به قاله العلامة القسطلاني في شرح صحيح البخاري [illegible]

له قوله فبرك عمر [illegible] قال العلامة القسطلاني في شرح صحيح البخاري فقال عمر رضي الله عنه [illegible] رضينا بالله ربا وبالاسلام دينا وبمحمد صلى الله عليه وسلم نبيا [illegible]

ثَلٰثًا فَسَكَتَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْعِلْمِ

سه بار گفت عمر رض این کلام پس خاموش شد آنحضرت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

وَعَنِ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِيْ كَرِبَ الْكِنْدِيِّ اَنَّ

و روایت است از مقدام بن معدی کرب کندی که هر آئینه

رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يُوْشِكُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم گفت نزدیک است

الرَّجُلُ مُتَّكِئًا عَلٰى اَرِيْكَتِهٖ يُحَدَّثُ بِحَدِيْثٍ مِّنْ حَدِيْثِيْ

که مردی نشسته بآرام بر تخت خود سخن گفته شود بحدیثی از حدیث من

فَيَقُوْلُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ كِتَابُ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فَمَا وَجَدْنَا

پس بگوید در میان ما و در میان شما کتاب خدا عز وجل است پس چیزیکه یافتیم

فِيْهِ مِنْ حَلَالٍ اسْتَحْلَلْنَاهُ وَمَا وَجَدْنَا فِيْهِ مِنْ

در کتاب خدا از حلال حلال شمردیم آنرا و چیزیکه یافتیم در آن کتاب از

حَرَامٍ حَرَّمْنَاهُ اَلَا وَاِنَّ مَا حَرَّمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى

حرام حرام کردیم آنرا آگاه باشید و هر آئینه چیزیکه حرام کرد پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِثْلُ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ وَعَنْ قَبِيْصَةَ

الله علیه وسلم مثل چیزیست که حرام کرد خدا و روایت است از قبیصه

عَنْ اَبِيْهِ اَنَّ عُبَادَةَ بْنَ الصَّامِتِ الْاَنْصَارِيَّ

وا و روایت کرد از پدر خود که عباده بن صامت انصاری

النَّقِيْبَ صَاحِبَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نقیب صاحب پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

له قوله يوشك الرجل الخ
سکل من استوی قاعدا علی وطاء متمکنا
وعند العامة هو من مال فی قعوده علی
احد شقیه کذا فی مجمع بحار الانوار ۱۲

غَزَا مَعَ مُعَاوِيَةَ أَرْضَ الرُّومِ فَنَظَرَ إِلَى النَّاسِ وَ

غزوه کرد بمصاحبت معاویه بزمین روم پس نگاه کرد بسوی مردم درحالیکه

هُمْ يَتَبَايَعُونَ كِسَرَ الذَّهَبِ بِالدَّنَانِيرِ وَكِسَرَ الْفِضَّةِ

این مردم با یکدگر خرید و فروخت میکردند پارهای زر را با دینارها و پارهای سیم را

بِالدَّرَاهِمِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَأْكُلُونَ الرِّبَا

بدرهمها پس گفت عباده بن صامت ای مردم بتحقیق شما می خورید ربا

سَمِعْتُ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ

شنیدم پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم را که میگفت

لَا تَبْتَاعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ لَا زِيَادَةَ

بایکدگر خرید و فروخت مکنید زر را با زر مگر مانند بمانند نباشد زیادت

بَيْنَهُمَا وَلَا نَظِرَةَ فَقَالَ لَهُ مُعَاوِيَةُ يَا أَبَا الْوَلِيدِ لَا أَرَى

درمیان هر دو و نه تاخیر کردن و زمان دادن پس گفت مر عباده را معاویه ای ابو الولید نمی دانم

الرِّبَا فِي هٰذَا إِلَّا مَا كَانَ مِنْ نَظِرَةٍ فَقَالَ عُبَادَةُ أُحَدِّثُكَ

ربا را درین مگر چیزیکه باشد از مهلت دادن پس گفت عباده حدیث میگویم ترا

عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَتُحَدِّثُنِي

از پیغمبر خدا صلے الله علیه و سلم و سخن میگوئی تو مرا

عَنْ رَأْيِكَ لَئِنْ أَخْرَجَنِي اللّٰهُ لَا أُسَاكِنُكَ بِأَرْضٍ

از رای خود هر آئینه اگر بیرون خواهد کرد مرا خدا سکونت اختیار نخواهم کرد بزمینیکه

لَكَ عَلَيَّ فِيهَا إِمْرَةٌ فَلَمَّا قَفَلَ لَحِقَ بِالْمَدِينَةِ فَقَالَ لَهُ

مر ترا بر من دران زمین امارت باشد پس چون از سفر بازگشت عباده در رسید در مدینه پس گفت

عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ مَا أَقْدَمَكَ يَا أَبَا الْوَلِيدِ فَقَصَّ عَلَيْهِ
عمر بن خطاب رض چه چیز باز آورد ترا ای ابو الولید پس بیان کرد بوی
الْقِصَّةَ وَمَا قَالَ مِنْ مُسَاكَنَتِهِ فَقَالَ ارْجِعْ يَا أَبَا الْوَلِيدِ
آن قصه را و چیزیکه گفت ۱ از بود و باش اختیار کردن همراه معاویه پس گفت عمر رض باز برو
إِلَى أَرْضِكَ فَقَبَّحَ اللّٰهُ أَرْضًا لَسْتَ فِيهَا وَأَمْثَالُكَ وَ
بسوی زمین خود پس دور کند از خیر خدا از بینے را که نباشی تو در ان زمین و مانند تو و
كَتَبَ إِلَى مُعَاوِيَةَ لَا إِمْرَةَ لَكَ عَلَيْهِ وَاحْمِلِ النَّاسَ
نوشت عمر رض بسوی معاویه رض نیست امارت ترا بر عباده و حمل کن مردم را
عَلَى مَا قَالَ فَإِنَّهُ هُوَ الْأَمْرُ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ أَنَّ
بر انکه گفت عباده پس بتحقیق چیزیکه عباده گفت آن حکم است و روایت است از ابی سلمه که هر آئینه
أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ لِرَجُلٍ يَا ابْنَ أَخِي إِذَا حَدَّثْتُكَ
ابو هریره گفت بمردے ای پسر برادر من هرگاه حدیث بیان کنم ترا
عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَضْرِبْ
از پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس نه آر
لَهُ الْأَمْثَالَ رَوَى ابْنُ مَاجَةَ الْأَحَادِيثَ الثَّلَاثَةَ
برای آن مثالها روایت کرد ابن ماجه هر سه حدیث را
فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ وَعَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ
در شروع سنن ابن ماجه و روایت است از قیس بن سعد گفت قیس بن سعد
أَتَيْتُ الْحِيرَةَ فَرَأَيْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لِمَرْزُبَانٍ لَهُمْ
آمدم در حیره پس دیدم اہل حیره را که سجده میکردند سردار خود را

۱ قوله فقبح الله ارضا لست فیها وامثالک قال فی القاموس قبحه الله وقبحه نحاه عن الخیر انتهی ۱۲ قوله یسجدون

۲ مرزبان بضم الزای احد مرازبة الفرس وهو الفارس الشجاع المقدم علی القوم دون الملک وهو معرب کذا فی مجمع البحار ۱۲

فَقُلْتُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحَقُّ

پس گفتم پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم سزاوارتر است

اَنْ يُّسْجَدَ لَهٗ قَالَ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بانکه سجده کرده شود او را گفت قیس بن سعد پس آمدم نزد پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِنِّيْ اَتَيْتُ الْحِيْرَةَ فَرَاَيْتُهُمْ يَسْجُدُوْنَ

پس گفتم بدرستیکه رفتم در حیره پس دیدم اهل حیره را که سجده می کنند

لِمَرْزُبَانٍ لَّهُمْ فَاَنْتَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَحَقُّ اَنْ يُّسْجَدَ

مرزبان خود را پس تو ای پیغمبر خدا سزاوارتری بانکه سجده کرده شود

لَكَ قَالَ اَرَاَيْتَ لَوْ مَرَرْتَ بِقَبْرِيْ اَكُنْتَ تَسْجُدُ لَهٗ

مر ترا گفت آنحضرت ﷺ خبر ده مرا اگر بگذری بقبر من آیا هستی تو که سجده کنی او را

قَالَ قُلْتُ لَا قَالَ فَلَا تَفْعَلُوْا لَوْ كُنْتُ اٰمِرًا اَحَدًا

گفت قیس گفتم سجده نکنم گفت آنحضرت پس نکنید سجده مرا اگر بودم که فرمان می کردم یکے را

اَنْ يَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ النِّسَآءَ اَنْ يَّسْجُدْنَ

اینکه سجده کند یکے را بتحقیق حکم میکردم زنان را آنکه سجده کنند

لِاَزْوَاجِهِنَّ لِمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَهُمْ عَلَيْهِنَّ مِنَ الْحَقِّ

شوهران خود را از برای آنچه که گردانیده است خدا برای مردان بر زنان حق

رَوَاهُ اَبُوْ دَاوٗدَ فِيْ سُنَنِهٖ فِيْ كِتَابِ النِّكَاحِ فِيْ

روایت کرد این حدیث را ابوداؤد در سنن ابی داؤد در کتاب النکاح در

بَابِ حَقِّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْاَةِ

باب حق شوهر بر زن

الباب السادس في حكم المحبة بالنبي صلى

باب ششم در حکم محبت با پیغمبر صلی

الله عليه وسلم قال الله تعالى في سورة التوبة

الله علیه وسلم فرمود خدا تعالی در سوره توبه

قل إن كان آباؤكم وأبناؤكم وإخوانكم وأزواجكم

بگو ای محمد اگر هستند پدران شما و فرزندان شما و برادران شما و زنان شما

وعشيرتكم وأموال اقترفتموها وتجارة

و خویشان شما و مالهای شما که کسب کرده اید آنرا و تجارتیکه

تخشون كسادها ومساكن ترضونها أحب

می ترسید از نارواجی آن و مسکنها که پسندمی کنید آنرا دوست تر

إليكم من الله ورسوله وجهاد في سبيله فتربصوا

بسوی شما از خدا و پیغمبر او و از جهاد در راه او پس انتظار برید

حتى يأتي الله بأمره والله لا يهدي القوم الفاسقين

تا آنکه بیارد خدا حکم خود را و خدا راه نمی نماید قوم فاسقان را

عن أبي هريرة أن رسول الله صلى الله عليه

روایت است از ابی هریره که هرآئینه پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم قال والذي نفسي بيده لا يؤمن أحدكم

وسلم گفت سوگند آن خدا که بقای ذات من در ید اوست ایمان کامل نمی آرد یکی از شما

حتى أكون أحب إليه من والده وولده رواه

تا آنکه باشم دوست تر بسوی وی از پدر وی و فرزندان وی روایت کرد

البخاري في صحيحه في كتاب الايمان في بيان ان
بخاري در صحيح بخاري در كتاب الايمان در بيان آنكه

حب الرسول صلى الله عليه وسلم من الايمان
حب پيغمبر صلى الله عليه وسلم از ايمانست

وعن انس قال قال رسول الله صلى الله عليه
وروايت است از انس كه گفت گفت پيغمبر خدا صلى الله عليه

وسلم لا يؤمن احدكم حتى اكون احب اليه
وسلم ايمان كامل نمى آرد يكى از شما تا آنكه باشم محبوب تر بسوى وى

من والده وولده والناس اجمعين رواه البخاري
از پدر وى وفرزندان وى ومردم همه روايت كرد اين حديث را

في الباب المذكور ورواه مسلم في صحيحه في
در باب مذكور وروايت كرد اين حديث را مسلم در صحيح مسلم در

كتاب الايمان في باب وجوب محبة رسول الله
كتاب الايمان در باب واجب شدن محبت رسول خدا

صلى الله عليه وسلم اكثر من الاهل والولد
صلى الله عليه وسلم افزون تر از اهل وفرزندان

والناس اجمعين وعنه عن النبي صلى الله
ومردم همه ونيز روايت است از انس واو روايت كرد از پيغمبر صلى الله

عليه وسلم قال ثلث من كن فيه وجد
عليه وسلم كه گفت آنحضرت سه خصلت اند كسيكه باشند آن سه خصلت در وى يابد

باقي بصفحه ٦٧

حَلَاوَةَ الْإِيْمَانِ اَنْ يَكُوْنَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَحَبَّ

حلاوت ایمان را اینکه باشد خدا و رسول خدا محبوب تر

اِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا وَاَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهٗ اِلَّا لِلّٰهِ

بسوی وے از هر چیز سوای خدا و رسول و دیگر دوست دارد انسان را دوست ندارد او را مگر

وَاَنْ يَكْرَهَ اَنْ يَعُوْدَ فِي الْكُفْرِ كَمَا يَكْرَهُ اَنْ يُقْذَفَ

و اینکه ناخوش دارد در این را که باز در آید در کفر چنانکه ناخوش می دارد اینکه انداخته شود

فِي النَّارِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاِيْمَانِ

در آتش روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الایمان

فِيْ بَابِ حَلَاوَةِ الْاِيْمَانِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ

در باب حلاوت ایمان و روایت کرد این حدیث مسلم در صحیح مسلم

اَيْضًا فِيْ كِتَابِ الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ خِصَالِ مَنِ

نیز در کتاب الایمان در باب خصلتهائیکه هر که

اتَّصَفَ بِهِنَّ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْاِيْمَانِ وَعَنْ

متصف شد بآن یافت حلاوت ایمان را و روایت است از

عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ اِلٰى

عبد الله بن مسعود که گفت آمد مردے بسوے

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس گفت

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ تَقُوْلُ فِيْ رَجُلٍ اَحَبَّ قَوْمًا

یا رسول الله چه می فرمائی در شان مردیکه دوست داشته قومی را

وَلَمْ يَلْحَقْ بِهِمْ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ولاحق نشده باایشان درعمل پس گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ وَعَنْ سَالِمِ بْنِ اَبِي الْجَعْدِ
انسان با کسے خواہد بود که او را دوست دارد و روایت است از سالم بن ابی الجعد

عَنْ اَنَسِ بْنِ مَالِكٍ اَنَّ رَجُلًا سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ
و او روایت کرد از انس بن مالک که برآئینه مردے پرسید پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ يَا رَسُوْلَ اللهِ
علیه وسلم را پس گفت کی خواہد آمد قیامت یا رسول الله

فَقَالَ مَا اَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ مَا اَعْدَدْتُ لَهَا مِنْ
پس گفت آنحضرت چه مہیا کردہ برای قیامت گفت آن مرد مہیا نکردم برای قیامت

كَثِيْرِ صَلٰوةٍ وَّلَا صَوْمٍ وَّلَا صَدَقَةٍ وَّلٰكِنِّيْ اُحِبُّ
از زیادہ نماز و نہ روزہ و نہ صدقه ولیکن من دوست میدارم

اللهَ وَرَسُوْلَهُ قَالَ اَنْتَ مَعَ مَنْ اَحْبَبْتَ رَوَاهُمَا
خدا و رسول خدا را گفت آنحضرت تو با کسے خواہی بود که آنرا دوست میداری روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهِ فِيْ كِتَابِ الْاَدَبِ فِيْ بَابِ
بخاری در صحیح بخاری در کتاب الادب در باب

عَلَامَةِ الْحُبِّ فِي اللهِ وَعَنْ ثَابِتٍ عَنْ اَنَسٍ اَنَّ
علامت حب فی الله و روایت است از ثابت و او روایت کرد از انس

رَجُلًا سَاَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ السَّاعَةِ
که مردے پرسید پیغمبر صلی الله علیه وسلم را از قیامت

فقال

فَقَالَ مَتَى السَّاعَةُ قَالَ وَمَاذَا أَعْدَدْتَ لَهَا قَالَ

پس گفت آن مرد کی خواهد آمد قیامت گفت آنحضرت وچه مهیا کرده برای قیامت گفت آن مرد

لَا شَيْءَ إِلَّا أَنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ صَلَّى اللّٰهُ

چیزی مهیا نیست مگر اینکه محبوب می دارم خدا و پیغمبر خدا را صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ

علیه وسلم پس گفت آنحضرت تو با کسے خواهی بود که آنرا دوست می داری گفت

أَنَسٌ فَمَا فَرِحْنَا بِشَيْءٍ فَرَحَنَا بِقَوْلِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

انس پس خوشنود نشده بودیم بچیزی مانند خوشنودی باین قول پیغمبر صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قَالَ أَنَسٌ فَأَنَا

علیه وسلم که تو با کسے خواهی بود که آنرا محبوب داری گفت انس پس من

أُحِبُّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ

دوست می دارم پیغمبر صلے الله علیه وسلم وابوبکر وعمر رضورا

وَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ بِحُبِّي إِيَّاهُمْ وَإِنْ لَمْ أَعْمَلْ

وامید میدارم اینکه باشم با ایشان بحبت دوست داشتن من ایشان را اگرچه عمل نکردم

بِمِثْلِ أَعْمَالِهِمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي

مانند عملهای ایشان روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ مَنَاقِبِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ

کتاب الانبیا در باب مناقب عمر بن خطاب رض

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغْيِيرٍ يَسِيرٍ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْبِرِّ

وروایت کرد این حدیث را مسلم با اندک تغیر در صحیح مسلم در کتاب البر

والصلة وعن أبي واقد الليثي أن رسول الله

والصلة وروایت است از ابی واقد لیثی که بر آیینه پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم بينما هو جالس في المسجد

صلی الله علیه وسلم در اثنای آنکه آنحضرت نشسته بود در مسجد

والناس معه إذ أقبل ثلاثة نفر فأقبل اثنان

درحالیکه مردم با آنحضرت بودند چون پیش آمدند سه مردم پس پیش آمدند دو

إلى رسول الله صلى الله عليه وسلم وذهب

بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و رفت

واحد قال فوقفا على رسول الله صلى الله عليه

یکے گفت راوی حدیث پس استادند آن دو مردم نزد مجلس پیغمبر خدا صلی الله علیه

وسلم فأما أحدهما فرأى فرجة في الحلقة

وسلم پس لیکن یکے از ایشان پس دید جای خالی را در حلقه

فجلس فيها وأما الآخر فجلس خلفهم وأما الثالث

پس نشست دران جا ولیکن دیگر پس نشست پس اہل مجلس ولیکن مردم سوم

فأدبر ذاهبا فلما فرغ رسول الله صلى الله

پس پس پس رفت پس چون فارغ شد پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم قال ألا أخبركم عن النفر الثلاثة

علیه وسلم گفت آیا نه خبر دهم شما را از حال این سه مردم

أما أحدهم فأوى إلى الله فآواه الله وأما الآخر

لیکن یکے از ایشان پس منضم شد بسوے خدا پس منضم کرد او را خدا بسوی رحمت خود

فَاسْتَحْيٰی فَاسْتَحْیَی اللّٰهُ مِنْهُ وَاَمَّا الْاٰخَرُ فَاَعْرَضَ فَاَعْرَضَ
پس شرم کرد پس شرم کرد خدا ازان ولیکن دیگر پس روگردانید پس اعراض کرد

اللّٰهُ عَنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْعِلْمِ
خدا ازو روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ السَّلَامِ فِيْ
و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب السلام در

بَابِ مَنْ اَتٰی مَجْلِسًا الخ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ
باب کسیکه آمد در مجلس الخ و روایت است از ابن عباس که گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحِبُّوا
گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم دوست دارید

اللّٰهَ لِمَا يَغْذُوْكُمْ مِنْ نِعَمِهٖ وَاَحِبُّوْنِيْ لِحُبِّ اللّٰهِ
خدا را از برای آنکه طعام دهد شما را از نعمت و دوست دارید مرا از جهت دوستی خدا

وَاَحِبُّوْا اَهْلَ بَيْتِيْ لِحُبِّيْ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ
و دوست دارید اہل بیت مرا از جهت دوستی من روایت کرد این حدیث را ترمذی در

جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ فِيْ بَابِ مَنَاقِبِ اَهْلِ
جامع ترمذی در ابواب المناقب در باب مناقب اہل

بَيْتِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ اَسْلَمَ عَنْ عُمَرَ اَنَّهٗ
بیت پیغمبر صلے الله علیه وسلم و روایت است از اسلم و او روایت کرد از عمرؓ که بدرستیکه عمرؓ

فَرَضَ لِاُسَامَةَ فِيْ ثَلَاثَةِ اٰلَافٍ وَخَمْسِمِائَةٍ
مقرر کرد برای اسامه بن زید در سه ہزار و پانصد

وَفَرَضَ لِعَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عُمَرَ فِیْ ثَلَاثَةِ اٰلَافٍ فَقَالَ

ومقرر کرد برای عبداللہ بن عمر در سہ ہزار پس گفت

عَبْدُ اللّٰهِ بْنُ عُمَرَ لِاَبِیْهِ لِمَ فَضَّلْتَ اُسَامَةَ عَلَیَّ

عبد اللہ بن عمر مر پدر خود را چرا فضیلت دادی اسامہ را بر من

فَوَاللّٰهِ مَا سَبَقَنِیْ اِلٰی مَشْهَدٍ قَالَ لِاَنَّهٗ کَانَ

پس سوگند بخدا سبقت نکردہ است اسامہ مرا بسوی ہیچ غزوہ گفت عمر رض برہی آنکہ بتحقیق زید بود

اَحَبَّ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

دوستتر بسوی پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

مِنْ اَبِیْكَ وَكَانَ اُسَامَةُ اَحَبَّ اِلٰی رَسُوْلِ اللّٰهِ

از پدر تو و بود اسامہ محبوبتر بسوی پیغمبر خدا

صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ مِنْكَ فَاٰثَرْتُ حِبَّ

صلے اللہ علیہ وسلم از تو پس اختیار کردم محبوب

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ عَلٰی حِبِّیْ رَوَاهُ

رسول اللہ صلے اللہ علیہ وسلم را بر محبوب خود روایت کرد این

التِّرْمِذِیُّ فِی الْکِتَابِ الْمَذْکُوْرِ فِیْ بَابِ مَنَاقِبِ

ترمذی در کتاب مذکور در باب مناقب

زَیْدِ بْنِ حَارِثَةَ رضی الله عنه وَقَالَ هٰذَا حَدِیْثٌ حَسَنٌ غَرِیْبٌ

زید بن حارثہ رض و گفت ترمذی این حدیث حدیث حسن غریب است

وَعَنْ جَبَلَةَ بْنِ حَارِثَةَ قَالَ قَدِمْتُ عَلٰی

و روایت است از جبلہ بن حارثہ کہ گفت آمدم نزد

رسول اللہ صلعم

رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ لَهٗ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس گفتم مر آنحضرت را یا رسول الله

ابْعَثْ مَعِيَ أَخِيْ زَيْدًا قَالَ هُوَ ذَا فَإِنِ انْطَلَقَ مَعَكَ

بفرست همراه من برادر مرا که زید است گفت رسول الله او زید اینست پس اگر برود همراه تو

لَمْ أَمْنَعْهُ قَالَ زَيْدٌ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَا أَخْتَارُ عَلَيْكَ

منع نمی کنم او را گفت زید یا رسول الله اختیار نمی کنم بر تو

أَحَدًا قَالَ فَرَأَيْتُ رَأْيَ أَخِيْ أَفْضَلَ مِنْ رَأْيِيْ

هیچ یکے را گفت جبله بن حارثه پس دیدم رای برادر خود را نیکوتر از رای خود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي الْبَابِ الْمَذْكُوْرِ وَقَالَ هٰذَا

روایت کرد این حدیث را ترمذی در باب مذکور وگفت ترمذی این

حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيْثِ ابْنِ

حدیث غریب است نمی شناسیم او را مگر از حدیث ابن

الرُّوْمِيِّ عَنْ عَلِيِّ بْنِ شَعْرٍ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

رومی از روایت علی بن شعر و روایت است از عبد الله بن

هِشَامٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

هشام گفت بودیم با پیغمبر صلے الله علیه وسلم

وَهُوَ اٰخِذٌ بِيَدِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فَقَالَ لَهٗ عُمَرُ

در حالیکه آنحضرت گیرنده بود دست عمر بن خطاب رضی الله عنه پس گفت مر آنحضرت صلعم را عمر رض

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ لَأَنْتَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

یا رسول الله هر آئینه تو محبوب تر هستی بسوی من از همه چیز

إِلَّا نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مگر از نفس من پس گفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

لَا وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ حَتّٰى أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْكَ

ایمان کامل نیست سوگند بآن خدا که ذات من در دست قدرت اوست تا آنکه باشم محبوب تر بسوی تو

مِنْ نَفْسِكَ فَقَالَ لَهُ عُمَرُ فَإِنَّهُ الْآنَ وَاللّٰهِ لَأَنْتَ

از نفس تو پس گفت مر آنحضرت صلعم را عمر رض پس بر آئینه شان اینست که اکنون سوگند بخدا

أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

محبوب تری بسوی من از نفس من پس گفت پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ لَهُ الْآنَ يَا عُمَرُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

وسلم مر عمر رض را اکنون ایمان کامل شد ای عمر روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح

فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْأَيْمَانِ وَالنُّذُورِ وَعَنْ أَبِي ذَرٍّ

در شروع کتاب الایمان والنذور و روایت است از ابی ذر

قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ الرَّجُلُ يُحِبُّ الْقَوْمَ

که گفت گفتم یا رسول الله آن مرد که دوست دارد قومی را

وَلَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يَعْمَلَ مِثْلَ عَمَلِهِمْ قَالَ أَنْتَ يَا أَبَا ذَرٍّ

و نمی تواند آنکه عمل کند مثل عمل آن قوم گفت آنحضرت تو ای ابا ذر

مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ قُلْتُ فَإِنِّي أُحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ

با کسے خواہی بود که دوست داری گفتم پس بتحقیق من دوست دارم خدا و رسول خدا را

قَالَ أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي سُنَنِهِ

گفت آنحضرت تو با کسے خواہی بود که آنرا دوست داری روایت کرد این حدیث را دارمی در

في كتاب الرقاق في باب المرء مع من احب

در کتاب الرقاق در باب بیان آنکه انسان با کسے خواهد بود که او را دوست دارد

وعن ابن سيرين قال قلت لعبيدة عندنا

و روایت است از ابن سیرین که گفت گفتم عبیده را که نزد ما

من شعر النبي صلى الله عليه وسلم اصبناه

از موی پیغمبر صلی الله علیه وسلم است یافتیم آن موی را

من قبل انس او من قبل اهل انس فقال

از جانب انس یا از جانب اهل انس پس گفت عبیده

لان تكون عندي شعرة منه احب الي

هر آئینه بودن نزد من موی از آن محبوب تر است بسوی من

من الدنيا وما فيها رواه البخاري في صحيحه

از دنیا و چیزیکه در دنیا ست روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

في كتاب الوضوء في باب الماء الذي يغسل

در کتاب الوضوء در باب آبیکه شسته شود

به شعر الانسان وعن عباس عن ابيه عن

بآن موی آدمی و روایت است از عباس و او روایت کرد از پدر خود و

النبي صلى الله عليه وسلم قال احد جبل

پیغمبر صلی الله علیه وسلم که گفت آنحضرت احد کوهیست

يحبنا ونحبه رواه البخاري في صحيحه في كتاب

که دوست می دارد ما را و دوست میداریم او را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الزَّكٰوةِ فِي بَابِ خَرْصِ التَّمْرِ وَسَنَذْكُرُ أَحَادِيثَ

الزكوة در باب خرص التمر و قریب است که ذکر کنیم حدیثهای

حَنِينِ الْجِذْعِ وَهِيَ مُنَاسِبَةٌ لِهٰذَا الْبَيَانِ أَيْضًا

گریه کردن تنه درخت خرما وآن احادیث مناسب اند باین بیان نیز

فِي بَابِ الْمُعْجِزَاتِ إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالٰى

در باب معجزات اگر خواسته خداوند تعالی است

اَلْبَابُ السَّابِعُ فِي اتِّبَاعِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب هفتم در پیروی کردن پیغمبر صلے الله علیه وسلم

قَالَ اللهُ تَعَالٰى فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ

را فرمود الله تعالے در سوره آل عمران ع ۴

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ

بگوای محمد اگر هستید شما که دوست میدارید خدا را پس پیروی من کنید تا دوست دارد شمارا

اللهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

خدا و بیامرزد شمارا گناہان شما و خدا آمرزنده مهربانست

قُلْ أَطِيعُوا اللهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ

بگوای محمد فرمان برداری کنید خدارا و رسول را پس اگر روگردان شوند پس هرآئینه

اللهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ٥ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ

خدا دوست نمی دارد کافران را روایت است از ابی هریره که

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ أَطَاعَ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم گفت کسیکه فرمان برداری

مربوطة بطاعته لیطیعوا من امره علیه الصلوة والسلام علیهم ولا یستعصوا علیه لئلا تتفرق الکلمة انتهى ما قاله القسطلانی

فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ وَمَنْ عَصَانِيْ فَقَدْ عَصَى اللّٰهَ

پس ہر آئینہ فرمان برداری میکند خدارا وکسیکہ نافرمانی میکند مرا پس بتحقیق نافرمانی میکند خدارا

وَمَنْ اَطَاعَ اَمِيْرِيْ فَقَدْ اَطَاعَنِيْ وَمَنْ عَصٰى

وکسیکہ فرمانبرداری میکند امیر مرا پس ہر آئینہ فرمانبرداری میکند مرا وکسیکہ نافرمانی میکند

اَمِيْرِيْ فَقَدْ عَصَانِيْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

امیر مرا پس بتحقیق نافرمانی میکند مرا روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ الْاَحْكَامِ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ

در شروع کتاب الاحکام و روایت است از عبد الله کہ گفت

اِنَّ اَحْسَنَ الْحَدِيْثِ كِتَابُ اللّٰهِ وَاَحْسَنَ الْهَدْيِ

ہر آئینہ نیکوترین سخنہا کتاب خداست وبہترین طریقہا

هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرُّ الْاُمُوْرِ

طریقہ محمد صلے الله علیہ وسلم است وبدترین کارہا

مُحْدَثَاتُهَا وَاِنَّ مَا تُوْعَدُوْنَ لَاٰتٍ وَّمَا اَنْتُمْ

نو پیدا کردہ شدہ است وبدرستیکہ انچہ وعدہ دادہ شدہ اید بتحقیق آمدنیست ونیستید شما

بِمُعْجِزِيْنَ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ

عاجز کنندگان خدارا و روایت است از ابی ہریرہ کہ بدرستیکہ پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كُلُّ اُمَّتِيْ يَدْخُلُوْنَ

صلے الله علیہ وسلم گفت ہمہ امت من داخل خواہند شد

الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ اَبٰى قَالُوْا وَمَنْ يَّاْبٰى قَالَ مَنْ اَطَاعَنِيْ

در جنت مگر کسیکہ سرکشی کرد گفتند وکدام کس سرکشی کرد گفت ہرکہ فرمانبرداری کند مرا

دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى وَعَنْ

در آید بهشت را و هر که نافرمانی کند مرا پس بدرستیکه سرکشی کرد و روایت است از

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَتْ مَلَائِكَةٌ إِلَى

جابر بن عبد الله که گفت جابر آمدند چند فرشتگان بسوی

النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ نَائِمٌ فَقَالَ بَعْضُهُمْ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم درحالیکه آنحضرت خوابیده بود پس گفتند بعضی

إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ

که وی خوابیده است و گفتند بعضی ازان فرشتگان که چشم او درخواب است و دل او

يَقْظَانُ فَقَالُوا إِنَّ لِصَاحِبِكُمْ هَذَا مَثَلًا فَاضْرِبُوا

بیدار پس گفتند آن فرشتگان بدرستیکه مر صاحب شمارا که اینست حالیست عجیب بیان کنید

لَهُ مَثَلًا فَقَالَ بَعْضُهُمْ إِنَّهُ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ

برای او آن حال عجیب پس گفتند بعضی ازان ملائکه وی خوابیده است و گفتند بعضی ازانها

إِنَّ الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا مَثَلُهُ

هر آئینه چشم او درخواب است و دل او بیدار پس گفتند آن فرشتگان مثل

كَمَثَلِ رَجُلٍ بَنَى دَارًا وَجَعَلَ فِيهَا مَأْدُبَةً وَ

مانند مثل مردیست که بنا کرد سرا را و ساخت آن مرد دران سرا مهمانی و

بَعَثَ دَاعِيًا فَمَنْ أَجَابَ الدَّاعِيَ دَخَلَ الدَّارَ

فرستاد آن مرد خواننده را پس کسیکه اجابت کرد خواننده را داخل شد در دار

وَأَكَلَ مِنَ الْمَأْدُبَةِ وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّاعِيَ لَمْ يَدْخُلِ

و خورد ازان مهمانی و کسیکه اجابت نکرد آن خواننده را داخل نشد

الدَّارَ وَلَمْ يَاكُلْ مِنَ الْمَأْدُبَةِ فَقَالُوْا اَوِّلُوْهَا لَهٗ

دران سرا و نخورد ازان مهمانی پس گفتند آن فرشتگان تاویل کنید مثل را

يَفْقَهْهَا فَقَالَ بَعْضُهُمْ اِنَّهٗ نَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ اِنَّ

تا بفهمد این مثل را پس گفتند بعضی از ان فرشتگان که وی خفته است وگفتند بعضی از ایشان که

الْعَيْنَ نَائِمَةٌ وَالْقَلْبَ يَقْظَانُ فَقَالُوا الدَّارُ الْجَنَّةُ

چشم او درخوابست و دل او بیدار پس گفتند آن فرشتگان سرا بهشت است

وَالدَّاعِيْ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَمَنْ اَطَاعَ

و خواننده محمد است صلی الله علیه وسلم پس هرکه فرمانبرداری کند

مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ اَطَاعَ اللّٰهَ وَ

محمد را صلی الله علیه وسلم پس بدرستیکه فرمانبرداری میکند خدا را و

مَنْ عَصٰى مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَدْ

کسیکه نافرمانی کند محمد را صلی الله علیه وسلم پس بتحقیق

عَصَى اللّٰهَ وَمُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرْقٌ

نافرمانی میکند خدا را و محمد صلی الله علیه وسلم سبب امتیاز است

بَيْنَ النَّاسِ وَعَنْ اَبِيْ مُوْسٰى عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى

درمیان کسان وروایت است از ابی موسی واو روایت کرد از پیغمبر صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ اِنَّمَا مَثَلِيْ وَمَثَلُ مَا بَعَثَنِيَ

الله علیه وسلم که گفت آنحضرت جز این نیست که مثل من و مثل آن چیزیکه فرستاده است

اللّٰهُ بِهٖ كَمَثَلِ رَجُلٍ اَتٰى قَوْمًا فَقَالَ يَا قَوْمِ اِنِّيْ

خدا بآن چیز مانند مثل مردیست که آمد نزد قومی پس گفت ای قوم بدرستیکه من

رَأَيْتُ الْجَيْشَ بِعَيْنَيَّ وَإِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْعُرْيَانُ

دیده ام لشکر را بدو چشمان خود و بدرستیکه من خبر خوف دهنده عریانم

فَالنَّجَاءَ فَأَطَاعَهُ طَائِفَةٌ مِنْ قَوْمِهِ فَأَدْلَجُوا

پس زود دی کنید تا نجات یابید پس فرمانبرداری کردند آن مرد را گروهی از قوم او پس سیر کردند شبانه

فَانْطَلَقُوا عَلَى مَهَلِهِمْ فَنَجَوْا وَكَذَّبَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ

رفتند بر آرام خود پس نجات یافتند و تکذیب کردند گروهی از قوم او

فَأَصْبَحُوا مَكَانَهُمْ فَصَبَّحَهُمُ الْجَيْشُ فَأَهْلَكَهُمْ

پس صبح کردند بمکان خود پس در وقت صبح آمد برین گروه لشکر پس هلاک کردان لشکر این

وَاجْتَاحَهُمْ فَذَلِكَ مَثَلُ مَنْ أَطَاعَنِي فَاتَّبَعَ

و از بیخ برکند ایشان را پس آن مثل کسی است که فرمانبرداری کرد مرا پس پیروی کرد

مَا جِئْتُ بِهِ وَمَثَلُ مَنْ عَصَانِي وَكَذَّبَ بِمَا جِئْتُ

آن چیز را که آورده ام آنرا و مثل کسے است که نافرمانی کرد مرا و تکذیب کرد بچیزیکه آورده ام

بِهِ مِنَ الْحَقِّ رَوَى الْبُخَارِيُّ الْأَحَادِيثَ الْأَرْبَعَةَ

آنرا از حق روایت کرد بخاری این چهار احادیث را

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْاِعْتِصَامِ فِي بَابِ الْاِقْتِدَاءِ

در صحیح بخاری در کتاب الاعتصام در باب پیروی کردن

بِسُنَنِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

بسنتهائے پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم و روایت است

عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَعَنَ اللّٰهُ الْوَاشِمَاتِ

از علقمه و او روایت کرد از عبد الله که گفت عبد الله لعنت کناد خدا زنانے را که

وَالْمُوتَشِمَاتِ وَالْمُتَنَمِّصَاتِ وَالْمُتَفَلِّجَاتِ لِلْحُسْنِ الْمُغَيِّرَاتِ

وبرميكند دران سره يا نيل تا بود ديا سبز گردد و زنانيرا كه باو اين كار كرده شود و زنانيرا كه موا زرو دوم

خَلْقَ اللهِ فَبَلَغَ ذٰلِكَ امْرَاَةً مِّنْ بَنِيْ اَسَدٍ يُّقَالُ لَهَا

پيدا ش را خدا را پس رسيد اين قول عبد الله زنے را كه از قبيله بني اسد بود گفته مي شود او را

اُمُّ يَعْقُوْبَ فَجَاءَتْ فَقَالَتْ اِنَّهٗ بَلَغَنِيْ اَنَّكَ

ام يعقوب پس آمد آن زن پس گفت هر آئينه شان اينست كه رسيد مرا كه تو

لَعَنْتَ كَيْتَ وَكَيْتَ فَقَالَ وَمَالِيْ لَا اَلْعَنُ مَنْ

لعنت ميكني چنين و چنين پس گفت عبد الله و چيست مرا كه لعنت نكنم كسے را

لَعَنَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَنْ

كه لعنت كرده است او را پيغمبر خدا صلے الله عليه وسلم و كسے را

هُوَ فِيْ كِتَابِ اللهِ فَقَالَتْ لَقَدْ قَرَأْتُ مَا بَيْنَ اللَّوْحَيْنِ

كه او لعنت كرده شده است در كتاب خدا پس گفت آن زن هر آئينه خوانده ام چيزيرا كه درميان دو

فَمَا وَجَدْتُ فِيْهِ مَا تَقُوْلُ قَالَ لَئِنْ كُنْتِ قَرَأْتِيْهِ

پس نيافتم در وي آن چيزرا كه ميگوئي گفت عبد الله اگر هستي تو كه خوانده آنرا

لَقَدْ وَجَدْتِيْهِ اَمَا قَرَأْتِ وَمَا اٰتٰكُمُ الرَّسُوْلُ فَخُذُوْهُ

هر آئينه يافته بودي آن چيزرا آيا نخوانده و چيزيكه بدهد شما را پيغمبر پس بگيريد آن را

وَمَا نَهٰكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوْا قَالَتْ بَلٰى قَالَ فَاِنَّهٗ قَدْ

و چيزيكه منع كند شما را از ان پس باز آئيد ازان بلي گفت آن زن آري ام خوانده ام گفت

نَهٰى عَنْهُ قَالَتْ فَاِنِّيْۤ اُرٰى اَهْلَكَ يَفْعَلُوْنَهٗ قَالَ فَاذْهَبِيْ

ازان چيز ها گفت آن زن پس من گمان ميكنم اهل ترا كه هم كنند اين كار گفت عبد الله پس برو

فَانْظُرِي فَذَهَبَتْ فَنَظَرَتْ فَلَمْ تَرَ مِنْ حَاجَتِهَا

پس نگاه بکن پس رفت پس نگاه کرد آن زن پس ندید از حاجت خود

شَيْئًا فَقَالَ لَوْ كَانَتْ كَذَلِكَ مَا جَامَعَتْنَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

چیزی را پس گفت عبدالله اگر بود چنین مصاحبت نکردی مرا روایت کرد این حدیث را

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ الْحَشْرِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره حشر

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ النِّسَاءِ فَلَا وَرَبِّكَ

و گفت الله تعالی در سوره نساء پس سوگند بپروردگار تو

لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا

که ایشان مومن نباشند تا وقتیکه حکم مقرر کنند ترا در آنچه که اختلاف واقع شود درمیان ایشان پس

فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ۝ وَ

در دلهای خود تنگی از آنچه تو حکم فرمودی و تسلیم کنند بانقیاد و

لَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ أَوِ اخْرُجُوا

اگر ما فرض میگردانیدیم بر ایشان که بکشید نفسهای خود را یا خارج شوید

مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا

از منزلهای خویش نمی کردند این را مگر قلیل از ایشان و اگر ایشان بکردندی

مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا ۝

آنچه که پند داده میشوند بآن هر آئینه بودی بهتر برای ایشان و سخت تر در استواری دین

وَإِذًا لَآتَيْنَاهُمْ مِنْ لَدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۝ وَلَهَدَيْنَاهُمْ

و آن وقت هر آئینه می دادیم ایشان را از نزد خود اجر بزرگ و بتحقیق راه می نمودیم ایشان را

صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۝ وَمَنْ يُّطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ فَاُولٰٓئِكَ

راه راست وکسیکه فرمانبرداری کند خدا و پیغمبر را پس آن گروه

مَعَ الَّذِيْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِّنَ النَّبِيّٖنَ وَالصِّدِّيْقِيْنَ

همراه آن کسانند که انعام کرده است خدا برایشان از پیغمبران وصدیقان

وَالشُّهَدَآءِ وَالصّٰلِحِيْنَ ۚ وَحَسُنَ اُولٰٓئِكَ رَفِيْقًا ۝

وشهیدان وصالحان ونیکواند این جماعت رفیق

ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ ۭ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَلِيْمًا ۝ عَنْ

این فضل است از خدا وکافیست خدا دانا روایت است از

عُرْوَةَ قَالَ خَاصَمَ الزُّبَيْرُ رَجُلًا مِّنَ الْاَنْصَارِ فِيْ

عروه که گفت خصومت کرد زبیر بمردی که از انصار بود در

شَرِيْجٍ مِّنَ الْحَرَّةِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

آب راه از سنگستان پس گفت پیغمبر صلے الله علیه وسلم

اِسْقِ يَا زُبَيْرُ ثُمَّ اَرْسِلِ الْمَآءَ اِلٰى جَارِكَ فَقَالَ

سیراب کن زمین خود را ای زبیر بعده جاری کن آب را بسوی زمین همسایه خود پس گفت

الْاَنْصَارِيُّ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَنْ كَانَ ابْنَ عَمَّتِكَ

انصاری ای پیغمبر خدا از برای آن باین طور حکم میکنی که او پسر عمه تست

فَتَلَوَّنَ وَجْهُهٗ ثُمَّ قَالَ اسْقِ يَا زُبَيْرُ ثُمَّ احْبِسِ الْمَآءَ

پس متلون شد روی مبارک آنحضرت بعده گفت آنحضرت سیراب کن زمین خود را ای زبیر بعده بازدار

حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَى الْجَدْرِ ثُمَّ اَرْسِلِ الْمَآءَ اِلٰى جَارِكَ

تاآنکه بازگردد آب بسوی دیوار بعده بگذار آب را که جاری شود بسوی زمین

وَاسْتَوْعَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلزُّبَيْرِ حَقَّهُ

وکامل داد پیغمبر صلے الله علیه وسلم زبیر را

فِي صَرِيحِ الْحُكْمِ حِينَ اَحْفَظَهُ الْاَنْصَارِيُّ وَكَانَ

حق او در صریح حکم وقتیکه خشمگین کرد آنحضرت را انصاری و بود آنحضرت

اَشَارَ عَلَيْهِمَا بِاَمْرٍ لَهُمَا فِيهِ سَعَةٌ قَالَ الزُّبَيْرُ فَمَا اَحْسِبُ

که اشاره کرده بود برایشان بامری که مرایشان را دران امر فراخی بود گفت زبیر پس نمی پندارم

هٰذِهِ الْاٰيَاتِ اِلَّا نَزَلَتْ فِي ذٰلِكَ فَلَا وَرَبِّكَ

این آیات را مگر اینکه نازل شدند درین قصه پس قسم بر وردگار تو

لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

که ایشان مومن نباشند تا آنکه حکم مقرر کنند ترا در انچه که اختلاف واقع شود درمیان ایشان

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ النِّسَاءِ

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره نساء

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم از عروه بن زبیر و او روایت کرد از عبدالله بن

الزُّبَيْرِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَرَوَاهُ ابْنُ

زبیر در صحیح مسلم در کتاب الفضائل وروایت کرد این حدیث را ابن

مَاجَةَ فِي اَوَّلِ سُنَنِهِ كَمُسْلِمٍ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى

ماجه در شروع سنن ابن ماجه مانند مسلم و فرمود خدا تعالے

فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ

در سوره مائده واطاعت کنید خدا را واطاعت کنید پیغمبر را

باقی بصفحه ۸۵

وَاحْذَرُوْا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْا اَنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا

وبترسید پس اگر رو بگردانید پس بدانید که نیست بر پیغمبر ما مگر

الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ الْاَنْفَالِ

حکم رسانیدن آشکارا وفرمود خدا تعالے در سوره انفال

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ

ای کسانیکه ایمان آورده اید قبول کنید خواندن خدا و پیغمبر را هنگامیکه بخواند شمارا

لِمَا يُحْيِيْكُمْ وَاعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ يَحُوْلُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ

برای آنکه زنده گرداند شمارا وبدانید که هر آئینه خدا حائل میشود درمیان مرد و دل او

وَاَنَّهٗۤ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ سَعِيْدِ بْنِ الْمُعَلّٰى

وبتحقیق بسوی وی حشر کرده خواهید شد روایت است از ابی سعید بن معلی

قَالَ كُنْتُ اُصَلِّيْ فِي الْمَسْجِدِ فَدَعَانِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

که گفت بودم که نماز می گزاریدم در مسجد پس خواند مرا پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ اُجِبْهُ فَقُلْتُ

صلی الله علیه وسلم پس جواب ندادم آنحضرت را پس گفتم

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اِنِّيْ كُنْتُ اُصَلِّيْ فَقَالَ اَلَمْ يَقُلِ اللّٰهُ

یا رسول الله بدرستیکه من بودم که نماز می گزاردم پس گفت آنحضرت آیا نه گفته است خدا

اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ ثُمَّ قَالَ لِيْ

اجابت کنید خواندن خدا و رسول را چون بخواند رسول الله شمارا پس گفت آنحضرت مرا

لَاُعَلِّمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ اَعْظَمُ السُّوَرِ فِي الْقُرْاٰنِ

که هر آئینه خواهم آموخت ترا سوره که آن بزرگترین سورتها در قرآنست

٨٥

قَبْلَ اَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ ثُمَّ اَخَذَ بِيَدِيْ فَلَمَّا اَرَادَ

قبل ازانکہ بیرون شوی از مسجد پستر گرفت آنحضرت دستم راپس چون

اَنْ يَّخْرُجَ قُلْتُ لَهٗ اَلَمْ تَقُلْ لَاُعَلِّمَنَّكَ سُوْرَةً هِيَ

آنکہ بیرون شود گفتم آنحضرت را آیا تو نگفتی کہ خواہم آموخت ترا سورہ کہ آن

اَعْظَمُ سُوْرَةٍ مِّنَ الْقُرْاٰنِ قَالَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ

بزرگترین سورہ است آن سورہ از قرآنست گفت آنحضرت الحمد للہ رب

الْعٰلَمِيْنَ هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِيْ وَالْقُرْاٰنُ الْعَظِيْمُ

العالمین این سورہ سبع مثانی و قرآن عظیم است

الَّذِيْ اُوْتِيْتُهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ

آنکہ دادہ شدہ ام آن قرآن روایت کرد این حدیث را البخاری در صحیح بخاری در شروع

كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ اٰخِرِ سُوْرَةِ التَّوْ

کتاب التفسیر و گفت خدا تعالی در آخر سورہ توبہ

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ

ہر آئینہ بقبول توبہ بازگشت خدا بر پیغمبر وآن مہاجران وانصار

الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْۢ بَعْدِ مَا كَادَ

کہ پیروی کردند پیغمبر را در زمان تنگدستی از پس آنکہ نزدیک بود

يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهٗ بِهِمْ

کہ میل کند دلہای گروہی از ایشان پس برحمت بازگشت بر ایشان ہر آینہ وی

رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ وَّعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا

بخشایندہ مہربانست و بران سہ مردم کہ موقوف داشتہ شدند

حَتّٰىٓ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ

تا آنکه تنگ شد برایشان زمین باوجود کشادگی آن و تنگ شد

عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوٓا أَنْ لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللّٰهِ إِلَّآ إِلَيْهِ

برایشان نفسهای ایشان و دانستند ایشان آنکه نیست پناهی از خدا مگر بسوی وی

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوٓا إِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

باز برحمت بازگشت برایشان تا رجوع کنند ایشان بدرستیکه خدا وی اوست توبه قبول کننده مهربان

يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصّٰدِقِينَ

ای گروه مؤمنان بترسید از خدا و باشید با راست گویان

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِّنَ الْأَعْرَابِ

مناسب نبود مر اهل مدینه را و آنانرا که گرداگرد ایشانند از بادیه نشینان

أَنْ يَّتَخَلَّفُوا عَنْ رَّسُولِ اللّٰهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ

آنکه باز پس مانند از همراهی پیغمبر خدا و نه آنکه رغبت کنند بنفسهای خود

عَنْ نَّفْسِهِ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَّلَا نَصَبٌ

روگردانیده از نفس پیغمبر خدا این بسبب آنست که نمی رسد ایشانرا تشنگی و نه رنج

وَّلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا

و نه گرسنگی در راه خدا و نسپرند جائی را

يَّغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا

که بخشم آرد کافران را و نیابند از دشمن هیچ یافتنی از قتل وغیره مگر

كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صٰلِحٌ إِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيعُ

نوشته شود برای ایشان بسبب آن عمل صالح هرآئینه خدا ضایع نمی گرداند

اَجْرَ الْمُحْسِنِيْنَ ۝ وَلَا يُنْفِقُوْنَ نَفَقَةً صَغِيْرَةً

مزد نیکوکاران را و خرج نمی کنند هیچ خرج را اندکی

وَّلَا كَبِيْرَةً وَّلَا يَقْطَعُوْنَ وَادِيًا اِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ

و نه بسیارے و قطع نمی کنند هیچ وادی را مگر نوشته شود برای ایشان

اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

خدا نیکوترین آنچه که عمل میکردند روایت است از ابن شهاب

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ

وی روایت کرد از عبدالرحمن بن عبدالله بن کعب بن مالک

اَنَّ عَبْدَ اللّٰهِ بْنَ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَّكَانَ قَائِدَ

که هر آئینه عبدالله بن کعب بن مالک و بود کشنده

كَعْبٍ مِّنْ بَنِيْهِ حِيْنَ عَمِيَ قَالَ سَمِعْتُ كَعْبَ

کعب از جمله پسران کعب وقتیکه نابینا شد کعب گفت شنیدم کعب

بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ حِيْنَ تَخَلَّفَ عَنْ قِصَّةِ

بن مالک را درحالیکه میگفت حال وقتے را که تخلف کرد میگفت از قصه

تَبُوْكَ قَالَ كَعْبٌ لَمْ اَتَخَلَّفْ عَنْ رَّسُوْلِ اللّٰهِ

تبوک گفت کعب سپس نماندم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيْ غَزْوَةٍ غَزَاهَا اِلَّا فِيْ

صلی الله علیه وسلم در هیچ غزوه که غزوه فرمود آنحضرت مگر در

غَزْوَةِ تَبُوْكَ غَيْرَ اَنِّيْ كُنْتُ تَخَلَّفْتُ فِيْ غَزْوَةِ بَدْرٍ

غزوه تبوک سوای آنکه من بودم که سپس ماندم غزوه بدر

وَلَمْ يُعَاتَبْ اَحَدٌ تَخَلَّفَ عَنْهَا اِنَّمَا خَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

وعتاب کرده نشد هیچ یکے کہ سپس ماند از غزوه بدر جز این نیست کہ بیرون شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيْدُ عِيْرَ قُرَيْشٍ حَتّٰى جَمَعَ

صلے الله علیه وسلم درحالیکہ اراده میداشت قافلہ قریش را تا آنکہ جمع کرد

اللّٰهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلٰى غَيْرِ مِيْعَادٍ وَلَقَدْ

خدا درمیان ایشان ودرمیان دشمن ایشان بر غیر میعاد وہر آئینہ تحقیق

شَهِدْتُ مَعَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حاضر بودم با پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِيْنَ تَوَاثَقْنَا عَلَى الْاِسْلَامِ وَمَا اُحِبُّ

درشب عقبه وقتیکہ عہد کردیم بر اسلام ودوست نمیدارم

اَنَّ لِيْ بِهَا مَشْهَدَ بَدْرٍ وَاِنْ كَانَتْ بَدْرٌ اَذْكَرَ فِي

آنکہ مرا بعوض شب عقبہ مشہد بدر بودے اگرچہ بود بدر مشہورتر در

النَّاسِ مِنْهَا كَانَ مِنْ خَبَرِيْ اَنِّيْ لَمْ اَكُنْ قَطُّ اَقْوٰى

مردم از لیلۃ العقبہ شد از خبر من آنکہ ہر آئینہ من نبودم ہرگز توانا تر

وَلَا اَيْسَرَ حِيْنَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِيْ تِلْكَ الْغَزَاةِ وَاللّٰهِ

ونہ توانگر زیاده از آنکہ بودم وقتیکہ سپس ماندم از آنحضرت صلے الله علیه وسلم دران غزوه سوگند

مَا اجْتَمَعَتْ عِنْدِيْ قَبْلَهٗ رَاحِلَتَانِ قَطُّ حَتّٰى جَمَعْتُهُمَا

جمع نگردید نزدم پیش ازان غزوه دو ستوران بارکش ہرگز تا آنکہ جمع کردم

فِيْ تِلْكَ الْغَزَاةِ وَلَمْ يَكُنْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در آن غزوه ونبود پیغمبر خدا صلے الله علیه

٨٩

وَسَلَّمَ يُرِيدُ غَزْوَةً إِلَّا وَرَّى بِغَيْرِهَا حَتَّى كَانَتْ

وسلم که اراده میداشت هیچ غزوه را مگر توریه کرد بغیر آن تا آنکه بود

تِلْكَ الْغَزْوَةُ غَزَاهَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

آن غزوه تبوک غزوه کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فِي حَرٍّ شَدِيدٍ وَاسْتَقْبَلَ سَفَرًا بَعِيدًا

وسلم در گرمای سخت ومتوجه شد آنحضرت سفر دور

وَمَفَازًا وَعَدُوًّا كَثِيرًا فَجَلَّى لِلْمُسْلِمِينَ أَمْرَهُمْ

وبیابان بی آب ودشمن کثیر را پس ظاهر نمود برای مسلمانان امر ایشان

لِيَتَأَهَّبُوا أُهْبَةَ غَزْوِهِمْ فَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِ الَّذِي

تا مهیا سازند سامان غزوه خود را پس خبر داد آنحضرت ایشان را بجهتیکه

يُرِيدُ وَالْمُسْلِمُونَ مَعَ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اراده میداشت ومسلمانان با پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ كَثِيرٌ وَلَا يَجْمَعُهُمْ كِتَابُ حَافِظٍ يُرِيدُ

وسلم بسیار بودند وجمع نمی کرد ایشان را کتاب حافظ اراده میکرد عبدالرحمن

الدِّيوَانَ قَالَ كَعْبٌ فَمَا رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ إِلَّا

دیوان را گفت کعب پس نبود مردی که اراده میداشت آنکه غائب شود مگر

ظَنَّ أَنَّهُ سَيَخْفَى لَهُ مَا لَمْ يَنْزِلْ فِيهِ وَحْيُ اللهِ وَ

میداشت آنکه پوشیده خواهد شد حال او تا وقتیکه فرود نامد در حال او وحی خدا و

غَزَا رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تِلْكَ الْغَزْوَةَ

غزوه کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم آن غزوه

حِيْنَ طَابَتِ الثِّمَارُ وَالظِّلَالُ فَتَجَهَّزَ رَسُوْلُ اللهِ

وقتیکه خوش معلوم میشدند بارهای درخت و سایها و آماده شدند پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَهُ فَطَفِقْتُ

صلی الله علیه وسلم و مسلمانان با آنحضرت پس شروع کردم

اَغْدُوْ لِكَيْ اَتَجَهَّزَ مَعَهُمْ فَاَرْجِعُ وَلَمْ اَقْضِ شَيْئًا

که بوقت بامداد میرفتم تا آنکه آماده شوم با ایشان پس رجوع میکردم درحالیکه مهیا نساختم چیزی را

فَاَقُوْلُ فِيْ نَفْسِيْ وَاَنَا قَادِرٌ عَلَيْهِ فَلَمْ يَزَلْ يَتَمَادٰى

پس میگفتم در نفس خود و من قادرم بر او پس همیشه بود بمن این حال

بِيْ حِيْنَ اشْتَدَّ بِالنَّاسِ الْجِدُّ فَاَصْبَحَ رَسُوْلُ

وقتیکه سخت بود با مردم کوشش پس بوقت بامداد سفر کرد پیغمبر خدا

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْمُسْلِمُوْنَ مَعَهُ وَلَمْ اَقْضِ

خدا صلی الله علیه وسلم و مسلمانان با آنحضرت و مهیا نکرده بودم

مِنْ جَهَازِيْ شَيْئًا فَقُلْتُ اَتَجَهَّزُ بَعْدَهُ بِيَوْمٍ اَوْ يَوْمَيْنِ

از رخت خود چیزے را پس گفتم آماده شوم بعد آنحضرت در روزے یا دو روز

ثُمَّ اَلْحَقُهُمْ فَغَدَوْتُ بَعْدَ اَنْ فَصَلُوْا لِاَتَجَهَّزَ

پستر در رسم ایشان را پس بوقت بامداد رفتم بعد آنکه جدا شدند ایشان تا آماده شوم

فَرَجَعْتُ وَلَمْ اَقْضِ شَيْئًا ثُمَّ غَدَوْتُ فَرَجَعْتُ

پس بازگشتم و مهیا نکردم چیزے را پستر بوقت بامداد رفتم پس بازگشتم

وَلَمْ اَقْضِ شَيْئًا فَلَمْ يَزَلْ بِيْ حَتّٰى اَسْرَعُوْا

و مهیا نکردم چیزے را پس همیشه بود با من این حال تا آنکه بزودی رفتند ایشان

وَتَفَارَطَ الْغَزْوُ وَهَمَمْتُ اَنْ اَرْتَحِلَ فَاُدْرِكَهُمْ

وسابق شد غزوہ وقصد کردم آنکہ کوچ کنم پس دررسم نزد ایشان

وَلَيْتَنِيْ فَعَلْتُ فَلَمْ يُقَدَّرْ لِيْ ذٰلِكَ فَكُنْتُ اِذَا

وکاشکہ من کردمے پس مقدر نگردید برای من آن امر پس بودم کہ ہرگاہ

خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوْجِ رَسُوْلِ اللّٰهِ

بیرون می شدم در مردم بعد بیرون شدن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطُفْتُ فِيْهِمْ اَحْزَنَنِيْ

صلے الله علیه وسلم پس میگردیدم درایشان اندوهگین میکرد مرا

اَنِّيْ لَا اَرٰى اِلَّا رَجُلًا مَغْمُوْصًا عَلَيْهِ النِّفَاقُ

آنکه نمی دیدم مگر مردے مطعون بنفاق را

اَوْ رَجُلًا مِمَّنْ عَذَرَ اللّٰهُ مِنَ الضُّعَفَاءِ وَلَمْ يَذْكُرْنِيْ

یا مردے را از کسانیکه معذور داشت خدا ایشان را از جمله ضعیفان و یاد نکرد مرا

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى بَلَغَ تَبُوْكًا

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم تاآنکه رسید آنحضرت درتبوک

فَقَالَ وَهُوَ جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِتَبُوْكَ مَا فَعَلَ كَعْبٌ

پس گفت آنحضرت درحالیکه او نشسته بود در قوم درتبوک چه کرد کعب

فَقَالَ رَجُلٌ مِّنْ بَنِيْ سَلِمَةَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ حَبَسَهُ

پس گفت مردے که بود از بنی سلمه یا رسول الله باز داشت کعب را

بُرْدَاهُ وَنَظَرُهُ فِيْ عِطْفَيْهِ فَقَالَ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ

دوچادر وے ونظر کعب در دوجانب وی پس گفت معاذ بن جبل

بِئْسَ مَا قُلْتَ وَاللّٰهِ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ اِلَّا
بد است انچه کہ گفتی سوگند بخدا یا رسول اللہ ندانستیم بر وی مگر
خَيْرًا فَسَكَتَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
نیکی را پس خاموش شد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم
قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ فَلَمَّا بَلَغَنِيْ اَنَّهٗ تَوَجَّهَ قَافِلًا
گفت کعب بن مالک پس چون رسید مرا آنکہ آنحضرت متوجہ شد از سفر باز گردیده
حَضَرَنِيْ هَمِّيْ وَطَفِقْتُ اَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَاَقُوْلُ
لاحق شد مرا اندوه من و شروع کردم کہ یاد میکردم دروغ را و میگفتم
بِمَاذَا اَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهٖ غَدًا وَاسْتَعَنْتُ عَلٰى
بچہ سبب بیرون شوم از خشم آنحضرت فردا و مدد خواستم بر
ذٰلِكَ بِكُلِّ ذِيْ رَاْيٍ مِّنْ اَهْلِيْ فَلَمَّا قِيْلَ اِنَّ
آن از ہر صاحب رای از اہل من پس چون گفتہ شد بتحقیق
رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ اَظَلَّ
پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم قریب آمد درحالیکہ
قَادِمًا زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ وَعَرَفْتُ اَنِّيْ لَنْ اَخْرُجَ
باز آینده است از سفر زائل شد از من باطل و دانستم آنکہ ہرآئینہ من ہرگز بیرون نخواہم آمد
مِنْهُ اَبَدًا بِشَيْءٍ فِيْهِ كَذِبٌ فَاَجْمَعْتُ صِدْقَهٗ
ازان گاہے بچیزے کہ درو دروغ باشد پس مصمم کردم قصد خود را براست گوئی
وَاَصْبَحَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
و بامداد کرد پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

قَادِمًا وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ

باز آینده از سفر و بود آنحضرت چون باز می آمد از سفر اول می آمد در مسجد

فَيَرْكَعُ فِيهِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَعَلَ

پس میگزارد در آن مسجد دو رکعت نماز پستر می نشست برای مشرف کردن از زیارت خود مردم را

ذٰلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلَّفُونَ فَطَفِقُوا يَعْتَذِرُونَ

این کار آمدند نزد آنحضرت سپس ماندگان پس شروع کردند که عذرخواهی می کردند

إِلَيْهِ وَيَحْلِفُونَ لَهُ وَكَانُوا بِضْعَةً وَثَمَانِينَ رَجُلًا

پیش آنحضرت و سوگند می خوردند برای خوشنودی آنحضرت و بودند چند و هشتاد مردم

فَقَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس پذیرفت از ایشان پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

عَلَانِيَتَهُمْ وَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَوَكَلَ سَرَائِرَهُمْ

ظاهر ایشان را و بیعت قبول کرد از ایشان و طلب آمرزش کرد برای ایشان و گذاشت راز ایشان

إِلَى اللّٰهِ فَجِئْتُهُ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ تَبَسَّمَ تَبَسُّمَ

بخدا پس آمدم نزد آنحضرت پس چون سلام کردم بر آنحضرت تبسم کرد مانند تبسم

الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ تَعَالَ فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ

خشمگین پستر گفت آنحضرت بیا پس آمدم در حالیکه می رفتم تا آنکه نشستم

بَيْنَ يَدَيْهِ فَقَالَ لِي مَا خَلَّفَكَ أَلَمْ تَكُنْ قَدِ

پیش آنحضرت صلعم پس گفت آنحضرت مرا چه چیز سپس گردانید ترا آیا نبودی که

ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ فَقُلْتُ بَلَى إِنِّي وَاللّٰهِ لَوْ جَلَسْتُ

خریدی ستور خود را پس گفتم آری تحقیق من سوگند بخدا اگر نشستمی

٥١ قوله فلما فعل ذلك جاءه المخلفون ای الذین خلفهم کسلهم ونفاقهم عن غزوة تبوک ... فطفقوا یعتذرون ... قوله وکانوا بضعة وثمانین رجلا ...

عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ اَهْلِ الدُّنْيَا لَرَاَيْتُ اَنْ سَاَخْرُجُ

نزد غیر تو از اہل دنیا ہر آئینہ دیدمے آنکہ بیرون شوم

مِنْ سَخَطِهٖ بِعُذْرٍ وَلَقَدْ اُعْطِيْتُ جَدَلًا وَلٰكِنِّيْ

از خشم او بسبب عذر وہر آئینہ بتحقیق دادہ شدہ ام فصاحت ولیکن من

وَاللّٰهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَئِنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيْثَ

سوگند بخدا بتحقیق دانستم ہر آئینہ اگر گویم بتو امروز سخن

كَذِبٍ تَرْضٰى بِهٖ عَنِّيْ لَيُوْشِكَنَّ اللّٰهُ اَنْ يُّسْخِطَكَ

دروغ خوشنود شوی بآن سخن از من ہر آئینہ قریب است آنکہ خدا خشمگین گرداند ترا

عَلَيَّ وَلَئِنْ حَدَّثْتُكَ حَدِيْثَ صِدْقٍ تَجِدُ

برمن وہر آئینہ اگر گویم ترا سخن راست خشم گیری

عَلَيَّ فِيْهِ اِنِّيْ لَاَرْجُوْ فِيْهِ عَفْوَ اللّٰهِ لَا وَاللّٰهِ

برمن دران سخن ہر آئینہ من امیدوارم دران سخن درگذشتن خدا از گناہ البتہ سوگند بخدا

مَا كَانَ لِيْ مِنْ عُذْرٍ وَاللّٰهِ مَا كُنْتُ قَطُّ اَقْوٰى

نبود برای من چیزے از عذر سوگند بخدا نبودم ہرگز توانا تر

وَلَا اَيْسَرَ مِنِّيْ حِيْنَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ فَقَالَ

وتوانگر زیادہ زران کہ بودم من وقتیکہ سپس ماندم از تو پس گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمَّا هٰذَا

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم لیکن این

فَقَدْ صَدَقَ فَقُمْ حَتّٰى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِيْكَ فَقُمْتُ

پس بتحقیق راست گفت پس بایست تا آنکہ حکم کند خدا درشان تو پس ایستادم یعنی برخاستم

ف قوله ولقد اعطیت جدلا ای فصاحة وقوة فی الکلام بحیث اخرج عن عهدة ما ینسب الی [illegible]

قوله ولئن حدثتك حدیث صدق تجد بکسر الجیم ای تغضب قاله العلامة القسطلانی ١٢

وَسَارَ رِجَالٌ مِنْ بَنِي سَلِمَةَ فَاتَّبَعُونِي فَقَالُوا لِي

ورفتند مردم از قبیله بنی سلمه پس پیروی کردند مرا پس گفتند مرا

وَاللّٰهِ مَا عَلِمْنَاكَ كُنْتَ اَذْنَبْتَ ذَنْبًا قَبْلَ هٰذَا وَ

سوگند بخدا ندانستیم ترا که کرده بودی گناہے پیش ازین و

لَقَدْ عَجَزْتَ اَنْ لَا تَكُوْنَ اعْتَذَرْتَ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ

هر آئینه بتحقیق عاجز شدی آنکه نبودی که عذرخواهی کردی پیش پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا اعْتَذَرَ اِلَيْهِ الْمُخَلَّفُوْنَ

صلے الله علیه و سلم بچیزیکه عذرخواهی کردند پیش آنحضرت پس ماندگان

قَدْ كَانَ كَافِيَكَ ذَنْبَكَ اسْتِغْفَارُ رَسُوْلِ اللّٰهِ

بود کافی ترا یعنی برای گناه تو طلب آمرزش کردن پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَكَ فَوَاللّٰهِ مَا زَالُوْا

صلے الله علیه وسلم برای تو پس سوگند بخدا همیشه بودند

يُؤَنِّبُوْنَنِيْ حَتّٰى اَرَدْتُ اَنْ اَرْجِعَ فَاُكَذِّبَ نَفْسِيْ

که ملامت می کردند مرا تا آنکه اراده کردم آنکه بازگردم پس تکذیب کنم نفس خود را

ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ هَلْ لَقِيَ هٰذَا مَعِيَ اَحَدٌ قَالُوْا نَعَمْ

پستر گفتم مرایشان را آیا در رسید این حال را با من هیچ یکے گفتند آرے

رَجُلَانِ قَالَا مِثْلَ مَا قُلْتَ فَقِيْلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيْلَ

دو مردم گفتند مانند آنچه تو گفتی پس گفته شد مرایشان را مانند آنچه گفته شد

لَكَ فَقُلْتُ مَنْ هُمَا قَالُوْا مُرَارَةُ بْنُ الرَّبِيْعِ الْعَمْرِيُّ

مرترا پس گفتم کدام مردم اند آن هردو گفتند آن هردو مردم مراره بن ربیع عمروی

قوله فوالله ما زالوا يؤنبونني بالهمزة المفتوحة فنون مشددة فموحدة مضمومة ونونين اى يلومونني لوما عنيفا قاله العلامة القسطلاني

قوله قالوا مرارة بن الربيع العمري وهلال بن امية الواقفي وعند ابن ابي حاتم من مرسل الحسن ان سبب تخلف الاول انه كان له حائط

٩٦

وَهِلَالُ بْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ فَذَكَرُوا لِي رَجُلَيْنِ

وہلال بن امیہ واقفی اند پس ذکر کردند بمن دو مردم

صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْرًا فِيهِمَا أُسْوَةٌ فَمَضَيْتُ

صالح را کہ بتحقیق حاضر شده بودند در غزوه بدر و در ایشان قابلیت پیشوائی بود پس گذشتم

حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي وَنَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ

وقتیکہ ذکر کردند آن دو مردم را بمن و باز داشت پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمُسْلِمِينَ عَنْ كَلَامِنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ

علیہ وسلم مسلمانان را از کلام ما کہ سہ مردم بودیم

مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ فَاجْتَنَبَنَا النَّاسُ وَتَغَيَّرُوا

از میان کسانیکہ سپس ماندند از آنحضرت پس پرہیز کردند ما را مردم و متغیر شدند

لَنَا حَتَّى تَنَكَّرَتْ فِي نَفْسِي الْأَرْضُ فَمَا هِيَ الَّتِي أَعْرِفُ

از ما تا آنکہ متغیر شد در نفس من زمین پس نبود آن زمین کہ می شناسم او را

فَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً فَأَمَّا صَاحِبَايَ

پس درنگ کردیم بر آن حال پنجاه شب پس لیکن دو یاران من

فَاسْتَكَانَا وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ

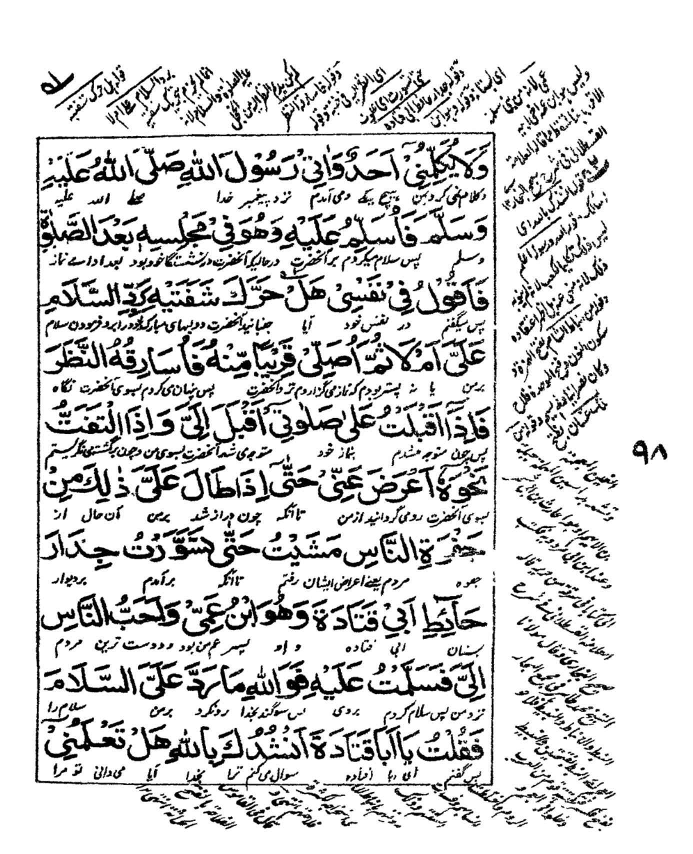
پس فروتنی کردند و نشستند در خانہای خود در حالیکہ می گریستند ولیکن من پس بودم

أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدَهُمْ فَكُنْتُ أَخْرُجُ فَأَشْهَدُ

توانا ترین قوم و چابکترین ایشان پس بودم کہ بیرون می شدم پس حاضر می شدم

الصَّلَاةَ مَعَ الْمُسْلِمِينَ وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ

برای نماز با مسلمانان و می گردیدم در بازارها

وَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ وَآتِي رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

و کلام نمی کرد با من هیچ یکی و می آمدم نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَأُسَلِّمُ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ

و سلم پس سلام میکردم بر آنحضرت درحالیکه آنحضرت در نشستگاه خود بود بعد ادائے نماز

فَأَقُولُ فِي نَفْسِي هَلْ حَرَّكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلَامِ

پس میگفتم در نفس خود آیا جنبانید آنحضرت دو لبهای مبارک خود را برد کردن سلام

عَلَيَّ أَمْ لَا ثُمَّ أُصَلِّي قَرِيبًا مِنْهُ فَأُسَارِقُهُ النَّظَرَ

بر من یا نه پستر بودم که نماز میگزاردم نزدیک آنحضرت پس پنهان می کردم بسوی آنحضرت نگاه

فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلٰوتِي أَقْبَلَ إِلَيَّ وَإِذَا الْتَفَتُّ

پس چون متوجه میشدم بنماز خود متوجه می شد آنحضرت بسوی من و چون برگشتنی نگریستم

نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي حَتَّى إِذَا طَالَ عَلَيَّ ذٰلِكَ مِنْ

بسوی آنحضرت روی میگردانید از من تا آنکه چون دراز شد بر من آن حال از

جَفْوَةِ النَّاسِ مَشَيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ جِدَارَ

جفوه مردم یعنی اعراض ایشان رفتم تا آنکه برآمدم بر دیوار

حَائِطِ أَبِي قَتَادَةَ وَهُوَ ابْنُ عَمِّي وَأَحَبُّ النَّاسِ

بستان ابی قتاده و او پسر عم من بود و دوست ترین مردم

إِلَيَّ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَوَاللهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ

نزد من پس سلام کردم بروی پس سوگند بخدا رد نکرد بر من سلام را

فَقُلْتُ يَا أَبَا قَتَادَةَ أَنْشُدُكَ بِاللهِ هَلْ تَعْلَمُنِي

پس گفتم ای ابا قتاده سوال می کنم ترا بخدا آیا می دانی تو مرا

أَحِبُّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَسَكَتَ فَعُدْتُ لَهُ فَنَشَدْتُّهُ

که دوست می دارم خدا و پیغمبر خدا را پس خاموش ماند پس باز گفتم کلام خود را بابی قتاده پس

فَسَكَتَ فَعُدْتُّ لَهُ فَنَشَدْتُّهُ فَقَالَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ

پس خاموش ماند پس باز گفتم کلام خود را باو پس سوال کردم ازو پس گفت خدا و رسول او

أَعْلَمُ فَفَاضَتْ عَيْنَايَ وَتَوَلَّيْتُ حَتّٰى تَسَوَّرْتُ

داناتر است پس روان شد اشک چشمهای من و رو گردانیدم تا آنکه برآمدم

الْجِدَارَ قَالَ فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي بِسُوقِ الْمَدِينَةِ

بر دیوار گفت کعب بن مالک پس در اثنای آنکه من میرفتم در بازار مدینه

إِذَا نَبَطِيٌّ مِنْ أَنْبَاطِ أَهْلِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ

ناگاه کشاورزی از کشاورز اهل شام از جمله کسانیکه آوردند طعام را

يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ يَقُولُ مَنْ يَدُلُّ عَلَى كَعْبِ بْنِ

درحالیکه می فروختند آنرا در مدینه میگفت کدام کس رهنمائی میکند بسوی کعب بن

مَالِكٍ فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ حَتّٰى إِذَا جَاءَنِي

مالک پس شروع کردند مردم که اشارت می کردند او را تا آنکه چون آمد آن شخص نزد من

دَفَعَ إِلَيَّ كِتَابًا مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ فَإِذَا فِيهِ أَمَّا

داد بمن نامه از جانب شاه غسان پس ناگاه در آن نامه این بود اما بعد

بَعْدُ فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ

پس هر آئینه شان اینست که بتحقیق در رسید مرا آنکه صاحب تو بتحقیق ستم کرد بر تو

وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللّٰهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَّلَا مَضْيَعَةٍ

و نگردانید ترا خدا در خانه خواری و نه در جائیکه ضائع شود حق تو

فَالْحَقْ بِنَا نُوَاسِكَ فَقُلْتُ لَمَّا قَرَأْتُهَا وَهٰذَا أَيْضًا

پس در رس با تا غمخواری کنیم ترا پس گفتم هرگاه خواندم آن نامه را و این هم

مِنَ الْبَلَاءِ فَتَيَمَّمْتُ بِهَا التَّنُّوْرَ فَسَجَرْتُهُ بِهَا

از بلاء است پس قصد کردم بآن نامه تنور را پس افروزانیدم آن تنور را بآن نامه

حَتّٰى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُوْنَ لَيْلَةً مِّنَ الْخَمْسِيْنَ

تا آنکه چون گذشت چهل شب از جمله پنجاه شبها

إِذَا رَسُوْلُ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ناگاه فرستاده پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَأْتِيْنِيْ فَقَالَ إِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

آمد مرا پس گفت هر آئینه پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزِلَ امْرَأَتَكَ فَقُلْتُ

وسلم میفرماید ترا آنکه یکسو شوی از زن خود پس گفتم

أُطَلِّقُهَا أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ قَالَ لَا بَلِ اعْتَزِلْهَا وَ

طلاق دهم اورا یا چه کنم گفت نه بلکه یکسو شو ازان و

لَا تَقْرَبْهَا وَأَرْسَلَ إِلٰى صَاحِبَيَّ مِثْلَ ذٰلِكَ

مباشرت مکن باو و فرستاد آنحضرت بسوی دو صاحبان من مانند این پیغام

فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي الْحَقِيْ بِأَهْلِكِ فَتَكُوْنِيْ عِنْدَهُمْ

پس گفتم مر زن خود را در رس باهل خود پس باش نزد ایشان

حَتّٰى يَقْضِيَ اللّٰهُ فِيْ هٰذَا الْأَمْرِ قَالَ كَعْبٌ فَجَاءَتْ

تا آنکه حکم فرماید خدا درین امر گفت کعب پس آمد

قوله نواسيك من المواساة وقوله وهذا ايضا من البلاء وعند ابن ابي شيبة فقلت عليّ ... في اول الكلام وقوله فتيممت بها اي قصدت ... على قوم ... عند ابن ... على ... وقال الى رسول الله صلى الله عليه وسلم ... وقال ... في اول الشرك وقوله اذا رسول رسول الله صلى الله عليه وسلم قال الواقدي هو خزيمة بن ثابت قال وهو الرسول الى مرارة وهلال بذلك

وقوله ان تعتزل امرأتك اي عميرة بنت جبير بن صخر بن امية الانصارية ام اولاده الثلاثة ... او هي زوجته الاخرى خيرة ... فتح الباري ... هذا اللفظ من كلام العلامة القسطلاني

قوله فجاءت امرأة هلال بن امية اي خولة بنت عاصم وقوله فقال لي بعض اهلي قال في الفتح لم اقف على اسمه واستشكل هذا مع نهي النبي صلى الله عليه وسلم الناس عن كلام الثلاثة واجيب بانه عبر عن الاشارة بالقول يعني ... الكلام اللساني وهو المنهي ...

امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

زن هلال بن امیه نزد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ إِنَّ هِلَالَ بْنَ أُمَيَّةَ

وسلم پس گفت یا رسول الله بر آئینه هلال بن امیه

شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ

پیریست تلف شونده نیست مراورا چاکر پس آیا ناپسند داری آنکه خدمت کنم اورا

قَالَ لَا وَلٰكِنْ لَا يَقْرَبْكِ قَالَتْ إِنَّهُ وَاللهِ مَا بِهِ

گفت آنحضرت نه ولیکن مباشرت نکند با تو گفت آن زن بر آئینه شان ایشت سوگند بخدا نیست

حَرَكَةٌ إِلَى شَيْءٍ وَاللهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ

جنبشے بسوی چیزے سوگند بخدا همیشه است که میگرید از وقتیکه شد

مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هٰذَا فَقَالَ لِي بَعْضُ

از امر او انچه کرشد تا امروز پس گفت مرا بعض

أَهْلِي لَوِ اسْتَأْذَنْتَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

اهل من اگر طلب اذن کنی از پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ فِي امْرَأَتِكَ كَمَا أَذِنَ لِامْرَأَةِ هِلَالِ بْنِ

وسلم در حال زن خود چنانکه دستوری داد آنحضرت برای زن هلال بن

أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ فَقُلْتُ وَاللهِ لَا أَسْتَأْذِنُ فِيهَا

امیه آنکه خدمت کند آن زن هلال بن امیه را پس گفتم سوگند بخدا طلب اذن نخواهم کرد در شان زن

رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا يُدْرِينِي

از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم وچه چیز آگاه نماید مرا

مَا يَقُوْلُ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گر چه گوید پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

اِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيْهَا وَاَنَا رَجُلٌ شَابٌّ فَلَبِثْتُ

چون طلب اذن کنم از آنحضرت در شان زن و من مردے جوانم پس درنگ کردم

بَعْدَ ذٰلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ حَتّٰى كَمُلَتْ لَنَا خَمْسُوْنَ

پس از ان ده شبها تا آنکه کامل شدند برائے ما پنجاه

لَيْلَةً مِّنْ حِيْنَ نَهٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

شب از وقتیکه باز داشت پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِنَا فَلَمَّا صَلَّيْتُ صَلٰوةَ الْفَجْرِ

وسلم از کلام ما پس چون گزاردم نماز فجر را

صُبْحَ خَمْسِيْنَ لَيْلَةً وَّاَنَا عَلٰى ظَهْرِ بَيْتٍ مِّنْ بُيُوْتِنَا

بوقت صبح بعد پنجاه شب و من بودم بر بام خانهٔ از خانهای خود

فَبَيْنَا اَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ قَدْ

پس درمیان آنکه من نشسته بودم به حالیکه ذکر کرد خدا بتحقیق

ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِيْ وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْاَرْضُ

تنگ شد برمن نفس من و تنگ شد برمن زمین

بِمَا رَحُبَتْ سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ اَوْفٰى عَلٰى

باوجود کشادگی آن شنیدم آواز آواز کننده برآمد بر

جَبَلِ سَلْعٍ بِاَعْلٰى صَوْتِهٖ يَا كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ اَبْشِرْ

کوه سلع به بلند تر آواز خود یا کعب بن مالک شاد شو

قَالَ فَخَرَرْتُ سَاجِدًا وَعَرَفْتُ اَنْ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ

گفت کعب پس رو در افتادم سجده کننده و دانستم آنکه بتحقیق آمد گشایش

وَاٰذَنَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

و آگاهانید پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم

بِتَوْبَةِ اللّٰهِ عَلَيْنَا حِيْنَ صَلّٰى صَلٰوةَ الْفَجْرِ فَذَهَبَ

بباز گشتن خدا برحمت بر ما وقتیکه گزارد آنحضرت نماز فجر را پس رفتند

النَّاسُ يُبَشِّرُوْنَنَا وَذَهَبَ قِبَلَ صَاحِبَيَّ مُبَشِّرُوْنَ

مردم برای آنکه خبر خوش دهند مرا در رفتند بسوی دو صاحبان من خبر خوش دهنده

وَرَكَضَ اِلَيَّ رَجُلٌ فَرَسًا وَسَعٰى سَاعٍ مِنْ اَسْلَمَ

و تاخت بسوی من مردے اسپ را و دوید دونده از قبیله اسلم پس

فَاَوْفٰى عَلَى الْجَبَلِ وَكَانَ الصَّوْتُ اَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ

پس برآمد بر کوه و بود آواز تیزتر در رسیدن از اسپ

فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِيْ سَمِعْتُ صَوْتَهٗ يُبَشِّرُنِيْ نَزَعْتُ

پس چون آمد نزدم آنکه شنیدم آواز او درحالیکه مژده میداد مرا کشیدم دو

لَهٗ ثَوْبَيَّ فَكَسَوْتُهٗ اِيَّاهُمَا بِبُشْرَاهُ وَاللّٰهِ مَا اَمْلِكُ غَيْرَهُمَا

برای او دو جامهای خود را پس پوشانیدم آن مرد را این هر دو جامها بسبب مژده او و قسم بخدا مالک نبودم

يَوْمَئِذٍ وَاسْتَعَرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا وَانْطَلَقْتُ

دران روز و بعاریت خواستم دو جامها پس پوشیدم آن دو جامها و رفتم

اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَتَلَقَّانِيْ

بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم پس پیش آمد مرا

له قوله وركض الي رجل فرسا [illegible] الزبير بن العوام [illegible] الواقدي [illegible] وقوله وسعى ساع من اسلم [illegible] حمزة بن عمرو [illegible] الواقدي [illegible] ابو بكر وعمر [illegible]

له قوله والله ما املك غيرهما اي من الثياب [illegible] كما صرح به فيما ياتي وقوله واستعرت ثوبين اي من ابي قتادة كما عند الواقدي كذا في شرح صحيح البخاري للعلامة القسطلاني ١٢

النَّاسُ فَوْجًا فَوْجًا يُهَنِّؤُنِي بِالتَّوْبَةِ يَقُولُونَ
مردم گروه گروه مبارکباد گوینده مرا بسبب قبول توبه درحالیکه میگفتند

لِتَهْنِكَ تَوْبَةُ اللهِ عَلَيْكَ قَالَ كَعْبٌ حَتّٰى دَخَلْتُ
مبارکباد ترا برحمت بازگشتن خدا برتو گفت کعب تاآنکه درآمدم

الْمَسْجِدَ فَإِذَا بِرَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
درمسجد پس ناگاه ملاقی شدم با پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

جَالِسٌ حَوْلَهُ النَّاسُ فَقَامَ إِلَيَّ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللهِ
درحالیکه نشسته بودند گرداگرد آنحضرت مردم پس استاد بسوی من طلحه بن عبید الله

يُهَرْوِلُ حَتّٰى صَافَحَنِي وَهَنَّأَنِي وَاللهِ مَا قَامَ إِلَيَّ
درحالیکه تیزمی آمد تاآنکه مصافحه کرد مرا ومبارکباد داد مرا سوگند بخدا نه استاد بسوی من

رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ وَلَا أَنْسَاهَا لِطَلْحَةَ
مردے از مهاجرین سوای طلحه وفراموش نکنم این خصلت را از طلحه

قَالَ كَعْبٌ فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلٰى رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ
گفت کعب پس چون سلام کردم بر پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
علیه وسلم گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ أَبْشِرْ
وسلم درحالیکه آنحضرت می درخشید روی مبارک آنحضرت بسبب شادی شاد شو

بِخَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدَتْكَ أُمُّكَ قَالَ
به نیکوترین روزیکه گذشت بر تو از وقتیکه زاد ترا مادر تو گفت کعب

قُلْتُ أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَمْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ
گفتم آیا از نزد تو یا رسول الله یا از نزد خدا
قَالَ لَا بَلْ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَكَانَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى
گفت آنحضرت نه بلکه از نزد خدا و بود پیغمبر خدا صلی
اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ حَتّٰى كَأَنَّهُ
الله علیه وسلم چون شاد میشد روشن میشد روی مبارک آنحضرت تا آنکه گویا
قِطْعَةُ قَمَرٍ وَكُنَّا نَعْرِفُ ذٰلِكَ مِنْهُ فَلَمَّا جَلَسْتُ
پاره ماه بود و بودیم ما که می‌شناختیم آنرا ازان پس چون نشستم
بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي
پیش آنحضرت گفتم یا رسول الله هرآئینه از توبهٔ منست
أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللّٰهِ وَإِلٰى
آنکه بیرون شوم از مال خود از روی صدقه بسوی خدا و بسوی
رَسُولِ اللّٰهِ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ
پیغمبر خدا گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه و
سَلَّمَ أَمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ
سلم بدار نزد خود بعض مال خود را پس این کار نیکوتر است
لَكَ قُلْتُ فَإِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِيَ الَّذِي بِخَيْبَرَ
مر ترا گفتم پس هرآئینه من میدارم نزد خود آن بهره خود را که بخیبر است
فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ إِنَّمَا نَجَّانِي
پس گفتم یا رسول الله هرآئینه خدا جز این نیست که نجات داد مرا

بِالصِّدْقِ وَإِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ لَّا أُحَدِّثَ
بسبب راستی وبر آئینه از توبه منست آنکه سخن نگویم

إِلَّا صِدْقًا مَّا بَقِيتُ فَوَاللّٰهِ مَا أَعْلَمُ أَحَدًا
مگر راست تا زنده مانم پس سوگند بخدا نمی دانم هیچ یکے را

مِّنَ الْمُسْلِمِينَ أَبْلَاهُ اللّٰهُ فِي صِدْقِ الْحَدِيثِ
از مسلمانان که نعمت داده باشد او را خدا در راستی سخن

مُنْذُ ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
از وقتیکه ذکر کردم من آنرا از پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى يَوْمِي هٰذَا أَحْسَنَ مِمَّا أَبْلَانِي
علیه وسلم تا امروز نیکوتر از آنکه نعمت داد مرا

وَمَا تَعَمَّدْتُ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذٰلِكَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ
وآهنگ نکردم از وقتیکه ذکر کردم آنرا از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلٰى يَوْمِي هٰذَا كَذِبًا
صلے الله علیه وسلم تا امروز دروغ گوئی را

وَإِنِّي لَأَرْجُوْ أَنْ يَّحْفَظَنِيَ اللّٰهُ فِيمَا بَقِيتُ وَأَنْزَلَ
وبتحقیق من هر آئینه امیدمی دارم آنکه نگاه دارد مرا خدا دران زمان که زنده مانم و نازل کرد

اللّٰهُ عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
خدا بر پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَقَدْ تَابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلٰى قَوْلِهِ
لقد تاب الله علی النبی والمهاجرین تا قول خدا

له قوله فوالله ما اعلم احدا من المسلمين ابلاه الله بالموحدة الساكنة اى انعم عليه قاله العلامة القسطلاني ۱۳۱۲

وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ فَوَاللّٰهِ مَا أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ

وکونوا مع الصادقین پس قسم بخدا انعام نکرد خدا بر من

مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ أَنْ هَدَانِي لِلْإِسْلَامِ أَعْظَمَ

هیچ یکے نعمت ہرگز پس ازانکہ راہ راست نمود مرا برای اسلام بزرگتر

فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي لِرَسُولِ اللّٰهِ أَنْ لَا أَكُونَ

در نفس من از راست گوئی من با پیغمبر خدا آنکہ نبودم

كَذَبْتُهُ فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا فَإِنَّ اللّٰهَ

کہ دروغ گفتمی با آنحضرت پس ہلاک گردیدمی چنانکہ ہلاک شدند کسانیکہ دروغ گفتند پس ہر آئینہ خدا

قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا

گفت درشان کسانیکہ دروغ گفتند وقتیکہ نازل کرد خدا وحی را بدترین چیزیکہ

قَالَ لِأَحَدٍ فَقَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى سَيَحْلِفُونَ

گفت درشان ہیچ یکے پس گفت خدا تبارک و تعالے سیحلفون

بِاللّٰهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ إِلَى قَوْلِهِ فَإِنَّ اللّٰهَ

باللہ لکم اذا انقلبتم الیہم تا قول خدا فان اللہ

لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ قَالَ كَعْبٌ وَ

لا یرضی عن القوم الفاسقین گفت کعب و

كُنَّا تَخَلَّفْنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ عَنْ أَمْرِ أُولٰئِكَ الَّذِينَ

بودیم پس کردہ شدیم ما سہ مردم از امر کسانیکہ

قُبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پذیرفت ازیشان پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

سيحلفون بالله لكم اذا انقلبتم اليهم لتعرضوا عنهم فاعرضوا عنهم انهم رجس ومأواهم جهنم جزاء بما كانوا يكسبون يحلفون لكم لترضوا عنهم فان ترضوا عنهم

١٠٧

لا يرضى عنهم فان الله لا يرضى عن القوم الفاسقين اي فان رضاكم وحدكم لا ينفعهم اذا كان الله ساخطا عليهم وكانوا عرضة لعاجل عقوبته وآجلها قال العلامة القسطلاني في شرح صحيح البخاري في شرح هذا الحديث اي حديث كعب بن مالك رضي الله

حِيْنَ حَلَفُوْا لَهٗ فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ وَاَرْجَاَ

وقتیکه سوگند خوردند برای خوشنودی آنحضرت پس قبول بیعت کرد از ایشان و طلب آمرزش کرده

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَمْرَنَا حَتّٰى

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم امر مارا تاآنکه

قَضَى اللّٰهُ فِيْهِ فَبِذٰلِكَ قَالَ اللّٰهُ وَعَلَى الثَّلٰثَةِ

حکم کرد خدا دران امر پس بسبب آن گفت خدا و علی الثلثة

الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا وَلَيْسَ الَّذِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ مِمَّا خُلِّفْنَا

الذین خلفوا ونیست چیزیکه ذکر کرد خدا انکه سپس کرده شدیم

عَنِ الْغَزْوِ وَاِنَّمَا هُوَ تَخْلِيْفُهٗ اِيَّانَا وَاِرْجَاءُهٗ اَمْرَنَا

از غزوه دراین نیست که آن سپس کردن آنحضرت مارا وتاخیر آنحضرت امر مار است

عَمَّنْ حَلَفَ لَهٗ وَاعْتَذَرَ اِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ رَوَاهُ

از کسیکه سوگند خورد برای خوشنود آنحضرت وعذر خواهی کرد بسوی آنحضرت پس پذیرفت آنحضرت

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب المغازی در باب

حَدِيْثِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ

حدیث کعب بن مالک و روایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّوْبَةِ وَعَنْ اِسْحَاقَ بْنِ

صحیح مسلم در کتاب التوبة و روایت است از اسحاق بن

رَاشِدٍ اَنَّ الزُّهْرِيَّ حَدَّثَهٗ قَالَ اَخْبَرَنِيْ

راشد که بدرستیکه زهری حدیث بیان کرد او را گفت خبر داد مرا

عَبْدُ الرَّحْمٰنِ بْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ

عبدالرحمن بن عبدالله بن کعب بن مالک

عَنْ اَبِيْهِ قَالَ سَمِعْتُ اَبِيْ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ

از پدر خود عبدالله گفت عبدالله شنیدم پدر خود کعب بن مالک را

وَهُوَ اَحَدُ الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ تِيْبَ عَلَيْهِمْ اَنَّهٗ

و آن یکے ازان سہ کسانست کہ برحمت بازگشتہ شد بریشان کہ برآئینہ

لَمْ يَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ

کعب پس نماند از پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ و

سَلَّمَ فِيْ غَزْوَةٍ غَزَاهَا قَطُّ غَيْرَ غَزْوَتَيْنِ

سلم در ہیچ غزوہ کہ غزوہ کرد آنحضرت ہرگز سوائے دو غزوہ

غَزْوَةِ الْعُسْرَةِ وَغَزْوَةِ بَدْرٍ قَالَ فَاَجْمَعْتُ

غزوۃ العسرۃ یعنے غزوۂ تبوک و غزوہ بدر گفت کعب پس مصمم کردم قصد خود را

صِدْقَ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

براست گوئی با پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم

ضُحًى وَكَانَ قَلَّ مَا يَقْدَمُ مِنْ سَفَرٍ سَافَرَهٗ اِلَّا

بوقت چاشت و بود آنحضرت کم باز می آمد از سفریکہ سفر کرد آنحضرت مگر

ضُحًى وَكَانَ يَبْدَاُ بِالْمَسْجِدِ فَيَرْكَعُ رَكْعَتَيْنِ

چاشتگاہ و بود آنحضرت کہ اول می آمد در مسجد پس میگزارد دو رکعت

وَنَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كَلَامِيْ

و بازداشت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم از کلام من

غزوة العسرة

وَكَلَامِ صَاحِبَيَّ وَلَمْ يَنْهَ عَنْ كَلَامِ أَحَدٍ مِنَ

و کلام دو صاحبان من و باز نداشت از کلام هیچ یکے از

الْمُتَخَلِّفِينَ غَيْرِنَا فَاجْتَنَبَ النَّاسُ كَلَامَنَا

سپس ماندگان سوای ما پس پرہیز کردند مردم از کلام ما

فَلَبِثْتُ كَذٰلِكَ حَتّٰى طَالَ عَلَيَّ الْأَمْرُ وَمَا مِنْ

پس درنگ کردم بچنان حال تا آنکہ دراز شد بر من امر و نبود

شَيْءٍ أَهَمُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَمُوتَ فَلَا يُصَلِّيَ عَلَيَّ

چیزے کار سخت تر دوم از آنکہ بمیرم پس نگزارد نماز بر من

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْ يَمُوتَ رَسُولُ اللّٰهِ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم یا وفات یابد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَكُونَ مِنَ النَّاسِ بِتِلْكَ

صلے اللہ علیہ وسلم پس باشم از جانب مردم باین

الْمَنْزِلَةِ فَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ مِنْهُمْ وَلَا يُصَلِّي عَلَيَّ

مرتبہ پس کلام نکند مرا هیچ یکے از ایشان و نماز نگزارد بر من

فَأَنْزَلَ اللّٰهُ تَوْبَتَنَا عَلَى نَبِيِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

پس نازل کرد خدا توبۂ ما بر پیغمبر خود صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ حِينَ بَقِيَ الثُّلُثُ الْآخِرُ مِنَ اللَّيْلِ وَ

وسلم وقتیکہ باقی ماند سوم حصہ سپس از شب و

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِنْدَ أُمِّ سَلَمَةَ

پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم نزد ام سلمہ بود

ف قوله حين بقي الثلث الآخر من الليل اي بعد مضي خمسين ليلة من النهي عن كلامهم وقوله معنية بضم الميم وسكون العين المهملة وكسر النون وتشديد التحتية ذات اعتناء ولابي ذر عن الكشميهني معينة بضم الميم وكسر العين فتحتية ساكنة فنون مفتوحة اي ذات معونة قاله العلامة القسطلاني في شرح صحيح البخاري

وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ مُحْسِنَةً فِي شَأْنِي مَعْنِيَّةً فِي

و بود ام سلمه نکوئی کننده در شان من صاحب اهتمام در

أَمْرِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امر من پس گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

يَا أُمَّ سَلَمَةَ تِيبَ عَلَى كَعْبٍ قَالَتْ أَفَلَا أُرْسِلُ

ای ام سلمه برحمت بازگشته شد بر کعب گفت ام سلمه آیا پس ارسال نکنم

إِلَيْهِ فَأُبَشِّرَهُ قَالَ إِذًا يَحْطِمَكُمُ النَّاسُ فَيَمْنَعُونَكُمُ

بسوی وی پس مژده دهیم او را گفت آنحضرت درآنوقت ازدحام خواهند کرد نزد شما مردم پس باز خواهند

النَّوْمَ سَائِرَ اللَّيْلَةِ حَتَّى إِذَا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ

از خواب باقی شب تا آنکه چون گزارد پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَاةَ الْفَجْرِ آذَنَ بِتَوْبَةِ

صلی الله علیه وسلم نماز فجر را آگاهانید برحمت بازگشتن

اللَّهِ عَلَيْنَا وَكَانَ إِذَا اسْتَبْشَرَ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ

خدا بر ما و بود آنحضرت چون شاد میشد روشن میشد روی مبارک آنحضرت

حَتَّى كَأَنَّهُ قِطْعَةٌ مِنَ الْقَمَرِ وَكُنَّا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ

تا آنکه گویا آن پاره بود از ماه و بودیم ما آن سه مردم

الَّذِينَ خُلِّفُوا خُلِّفْنَا عَنِ الْأَمْرِ الَّذِي قُبِلَ مِنْ

که سپس کرده شدیم سپس کرده شدیم از آن امر که پذیرفته شد

هَؤُلَاءِ الَّذِينَ اعْتَذَرُوا حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ لَنَا

از آن کسانی که عذرخواهی کردند وقتیکه نازل کرد خدا برای ما

۱۱۲

التَّوْبَةِ فَلَمَّا ذُكِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا رَسُولَ اللهِ صَلَّى

حال قبول توبه پس هرگاه ذکر کرده شدند کسانیکه دروغ گفتند با پیغمبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْمُتَخَلِّفِينَ وَاعْتَذَرُوا

الله علیه وسلم از جمله پس ماندگان و عذرخواهی کردند

بِالْبَاطِلِ ذُكِرُوا بِشَرِّ مَا ذُكِرَ بِهِ أَحَدٌ قَالَ يَعْتَذِرُونَ

بباطل ذکر کرده شدند آن کسان به بدترین جائیکه ذکر کرده شد بآن هیچ یکی گفت خدا

إِلَيْكُمْ إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْ

بسوی شما چون بازآئید بسوی ایشان بگو عذرخواهی مکنید باور نخواهیم داشت

مِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّأَنَا اللهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللهُ

سخن شما را بتحقیق خبر داده است ما را خدا از اخبار شما و زود ببیند خدا

عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ الْآيَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

عمل شما را و پیغمبر او تا آخر آیت روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى

صحیح بخاری در کتاب التفسیر و گفت خدا تعالی

فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ النَّبِيُّ أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ

در سوره احزاب پیغمبر سزاوارتر است بمؤمنان

مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُوا

از نفسهای ایشان و زنان پیغمبر مادران مسلمانانند و صاحبان

الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَى بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللهِ

قرابت بعض ایشان سزاوارترند ببعض در کتاب خدا

مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُهٰجِرِيْنَ اِلَّآ اَنْ تَفْعَلُوْٓا اِلٰٓى
از مومنان و مهاجران مگر آنکه بکنید بسوی

اَوْلِيٰٓئِكُمْ مَّعْرُوْفًا كَانَ ذٰلِكَ فِى الْكِتٰبِ
دوستان خود نیکوئی هست این در کتاب

مَسْطُوْرًا ہ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِىْ سُوْرَةِ التَّغَابُنِ
نوشته شده و گفت خدا تعالے در سوره تغابن

وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوا الرَّسُوْلَ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ
و فرمان برید خدا را و فرمان برداری کنید پیغمبر را پس اگر روگردانید

فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ ہ
پس نیست بر پیغمبر ما مگر پیغام رسانیدن روشن

اَلْبَابُ الثَّامِنُ فِىْ بَيَانِ اَنَّ النَّبِىَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَفْضَلُ الْاَنْبِيَآءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ
باب هشتم در بیان آنکه بتحقیق پیغمبر صلی الله علیه وسلم افضل انبیا و مرسلین شدند

عَلَيْهِمْ صَلَوٰتُ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى
برهمه پیغمبران رحمتهای پروردگار جهانیان نازل باد گفت خدا تعالے

فِىْ سُوْرَةِ الْبَقَرَةِ تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ
در سوره بقره این پیغمبران فضیلت دادیم بعضے ازیشان را

عَلٰى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجٰتٍ
بر بعض ازین پیغمبران کسیست که سخن گفت با او خدا و بلند کرد خدا بعضے را بپایها

وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ

و دادیم عیسی پسر مریم را معجزه ها و قوت دادیم اورا بروح

الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ

پاک واگر خواستے خدا باہم جنگ نکردندے آنانکه پس از

بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَلَٰكِنِ

پیغمبران بودند از پس آنکه آمد بایشان حجتها ولیکن

اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَ

اختلاف کردند پس از ان جمله کسے ہست که ایمان آورد و از ان جمله کسے ہست که کافر شد و

لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ

اگر خواستے خدا باہم جنگ نکردندے و لیکن خدا می کند

مَا يُرِيدُ ۝ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ

آنچه می خواہد روایت است از جابر بن عبد الله که ہر آئینه

النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أُعْطِيتُ

پیغمبر صلے الله علیه وسلم فرمود داده شده ام

خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ

پنج چیز ہا که نه داده شد آن ہیچ کس پیش من نصرت داده شده ام بہول

مَسِيرَةَ شَهْرٍ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَ

راه ماہے وگردانیده شد برای من ہمه زمین جای سجده و

طَهُورًا فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكَتْهُ الصَّلَاةُ

پاک کننده پس ہر کس از امت من که دررسد اورا نماز یعنی وقت آن

فَلْيُصَلِّ وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ

پس نماز گزارد وحلال کرده شد برای من مالهای غنیمت وحلال کرده نشد برای هیچ یکی

قَبْلِي وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ

پیش من وداده شده ام شفاعت کبری وبود پیغمبر برانگیخته می شد

إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً

جانب قوم خود خاص وبرانگیخته شده ام جانب همه کسان عام

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ التَّيَمُّمِ

روایت کرد این حدیث را البخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب التیمم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْمَسَاجِدِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم بمعناه در شروع کتاب المساجد

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ

وروایت است از ابی هریره که براستیکه پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِسِتٍّ

علیه وسلم فرمود بزرگی داده شده ام بر پیغمبران بشش چیزها

أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ وَنُصِرْتُ بِالرُّعْبِ

داده شده ام جامع سخنها وفتح داده شده ام بهول

وَأُحِلَّتْ لِيَ الْمَغَانِمُ وَجُعِلَتْ لِيَ الْأَرْضُ طَهُورًا

وحلال کرده شد برای من مالهای غنیمت وگردانیده شد برای من زمین پاک کننده

وَمَسْجِدًا وَأُرْسِلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَافَّةً وَخُتِمَ بِيَ

وجای سجده و فرستاده شده ام جانب خلق تمام وختم کرده شد بمن

١١٥

قوله صلی الله علیه وسلم انا سید ولد آدم قال الامام النووی فی شرح صحیح المسلم

النُّبُوَّتِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي الْكِتَابِ الْمَذْكُورِ وَ

پیغمبران روایت کرد این حدیث را مسلم در کتاب مذکور و نیز

عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

روایت است از ابی هریره که گفت فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ اٰدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَاَوَّلُ

وسلم من سردار اولاد آدم هستم روز قیامت و اول

مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَاَوَّلُ شَافِعٍ وَّاَوَّلُ

آن شخص ام که شکافته شود ازو قبر و اول شفاعت کننده و نخستین

مُشَفَّعٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيْحِهٖ فِي اَوَّلِ كِتَابِ

مقبول شفاعت شده روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در شروع کتاب

الْفَضَائِلِ وَعَنْهُ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

الفضائل و نیز روایت است از ابوهریره که گفت بودیم با پیغمبر صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي دَعْوَةٍ فَرُفِعَ اِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَ

علیه وسلم در ضیافتی پس برداشته شد بسوی آنحضرت استخوان دست بازو

كَانَتْ تُعْجِبُهُ فَنَهَسَ مِنْهَا نَهْسَةً وَّقَالَ اَنَا سَيِّدُ

خوش می آمد گوشت دست آنحضرت را پس بگزید آنحضرت ازان گوشت بدندان گزیدنی و گفت من مهتر

النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ هَلْ تَدْرُوْنَ بِمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ

آدمیانم روز قیامت آیا میدانید بکدام سبب دران روز جمع کند خدا

الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ فِي صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ فَيُبْصِرُهُمْ

اولین و آخرین را بر زمینے کشاده و مستوی پس ایشان را بینندہ باشند که ببیند ایشان را

النَّاظِرُ وَيُسْمِعُهُمُ الدَّاعِيَ وَتَدْنُو مِنْهُمُ الشَّمْسُ

نظر کننده و شنوانید ایشان را خواننده و نزدیک شود از ایشان آفتاب

فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ أَلَا تَرَوْنَ إِلَى مَا أَنْتُمْ

پس بگویند بعضی از آدمیان آیا نمی بینید بسوی حالیکه شما

فِيهِ إِلَى مَا بَلَغَكُمْ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى مَنْ يَشْفَعُ

در آن هستید بسوی چیزیکه رسید شما را آیا نظر نمی کنید بسوی کسیکه شفاعت کند

لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ أَبُوكُمْ

برای شما بسوی پروردگار شما پس بگویند بعض آدمیان پدر شما

آدَمُ فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُونَ يَا آدَمُ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ

آدم است پس بیایند ایشان نزد حضرت آدم پس گویند ای آدم تو پدر آدمیان هستی

خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهِ وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ

پیدا کرد ترا خدا از ید قدرت خود و در آورد در تو از روحی که آفریده اوست

وَأَمَرَ الْمَلٰئِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ وَأَسْكَنَكَ الْجَنَّةَ

و فرمود فرشتگان را پس سجده کردند ترا و ساکن کرد ترا خدا در بهشت

أَلَا تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ

آیا شفاعت نمی کنی برای ما نزد پروردگار خود آیا نمی بینی حالیکه ما در آنیم

وَمَا بَلَغَنَا فَيَقُولُ رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا

و رسیده ما که رسیده ما را پس گوید پدر آدم پروردگار من خشم گرفته است امروز خشم گرفتنی

لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ بَعْدَهُ

که خشم نگرفت پیش از امروز مانند این خشم و خشم نخواهد گرفت پس امروز

مِثْلَهُ وَنَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُ نَفْسِي نَفْسِي

مانند این خشم و باز داشت مرا از درختی پس نافرمانی کردم نفسی نفسی

اِذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اِذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ فَيَأْتُونَ

بروید بسوی غیر من بروید بسوی نوح ع پس آیند

نُوحًا فَيَقُولُونَ يَا نُوحُ أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ

نوح را پس گویند ای نوح تو اول نبی مرسل هستی

إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ وَسَمَّاكَ اللّٰهُ عَبْدًا شَكُورًا

بسوی اہل زمین و نام نهاد ترا خدا عبد شکور یعنی بنده سپاسدار

أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى إِلَى مَا بَلَغَنَا

آیا نمی بینی حالے را که ما در آنیم آیا نظر نمی کنی بسوی رنجیکه رسید ما را

أَلَا تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ فَيَقُولُ رَبِّي غَضِبَ

آیا شفاعت نمی کنی برای ما نزد پروردگار خود پس گوید نوح پروردگار من خشم گرفت

الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ وَلَا يَغْضَبُ

امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت پیش امروز مانند آن و خشم نخواهد گرفت

بَعْدَهُ مِثْلَهُ نَفْسِي نَفْسِي اِيتُوا النَّبِيَّ فَيَأْتُونِي

بعد امروز مانند آن نفسی نفسی بیائید تو آنحضرت پس آیند مرا

فَأَسْجُدُ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ ارْفَعْ

پس سجده کنم زیر عرش پس گفته شود ای محمد ﷺ بالا بردار

رَأْسَكَ وَاشْفَعْ تُشَفَّعْ وَسَلْ تُعْطَهْ قَالَ مُحَمَّدٌ

سر خود را و شفاعت کن مقبول شفاعت شوی و بطلب داده شوی گفت محمد

قوله قال محمد بن عبيد لا احفظ سائره ... هذا الحديث رواه عن ابي حيان عن ابي زرعة عن ابي هريرة ... قال العلامة ...

بْنُ عُبَيْدٍ لَا أَحْفَظُ سَائِرَهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

بن عبید یاد نمی دارم باقی حدیث را روایت کرد این حدیث را بخاری

فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ وَعَنْ

در صحیح بخاری در شروع کتاب الانبیاء و روایت است از

أَبِي سَعِيدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

ابی سعید که گفت گفت پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ

علیه وسلم من سردار اولاد آدم روز قیامت

وَلَا فَخْرَ وَبِيَدِي لِوَاءُ الْحَمْدِ وَلَا فَخْرَ وَمَا مِنْ

و درین ناز نیست و در دست من لوار حمد خواهد بود و درین ناز نیست و نبود کدامی

نَبِيٍّ يَوْمَئِذٍ آدَمُ فَمَنْ سِوَاهُ إِلَّا تَحْتَ لِوَائِي

پیغمبر دران روز آدم و همه پیغمبران سوای او مگر زیر نیزه من

وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ وَلَا فَخْرَ

و من اول شخصم که شگافته خواهد شد از ان زمین و ناز نیست

وَفِي الْحَدِيثِ قِصَّةٌ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي

و در حدیث قصه است روایت کرد این حدیث را ترمذی در

جَامِعِهِ فِي أَوَّلِ أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا

جامع ترمذی در شروع ابواب المناقب و گفت ترمذی این

حَدِيثٌ حَسَنٌ وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ

حدیث حسن است و روایت است از جبیر بن مطعم

له قوله صلعم وبيدي لواء الحمد ولا فخر [illegible] قوله صلعم [illegible] آدم فمن سواه كالصريح في انه صلى الله عليه وسلم افضل من آدم فمن سواه فلا يرد ان يستدل على جزء المسئلة بقوله صلى الله عليه وسلم انا سيد ولد آدم الخ بان المراد من ولد آدم نوع الانسان على ان فيه تمثيل بنوع [illegible] من الاشكال ثم دفعه فافهم ١٢

قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
كه گفت پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم
لِيْ خَمْسَةُ اَسْمَاءٍ اَنَا مُحَمَّدٌ وَاَحْمَدُ وَاَنَا الْمَاحِيْ
مراست پنج نامها اند من محمدم واحمد ومن ماحى ام
الَّذِيْ يَمْحُو اللّٰهُ بِيَ الْكُفْرَ وَاَنَا الْحَاشِرُ الَّذِيْ
آن ماحى كه محو كند خدا بمن كفر را ومن حاشرم آن حاشر
يُحْشَرُ النَّاسُ عَلٰى قَدَمِيْ وَاَنَا الْعَاقِبُ رَوَاهُ
كه برانگيخته شوند آدميان بر قدم من ومن عاقبم روايت كرد اين حديث را
الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ
بخارى در صحيح بخارى در كتاب الانبياء در باب
مَا جَاءَ فِيْ اَسْمَاءِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صلعم وَرَوَاهُ
بيان آنكه آمد در اسماء پيغمبر خدا صلعم وروايت كرد اين را
مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ
مسلم با اندك تغير در صحيح مسلم در كتاب الفضائل
وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ
وروايت است از ابى هريره كه گفت پيغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ رَاَيْتُنِيْ فِي الْحِجْرِ
صلى الله عليه وسلم هر آئينه بدرستيكه ديدم خود را در حجر
وَقُرَيْشٌ تَسْاَلُنِيْ عَنْ مَسْرَايَ فَسَاَلَتْنِيْ عَنْ
وقريش سوال مى كردند مرا از رفتن در شب يعنى معراج ... قريش مرا از

آشياءَ مِنْ بَيْتِ الْمَقْدِسِ لَمْ اُثْبِتْهَا فَكُرِبْتُ

چیزہا از بیت المقدس کہ من یاد نمی داشتم آنچیزہا را پس غمگین کردہ شدم

كُرْبَةً مَا كُرِبْتُ مِثْلَهُ قَطُّ قَالَ فَرَفَعَهُ اللهُ لِي أَنْظُرُ إِلَيْهِ مَا

غمگینی کہ من غمگین کردہ شدم مانند آن ہرگز گفت آنحضرت پس بلند کرد بیت المقدس را خدا برای من ...

يَسْأَلُونِي عَنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْبَأْتُهُمْ بِهِ وَقَدْ رَأَيْتُنِي

می پرسیدند قریش مرا از چیزے مگر خبر دادم قریش را ازان چیز و ہر آئینہ دیدم خود را

فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَإِذَا مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ

در گروہے از پیغمبران پس ناگاہ موسی علیہ السلام

قَائِمٌ يُصَلِّي فَإِذَا رَجُلٌ ضَرْبٌ جَعْدٌ كَأَنَّهُ

ایستادہ نماز ادا می کرد پس ناگاہ موسی مردے کم گوشت میانہ مرغول مو گویا کہ وے

مِنْ رِجَالِ شَنُوءَةَ وَإِذَا عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ

از مردمان شنوۂ بود و ناگاہ عیسے بن مریم علیہ

السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَقْرَبُ النَّاسِ بِهِ شَبَهًا

السلام ایستادہ نماز ادا می کرد نزدیکترین آدمیان بعیسے از روی مشابہت

عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيُّ وَإِذَا إِبْرَاهِيمُ

عروہ بن مسعود ثقفی است و ناگاہ ابراہیم

عَلَيْهِ السَّلَامُ قَائِمٌ يُصَلِّي أَشْبَهُ النَّاسِ بِهِ

علیہ السلام ایستادہ نماز ادا می کرد مشابہ ترین آدمیان بابراہیم

صَاحِبُكُمْ يَعْنِي نَفْسَهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

صاحب شما است ارادہ کرد آنحضرت ذات مبارک خود را صلے اللہ علیہ وسلم

١٢١

فَجَاءَتِ الصَّلٰوةُ فَأَمَمْتُهُمْ فَلَمَّا فَرَغْتُ مِنَ الصَّلٰوةِ

پس آمد وقت نماز پس امام پیغمبران شدم پس ہرگاہ کہ فارغ شدم از ادای نماز

قَالَ لِي قَائِلٌ يَا مُحَمَّدُ هٰذَا مَالِكٌ صَاحِبُ

گفت مرا گوینده ای محمد این مالک مهتم

النَّارِ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَالْتَفَتُّ إِلَيْهِ فَبَدَأَنِي بِالسَّلَامِ

آتشست پس سلام کن بر و پس نظر کردم جانب وی پس اول مرا مالک سلام کرد

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الایمان

فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ بِرَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

در باب اسراء پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ

وسلم و روایت است از انس بن مالک که گفت گفت

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَا أَكْثَرُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم من زیاده ترین

الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَأَنَا أَوَّلُ مَنْ يَقْرَعُ

پیغمبرانم از روی پیروی کنندگان روز قیامت و من اول شخصی ام که کوبد

بَابَ الْجَنَّةِ وَعَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ

در بهشت را و روایت است از انس که گفت فرمود پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آتِي بَابَ الْجَنَّةِ

صلی الله علیه وسلم بیایم نزد در بهشت

قوله: رواه مسلم ... انا اكثر الانبياء تبعا قال في القاموس والتبع محركة ... التابع ... والجمع اتباع انتهى

١٢٣

يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَسْتَفْتِحُ فَيَقُوْلُ الْخَازِنُ مَنْ اَنْتَ

در روز قیامت پس طلب کشادن خواهم کرد پس گوید مهتم بهشت کیستی تو

فَاَقُوْلُ مُحَمَّدٌ فَيَقُوْلُ بِكَ اُمِرْتُ لَا اَفْتَحُ لِاَحَدٍ

پس گویم منم محمد پس گوید برای تو حکم کرده شده ام کشاده نکنم برای

قَبْلَكَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

پیش از تو روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْاِيْمَانِ فِيْ بَابِ الشَّفَاعَةِ وَعَنْهُ قَالَ

الایمان در باب الشفاعة و روایت است از ان انس گفت

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اَنَا اَوَّلُ النَّاسِ خُرُوْجًا اِذَا بُعِثُوْا وَاَنَا خَطِيْبُهُمْ

من اول آدمیانم از روی خارج شدن برگاه برانگیخته شوند و من کلام کننده ام

اِذَا وَفَدُوْا وَاَنَا مُبَشِّرُهُمْ اِذَا اَيِسُوْا لِوَاءُ الْحَمْدِ

برگاه بیایند و من خبر خوش دهنده ایشانم برگاه ناامید شوند نیزه حمد

يَوْمَئِذٍ بِيَدِيْ وَاَنَا اَكْرَمُ وُلْدِ اٰدَمَ عَلٰى رَبِّيْ

در ان روز در دستم خواهد بود و من بزرگترین اولاد آدمم نزد پروردگار خود

وَلَا فَخْرَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ

و نیست ناز روایت کرد این حدیث را ترمذی و گفت این حدیث

حَسَنٌ غَرِيْبٌ وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ

حسن غریب است و روایت است از ابی هریره که گفت گفت.

رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلُوا اللهَ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم سوال کنید خدا را

لِيَ الْوَسِيْلَةَ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللهِ وَمَا الْوَسِيْلَةُ

برای من وسیله گفتند یا رسول الله وچیست وسیله

قَالَ أَعْلَى دَرَجَةٍ فِي الْجَنَّةِ لَا يَنَالُهَا إِلَّا رَجُلٌ

گفت آنحضرت بالاتر مرتبه است در بهشت نیابد آن مرتبه را مگر شخصی

وَاحِدٌ أَرْجُوْ أَنْ أَكُوْنَ أَنَا هُوَ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

امیدوارم اینکه باشم من آن شخص روایت کرد این حدیث را ترمذی

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ غَرِيْبٌ وَكَعْبٌ لَيْسَ هُوَ

وگفت ترمذی این حدیث غریب است و کعب نیست

بِمَعْرُوْفٍ وَلَا نَعْلَمُ أَحَدًا رَوَى عَنْهُ غَيْرَ

معروف و نمی دانم هیچ یکے را که روایت کرد از آن جز

لَيْثِ بْنِ أَبِيْ سُلَيْمٍ وَعَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنِ

لیث بن ابی سلیم وروایت است از ابی بن کعب واو روایت

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا كَانَ يَوْمُ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم که گفت آنحضرت هرگاه شود روز

الْقِيَامَةِ كُنْتُ إِمَامَ النَّبِيِّيْنَ وَخَطِيْبَهُمْ وَصَاحِبَ

قیامت من باشم امام پیغمبران وکلام کننده ایشان و صاحب

شَفَاعَتِهِمْ غَيْرَ فَخْرٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَقَالَ هٰذَا

شفاعت از جمله ایشان نیست ناز روایت کرد این حدیث را ترمذی وگفت این

حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ رَوَى التِّرْمِذِيُّ
حدیث حسن صحیح غریب است روایت کرد ترمذی
الْأَحَادِيثَ الثَّلٰثَةَ فِي جَامِعِهِ فِي أَوَّلِ أَبْوَابِ
این حدیثہاے سہ را در جامع ترمذی در شروع ابواب
الْمَنَاقِبِ وَعَنْ عِكْرِمَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ
المناقب و روایت است از عکرمہ و او روایت کرد از ابن عباس
قَالَ إِنَّ اللّٰهَ فَضَّلَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ
گفت ابن عباس ہر آئینہ خدا بزرگی داد محمد صلے اللہ علیہ
وَسَلَّمَ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ وَعَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ فَقَالُوا
وسلم را بر پیغمبران و بر اہل آسمان پس گفتند
يَا ابْنَ عَبَّاسٍ بِمَ فَضَّلَهُ عَلَى أَهْلِ السَّمَاءِ
ای ابن عباس بچہ بزرگی داد آنحضرت را بر آسمانیان
قَالَ إِنَّ اللّٰهَ قَالَ لِأَهْلِ السَّمَاءِ وَمَنْ يَقُلْ
گفت ابن عباس ہر آئینہ خدا گفت درباره آسمانیان و ہر کس کہ بگوید
مِنْهُمْ إِنِّي إِلٰهٌ مِنْ دُونِهِ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ
از فرشتگان ہر آئینہ من خدا ام سواے خدا پس او را جزا دہیم دوزخ
كَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِينَ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى
ہمچنین جزا می دہیم ظالمان را الآیۃ و گفت خدا تعالے
لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا
بحق محمد صلے اللہ علیہ وسلم ہر آئینہ فتح کردیم برای تو فتح

مُبِينًا لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ
هويدا تا بيامرزد براى تو خدا چيزيكه سابق شده از گناه تو

وَمَا تَأَخَّرَ قَالُوا فَمَا فَضْلُهُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ قَالَ
و چيزيكه پس آيد گفتند پس چيست بزرگى آنحضرت بر پيغمبران گفت ابن عباس

قَالَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ
فرمود خدا عز وجل و نفرستاديم گرامى پيغمبر را

إِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمُ الْآيَةَ وَقَالَ اللّٰهُ
مگر بزبان قوم وے تا بيان كند آن پيغمبر براى آن قوم تا آخر آيت و فرمود خدا

عَزَّ وَجَلَّ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ
غالب و برتر بحق محمد صلى الله عليه و سلم و

مَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ فَأَرْسَلَهُ إِلَى
نفرستاديم ترا مگر فرستادگى عام براى مردم پس فرستاد خدا آنحضرت را بسوى

الْجِنِّ وَالْإِنْسِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَنَّ
جن و آدمى و روايت است از جابر بن عبد الله كه بدرستيكه

النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَنَا قَائِدُ
پيغمبر صلى الله عليه و سلم گفت من كشنده

الْمُرْسَلِينَ وَلَا فَخْرَ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ وَلَا فَخْرَ
پيغمبرانم و نازنيست و من خاتم پيغمبرانم و نيست ناز

وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ وَلَا فَخْرَ رَوَاهُمَا
و من اول شفاعت كننده و اول مقبول شفاعتم و نيست ناز روايت كرد اين

عز وجل وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه ليبين لهم الاية قال في الجلالين في تفسير الآية الثالث عشر من اجزاء القرآن العظيم وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه ليبين لهم ليفهمهم ما اتى به فيضل الله من يشاء ويهدي من يشاء وهو العزيز في ملكه الحكيم في صنعه انتهى وقال في مدارك التنزيل وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه الا متكلما بلغتهم ليبين لهم ما هو مبعوث به وله لئلا يكون لهم حجة على الله ولا يقولوا لم نفهم ما خوطبنا به فان قلت ان رسولنا عم بعث الى الناس جميعا بقوله قل يا ايها الناس اني رسول الله اليكم جميعا بل الى الثقلين وهم على السنة مختلفة فان لم تكن للعرب حجة فلغيرهم حجة قلت لا يخلو اما ان ينزل بجميع الالسنة او بواحد منها فلا حاجة الى نزوله بجميع الالسنة لان الترجمة تنوب عن ذلك وتكفي التطويل فتعين ان ينزل بلسان [illegible]

الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ

دارمی در شروع سنن دارمی

اَلْبَابُ التَّاسِعُ فِي دَعْوَةِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِبَعْثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي أَوَّلِ شَأْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

باب نہم دربیان دعاء سیدنا ابراہیم علیہ السلام برائے بعثت پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم ودربیان اول شان پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم

وَمِيلَادِهِ صلعم وَهُوَ سَيِّدُنَا مُحَمَّدٌ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ابْنُ عَبْدِ اللّٰهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ هَاشِمِ بْنِ عَبْدِ مَنَافِ بْنِ قُصَيِّ بْنِ كِلَابِ ابْنِ مُرَّةَ بْنِ كَعْبِ بْنِ لُؤَيِّ بْنِ غَالِبِ ابْنِ فِهْرِ بْنِ مَالِكِ بْنِ النَّضْرِ بْنِ كِنَانَةَ بْنِ خُزَيْمَةَ بْنِ مُدْرِكَةَ ابْنِ إِلْيَاسَ بْنِ مُضَرَ بْنِ نِزَارِ بْنِ مَعَدِّ بْنِ عَدْنَانَ

ومیلاد آنحضرت صلعم وآنحضرت سردار ما محمد است صلے اللہ علیہ وسلم پسر عبد اللہ پسر عبد المطلب پسر ہاشم پسر عبد مناف پسر قصی پسر کلاب پسر مرہ پسر کعب پسر لوی پسر غالب پسر فہر پسر مالک پسر نضر پسر کنانہ پسر خزیمہ پسر مدرکہ پسر الیاس پسر مضر پسر نزار پسر معد پسر عدنان

١٢٧

باقی بصفحہ آئندہ

كَذَا قَالَ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

چنين گفت بخارى در صحيح بخارى در كتاب الانبياء

فِي تَرْجَمَةِ بَابِ مَبْعَثِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در ترجمه باب مبعث پيغمبر صلى الله عليه وسلم

قَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ

گفت خداى تعالى در سوره بقره ووقتيكه بلند ميكرد ابراهيم

الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمٰعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا

بنيادها را خانه كعبه را وبلند ميكرد اسمعيل وميگفتند اى پروردگار ما قبول كن از ما

إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا

بتحقيق تو ئى شنوا دانا اى پروردگار ما وگردان ما را

مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً

فرمانبردارى كننده مر ترا وگردان از اولاد ما گروهى فرمانبردار

لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ

خودت وبنما ما را طريق عبادتهاى ما در حج وبرحمت باز آئى بر ما بدرستيكه

أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ

تو ئى باز آينده مهربان اى پروردگار ما ومبعوث گردان درميان

رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ

پيغمبرى از ايشان بخواند بر ايشان آيات ترا وبياموزد ايشانرا

الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

قرآن و علم وپاك گرداند از شرك وگناه ايشانرا بدرستيكه تو ئى غالب دانا

النبي صلى الله عليه وسلم لانهم اذا امروا في الاحبار لا يعذبهم الله سبحانه في الدنيا بحرمة النبي صلى الله عليه وسلم فكذلك في القبر يرفع عنهم العذاب يوم الجمعة وكل رمضان بحرمته هذا نقله الحموي في شرح الاشباه والنظائر وفيه تحقيق زائد في عذاب القبر منقول عن كلام الشيخ المذكور وقال الحموي بعد نقل الكلام المذكور

باقى بصفحه آينده

عَنِ الْعِرْبَاضِ ابْنِ سَارِيَةَ عَنْ رَسُوْلِ اللهِ
روایت است از عرباض پسر ساریہ که او روایت کرد از پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهُ قَالَ اِنِّيْ عِنْدَ اللهِ
صلی الله علیه وسلم برآئینه فرمود آنحضرت برآئینه من نزد خدا

مَكْتُوْبٌ خَاتَمُ النَّبِيِّيْنَ وَاِنَّ اٰدَمَ لَمُنْجَدِلٌ فِيْ
نوشته شده ام تمام کننده پیغمبران و برآئینه آدم افتاده بود در

طِيْنَتِهٖ وَسَاُخْبِرُكُمْ بِاَوَّلِ اَمْرِيْ دَعْوَةُ اِبْرَاهِيْمَ
گل خود و خبر میدهم شمارا از اول امر خود و آن اینست دعای ابراهیم

وَبِشَارَةُ عِيْسٰى وَرُؤْيَا اُمِّيَ الَّتِيْ رَاَتْ حِيْنَ
و خبر خوش دادن عیسی و خواب مادر من آنخواب که دید مادر من وقتیکه

وَضَعَتْنِيْ وَقَدْ خَرَجَ لَهَا نُوْرٌ اَضَاءَ لَهَا مِنْهُ
زائید مرا و بدرستیکه خارج شد از مادر من یک نور که روشن شد برای مادر من

قُصُوْرُ الشَّامِ رَوَاهُ فِيْ شَرْحِ السُّنَّةِ وَرَوَاهُ
کوشکهاے شام روایت کرد این حدیث را در شرح السنه و روایت کرد این حدیث را

اَحْمَدُ عَنْ اَبِيْ اُمَامَةَ مِنْ قَوْلِهٖ سَاُخْبِرُكُمْ اِلٰى
احمد از ابی امامه از قول او ساخبرکم تا

اٰخِرِهٖ كَذَا فِيْ مِشْكٰوةِ الْمَصَابِيْحِ فِيْ بَابِ فَضَائِلِ
آخر حدیث چنین است در مشکوة المصابیح در باب فضائل

سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صلعم وَعَنْ اَبِيْ سُفْيَانَ
سید المرسلین صلعم و روایت است از ابی سفیان

ابن حرب ان هرقل ارسل اليه في ركب

ابن حرب که هرقل فرستاد بسوی وی در جماعتی ابوسفیان در

من قريش وكانوا تجارا بالشام في المدة التي

از قریش بود و بودند این گروه سوداگران در ملک شام دران وقت

كان رسول الله صلى الله عليه وسلم ماد

که بود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که صلح کرده بود

فيها ابا سفيان وكفار قريش فاتوه وهم بايلياء

دران وقت با ابا سفیان و کافران قریش پس آمدند ابوسفیان و همراهیان او

فدعاهم في مجلسه وحوله عظماء الروم

پس بخواند هرقل ابوسفیان وجماعت وی را در مجلس خود و گرد هرقل رئیسان روم بودند

ثم دعاهم ودعا ترجمانه فقال ايكم اقرب

پستر خواند هرقل آن گروه را وبخواند مترجم خود را پس گفت هرقل کدام یکے از شما قریب تر است

نسبا بهذا الرجل الذي يزعم انه نبي قال

از روی نسب باین مرد که بگمان خود میگوید که او پیغمبر است گفت

ابو سفيان فقلت انا اقربهم نسبا فقال ادنوه

ابوسفیان پس گفتم منم نزدیکترین ایشان از روی نسب پس گفت هرقل

مني وقربوا اصحابه فاجعلوهم عند ظهره

از من و نزدیک کنید اصحابش را پس بگردانید یاران وی را نزد پشت وی

ثم قال لترجمانه قل لهم اني سائل هذا عن

پستر گفت هرقل مر مترجم خود را بگو مر این جماعت را که هرآئینه من سوال کننده ام این ابوسفیان

هٰذَا الرَّجُلِ فَاِنْ كَذَبَنِيْ فَكَذِّبُوْهُ فَوَاللّٰهِ لَوْ

این مرد یعنی رسول الله صلعم پس اگر دروغ گوید مرا پس منسوب بدروغ کنید اورا پس

لَا الْحَيَاءُ مِنْ اَنْ يَاْثِرُوْا عَلَيَّ كَذِبًا لَكَذَبْتُ

نبودے شرم ازانکه روایت کنند برمن دروغ را ہر آئینه دروغ گفتمے

عَنْهُ ثُمَّ كَانَ اَوَّلَ مَا سَاَلَنِيْ عَنْهُ اَنْ قَالَ

ازحال پیغمبر پس بود اول چیزیکه سوال کرد مرا ازحال آنحضرت آنکه گفت

كَيْفَ نَسَبُهٗ فِيْكُمْ قُلْتُ هُوَ فِيْنَا ذُوْ نَسَبٍ الخ

چگونه است نسب او درمیان شما گفتم او درمیان ما صاحب نسب عالیست الخ

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ اَوَّلِ صَحِيْحِهٖ فِيْ حَدِيْثٍ

روایت کرد این حدیث را بخاری در شروع صحیح بخاری در ضمن حدیثے

طَوِيْلٍ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

دراز و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْجِهَادِ لٰكِنَّهٗ انْتَهٰى عِنْدَ قَوْلِ اَبِيْ سُفْيَانَ فِيْ

الجهاد لیکن حدیث مسلم منتهی شد نزد این قول ابی سفیان درین

هٰذَا الْحَدِيْثِ حَتّٰى اَدْخَلَ اللّٰهُ عَلَيَّ الْاِسْلَامَ

حدیث حتے ادخل الله علی الاسلام

وَعَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ اَنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و روایت است از ابی هریره که گفت برآئینه پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ بُعِثْتُ مِنْ خَيْرِ قُرُوْنِ بَنِيْ اٰدَمَ

علیه و سلم فرمود برانگیخته شده ام از نیکوترین طبقات اولاد آدم

١٣١

قَرْنًا فَقَرْنًا حَتّٰى كُنْتُ مِنَ الْقَرْنِ الَّذِيْ كُنْتُ

در همه طبقات تا حدیکه شدم از ان طبقه که شدم

مِنْهُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ

ازو روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

در باب صفت پیغمبر صلے الله علیه وسلم

وَعَنْ وَّاثِلَةَ بْنِ الْاَسْقَعِ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ

و روایت است از واثله بن اسقع که گفت شنیدم از پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ اِنَّ اللّٰهَ عَزَّ وَ

صلے الله علیه وسلم میگفت بر آئینه خدا عز و

جَلَّ اصْطَفٰى كِنَانَةَ مِنْ وُّلْدِ اِسْمٰعِيْلَ عَلَيْهِ

جل برگزیده کرد کنانه را از اولاد حضرت اسمٰعیل علیه

الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ وَاصْطَفٰى قُرَيْشًا مِنْ كِنَانَةَ

الصلوة والسلام و برگزیده کرد قریش را از کنانه

وَاصْطَفٰى مِنْ قُرَيْشٍ بَنِيْ هَاشِمٍ وَاصْطَفَانِيْ

و برگزیده کرد از قریش اولاد هاشم را و برگزیده کرد مرا

مِنْ بَنِيْ هَاشِمٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ اَوَّلِ

از اولاد هاشم روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در شروع

كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ بِمَعْنَاهُ

کتاب الفضائل و روایت کرد این حدیث را ترمذی بمعنی این حدیث

فِي جَامِعِهٖ فِي اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ هٰذَا

در جامع ترمذی در ابواب المناقب وگفت ترمذی این

حَدِيْثٌ صَحِيْحٌ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رض قَالَ قَالَ

حدیث صحیح است وروایت است از ابن عباس رض کہ گفت گفت

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا وَلَدَنِيْ

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم نه زاد مرا

مِنْ سِفَاحِ اَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ شَيْءٌ مَا وَلَدَنِيْ

از بخوہر اہل جاہلیت چیزے نه زاد مرا

اِلَّا نِكَاحٌ كَنِكَاحِ الْاِسْلَامِ رَوَاهُ الْبَغَوِيُّ فِيْ

مگر نکاح مانند نکاح اہل اسلام روایت کرد این حدیث را بغوی در

مَعَالِمِ التَّنْزِيْلِ فِيْ اٰخِرِ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ التَّوْبَةِ

معالم التنزیل در آخر تفسیر سوره توبه

وَعَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ اَبِيْ وَدَاعَةَ قَالَ جَاءَ

وروایت است از مطلب بن ابی وداعه کہ گفت آمد

الْعَبَّاسُ اِلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

عباس رض سوی پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ وَكَاَنَّهٗ سَمِعَ شَيْئًا فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى

وسلم و گوئیا کہ آن عباس شنید چیزے را پس ایستاده شد پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَنْ اَنَا فَقَالُوْا

الله علیه وسلم بر منبر پس فرمود آنحضرت کہ چہ کس ہستم من پس گفتند

قوله قال ولدت انا ورسول الله صلى الله عليه وسلم عام الفيل

قال القاضي البيضاوي في تفسير سورة الفيل في بيان واقعة ...

أَنْتَ رَسُوْلُ اللهِ عَلَيْكَ السَّلَامُ قَالَ أَنَا مُحَمَّدُ
تو پیغمبر خدایی بر تو سلام باد گفت من محمد

ابْنُ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ إِنَّ اللهَ خَلَقَ
بن عبد الله بن عبد المطلب ام هر آئینه خدا پیدا کرد

الْخَلْقَ فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ ثُمَّ جَعَلَهُمْ فِرْقَتَيْنِ
خلق را پس گردانید مرا در نیکوترین ایشان پستر گردانید ایشان را دو گروه

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ فِرْقَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ قَبَائِلَ
پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روی گروه پستر گردانید ایشان را چند قبیله

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ قَبِيْلَةً ثُمَّ جَعَلَهُمْ بُيُوْتًا
پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روی قبیله پستر گردانید ایشان را چند خانه

فَجَعَلَنِيْ فِيْ خَيْرِهِمْ بَيْتًا وَخَيْرِهِمْ نَفْسًا رَوَاهُ
پس گردانید مرا در بهترین ایشان از روی خانه و بهترین ایشان از روی نفس روایت کرد

التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ أَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ
ترمذی در جامع ترمذی در ابواب المناقب

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ وَعَنِ الْمُطَّلِبِ
وگفت ترمذی این حدیث حسن است و روایت است از مطلب

ابْنِ عَبْدِ اللهِ بْنِ قَيْسِ بْنِ مَخْرَمَةَ عَنْ أَبِيْهِ
بن عبد الله بن قیس بن مخرمه واو روایت کرد از پدر خود

عَنْ جَدِّهٖ قَالَ وُلِدْتُ أَنَا وَرَسُوْلُ اللهِ
واو روایت کرد از جد او که گفت زاده شدم من و پیغمبر خدا

١٣٤

باقی بصفحه ١٣٥

١٣٥

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامَ الْفِيْلِ قَالَ وَ

صلے الله علیه وسلم درسال واقعہ پیل گفت و

سَاَلَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ قُبَاثَ بْنَ اَشْيَمَ اَخَا

پرسید عثمان بن عفان قباث پسر اشیم راکہ برادر

بَنِيْ يَعْمَرَ بْنِ لَيْثٍ اَنْتَ اَكْبَرُ اَمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ

بنی یعمر بن لیث بود کہ تو بزرگتری درسال یا پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

صلے الله علیه وسلم بزرگتر است پس گفت قباث پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْبَرُ مِنِّيْ وَاَنَا اَقْدَمُ

صلے الله علیه وسلم بزرگتر است درفضیلت از من ومن دیرینہ ترم

مِنْهُ فِي الْمِيْلَادِ قَالَ وَرَاَيْتُ خَذْقَ الطَّيْرِ

از آنحضرت دروقت ولادت گفت و دیدم سرگین مرغان را

اَخْضَرَ مُحِيْلًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ

تیره رنگ متغیر روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی

فِي الْمَنَاقِبِ فِيْ بَابِ مَا جَاءَ فِيْ مِيْلَادِ النَّبِيِّ

در مناقب در باب بیانیکه آمد در میلاد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ

صلے الله علیه وسلم و گفت ترمذی این حدیث

حَسَنٌ غَرِيْبٌ لَا نَعْرِفُهٗ اِلَّا مِنْ حَدِيْثٍ

حسن غریب است نمی شناسیم او را مگر از حدیث

قال محمد بن اسحق فسألت سعید بن عبد الرحمن بن حسان بن ثابت فقلت ابن کم کان حسان بن ثابت مقدم رسول الله صلے الله علیه وسلم المدینة فقال ابن ستین وقدمها رسول الله صلے الله علیه وسلم وهو ابن ثلاث وخمسین سنة

مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ
محمد بن اسحاق وروایت است از عبد الرحمن بن

عَمْرٍو السُّلَمِيِّ عَنْ عُتْبَةَ بْنِ عَبْدٍ السُّلَمِيِّ أَنَّهُ
عمرو سلمی واو روایت کرد از عتبه پسر عبد السلمی که هرآئینه عتبه

حَدَّثَهُمْ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ
حدیث بیان کرد ایشان را وبود از اصحاب رسول الله

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ رَسُولَ اللهِ
صلی الله علیه وسلم که هرآئینه پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهُ رَجُلٌ
صلی الله علیه وسلم گفت مر آنحضرت را مردے

كَيْفَ كَانَ أَوَّلُ شَأْنِكَ يَا رَسُولَ اللهِ قَالَ
که چگونه بود اول حال تو یا رسول الله گفت آنحضرت

كَانَتْ حَاضِنَتِي مِنْ بَنِي سَعْدِ بْنِ بَكْرٍ
بود دایه من از بنی سعد بن بکر

فَانْطَلَقْتُ أَنَا وَابْنٌ لَهَا فِي بَهْمٍ لَنَا وَلَمْ نَأْخُذْ
پس رفتم من وپسرے که مر دایه را بود در گله بره وبزغاله ما ونه گرفتیم

مَعَنَا زَادًا فَقُلْتُ يَا أَخِي اذْهَبْ فَأْتِنَا بِزَادٍ
باخود توشه پس گفتم ای برادر من برو پس بیار مارا توشه

مِنْ عِنْدِ أُمِّنَا فَانْطَلَقَ أَخِي وَمَكَثْتُ عِنْدَ الْبَهْمِ
از نزد مادر ما پس رفت برادر من وماندم نزد آن گله بره وبزغاله

فَاَقْبَلَ طَائِرَانِ اَبْيَضَانِ كَاَنَّهُمَا نَسْرَانِ فَقَالَ
پس متوجه شدند دو مرغان سفید گویا آن دو مرغان دو کرگسان بودند پس گفت

اَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهٖ اَهُوَ هُوَ قَالَ الْاٰخَرُ نَعَمْ
یکے از دو مرغان مر صاحب خود را آیا آن آنست گفت دیگر آرے

فَاَقْبَلَا يَبْتَدِرَانِي فَاَخَذَانِي فَبَطَحَانِي لِلْقَفَا
پس متوجه شدند آن دو مرغان در حالیکه شتاب میکردند بسوی من پس گرفتند مرا پس برافگندند مرا بر پشت

فَشَقَّا بَطْنِي ثُمَّ اسْتَخْرَجَا قَلْبِي فَشَقَّاهُ فَاَخْرَجَا
پس بشگافتند شکم مرا پستر بیرون آوردند دل مرا پس شگافتند آن دل را پس بیرون

مِنْهُ عَلَقَتَيْنِ سَوْدَاوَيْنِ فَقَالَ اَحَدُهُمَا
ازان دو پاره خون بسته سیاه پس گفت یکے ازان دو مرغان

لِصَاحِبِهٖ اِئْتِنِي بِمَاءِ ثَلْجٍ فَغَسَلَ بِهٖ جَوْفِي
از صاحب خود ده مرا آب برف پس شست بان آب شکم مرا

ثُمَّ قَالَ اِئْتِنِي بِمَاءِ بَرَدٍ فَغَسَلَ بِهٖ قَلْبِي ثُمَّ
پستر گفت ده مرا آب تگرگ پس شست بان آب دل مرا پستر

قَالَ اِئْتِنِي بِالسَّكِينَةِ فَذَرَّهُ فِي قَلْبِي ثُمَّ قَالَ
گفت ده مرا سکینه را پس پراگنده کرد آنرا در دلم پستر گفت

اَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهٖ حُصْهُ فَحَاصَهُ وَخَتَمَ
یکے ازان هردو مر صاحب خود را بدوز آنرا پس دوخت آنرا و مهر کرد

عَلَيْهِ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ ثُمَّ قَالَ اَحَدُهُمَا لِصَاحِبِهٖ
بر آن از انگشتری نبوت پستر گفت یکے ازان هردو مر صاحب خود را

بقیہ حاشیہ ١٣٥

اجعله في كفة واجعل ألفا من أمته في

بگذار آن آینه را در یک پلہ ترازو و بگردان ہزارکسان را از امت او

كفة قال رسول الله صلى الله عليه وسلم

پلہ دیگر گفت پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فإذا أنا أنظر إلى الألف فوقي أشفق أن

پس آنگاہ نظر می کردم بسوی آن ہزارکسان بالای خود می ترسیدم از انکہ

يخر علي بعضهم فقال لو أن أمته

بیفتند بر من بعضے از ایشان پس گفت اگر ہر آئینہ تمام امت او را

وزنت به لمال بهم ثم انطلقا وتركاني قال

وزن کنی تو با وی راجح بیاید بر ہمہ پستر رفتند و گذاشتند مرا گفت

رسول الله صلى الله عليه وسلم و

پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم

فرقت فرقا شديدا ثم انطلقت إلى أمي

ترسیدم ترسیدنی سخت پستر رفتم بسوی مادر خود

فأخبرتها بالذي لقيت فأشفقت أن

پس آگاہ کردم او را بچیزیکہ دیدم آن را پس ترسید مادر من یعنی دایہ من از انکہ

يكون قد التبس بي فقالت أعيذك

باشد کہ ہر آئینہ درآمیختہ شد مکر بمن پس گفت دایہ من می آورم ترا

بالله فرحلت بعيرا لها فجعلتني على الرحل

در پناہ خدا پس پالان برنہاد بر شتر یکہ مر او را بود پس گردانید مرا بر پالان

١٣٨

باقی بصفحہ ١٣٩

وَرَكِبَتْ خَلْفِي حَتّٰى بَلَّغَتْنَا إِلٰى أُمِّي فَقَالَتْ

وسوار شد پس من تا آنکه رسانید مرا بسوی مادر من پس گفت دایه

أَدَّيْتُ أَمَانَتِي وَذِمَّتِي وَحَدَّثَتْهَا بِالَّذِي

ادا کردم امانت خود را و ذمه خود را و سخن گفت مادرم را بچیزیکه

لَقِيتُ فَلَمْ يَرُعْهَا ذٰلِكَ وَقَالَتْ إِنِّي رَأَيْتُ

دیدم آنرا پس نترسانید مادرم را آن خبر وگفت مادر من بدرستیکه من دیدم

حِينَ خَرَجَ مِنِّي يَعْنِي نُورًا أَضَاءَتْ مِنْهُ

هنگامیکه بیرون شد از من یعنی نوریکه روشن شد از و

قُصُورُ الشَّامِ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ

کوشکهای شام روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع

سُنَنِهِ وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ قَالَ

سنن دارمی و روایت است از ابی موسی اشعری که گفت

خَرَجَ أَبُو طَالِبٍ إِلَى الشَّامِ وَخَرَجَ مَعَهُ

بیرون شد ابو طالب بسوی شام و بیرون شد با ابو طالب

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَشْيَاخٍ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم دران پیران که بودند

مِنْ قُرَيْشٍ فَلَمَّا أَشْرَفُوا عَلَى الرَّاهِبِ

از قریش پس چون بالا بر آمدند نزد راهب

هَبَطُوا فَحَلُّوا رِحَالَهُمْ فَخَرَجَ إِلَيْهِمُ الرَّاهِبُ

فرود آمدند پس بکشادند ابو طالب وسیر اسباب او بارهای خود را پس بیرون آمد بسوی ایشان راهب

قال في القاموس والراهب واحد رهبان النصارى ... انتهى

ع راهب یعنی پرهیزگار در مذهب نصاری ۱۲

وَكَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ يَمُرُّونَ بِهِ فَلَا يَخْرُجُ إِلَيْهِمْ

و بودند ایشان قبل از ان می گذشتند بسوی راهب پس بیرون نمی آمد بسوی ایشان

وَلَا يَلْتَفِتُ قَالَ فَهُمْ يَحُلُّونَ رِحَالَهُمْ فَجَعَلَ

و التفات نمی کرد گفت ابو موسی پس ایشان می کشادند بارهای خود را پس ایستاد

يَتَخَلَّلُهُمُ الرَّاهِبُ حَتّٰى جَاءَ فَأَخَذَ بِيَدِ

که در می آمد میان ایشان راهب تا آنکه آمد راهب پس گرفت دست

رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را پس گفت راهب

هٰذَا سَيِّدُ الْعَالَمِينَ هٰذَا رَسُولُ رَبِّ

این سردار جهانیانست این پیغمبر پروردگار

الْعَالَمِينَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ فَقَالَ

جهانیانست فرستاد او را خدا باعث رحمت برای جهانیان پس گفتند

لَهُ أَشْيَاخٌ مِّنْ قُرَيْشٍ مَا عِلْمُكَ فَقَالَ إِنَّكُمْ

مر آن راهب را پیران قریش چه خبر است ترا پس گفت راهب هر آئینه

حِينَ أَشْرَفْتُمْ مِنَ الْعَقَبَةِ لَمْ يَبْقَ حَجَرٌ

وقتیکه بالا بر آمدید از بن راه میان دو کوه باقی نماند سنگے

وَلَا شَجَرٌ إِلَّا خَرَّ سَاجِدًا وَلَا يَسْجُدَانِ

و نه درختے مگر افتاد سجده کننده و سجده نمی کنند سنگ و درخت

إِلَّا لِنَبِيٍّ وَإِنِّي أَعْرِفُهُ بِخَاتَمِ النُّبُوَّةِ أَسْفَلَ

مگر برای پیغمبر و هر آئینه من می شناسم او را بمهر نبوت پایان تر

مِنْ غُضْرُوفِ كَتِفِهِ مِثْلَ التُّفَّاحَةِ ثُمَّ رَجَعَ

از استخوان شانه بی مانند سیب پستر برگشت راهب

فَصَنَعَ لَهُمْ طَعَامًا فَلَمَّا أَتَاهُمْ بِهِ فَكَانَ هُوَ

پس ساخت برای ایشان طعام پس هرگاه آورد راهب برای ایشان طعام پس بود آنحضرت

فِي رِعْيَةِ الْإِبِلِ فَقَالَ أَرْسِلُوا إِلَيْهِ فَأَقْبَلَ

در چرانیدن شتران پس گفت راهب بفرستید کسی را بسوی آنحضرت پس متوجه شد

وَعَلَيْهِ غَمَامَةٌ تُظِلُّهُ فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْقَوْمِ

درحالیکه بالای آنحضرت بود ابریکه سایه می کرد بر آنحضرت پس چون نزدیک شد آنحضرت از قوم

وَجَدَهُمْ قَدْ سَبَقُوهُ إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ

یافت ایشان را بدرستیکه پیشی کرده بودند از آنحضرت بسوی سایه درخت

فَلَمَّا جَلَسَ مَالَ فَيْءُ الشَّجَرَةِ عَلَيْهِ فَقَالَ

پس چون نشست آنحضرت مائل گشت سایه آن درخت بر آنحضرت پس گفت راهب

انْظُرُوا إِلَى فَيْءِ الشَّجَرَةِ مَالَ عَلَيْهِ قَالَ

نظر کنید بسوی سایه درخت که مائل گشته بروی گفت ابوموسی

فَبَيْنَمَا هُوَ قَائِمٌ عَلَيْهِمْ وَهُوَ يُنَاشِدُهُمْ

پس درانثنای آنکه راهب ایستاده بود نزد ایشان و او سوال میکرد و سوگند میداد ایشانرا

أَنْ لَا يَذْهَبُوا بِهِ إِلَى الرُّومِ فَإِنَّ الرُّومَ

آنکه نبرند ایشان آنحضرت را بسوی روم پس تحقیق اهل روم

إِنْ رَأَوْهُ عَرَفُوهُ بِالصِّفَةِ فَيَقْتُلُونَهُ

اگر خواهند دید او را خواهند شناخت او را بصفت آنحضرت پس خواهند کشت اهل روم آنحضرت را

فالتفت فاذا بسبعة قد اقبلوا من الروم

پس التفات کرد راهب پس ناگاه هفت کسانند که بتحقیق متوجه شده اند از روم

فاستقبلهم فقال ما جاء بكم قالوا جئنا

پس پیش آمد راهب نزد آن اهل روم پس گفت چه قصد آورده شمارا گفتند اهل روم آمدیم

ان هذا النبي خارج في هذا الشهر

برای آنکه این نبی بیرون آینده است درین ماه

فلم يبق طريق الا بعث اليه باناس و

پس باقی نماند راهی مگر فرستاده شدند بسوی آن راه کسان و

انا قد اخبرنا خبره بعثنا الى طريقك

ما بتحقیق آگاه کرده شدیم از خبر آن نبی فرستاده شدیم بسوی راه تو

هذا فقال هل خلفكم احد هو خير

که اینست پس گفت راهب آیا پس شما هیچ یکیست که آن بهتر است

منكم قالوا انما اخبرنا خبره بطريقك

از شما گفتند جز این نیست که آگاه کرده شدیم خبر بود آن نبی براه تو

هذا فقال افرايتم امرا اراد الله ان يقضيه

که اینست گفت راهب آیا خبر دهید کاری را که خواست خدا آنکه پروا زدا کند

هل يستطيع احد من الناس رده قالوا

آیا می تواند هیچ یکی از کسان بازگردانیدن آن گفتند

لا قال فبايعوا واقاموا معه قال انشدكم

نمی تواند گفت ابو موسی پس بیعت کردند و اقامت کردند با آنحضرت گفت راهب سوال میکنم

بِاللّٰهِ اَيُّكُمْ وَلِيُّهٗ قَالُوْا اَبُوْطَالِبٍ فَلَمْ يَزَلْ

وسوگند میدہم شمارا بخدا کدام یکے از شما قریب اوست گفتند ابوطالب است پس ہمیشہ بود

يُنَاشِدُهٗ حَتّٰى رَدَّهٗ اَبُوْطَالِبٍ وَبَعَثَ

وسوگند خدا میداد ابوطالب را تا آنکہ بازگردانید آنحضرت را ابوطالب و فرستاد

مَعَهٗ اَبُوْبَكْرٍ بِلَالًا وَزَوَّدَهُ الرَّاهِبُ

ہمراہ آنحضرت و ابوبکر بلال را و توشہ داد آنحضرت را راہب

مِنَ الْكَعْكِ وَالزَّيْتِ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ

از کاک و روغن زیتون روایت کرد این حدیث را ترمذی

فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ اَبْوَابِ الْمَنَاقِبِ وَقَالَ

در جامع ترمذی در ابواب المناقب وگفت ترمذی

هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ غَرِيْبٌ لَا نَعْرِفُهٗ اِلَّا

این حدیث حسن غریب است نمی شناسیم این حدیث را مگر

مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ

از این وجہ

اَلْبَابُ الْعَاشِرُ فِيْ حِلْيَةِ النَّبِيِّ صَلَّى

باب دہم در بیان حلیہ نبی صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

الله علیہ وسلم روایت است از جابر بن سمرہ

قَالَ رَاَيْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

کہ گفت دیدم پیغمبر خدا صلے الله علیہ

قوله وزوده الراهب من الكعك والزيت قال في القاموس الكعك خبز معروف فارسي معرب انتهى

قوله الباب العاشر في حلية النبي صلى الله عليه وسلم قال في القاموس والحلية بالكسر الخلقة والصورة والصفة

١٤٣

وَسَلَّمَ فِي لَيْلَةٍ إِضْحِيَانٍ وَعَلَيْهِ حُلَّةٌ حَمْرَاءُ
فَجَعَلْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِ وَإِلَى الْقَمَرِ قَالَ فَلَهُوَ
كَانَ أَحْسَنَ فِي عَيْنِي مِنَ الْقَمَرِ وَعَنْ
أَبِي عُبَيْدَةَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ قَالَ
قُلْتُ لِلرُّبَيِّعِ بِنْتِ مُعَوِّذِ بْنِ عَفْرَاءَ صِفِي
لَنَا رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَتْ يَا بُنَيَّ لَوْ رَأَيْتَهُ رَأَيْتَ الشَّمْسَ
طَالِعَةً رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ
وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ يَصِفُ النَّبِيَّ صَلَّى
اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ كَانَ رَبْعَةً مِنَ

الْقَوْمِ لَيْسَ بِالطَّوِيلِ وَلَا بِالْقَصِيرِ أَزْهَرَ

قوم دراز کوتاه روشن

اللَّوْنِ لَيْسَ بِأَبْيَضَ أَمْهَقَ وَلَا آدَمَ لَيْسَ

رنگ سفید سخت و نه گندم گون سخت نبود آنحضرت

بِجَعْدٍ قَطَطٍ وَلَا سَبْطٍ رَجِلٍ أُنْزِلَ عَلَيْهِ

جعد قطط و نه سبط و بود موی مبارک آنحضرت میانه فرو فرستاده شد

وَهُوَ ابْنُ أَرْبَعِينَ فَلَبِثَ بِمَكَّةَ عَشْرَ سِنِينَ

در حالیکه آنحضرت چهل ساله بود پس اقامت کرد آنحضرت در مکه ده سال

يُنْزَلُ عَلَيْهِ وَبِالْمَدِينَةِ عَشْرَ سِنِينَ

در حالیکه وحی فرستاده میشد بر آنحضرت و اقامت کرد در مدینه ده سال

وَقُبِضَ وَلَيْسَ فِي رَأْسِهِ وَلِحْيَتِهِ عِشْرُونَ

و قبض کرده شد روح مبارک آنحضرت در حالیکه نبود در سر مبارک و در ریش بزرگ وی بیست

شَعْرَةً بَيْضَاءَ قَالَ رَبِيعَةُ فَرَأَيْتُ شَعْرًا

موی سفید گفت ربیعه پس دیدم موی را

مِنْ شَعْرِهِ فَإِذَا هُوَ أَحْمَرُ فَسَأَلْتُ فَقِيلَ

از موهای مبارک آنحضرت پس ناگاه آن مو سرخ بود پس پرسیدم پس گفته شد

احْمَرَّ مِنَ الطِّيبِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

سرخ شد از خوشبوها روایت کرده این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

در کتاب الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

فِي بَابِ قَدْ عُمْرِهِ صلعم مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

در باب اندازه عمر آنحضرت صلعم با تغییر اندک

وَلَيْسَ فِيهِ قَوْلُ رَبِيعَةَ فَرَأَيْتُ الخ وَعَنْهُ قَالَ

و نیست در روایت مسلم قول ربیعه فرأیت الخ و نیز روایت است از انس که گفت

كَانَ شَعْرُ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

بود موی مبارک پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ إِلَى أَنْصَافِ أُذُنَيْهِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

و سلم تا نیمهای دو گوش آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْهُ

در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و نیز روایت است از انس

كَانَ يَضْرِبُ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

بود که می رسید موی مبارک پیغمبر صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مَنْكِبَيْهِ وَعَنْ قَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ

و سلم دو شانهای مبارک آنحضرت را و روایت است از قتاده که گفت پرسیدم

أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنْ شَعْرِ رَسُولِ اللهِ

انس بن مالک را از حال موی مبارک پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ كَانَ شَعْرُ

صلی الله علیه و سلم پس گفت انس بود موی مبارک

رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا
پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم میانه میان سبط و
لَبِسَ بِالسَّبِطِ وَلَا الْجَعْدِ بَيْنَ أُذُنَيْهِ وَ
نه سبط سخت و نه جعد سخت میان دوگوش و
عَاتِقَيْهِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ
دوشهای آنحضرت روایت کرد این هر دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب
اللِّبَاسِ فِي بَابِ الْجَعْدِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ
اللباس در باب الجعد و روایت است از ابن عباس رض
أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
که پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
كَانَ يَسْدِلُ شَعْرَهُ وَكَانَ الْمُشْرِكُونَ
بود که سدل میکرد موی خود را و بودند مشرکان
يَفْرُقُونَ رُؤُسَهُمْ وَكَانَ أَهْلُ الْكِتَابِ
که فرق میکردند موی سرهای خود را و بودند اهل کتاب
يَسْدِلُونَ رُؤُسَهُمْ وَكَانَ رَسُولُ اللهِ
سدل می کردند موی سرهای خود را و بود پیغمبر خدا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ مُوَافَقَةَ
صلی الله علیه وسلم خواهش میکرد موافقت
أَهْلِ الْكِتَابِ فِيمَا لَمْ يُؤْمَرْ فِيهِ بِشَيْءٍ ثُمَّ
اهل کتاب را در چیزیکه امر کرده نشده بود در آن بچیزی پستر

فَرَقَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

فرق کرد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

رَأْسَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

موی سر مبارک خود را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَ

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم

رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ

روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

وَعَنْ قَتَادَةَ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسًا هَلْ خَضَبَ

و روایت است از قتاده که گفت پرسیدم انس را آیا خضاب کرد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا إِنَّمَا

پیغمبر صلے الله علیه وسلم گفت خضاب نکرد جز این نیست

كَانَ شَيْءٌ فِيْ صُدْغَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

که بود چیزے سفیدی در میان چشم و گوش در هر دو جانب روایت کرد این حدیث را بخاری

فِي الْبَابِ الْمَذْكُوْرِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

در باب مذکور و روایت است از جابر بن سمره

قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که گفت بود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَدْ شَمِطَ مُقَدَّمُ رَأْسِهٖ وَلِحْيَتِهٖ

وسلم بر آمیخته سپیدی بسیاهی در آمیخته شده بود رنگ موی پیش سر و پیش ریش

باقی بصفحہ آئندہ

١٤٩

وَكَانَ اِذَا ادَّهَنَ لَمْ يَتَبَيَّنْ وَاِذَا شَعِثَ

و بود سپیدی کہ چون روغن می مالید ظاہر نمی شد و ہر گاہ ژولیدہ میشد

رَأْسُهُ تَبَيَّنَ وَكَانَ كَثِيْرَ شَعْرِ اللِّحْيَةِ فَقَالَ

موی سر مبارک آنحضرت ظاہر میشد و بود آنحضرت بسیار موی ریش پس گفت

رَجُلٌ وَجْهُهُ مِثْلُ السَّيْفِ قَالَ لَا بَلْ كَانَ

مردے بود روی مبارک آنحضرت مانند شمشیر گفت جابر نہ مانند شمشیر بلکہ بود روی

مِثْلَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَكَانَ مُسْتَدِيْرًا وَ

مانند آفتاب و ماہتاب و بود مستدیر

رَأَيْتُ الْخَاتَمَ عِنْدَ كَتِفِهِ مِثْلَ بَيْضَةِ الْحَمَامَةِ

دیدم مہر نبوت را نزد شانہ آنحضرت مانند بیضہ کبوتر

يُشْبِهُ جَسَدَهُ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيْحِهِ

مشابہت میداشت با بدن مبارک آنحضرت روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ اِثْبَاتِ

در کتاب الفضائل در باب اثبات

خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ

مہر نبوت و روایت است از براء گفت بود پیغمبر

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحْسَنَ النَّاسِ وَجْهًا

خدا صلی اللہ علیہ وسلم خوبترین مردم در حسن روی

وَاَحْسَنَهُمْ خَلْقًا لَيْسَ بِالطَّوِيْلِ الْبَائِنِ

و نیکترین مردم در خلق نہ دراز زائد

ولا بالقصير وعن شعبة عن الحكم قال

ونه كوتاه قد وروايت استاد از شعبه واو روايت كرد از حكم كه گفت

سمعت ابا جحيفة قال خرج رسول الله

شنيدم ابا جحيفه را كه گفت بيرون شد پيغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم بالهاجرة الى البطحاء

صلى الله عليه وسلم در گرما نيم روز بسوى بطحا

فتوضأ ثم صلى الظهر ركعتين والعصر

پس وضو كرد آنحضرت پستر گزارد نماز ظهر را دو ركعت ونماز عصر را

ركعتين وبين يديه عنزة قال شعبة

دو ركعت ودر پيش آنحضرت نوعى از سنان بود گفت شعبه

وزاد فيه عون عن ابيه ابى جحيفة قال

و زياده گفت درين حديث عون از پدر خود ابى جحيفه كه گفت

كان يمر من وراءها المرأة وقام الناس

بود كه ميگذشت از پس عنزه زن و بايستادند مردم

فجعلوا ياخذون يديه فيمسحون بها

پس شروع كردند كه ميگرفتند دو دست مبارك آنحضرت را پس مسح ميكردند بآن

وجوههم قال فاخذت بيده فوضعتها

روهاى خود را گفت ابو جحيفه پس گرفتم دست مبارك آنحضرت را پس نهادم آنرا

على وجهى فاذا هى ابرد من الثلج واطيب

بر روى خود پس ناگاه آن دست بود سردتر از برف و خوشبوتر

رَائِحَةً مِّنَ الْمِسْكِ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ
دربو از مشک روایت کرد این هر دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم
در کتاب الانبیاء در باب صفت نبی صلے الله علیه وسلم

وَعَنْ اَنَسٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
و روایت است از انس که گفت بود پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ ضَخْمَ الْيَدَيْنِ لَمْ اَرَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَ
وسلم سطبر دستها ندیدم بعد آنحضرت مانند وے و

كَانَ شَعْرُ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجِلًا
بود موی مبارک پیغمبر صلے الله علیه وسلم میانه میان سبط

لَا جَعْدَ وَلَا سَبِطَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ
و جعد نه جعد خالص و نه سبط محض روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ اللِّبَاسِ فِي بَابِ الْجَعْدِ وَعَنْ
در کتاب اللباس در باب الجعد و روایت است از

حُمَيْدٍ قَالَ سَاَلْتُ اَنَسًا عَنْ صِيَامِ النَّبِيِّ
حمید که گفت پرسیدم انس را از حال روزه پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ مَا كُنْتُ اُحِبُّ
صلے الله علیه وسلم پس گفت انس نبودم که خواهش میداشتم

اَنْ اَرَاهُ مِنَ الشَّهْرِ صَائِمًا اِلَّا رَاَيْتُهُ وَلَا مُفْطِرًا
آنکه بینم آنحضرت را از ماه روزه دار مگر دیدم آنحضرت را روزه دار و نه آنکه بینم

إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا مِنَ اللَّيْلِ قَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا نَائِمًا

مگر دیدم آنحضرت را افطار کننده و نه آنکه میدیدم آنحضرت را در وقتی از شب قیام کننده برای نماز مگر دیدم آنحضرت را

إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا مَسِسْتُ خَزَّةً وَلَا حَرِيرَةً أَلْيَنَ

مگر دیدم آنحضرت را و مس نکردم هیچ خزه را و نه حریر را نرم تر

مِنْ كَفِّ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

از کف مبارک پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

وَلَا شَمِمْتُ مِسْكَةً وَلَا عَنْبَرَةً أَطْيَبَ

و نبوییدم هیچ مشک را و نه عنبر را خوشبو تر

رَائِحَةً مِنْ رَائِحَةِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

از بوی پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الصَّوْمِ

وسلم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الصوم

فِي بَابِ مَا يُذْكَرُ مِنْ صَوْمِ النَّبِيِّ صلعم

در باب آنکه ذکر کرده میشود از حال روزه پیغمبر صلعم

وَعَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ

و روایت است از قتاده که مر آنکه انس حدیث بیان کرد بایشان که بتحقیق پیغمبر

اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ

خدا صلی الله علیه وسلم بود که بسیار بلند نمی کرد دستهای مبارک

فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْاِسْتِسْقَاءِ

در هیچ دعای خود مگر در استسقا

فَإِنَّهُ كَانَ يَرْفَعُ يَدَيْهِ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطَيْهِ

پس تحقیق آنحضرت بود زیاده بلند میکرد دستهای مبارک خود را تا آنکه دیده میشد سپیدی بغلهای مبارک

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء

فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ السَّائِبِ

در باب صفت پیغمبر صلعم و در روایت آمده از سائب

ابْنِ يَزِيدَ قَالَ ذَهَبَتْ بِي خَالَتِي إِلَى النَّبِيِّ

ابن یزید گفت برد مرا خاله من بسوی پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللهِ

صلی الله علیه وسلم پس گفت یا رسول الله

إِنَّ ابْنَ أُخْتِي وَقِعٌ فَمَسَحَ رَأْسِي وَدَعَا لِي

بدرستیکه پسر خواهر من واقع شده در مرض پس بسود آنحضرت سر مرا و دعا کرد بحق من

بِالْبَرَكَةِ وَتَوَضَّأَ فَشَرِبْتُ مِنْ وَضُوئِهِ

برای برکت و وضو کرد پس خوردم از آب وضوی آنحضرت

ثُمَّ قُمْتُ خَلْفَ ظَهْرِهِ فَنَظَرْتُ إِلَى

پستر ایستادم پس پشت آنحضرت پس نظر کردم بسوی

خَاتَمٍ بَيْنَ كَتِفَيْهِ مِثْلَ زِرِّ الْحَجَلَةِ رَوَاهُ

خاتم میان دو شانهای مبارک آنحضرت مانند تکمهٔ خانه عروسی روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْوُضُوءِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الوضوء

بقیه ص ۱۵۳ وقال العلامة القسطلانی فی شرح حدیث الباب

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ

و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل

فِي بَابِ خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ

در باب خاتم النبوة و روایت است از جابر بن سمره

قَالَ رَأَيْتُ خَاتَمًا فِي ظَهْرِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

که گفت دیدم خاتم را در پشت پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَأَنَّهُ بَيْضَةُ حَمَامٍ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

الله علیه وسلم گویا که آن بیضهٔ کبوتر است روایت کرد این حدیث را

فِي الْبَابِ الْمَذْكُورِ وَعَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ قَالَ

در باب مذکور و روایت است از ابی جحیفه که گفت

دُفِعْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ

رفع کرده شدم بسوی پیغمبر صلے الله علیه وسلم درحالیکه

هُوَ بِالْأَبْطَحِ فِي قُبَّةٍ كَانَ بِالْهَاجِرَةِ فَخَرَجَ بِلَالٌ

آنحضرت در ابطح در قبه بود وقت گرمای نیمروز پس بیرون آمد بلال

فَنَادَى بِالصَّلٰوةِ ثُمَّ دَخَلَ فَأَخْرَجَ فَضْلَ

وندا داد برای نماز پستر داخل شد پس بیرون آورد باقی مانده

وَضُوءِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

آب وضوء پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

فَوَقَعَ النَّاسُ عَلَيْهِ يَأْخُذُونَ مِنْهُ ثُمَّ دَخَلَ

پس واقع شدند مردم برآن آب درحالیکه می گرفتند ازان آب پستر داخل شد

فَاَخْرَجَ الْعَنَزَةَ وَخَرَجَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس بیرون آورد عنزه را بیرون آمد پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَاَنِّيْ اَنْظُرُ اِلٰى وَبِيْصِ سَاقَيْهِ

علیه وسلم گویا که من نگاه می کنم بسوی لمعان دو ساقهای مبارک

فَرَكَزَ الْعَنَزَةَ ثُمَّ صَلَّى الظُّهْرَ رَكْعَتَيْنِ

پس بخلانید عنزه را در زمین پس تر گزارد آنحضرت نماز ظهر را دو رکعت

وَالْعَصْرَ رَكْعَتَيْنِ يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْهِ الْحِمَارُ وَ

و نماز عصر را دو رکعت در حالیکه می گذشتند پیش آنحضرت خر و

الْمَرْاَةُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

زن روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْاَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنْ

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و روایت است از

اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابی هریره که گفت بود پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ ضَخْمَ الْقَدَمَيْنِ حَسَنَ الْوَجْهِ

وسلم سطبر قدمها خوب رو

لَمْ اَرَ بَعْدَهٗ مِثْلَهٗ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

ندیدم بعد از آنحضرت مانند وے روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ كِتَابِ اللِّبَاسِ فِيْ بَابِ الْجَعْدِ وَعَنْ

در کتاب اللباس در باب الجعد و روایت است از

أَنَسٍ قَالَ دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ
انس که گفت داخل شد نزد ما پیغمبر صلی الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ عِنْدَنَا فَعَرِقَ وَجَاءَتْ
علیه وسلم پس قیلوله کرد نزد ما پس عرق آلوده شد وآورد
أُمِّي بِقَارُورَةٍ فَجَعَلَتْ تَسْلُتُ الْعَرَقَ فِيهَا
مادر من شیشه را پس شروع کرد مادر من بانگشت خود عرق را گرفته دران شیشه جمع میکرد
فَاسْتَيْقَظَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ
پس بیدار شد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس گفت آنحضرت
يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا هٰذَا الَّذِي تَصْنَعِينَ قَالَتْ
ای ام سلیم چیست این کار که می کنی گفت
هٰذَا عَرَقُكَ نَجْعَلُهُ فِي طِيبِنَا وَهُوَ مِنْ
این عرق تست میگردانیم آنرا در خوشبوهای خود واین عرق از
أَطْيَبِ الطِّيبِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي
خوشبوترین خوشبوهاست روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در
كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ طِيبِ عَرَقِهِ
کتاب الفضائل در باب بیان خوشبوی عرق آنحضرت
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ حَبِيبِ بْنِ
صلی الله علیه وسلم وروایت است از حبیب بن
خُدْرَةَ حَدَّثَنِي رَجُلٌ مِنْ بَنِي حَرِيشٍ
خدره که گفت حدیث بیان کرد بمن مردے از بنی حریش

فقال عندنا
فعرق وجاءت
امی بقارورة ای
ام سلیم قال الامام
النووی فی شرح
الحدیث القریب
من هذه الروایة
فی بیان کان النبی
صلی الله علیه وسلم ...

157

قَالَ كُنْتُ مَعَ أَبِي حِينَ رَجَمَ رَسُولُ اللهِ تَعَالَى

گفت بودم با پدر خود آنگاه که سنگسار کرد پیغمبر خدای تعالی

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَاعِزَ بْنَ مَالِكٍ فَلَمَّا أَخَذَتْهُ

صلی الله علیه وسلم ماعز بن مالک را پس چون رسیدند

الْحِجَارَةُ أُرْعِبْتُ فَضَمَّنِي إِلَيْهِ رَسُولُ اللهِ تَعَالَى صَلَّى

سنگها هولناک شدم پس فراهم آورد مرا بسوی خود پیغمبر خدای تعالی صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَالَ عَلَيَّ مِنْ عَرَقِ إِبْطِهِ

الله علیه وسلم پس روان شد بمن از عرق بغل مبارک آنحضرت

مِثْلُ رِيحِ الْمِسْكِ وَعَنْ إِبْرَاهِيمَ قَالَ كَانَ

مانند بوی مشک و روایت است از ابراهیم که گفت بود

رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْرَفُ

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم شناخته میشد

بِاللَّيْلِ بِرِيحِ الطِّيبِ رَوَاهُمَا الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ

بوقت شب ببوی خوش روایت کرد این هر دو حدیث را دارمی در اول سنن دارمی

الْبَابُ الْحَادِي عَشَرَ فِي أَخْلَاقِ النَّبِيِّ

باب یازدهم دربیان اخلاق وشمائل پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَمَائِلِهِ قَالَ اللهُ تَعَالَى

صلی الله علیه وسلم گفت الله تعالی

فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللهِ لِنْتَ لَهُمْ

در سوره آل عمران پس بسبب رحمت از خدا نرم شدی برای ایشان

غليظ القلب قال الطيبي فظا في القول غليظ القلب في الفعل لانفضوا من حولك اي لتفرقوا عنك

وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ
واگر می بودی تو بدخو سخت دل بتحقیق پراگنده گردیدندے از

حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ
گرد تو پس عفو کن از ایشان و آمرزش خواه برای ایشان و مشورت

فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ
در کار پس وقتیکه عزم کردی پس توکل کن بر خدا بتحقیق خدا

يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي
دوست میدارد توکل کنندگان را وگفت الله تعالے در

سُورَةِ الْقَلَمِ نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۝ مَا أَنْتَ
سوره قلم سوگند بقلم وسوگند بانچه می نویسند فرشتگان نیستی تو

بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ۝ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ
بنعمت پروردگار خود دیوانه وبدرستیکه تراست اجر بے نہایت

وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ۝ وَعَنْ عَبْدِ اللّٰهِ
وبتحقیق تو بر خوی بزرگی وروایت است از عبدالله

ابْنِ عَمْرٍو قَالَ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
پسر عمرو که گفت نبود پیغمبر صلی الله علیه وسلم

فَاحِشًا وَلَا مُتَفَحِّشًا وَكَانَ يَقُولُ إِنَّ مِنْ
فحش گوی طبعا ونه تکلف کننده درفحش گفتن وبود می گفت آنحضرت که هر آئینه از

خِيَارِكُمْ أَحْسَنَكُمْ أَخْلَاقًا وَعَنْ عَائِشَةَ
بهترین شما نیکوترین شما است در اخلاق وروایت است از عائشه

١٥٨

في معالم التنزيل اختلفوا في نٓ فقال ابن عباس هو الحوت الذي على ظهره الارض وهو قول مجاهد ومقاتل والسدي والكلبي

١٧٩

اِنَّهَا قَالَتْ مَا خُيِّرَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

که سوال گفت اختیار نداده شد پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ بَيْنَ اَمْرَيْنِ اِلَّا اَخَذَ اَيْسَرَهُمَا مَا لَمْ يَكُنْ

وسلم میان دو کار مگر اختیار کرد آسان ترین آن دو کار را تا وقتیکه

اِثْمًا فَاِنْ كَانَ اِثْمًا كَانَ اَبْعَدَ النَّاسِ مِنْهُ وَ

موجب گناه پس اگر بود آن کار موجب گناه می بود آنحضرت دورترین آدمیان از ان کار آسان تر و

مَا انْتَقَمَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کینه نکشید پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

لِنَفْسِهٖ اِلَّا اَنْ تُنْتَهَكَ حُرْمَةُ اللّٰهِ فَيَنْتَقِمُ

برای ذات خود مگر آنکه غلبه کرده می شد بر حرمت امر خدا پس انتقام میکرد

لِلّٰهِ بِهَا رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

برای خدا بسبب آن حرمت روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْاَنْبِيَاءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَرَوَاهُمَا

الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم و روایت کرد این دو

مُسْلِمٌ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَ

مسلم در صحیح مسلم در کتاب الفضائل و

عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ قَالَ قُلْتُ لِجَابِرِ بْنِ

روایت است از سماک بن حرب که گفت گفتم جابر بن

سَمُرَةَ اَكُنْتَ تُجَالِسُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

سمره را ایا بودی تو همنشینی میکردی پیغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ كَثِيرًا كَانَ لَا يَقُومُ مِنْ

مُصَلَّاهُ الَّذِي يُصَلِّي فِيهِ الصُّبْحَ حَتَّى تَطْلُعَ

الشَّمْسُ فَإِذَا طَلَعَتْ قَامَ وَكَانُوا يَتَحَدَّثُونَ

فَيَأْخُذُونَ فِي أَمْرِ الْجَاهِلِيَّةِ فَيَضْحَكُونَ

وَيَتَبَسَّمُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَوَاهُ مُسْلِمٌ

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ تَبَسُّمِهِ صلعم

وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنْتُ أَمْشِي

مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَيْهِ بُرْدٌ

نَجْرَانِيٌّ غَلِيظُ الْحَاشِيَةِ فَأَدْرَكَهُ أَعْرَابِيٌّ فَجَبَذَ

جَبْذَةً شَدِيدَةً حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى صَفْحَةِ عَاتِقِ

١٦٠

النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَثَّرَتْ بِهِ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم بدرستیکه تاثیر کرده بود بها تن آنحضرت

حَاشِيَةُ الرِّدَاءِ مِنْ شِدَّةِ جَذْبَتِهِ ثُمَّ قَالَ

حاشیه چادر از سختی کشیدن اعرابی پستر گفت اعرابی

مُرْ لِي مِنْ مَالِ اللهِ الَّذِي عِنْدَكَ فَالْتَفَتَ

حکم کن برای دادن مرا از آن مال خدا که نزد تست پس التفات کرد آنحضرت

إِلَيْهِ فَضَحِكَ ثُمَّ أَمَرَ لَهُ بِعَطَاءٍ وَعَنْ

بسوی آن اعرابی پس خندید پستر فرمود برای آن اعرابی بدهش و روایت است از

عَبْدِ اللهِ قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ حُنَيْنٍ آثَرَ النَّبِيُّ

عبد الله که گفت چون بود روز واقعه حنین خاص کرد پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُنَاسًا فِي الْقِسْمَةِ أَعْطَى

صلی الله علیه وسلم بدهش چند مردم را در تقسیم کردن داد

الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ وَأَعْطَى

اقرع بن حابس را صد شتران و داد

عُيَيْنَةَ مِثْلَ ذَلِكَ وَأَعْطَى أُنَاسًا مِنْ أَشْرَافِ

عیینه را مانند آن و داد چند کسان را که از اشراف

الْعَرَبِ وَآثَرَهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْقِسْمَةِ قَالَ رَجُلٌ

عرب بودند و خاص کرد آنحضرت بزیادتی دهش ایشان را دران روز در تقسیم کردن گفت مردی

وَاللهِ إِنَّ هَذِهِ لَقِسْمَةٌ مَا عُدِلَ فِيهَا أَوْ مَا أُرِيدَ

قسم بخدا بتحقیق این قسمتیست که عدل نکرده شده دران یا خواسته شد

فِيهَا وَجْهُ اللّٰهِ فَقُلْتُ وَاللّٰهِ لَأُخْبِرَنَّ النَّبِيَّ

دران رضای خدا پس گفتم سوگند بخدا هر آئینه خبر خواهم داد پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ

صلی الله علیه وسلم را پس آمدم پس خبر دادم آنحضرت را

فَقَالَ فَمَنْ يَعْدِلُ إِذَا لَمْ يَعْدِلِ اللّٰهُ وَ

پس گفت آنحضرت پس کدام شخص عدل می کند چون عدل نمی کند خدا

رَسُولُهُ رَحِمَ اللّٰهُ مُوسٰى قَدْ أُوذِيَ بِأَكْثَرَ

رسول خدا مهربانی کند خدا بر موسی بتحقیق رنجانیده شد موسی زیاده تر

مِنْ هٰذَا فَصَبَرَ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ

ازین پس صبر کرد روایت کرد این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَا كَانَ النَّبِيُّ

در کتاب الجهاد در باب بیان آنکه بود پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْطِي الْمُؤَلَّفَةَ قُلُوبُهُمْ

صلی الله علیه وسلم میداد مولفة القلوب را

الخ وَرَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

الخ و روایت کرد این دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الزکاة

فِي بَابِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ الخ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

در باب اعطاء مولفة القلوب الخ با تغیر اندک

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ أَخْبَرَ أَنَّهُ غَزَا

و روایت است از جابر بن عبد الله که خبر داد بتحقیق من برای غزوه رفتم

مَعَ رَسُوْلِ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قِبَلَ نَجْدٍ

همراه پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم بجانب نجد

فَلَمَّا قَفَلَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

پس چون بازگشت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

قَفَلَ مَعَہٗ فَاَدْرَکَتْہُمُ الْقَائِلَۃُ فِیْ وَادٍ کَثِیْرِ

بازگشتم همراه آنحضرت پس دررسید ایشان را وقت نیمروز درمیدانی که درو بسیار

الْعِضَاہِ فَنَزَلَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ

درختان بلند خاردار بودند پس نزول کرد پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

وَتَفَرَّقَ النَّاسُ یَسْتَظِلُّوْنَ بِالشَّجَرِ فَنَزَلَ رَسُوْلُ

ومتفرق شدند مردم درحالیکه خواستگار سایه بودند بدرخت پس نازل شد پیغمبر

اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ تَحْتَ سَمُرَۃٍ فَعَلَّقَ

خدا صلے الله علیه وسلم زیر سایهٔ درخت طلح پس آویخت آنحضرت

بِہَا سَیْفَہٗ وَنِمْنَا نَوْمَۃً فَاِذَا رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی

بآن درخت سمره شمشیر خود را وخفتیم خوابے پس ناگاه پیغمبر خدا صلے

اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ یَدْعُوْنَا وَاِذَا عِنْدَہٗ اَعْرَابِیٌّ

الله علیه وسلم می خواند مارا وناگاه نزد آنحضرت بادیه نشینی بود

فَقَالَ اِنَّ ہٰذَا اخْتَرَطَ عَلَیَّ سَیْفِیْ وَاَنَا نَائِمٌ

پس گفت آنحضرت هرآئینه این اعرابی کشید برمن شمشیرم را از غلافش درحالیکه من

فَاسْتَیْقَظْتُ وَہُوَ فِیْ یَدِہٖ صَلْتًا فَقَالَ مَنْ

پس بیدار شدم وآن شمشیر در دست وی بود برهنه پس گفت آن اعرابی چه کس

يَمْنَعُكَ مِنِّي مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي قُلْتُ اللّٰهُ اللّٰهُ

باز دارندهٔ تست از من چه کس باز دارندهٔ تست از من گفتیم باز دارنده است الله الله

ثَلٰثًا وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَجَلَسَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي

سه بار وعقوبت نکرد آنحضرت آن اعرابی را و نشست آن اعرابی روایت کرد این حدیث را بخاری در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْجِهَادِ فِي بَابِ مَنْ عَلَّقَ

صحیح بخاری در کتاب الجهاد در باب بیان کسیکه آویخت

سَيْفَهُ بِالشَّجَرِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ

شمشیر خود را بدرخت و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی آن در صحیح مسلم

فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ تَوَكُّلِهِ صلعم وَ

در کتاب الفضائل در باب بیان توکل آنحضرت صلعم و روایت است

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ بَعَثَ عَلِيُّ

از ابی سعید خدری که گفت فرستاد علی

ابْنُ أَبِي طَالِبٍ إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

ابن ابی طالب بسوی پیغمبر خدا صلی الله علیه

وَسَلَّمَ مِنَ الْيَمَنِ بِذُهَيْبَةٍ فِي أَدِيمٍ مَقْرُوظٍ

وسلم از یمن پارهٔ زر را که بود آن پارهٔ زر در پوستی پیراسته شده برگ سلم

لَمْ تُحَصَّلْ مِنْ تُرَابِهَا قَالَ فَقَسَمَهَا بَيْنَ أَرْبَعَةِ

و خالص نکرده شده بود آن پارهٔ زر از خاک معدنی خود بگذاشتن پس قسمت کرد آنحضرت آنرا در چهار

نَفَرٍ بَيْنَ عُيَيْنَةَ بْنِ بَدْرٍ وَأَقْرَعَ بْنِ حَابِسٍ

کس میان عیینه بن بدر و اقرع بن حابس

وَزَيدِ الْخَيْلِ وَالرَّابِعُ إِمَّا عَلْقَمَةُ وَإِمَّا عَامِرُ بْنُ الطُّفَيْلِ

و زید الخیل و چهارم یا علقمه است و یا عامر بن طفیل

فَقَالَ رَجُلٌ مِّنْ أَصْحَابِهِ كُنَّا نَحْنُ أَحَقُّ بِهٰذَا مِنْ

پس گفت مردے که بود از اصحاب آنحضرت بودیم ما سزاوارتر برای این قسمت ازین

هٰؤُلَاءِ قَالَ فَبَلَغَ ذٰلِكَ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

کسان گفت راوی پس رسید این گفتار پیغمبر صلی الله علیه وسلم را

فَقَالَ أَلَا تَأْمَنُونِي وَأَنَا أَمِينُ مَنْ فِي السَّمَاءِ يَأْتِينِي

پس گفت آنحضرت آیا ایمن نمی دارید شما مرا و من امانت دار صاحب آسمانم می آید مرا

خَبَرُ السَّمَاءِ صَبَاحًا وَّمَسَاءً قَالَ فَقَامَ رَجُلٌ

خبر آسمان صبح و شام گفت راوی این حدیث پس ایستاد مردے

غَائِرُ الْعَيْنَيْنِ مُشْرِفُ الْوَجْنَتَيْنِ نَاشِزُ الْجَبْهَةِ

فرو رفته چشمان در سر بلند برآمده رخسارها بالا برآمده پیشانی

كَثُّ اللِّحْيَةِ مَحْلُوقُ الرَّأْسِ مُشَمَّرُ الْإِزَارِ فَقَالَ

کثیف ریش سترده موهای سر بالا دارنده ازار را پس گفت آن مرد

يَا رَسُولَ اللهِ اتَّقِ اللهَ قَالَ وَيْلَكَ أَوَلَسْتُ أَحَقَّ

یا رسول الله بترس از خدا گفت آنحضرت وای بر تو آیا نیستم سزاوارترین

أَهْلِ الْأَرْضِ أَنْ يَّتَّقِيَ اللهَ قَالَ ثُمَّ وَلَّى الرَّجُلُ

اهل زمین آنکه بترسد از خدا گفت راوی حدیث پس پشت داد آن مرد

قَالَ خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا أَضْرِبُ

گفت خالد بن ولید یا رسول الله آیا نباید که بزنم

---

١ قوله فقام رجل غائر العينين اى داخلتين في الرأس لاصقتين بقعر الحدقة وقوله مشرف الوجنتين اى غليظهما اى مرتفعهما والوجنتان العظمان المشرفان على الخدين وقال في مجمع البحار الوجنة ما ارتفع من الخدين وكذا في القاموس

٢ وقوله ناشز الجبهة اى مرتفعها كذا في مجمع البحار وقوله كث اللحية اى كثير شعرها وقوله محلوق الرأس هو موافق لسيما الخوارج في التحليق على خلاف العرب في توفير شعورهم قاله القسطلاني وقوله مشمر الازار قال في مجمع البحار مشمر الازار اى رافعه الى انصاف ساقيه انتهى ١٢

عُنُقَهُ قَالَ لَا لَعَلَّهُ اَنْ يَكُوْنَ يُصَلِّيْ فَقَالَ خَالِدٌ

گردنش را گفت آنحضرت مزن باشد آن مردانیکه می گزارد نماز را پس گفت خالد

وَكَمْ مِنْ مُصَلٍّ يَقُوْلُ بِلِسَانِهٖ مَا لَيْسَ فِيْ قَلْبِهٖ

وابسیار کس از نماز گزارنده اند که می گویند از زبان خود آنچه نیست در دل ایشان

قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنِّيْ لَمْ اُوْمَرْ

گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که هر آئینه من مامور نشده ام

اَنْ اَنْقُبَ عَنْ قُلُوْبِ النَّاسِ وَلَا اَشُقَّ بُطُوْنَهُمْ

اینکه تفتیش کنم از دلهای مردم و نه اینکه شق کنم شکمهای ایشانرا

قَالَ ثُمَّ نَظَرَ اِلَيْهِ وَهُوَ مُقَفٍّ فَقَالَ اِنَّهُ يَخْرُجُ مِنْ

گفت راوی اپس تر نگاه کرد آنحضرت بسوی وی در حالیکه آنمرد پشت داده بود پس گفت آنحضرت هر آئینه شان

ضِئْضِئِ هٰذَا قَوْمٌ يَتْلُوْنَ كِتَابَ اللّٰهِ رَطْبًا لَا يُجَاوِزُ

نسل این شخص قومے تلاوت خواهند کرد کتاب خدا را تر و تازه نخواهد رفت قرآن

حَنَاجِرَهُمْ يَمْرُقُوْنَ مِنَ الدِّيْنِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ

زیر گلوی ایشان بیرون خواهند آمد از دین اسلام چنانکه بیرون می آید تیر

مِنَ الرَّمِيَّةِ وَاَظُنُّهُ قَالَ لَئِنْ اَدْرَكْتُهُمْ لَاَقْتُلَنَّهُمْ

از شکار وگمان می برم که گفت آنحضرت اگر دریابم من ایشان را بتحقیق خواهم کشت

قَتْلَ ثَمُوْدَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ

مانند کشته شدن ثمود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْمَغَازِيْ فِيْ بَابِ بَعْثِ عَلِيٍّ وَخَالِدٍ اِلَى الْيَمَنِ

المغازی در باب فرستادن علی و خالد رضوا بسوی یمن

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الزَّكَاةِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب الزکاة

فِي بَابِ إِعْطَاءِ الْمُؤَلَّفَةِ الخ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

در باب اعطاء مؤلفة القلوب وروایت است از ابی هریره

قَالَ مَا عَابَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

که گفت معیوب نگفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

طَعَامًا قَطُّ إِنِ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِلَّا تَرَكَهُ رَوَاهُ

طعامے مباح را هرگز اگر خواهش می کرد آن طعام را می خورد ورنه می گذاشت آنرا روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ الْبَرَاءِ قَالَ رَأَيْتُ

صفت پیغمبر صلعم در روایت است از براء که گفت دیدم

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ يَنْقُلُ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم را روز غزوهٔ احزاب که می کشید و دور

التُّرَابَ وَقَدْ وَارَى التُّرَابُ بَيَاضَ بَطْنِهِ وَهُوَ

خاک را ودر حالیکه مخفی کرده بود خاک سفیدی شکم مبارک آنحضرت را وآنحضرت

يَقُولُ لَوْلَا أَنْتَ مَا اهْتَدَيْنَا وَلَا تَصَدَّقْنَا وَ

می گفت این رجز را اگر نبودے هدایت تو ای خدا راه مستقیم نمی یافتیم ونه تصدق می کردیم و

لَا صَلَّيْنَا فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الْأَقْدَامَ

نه نماز می گزاردیم پس بفرست فرود آر آهستگی بر ما و ثابت دار قدمهای ما را

[illegible]

إن لاقينا إن الأولى قد بغوا علينا إذا أرادوا

اگر پیش آیم کافرانرا هرآئینه کسانیکه زیادتی کردند بر ما هرگاه خواهند

فتنة أبينا رواه البخاري في صحيحه في كتاب

فتنه را انکار کنیم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الجهاد في باب حفر الخندق ورواه مسلم في

الجهاد در باب حفر خندق و روایت کرد این حدیث را مسلم در

صحيحه في باب غزوة الأحزاب مع تغير يسير

صحیح مسلم در باب غزوه احزاب با تغییر اندک

وعن ابن عباس قال كان النبي صلى الله

و روایت است از ابن عباس که گفت بود پیغمبر صلی الله

عليه وسلم أجود الناس وأجود ما يكون في

علیه وسلم سخی ترین مردم و سخی ترین میبود در

رمضان حين يلقاه جبرئيل وكان جبرئيل

رمضان چون دیدار می کرد آنحضرت را جبرئیل و بود جبرئیل

يلقاه في كل ليلة من رمضان فيدارسه القرآن

دیدار می کرد آنحضرت را در هر شب از شبهای رمضان پس درس می داد بطریق مدارسه آنحضرت

فلرسول الله صلى الله عليه وسلم أجود بالخير

پس هرآئینه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم سخی تر بود بخیر

من الريح المرسلة رواه البخاري في صحيحه في

از باد فرستاده شده روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

١٦٩

كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِي بَابِ صِفَةِ النَّبِيِّ صلعم

کتاب الانبیاء در باب صفت پیغمبر صلعم

وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ جَاءَتْ امْرَأَةٌ

وروایت است از سهل بن سعد که گفت آورد زنی

بِبُرْدَةٍ قَالَ أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ فَقِيلَ لَهُ نَعَمْ

برده را گفت ایا می دانید چیست برده پس گفته شد او را آری

هِيَ الشَّمْلَةُ مَنْسُوجٌ فِي حَاشِيَتِهَا قَالَتْ

برده شمله ایست بافته دران شمله در حاشیهٔ آن گفت آن زن

يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنِّي نَسَجْتُ هٰذِهِ بِيَدِي أَكْسُوكَهَا

یا رسول الله هر آئینه من بافته ام این را بدست خود تا بپوشانم ترا این برده را

فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُحْتَاجًا

پس گرفت آن برده را پیغمبر صلی الله علیه وسلم درحالیکه حاجتمند بود آنحضرت

إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّهَا إِزَارُهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ

برای آن برده پس بیرون آمد آنحضرت بسوی ما درحالیکه آن پارچه ازارش بود پس گفت مردی که از

الْقَوْمِ يَا رَسُولَ اللّٰهِ اكْسُنِيهَا فَقَالَ نَعَمْ فَجَلَسَ

قوم بود یا رسول الله بپوشان مرا این پارچه را پس گفت آنحضرت آری پس نشست

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَجْلِسِ ثُمَّ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم در مجلس پستر

رَجَعَ فَطَوَاهَا ثُمَّ أَرْسَلَ بِهَا إِلَيْهِ فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ

بازگشت پس پیچید آنحضرت آن برده را پستر فرستاد آنحضرت آن برده را بسوی آن شخص پس گفتند مردم او را

[illegible] وراجارت امرأة ببردة [illegible]
[illegible] كتاب البيوع
[illegible] الحديث [illegible] قال [illegible]
[illegible] كتاب الجنائز [illegible] باب من
[illegible] الكفن [illegible]
[illegible] الشملة منسوج في حاشيتها [illegible]
[illegible]
انتهى ١٣١٢

مَا اَحْسَنْتَ سَاَلْتَهَا اِيَّاهُ وَلَقَدْ عَرَفْتَ اَنَّهُ لَا يَرُدُّ

خوب نکردی سوال کردی تو برای این برده از آنحضرت و بتحقیق می دانی که آنحضرت باز نمی گرداند

سَائِلًا فَقَالَ الرَّجُلُ وَاللّٰهِ مَا سَاَلْتُهُ اِلَّا لِتَكُوْنَ

سائلی را پس گفت آن مرد سوگند بخدا سوال نکردم از آنحضرت مگر برای آنکه تا شود

كَفَنِيْ يَوْمَ اَمُوْتُ قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ رَوَاهُ

کفنم روزیکه بمیرم گفت سهل پس شد آن برده کفن آن شخص روایت

الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْبُيُوْعِ فِيْ بَابِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب البیوع در باب

النَّسَّاجِ وَعَنِ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ اَنَّ اَبَاهُ مَخْرَمَةَ

النساج در روایت است از مسور بن مخرمه که گفت مر آبیه پدر من مخرمه

قَالَ يَا بُنَيَّ اِنَّهُ بَلَغَنِيْ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

گفت ای پسرک من بتحقیق رسید مرا این خبر که مر آنیه پیغمبر صلی الله علیه وسلم

قَدِمَتْ عَلَيْهِ اَقْبِيَةٌ فَهُوَ يَقْسِمُهَا فَاذْهَبْ بِنَا اِلَيْهِ

حاصل گردید نذوی را قباها پس آنحضرت قسمت می کند آن قباها را پس ببر ما را سوی آنحضرت

فَذَهَبْنَا فَوَجَدْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس رفتیم پس یافتیم پیغمبر را صلی الله علیه وسلم را

فِيْ مَنْزِلِهٖ فَقَالَ لِيْ اَيْ بُنَيَّ ادْعُ لِي النَّبِيَّ صَلَّى

در سرای آنحضرت پس گفت مخرمه مرا ای پسرک من بخوان برای ما پیغمبر صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَعْظَمْتُ ذٰلِكَ وَقُلْتُ اَدْعُوْ لَكَ

الله علیه وسلم را پس سخت دانستم این امر را و گفتم آیا بخوانم برای تو

رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال يا بني إنه

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم را پس گفت مخرمه ای پسرک من بدرستی

ليس بجبار فدعوته فخرج وعليه قباء من ديباج

نیست متکبر پس خواندم من آنحضرت را پس بیرون آمد آنحضرت در حالیکه بر دست مبارک وی قبای بود

مزرر بالذهب فقال يا مخرمة هذا خبأناه لك

ساخته شده و بود دران قبا گویکها از زر پس گفت آنحضرت ای مخرمه این قبا پنهان داشتم این را برای تو

فأعطاه إياه رواه البخاري في صحيحه في كتاب

پس داد آنحضرت مخرمه را آن قبا روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

اللباس في باب المزرر بالذهب وعن ابن

اللباس در باب بیان گویکها ساخته شده از زر و روایت است از ابن

شهاب قال غزا رسول الله صلى الله عليه وسلم

شهاب که گفت غزوه کرد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

غزوة الفتح فتح مكة ثم خرج رسول الله صلى الله

غزوه فتح یعنی فتح مکه پستر خارج شد پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم بمن معه من المسلمين فاقتتلوا

علیه وسلم باکسانیکه همراه آنحضرت بودند از مسلمانان پس جنگ کردند مسلمانان

بحنين فنصر الله عز وجل دينه والمسلمين وأعطى

در حنین پس نصرت داد خدای برتر و بزرگ دین خود را و مسلمانان را و داد

رسول الله صلى الله عليه وسلم يومئذ صفوان

پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم دران روز صفوان

ابْنَ أُمَيَّةَ مِائَةً مِنَ النَّعَمِ ثُمَّ مِائَةً ثُمَّ مِائَةً قَالَ

ابن امیه را صد شتر از ... پسر داد و صد شتر ... پسر داد صد شتران

ابْنُ شِهَابٍ فَحَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ

ابن شهاب پس سخن گفت مرا سعید بن مسیب که هر آئینه

صَفْوَانَ قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ أَعْطَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

صفوان گفت سوگند بخدا که بتحقیق داد مرا پیغمبر خدا صلے

اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا أَعْطَانِي وَإِنَّهُ لَأَبْغَضُ النَّاسِ

الله علیه وسلم چیزی را که داد مرا و هر آئینه حال اینست که آنحضرت دشمن ترین مردم

إِلَيَّ فَمَا بَرِحَ يُعْطِينِي حَتَّى إِنَّهُ لَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ

نزدم بود پس همیشه بود آنحضرت که می داد مرا تا آنکه هر آئینه آنحضرت شد دوست ترین مردم نزدم

وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

و روایت است از جابر بن عبد الله که گفت گفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَوْ قَدْ جَاءَنَا مَالُ الْبَحْرَيْنِ

صلے الله علیه وسلم اگر آمدے بما مال بحرین

لَقَدْ أَعْطَيْتُكَ هٰكَذَا وَهٰكَذَا وَهٰكَذَا وَقَالَ

بتحقیق دادمے ترا اینقدر و اینقدر و اینقدر و اشاره کرد آنحضرت

بِيَدَيْهِ جَمِيعًا فَقُبِضَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

هر دو دستهای مبارک خود را جمع کرده پس قبض کرده شد روح مبارک پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَبْلَ أَنْ يَجِيءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ فَقَدِمَ عَلَى

وسلم پیش از آمدن مال بحرین پس آمد مال بحرین نزد

أَبِي بَكْرٍ بَعْدَهُ فَأَمَرَ مُنَادِيًا فَنَادَى مَنْ كَانَتْ لَهُ

ابو بکر رض بعد آنحضرت پس امر کرد حضرت ابو بکر رض ندا کننده را پس ندا داد آن منادی هر که باشد برای وی

عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عِدَةٌ أَوْ دَيْنٌ

بر پیغمبر صلے الله علیه وسلم وعدهٔ یا وامے

فَلْيَأْتِ فَقُمْتُ فَقُلْتُ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس باید که بیاید آن شخص پس استادم پس گفتم هر آئینه پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ قَالَ لَوْ قَدْ جَاءَ مَالُ الْبَحْرَيْنِ أَعْطَيْتُكَ

وسلم گفته بود اگر آمدے مال بحرین داد مے ترا

هٰكَذَا وَهٰكَذَا فَحَثَى أَبُو بَكْرٍ مَرَّةً ثُمَّ قَالَ

اینقدر و اینقدر و اینقدر پس بهر دو دست داد ابو بکر رض یکبار پس گفت ابو بکر رض

لِي عُدَّهَا فَعَدَدْتُهَا فَإِذَا هِيَ خَمْسُ مِائَةٍ فَقَالَ

مرا بشمار این را پس شمردم آنرا پس ناگاه آن پانصد بود پس گفت حضرت ابو بکر رض

خُذْ مِثْلَيْهَا رَوَاهُمَا مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

بستان دو چند آن روایت کرد این هر دو حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الْفَضَائِلِ فِي بَابِ سَخَائِهِ صلعم وَرَوَى الْبُخَارِيُّ

الفضائل در باب بیان سخاوت آنحضرت صلعم و روایت کرد بخاری

الْحَدِيثَ الْآخَرَ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْكَفَالَةِ مَعَ تَغْيِيرٍ

حدیث ثانی را در صحیح بخاری در کتاب الکفالة با تغیر

يَسِيرٍ وَعَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ رَجُلٍ

اندک و روایت است از عبد الله بن ابی بکر و او روایت کرد از مردے که

مِنَ الْعَرَبِ قَالَ زَحَمْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
از عرب بود گفت آن مرد انبوہے کردم نزد پیغمبر خدا صلے اللہ

تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حُنَيْنٍ وَفِيْ رِجْلِيْ نَعْلٌ
تعالے علیه وسلم در روز واقعہ حنین و در پای من نعل

كَثِيْفَةٌ فَوَطِئْتُ بِهَا عَلٰى رِجْلِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى
کثیف بود پس اتفاقا کوفتم از آن نعل بر پای مبارک پیغمبر خدا صلے

اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَنَفَحَنِيْ نَفْحَةً بِسَوْطٍ فِيْ
اللہ تعالے علیه وسلم پس زد آنحضرت مرا زدن خفیف بتازیانہ کہ در

يَدِهٖ وَقَالَ بِسْمِ اللّٰهِ اَوْجَعْتَنِيْ قَالَ فَبِتُّ لِنَفْسِيْ
دست مبارک آنحضرت بود و گفت آنحضرت بسم اللہ دردمند کردی مرا گفت آن مرد پس شب گذرانیدم

لَائِمًا اَقُوْلُ اَوْجَعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
ملامت کنندہ می گفتم در دل خود دردمند کردم پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبِتُّ بِلَيْلَةٍ كَمَا يَعْلَمُ اللّٰهُ فَلَمَّا اَصْبَحْنَا
علیه وسلم را پس گذرانیدم شب را چنانکہ می داند خدا پس چون بامداد کردیم

اِذَا رَجُلٌ يَقُوْلُ اَيْنَ فُلَانٌ قَالَ قُلْتُ هٰذَا وَاللّٰهِ
ناگاہ مردے می گفت کجاست فلان گفت آن مرد گفتم اینست سوگند بخدا

الَّذِيْ كَانَ مِنِّيْ بِالْاَمْسِ قَالَ فَانْطَلَقْتُ
این بود از من دیروز گفت آن مرد پس می رفتم

وَاَنَا مُتَخَوِّفٌ فَقَالَ لِيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
در حالیکہ من ترسان بودم پس گفت مرا پیغمبر خدا صلے اللہ

له قوله زحمت رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم قال في القاموس زحمه كمنعه زحما وزحاما بالكسر ضايقه انتهى وقوله يوم حنين مر ذكره قريبا مرتين وقوله فوطئت بها على رجل رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم قال في القاموس نفحه بالسيف تناوله من بعيد وبشيء رماه به والدابة ضربت بحد حافرها انتهى نفحني نفحة اي ضربني ضربة قال في مجمع البحار النفح الضرب والرمي انتهى

تعالى عليه وسلم إنك وطئت بنعليك على رجلي بالأمس

تعالے علیہ وسلم تحقیق توکوفتی از نعل خود بر پای من دیروز

فأوجعتني فنفحتك نفحة بالسوط فهذه

پس دردمند کردی تو مرا پس زدم من ترا زدنی از تازیانه پس این

ثمانون نعجة فخذها بها وعن الزهري

هشتاد میش اند پس بگیر این را بسبب آن زد و روایت است از زهری

أن جبريل قال ما في الأرض أهل عشرة

که بر آئینه جبرئیل گفت نیستند بر زمین صاحب ده

أبيات إلا قلبتهم فما وجدت أحدا أشد

خانها مگر گردانیدم ایشان را پس نیافتم هیچ یکے را زیاده تر

إنفاقا لهذا المال من رسول الله صلى الله

در نفقه کردن این مال را از پیغمبر خدا صلے الله

عليه وسلم رواهما الدارمي في أوائل سننه

علیه وسلم روایت کرد این دو حدیث را دارمی در شروع سنن دارمی

في باب سخاء النبي صلعم وعن أبي إسحق

در باب سخاء پیغمبر صلعم و روایت است از ابی اسحاق

عن البراء قال قال له رجل يا أبا عمارة

و روایت کرد از براء گفت ابو اسحاق که گفت مر براء را مردے ای ابا عماره

وليتم يوم حنين قال لا والله ما ولى النبي

آیا پشت دادید از مقابله کافران روز واقعه حنین گفت براء نه قسم بخدا پشت نداد پیغمبر

باقی بصفحه ١٧٦

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلٰكِنْ وَلّٰى سَرْعَانُ

صلى الله علیه وسلم ولیکن پشت دادند عجلت کنندگان

النَّاسِ فَلَقِيَهُمْ هَوَازِنُ بِالنَّبْلِ وَالنَّبِيُّ صَلَّى

مردم پس پیش آمدند ایشان را هوازن با تیر و پیغمبر صلى

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلٰى بَغْلَةٍ بَيْضَاءَ وَاَبُوْ سُفْيَانَ

الله علیه وسلم بر استر سفید بود و ابو سفیان

ابْنُ الْحَارِثِ اٰخِذٌ بِلِجَامِهَا وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ

ابن حارث گیرنده بود لگام استر را و پیغمبر صلى الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ ؎ اَنَا النَّبِيُّ لَا كَذِبْ اَنَا ابْنُ

علیه وسلم می گفت من پیغمبرم هیچ دروغ نیست درین من پسر

عَبْدِ الْمُطَّلِبْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ

عبد المطلبم روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

كِتَابِ الْجِهَادِ فِيْ بَابِ بَغْلَةِ النَّبِيِّ صلعم وَ

کتاب الجهاد در باب بغله پیغمبر صلعم و

رَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ مَعَ زِيَادَةٍ فِيْ كِتَابِ

روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنی آن با زیادتی در کتاب

الْجِهَادِ فِيْ بَابِ غَزْوَةِ حُنَيْنٍ وَفِيْ اٰخِرِ حَدِيْثِهٖ

الجهاد در باب غزوه حنین و در آخر حدیث مسلم است

قَالَ الْبَرَاءُ كُنَّا وَاللّٰهِ اِذَا احْمَرَّ الْبَاْسُ نَتَّقِيْ بِهٖ

گفت براء بودیم سوگند بخدا چون سخت می شد جنگ پناه می گرفتیم با آنحضرت

فان

بقیه حاشیه ورقه ۱۷۵ [illegible]

١٧٧

وَاِنَّ الشُّجَاعَ مِنَّا لَلَّذِىْ يُحَاذِىْ بِهٖ يَعْنِى النَّبِىَّ

وہر آئینہ دلیر از جملۂ ما ہر آئینہ آن بود کہ پناہ می گرفت با وے یعنی پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنْ اَنَسٍ رَضِىَ اللّٰهُ

صلے اللہ علیہ وسلم و روایت است از انس رضی اللہ

عَنْهُ عَنِ النَّبِىِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ كَانَ

عنہ وا و روایت کرد از پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم کہ ہر آئینہ آنحضرت بود

اِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ اَعَادَهَا ثَلَاثًا حَتّٰى تُفْهَمَ عَنْهُ

ہرگاہ می گفت سخنے را بار می گردانید آن سخن را سہ بار تا فہمیدہ شود آن سخن از آنحضرت

وَاِذَا اَتٰى عَلٰى قَوْمٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ سَلَّمَ عَلَيْهِمْ ثَلَاثًا

و وقتیکہ می آمد آنحضرت نزد قومے پس سلام میکرد برایشان سلام میکرد برایشان سہ بار

رَوَاهُ الْبُخَارِىُّ فِىْ صَحِيْحِهٖ فِىْ كِتَابِ الْعِلْمِ وَ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب العلم و

عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ اَنَّهَا قَالَتْ

روایت است از عروہ بن زبیر واو روایت کرد از عائشہ رض کہ ہر آئینہ عائشہ رض گفت

اَلَا يُعْجِبُكَ اَبَا فُلَانٍ جَاءَ فَجَلَسَ اِلٰى جَانِبِ

آیا متعجب نمی گرداند ترا ابا فلان آمد پس نشست پہلوی کنارہ

حُجْرَتِىْ يُحَدِّثُ عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

حجرہ من درحالیکہ حدیث بیان میکرد از پیغمبر خدا صلے اللہ

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسْمِعُنِىْ ذٰلِكَ وَكُنْتُ اُسَبِّحُ

علیہ وسلم درحالیکہ می شنوانید مرا آن سخن و بودم کہ نماز نفل ادا میکردم

فَقَامَ قَبْلَ اَنْ اَقْضِيَ سُبْحَتِيْ وَلَوْ اَدْرَكْتُمُوْهُ لَرَدَدْتُ
پس استاد پیش از آنکه گزارم نفل خود را و اگر یافتی او را هر آئینہ رد کردمے

عَلَيْهِ اِنَّ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
بروی کہ بتحقیق پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

لَمْ يَكُنْ يَسْرُدُ الْحَدِيْثَ كَسَرْدِكُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ
نبود کہ پیاپے می گفت سخن را مانند پیاپے گفتن شما روایت کرد این حدیث را بخاری

فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَآءِ فِيْ بَابِ صِفَةِ
در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء و در باب صفت

النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ الْبَرَآءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ
پیغمبر صلعم و روایت است از براء کہ گفت شنیدم پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقْرَأُ فِي الْعِشَآءِ بِالتِّيْنِ
صلے الله علیه وسلم را کہ می خواند در نماز عشاء سورۂ والتین

وَالزَّيْتُوْنِ وَمَا سَمِعْتُ اَحَدًا اَحْسَنَ صَوْتًا
والزیتون و نشنیدم ہیچ یکے را خوشتر به آواز

مِّنْهُ اَوْ قِرَآءَةً رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ
از آنحضرت یا در قراءت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در

بَابِ الْقِرَآءَةِ فِي الْعِشَآءِ
باب قرارت در نماز عشاء

اَلْبَابُ الثَّانِيْ عَشَرَ فِيْمَا كَانَ عَلَيْهِ النَّاسُ
باب دوازدہم در بیان حالتے کہ بودند بران مردم

فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنَ الضَّلَالَةِ وَفِي بَيَانِ الْوَحْيِ
در زمانهٔ جاهلیت از گمراهی و در بیان فرود آمدن وحی

رَسُولِ اللّٰهِ صلعم وَبَعْثِهِ وَكَوْنِهِ صلعم خَاتَمِ
پیغمبر خدا صلعم و بعثت آنحضرت و بودن آنحضرت صلعم خاتم

النَّبِيِّينَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْجُمُعَةِ هُوَ
النبیین گفت خدای تعالے در سورهٔ جمعه آن خدا

الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
آنست که فرستاد در ناخواندگان پیغمبرے از جملهٔ ایشان میخواند آن رسول

آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا
آیات خدا را و پاک میسازد ایشان را و می‌آموزد ایشان را قرآن و حکمت و بتحقیق بودند ایشان

مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ وَآخَرِينَ مِنْهُمْ
پیش از این در گمراهی هویدا و نیز مبعوث ساخت آن پیغمبر را در دیگران

لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ذَلِكَ فَضْلُ
که هنوز نپیوسته اند با مومنان اوست غالب دانا این فضل

اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ
خدا است میدهد آنرا هرکرا میخواهد و خدا خداوند فضل عظیم ست

عَنْ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ قَالَ أُنَاسٌ لِرَسُولِ اللّٰهِ
روایت است از عبد الله که گفت گفتند مردم به پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ أَنُؤَاخَذُ
صلی الله علیه وسلم یا رسول الله آیا گرفتار خواهیم شد

عــه یعنی در ظاهر و باطن مسلمان شد ۱۲ عــه یعنی در ظاهر اسلام آورد و در باطن منافق ماند ۱۲

بقیه حاشیه ۱۷۹

بِمَا عَمِلْنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ قَالَ أَمَّا مَنْ أَحْسَنَ مِنْكُمْ

بسبب کارهای که کردیم آنرا در جاهلیت گفت آنحضرت لیکن هر که نیکوئی کرد از جمله شما

فِي الْإِسْلَامِ فَلَا يُؤَاخَذُ بِهَا وَمَنْ أَسَاءَ أُخِذَ

در اسلام پس گرفتار نخواهد شد بآن کارها که در جاهلیت کرده و هر که کرد عمل بد گرفتار خواهد شد

بِعَمَلِهِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالْإِسْلَامِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي

بسبب آن کار خود که کرده در جاهلیت و اسلام ظاهر روایت کرد این حدیث را مسلم در

صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ هَلْ يُؤَاخَذُ

صحیح مسلم در کتاب الایمان در باب بیان آنکه آیا گرفتار خواهد شد

بِأَعْمَالِ الْجَاهِلِيَّةِ وَرَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي أَوَائِلِ

بکارهای جاهلیت و روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع

سُنَنِهِ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ فِي بَعْضِ الْأَلْفَاظِ وَعَنْ

سنن دارمی با تغیر اندک در بعض الفاظ و روایت است از

سَبْرَةَ بْنِ مَعْبَدٍ مِنْ بَنِي الْحَرِثِ بْنِ أَبِي الْحَرَامِ

سبره بن معبد و او بود از بنی حارث بن ابی الحرام

مِنْ لَخْمٍ عَنِ الْوَضِينِ أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى

و او بود از لخم روایت کرد از وضین که بتحقیق مردے آمد نزد پیغمبر صلے

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ إِنَّا كُنَّا

الله علیه وسلم پس گفت ای رسول الله بدرستیکه ما بودیم

أَهْلَ الْجَاهِلِيَّةِ وَعِبَادَةِ أَوْثَانٍ فَكُنَّا نَقْتُلُ الْأَوْلَادَ

صاحب جاهلیت و عبادت بتان پس میکشتیم اولاد را

وَكَانَتْ عِنْدِي ابْنَةٌ لِي فَلَمَّا اَجَابَتْ وَكَانَتْ مَسْرُوْرَةً

و بود نزد من دختری مرا پس چون قابل جواب دادن شد آن دختر بود که شادی شده

بِدُعَائِي اِذَا دَعَوْتُهَا فَدَعَوْتُهَا يَوْمًا فَاتَّبَعَتْنِي فَمَرَرْتُ

بخواندن من چون می خواندم اورا پس خواندم آن دختر را روزے پس پیروی کرد مرا پس گذشتم

حَتّٰى اَتَيْتُ بِئْرًا مِنْ اَهْلِي غَيْرَ بَعِيْدٍ فَاَخَذْتُهَا

تا آنکه آمدم نزد چاہے که از اہل من دور نبود پس گرفتم

بِيَدِهَا فَرَدَّيْتُ بِهَا فِي الْبِئْرِ وَكَانَ اٰخِرُ عَهْدِي

دست آن دختر پس انگندم اورا در چاه و بود آخیر زمانه دیدار کردن من

بِهَا اَنْ تَقُوْلَ يَا اَبَتَاهُ يَا اَبَتَاهُ فَبَكٰى رَسُوْلُ اللّٰهِ

آن دختر را آنکه می گفت آن دختر یا اباتاه یا اباتاه پس بگریست پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَتّٰى وَكَفَ دَمْعُ عَيْنَيْهِ

صلے الله علیه وسلم تا آنکه چکید اشک چشمهای مبارک آنحضرت

فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ مِّنْ جُلَسَاءِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

پس گفت مر آنشخص را مردے از ہمنشینان پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَحْزَنْتَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

علیه وسلم اندوہگین کردی پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ كُفَّ فَاِنَّهُ يَسْأَلُ عَمَّا اَهَمَّهُ

علیه وسلم را پس گفت آنحضرت مر آن ہمنشین را باز بایست پس ہر آئینه این شخص سوال می کند از چیزے که اندوہگین کرد اورا

ثُمَّ قَالَ لَهُ اَعِدْ عَلَيَّ حَدِيْثَكَ فَاَعَادَهُ فَبَكٰى

پستر گفت آنحضرت اورا عوده کن بر من سخن خود را پس مکرر گفت آن شخص سخن خود را

حتى وكف الدمع من عينيه على لحيته ثم

تا آنکه چکید اشک از چشمهای مبارک آنحضرت بر ریش مبارکش پستر

قال له إن الله وضع عن الجاهلية ما عملوا

گفت آنحضرت آن مرد را بتحقیق خدا عفو کرد از اهل جاهلیت آنچه کردند ایشان

فاستأنف عملك وعن مجاهد حدثني مولاي

پس از سر نو بگیر کار خود را و روایت است از مجاهد که گفت سخن گفت مرا مولای من

أن أهله بعثوا معه بقدح فيه زبد ولبن إلى

که بدرستیکه اهل من فرستادند با من کاسهٔ بزرگ را که در آن مسکه و شیر بود بسوی

آلهتهم قال فمنعني أن آكل الزبد مخافتها قال

معبودان خود گفت پس باز داشت مرا از آنکه بخورم مسکه را خوف آن معبودان گفت

فجاء كلب فأكل الزبد وشرب اللبن ثم بال

پس آمد سگی پس خورد مسکه را و نوشید شیر را پستر شاشید

على الصنم وهو إساف ونائلة قال هارون

بر بت و آن بت اساف و نائله بودند گفت هارون

كان الرجل في الجاهلية إذا سافر حمل معه

بود مرد در زمانه جاهلیت چون بسفری رفت می برد با خود بی

أربعة أحجار ثلاثة لقدره والرابع يعبده ويربي

چهار سنگها را سه از آن برای نهادن دیگ بدان بود و سنگ چهارم که بود آن را می پرستید آن مرد

كلبه ويقتل ولده وعن أبي الرجاء قال

سگ خود را و می کشت ولد خود را و روایت است از ابی الرجاء که گفت

١٨٣

كُنَّا فِي الْجَاهِلِيَّةِ إِذَا أَصَبْنَا حَجَرًا حَسَنًا عَبَدْنَاهُ

بودیم در جاهلیت چون می یافتیم سنگے خوب را می پرستیدیم آنرا

وَإِنْ لَمْ نُصِبْ حَجَرًا جَمَعْنَا كُثْبَةً مِنْ رَمْلٍ ثُمَّ

واگر نیافتیم سنگے را گرد می آوردیم اندکے از ریگ پستر

جِئْنَا بِالنَّاقَةِ الصَّفِيِّ فَتَفَاجَّ عَلَيْهَا فَنَحْلِبُهَا عَلَى

می آوردیم ناقہ بسیار شیر را پس میان سر دو پایہا را فراخ کشادہ میکردیم بر سر آن تودہ ریگ

الْكُثْبَةِ حَتَّى نُرْوِيَهَا ثُمَّ نَعْبُدُ تِلْكَ الْكُثْبَةَ مَا أَقَمْنَا

تودہ تا آنکہ سیراب می کردیم آن تودہ را پستر می پرستیدیم آن تودہ را تا آنکہ اقامت می کردیم

بِذَلِكَ الْمَكَانِ رَوَى الدَّارِمِيُّ الْأَحَادِيثَ

دران مکان روایت کرد دارمی این حدیثہاے

الثَّلَاثَةَ فِي أَوَائِلِ سُنَنِهِ وَقَالَ الصَّفِيُّ الْكَثِيرَةُ

سہ را شروع سنن دارمی و گفت صفی آنست کہ

الْأَلْبَانِ فَتَفَاجَّ يَعْنِي النَّاقَةَ إِذَا فُرِّجَتْ بَيْنَ رِجْلَيْهَا

شیر دارد و گفت و بیان تفاج یعنی ناقہ را چون کشادہ کردہ شود میان دو پایہای آن

لِلْحَلَبِ وَالْفَجُّ الطَّرِيقُ الْوَاسِعُ وَجَمْعُهُ فِجَاجٌ وَ

برای دوشیدن شیر و فج یعنی راہ کشادہ است و جمعش فجاج است و

قَالَ اللّٰهُ فِي سُورَةِ آلِ عِمْرَانَ وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ

گفت اللہ تعالے در سورہ آل عمران و یاد کن ای محمد چون گرفت خدای تعالے

مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ

عہد پیغمبران را ہرچہ دادم شما را از کتاب و علم

ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُوْلٌ مُّصَدِّقٌ لِّمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ

پس بیاید بشما پیغمبرے باور دارنده چیزے راکہ باشما است سرآئینہ ایمان آرید

بِهٖ وَلَتَنْصُرُنَّهٗ قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ

بوے وسرآئینہ نصرت کنید اورا گفت خدا آیا اقرار کردید و گرفتید بریں

اِصْرِىْ قَالُوْٓا اَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوْا وَاَنَا مَعَكُمْ

پیمان مرا گفتند اقرار کردیم فرمود خدا تعالے پس گواه باشید و من باشما

مِّنَ الشّٰهِدِيْنَ ۝ فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ

از گواہانم پس ہرکہ برگردد بعد ازیں عہد پس آن گروه

هُمُ الْفٰسِقُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ قَالَ قَالُوْا

ایشانند سرکشان روایت است از ابی ہریره کہ گفت گفتند

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَتٰى وَجَبَتْ

ای پیغمبر خدا صلے اللہ علیہ وسلم درکدام وقت ثابت شد

لَكَ النُّبُوَّةُ قَالَ وَاٰدَمُ بَيْنَ الرُّوْحِ وَالْجَسَدِ

برای تو پیغمبرے فرمود آنحضرت کہ آدم درمیان روح و بدن بود

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِي الْمَنَاقِبِ فِيْ بَابِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در مناقب در باب

فَضْلِ النَّبِيِّ صلعم وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ

فضل پیغمبر صلعم وگفت ترمذی این حدیث حسن

صَحِيْحٌ غَرِيْبٌ مِّنْ حَدِيْثِ اَبِيْ هُرَيْرَةَ لَا نَعْرِفُهُ

صحیح غریب است از حدیث ابی ہریره نمی شناسیم اورا

ملاقوله تعالی فمن تولی بعد ذلک ای بعد المیثاق والتوکید بالاقرار والشهادة فاولئک

هم الفاسقون [illegible] [illegible]

إِلَّا مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى فِي سُوْرَةِ
مگر از این وجه و گفت خدای تعالی در سورة

النِّسَاءِ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلٰى نُوْحٍ وَّ
نساء بدرستیکه ما وحی فرستادیم بسوی تو ای محمد چنانکه وحی فرستادیم بسوی نوح و

النَّبِيِّيْنَ مِنْ بَعْدِهٖ وَأَوْحَيْنَا إِلٰى إِبْرَاهِيْمَ وَإِسْمٰعِيْلَ
پیغمبران بعد از وے و چنانکه وحی فرستادیم بسوی ابراهیم و اسمعیل

وَإِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيْسٰى وَأَيُّوْبَ
و اسحاق و یعقوب و نبیرگان ۵۵ و عیسی و ایوب

وَيُوْنُسَ وَهٰرُوْنَ وَسُلَيْمٰنَ وَآتَيْنَا دَاوٗدَ زَبُوْرًا
و یونس و هارون و سلیمان و دادیم داؤد را زبور

عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِيْنَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهَا أَنَّ
روایت است از عائشة ام المؤمنین رضی الله عنها که بر آئینه

الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ سَأَلَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
حارث بن هشام پرسید پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ كَيْفَ يَأْتِيْكَ
علیه وسلم را پس گفت حارث یا رسول الله چگونه می آید ترا

الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وحی پس گفت پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

أَحْيَانًا يَأْتِيْنِيْ مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّ
گاه گاه می آید وحی مرا مانند آواز جرس و این نوع سخت تر است از قسم دیگر

باقی بصفحه ۱۸۶

عَلَىَّ فَيَفْصِمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ

برمن پس منقطع میشود از من درحالیکه یاد میگیرم از ان وحی انچه که گفت

وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي

و گاه گاهے تشکل می گیرد برای من فرشته بپیکر مردے پس سخن می گوید مرا پس یاد میگیرم

مَا يَقُولُ قَالَتْ عَائِشَةُ رض وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ

چیزیرا که می گوید گفت عائشه رض وتحقیق دیدم آنحضرت را که نازل میشد برو

الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ

وحی در روز سخت سرد پس منقطع میشد وحی از آنحضرت درحالیکه

جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي أَوَّلِ

پیشانی مبارک آنحضرت می ریخت عرق را روایت کرد این حدیث را بخاری در شروع

صَحِيحِهِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بِمَعْنَاهُ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

صحیح بخاری و روایت کرد این حدیث را مسلم بمعنے آن در صحیح مسلم در کتاب

الْفَضَائِلِ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ

الفضائل و گفت الله تعالے در سورهٔ بقره

إِنَّا أَرْسَلْنٰكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَّنَذِيرًا وَّلَا تُسْئَلُ

بدرستیکه ما فرستادیم ترا ای محمد براستی خبر خوش دهنده و ترسانند‌ه و پرسیده نخواهی شد

عَنْ أَصْحٰبِ الْجَحِيمِ وَقَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ

از اهل دوزخ و گفت خدای تعالے در سورهٔ

آلِ عِمْرَانَ لَقَدْ مَنَّ اللهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ

آل عمران بتحقیق نعمت داد خدا بر مؤمنان چون فرستاد

باقی بصفحه ۱۸۷

١٨٧

فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ

درمیان ایشان پیغمبرے را از ایشان میخواند بر ایشان آیات خدا را و پاک میگرداند

وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ

و می آموزد ایشان را قرآن و حکمت و بدرستیکه بودند قبل ازین

لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَىٰ فِي سُورَةِ

در گمراهی ظاهر و گفت خدای تعالے در سورهٔ

الْمَائِدَةِ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ

مائده ای اهل کتاب بدرستیکه آمد بشما پیغمبرما بیان می‌کند

لَكُمْ عَلَىٰ فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ أَن تَقُولُوا مَا جَاءَنَا

برای شما بحالت انقطاع مبعوث شدن پیغمبران تا نگوئید شما که نه آمد نزد ما

مِن بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُم بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ

هیچ یکے مژده دهنده و نه ترساننده پس بتحقیق آمد نزد شما خبر خوش دهنده و ترساننده

وَاللّٰهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَىٰ

و خدا بر همه چیز قادراست و گفت خدای تعالے

فِي سُورَةِ الْفُرْقَانِ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا

در سورهٔ فرقان و نفرستادیم ترا ای محمد مگر مژده دهنده

وَنَذِيرًا ۝ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَىٰ فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ

و ترساننده و گفت خدای تعالے در سورهٔ احزاب

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا

ای پیغمبر بدرستیکه ما فرستادیم ترا گواه و مژده دهنده و ترساننده

١٢١٢

وَدَاعِيًا إِلَى اللهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُّنِيرًا رَوَاهُ وَعَنْ

و خواننده بسوی خدا بتوفیق او و چراغ روشن روایت است از

عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ قَالَ لَقِيتُ عَبْدَ اللهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ

عطاء بن یسار که گفت ملاقات کردم عبد الله بن عمرو بن

الْعَاصِ قُلْتُ أَخْبِرْنِي عَنْ صِفَةِ رَسُولِ اللهِ

عاص را گفتم خبر کن مرا از صفت پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي التَّوْرٰيةِ قَالَ أَجَلْ

صلی الله علیه وسلم که در توریت است گفت آرے

وَاللهِ إِنَّهُ لَمَوْصُوفٌ فِي التَّوْرٰيةِ بِبَعْضِ صِفَتِهِ

قسم خدا هرآئینه این پیغمبر موصوفست در توریت ببعض صفت وے

فِي الْقُرْآنِ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنٰكَ شَاهِدًا وَّ

که در قرآنست آن اینست ای پیغمبر هرآئینه فرستاده ایم ترا شاهد و

مُبَشِّرًا وَّنَذِيرًا وَّحِرْزًا لِّلْأُمِّيِّينَ أَنْتَ عَبْدِي

بشارت دهنده و ترساننده و پناه برای امیین تو بندهٔ من هستی

وَرَسُولِي سَمَّيْتُكَ الْمُتَوَكِّلَ لَيْسَ بِفَظٍّ وَّلَا غَلِيظٍ

و پیغمبر من مسمی کردم ترا توکل کننده نه بدخو و نه سخت سخن

وَلَا صَخَّابٍ فِي الْأَسْوَاقِ وَلَا يَدْفَعُ بِالسَّيِّئَةِ

و نه بلند کننده آواز در بازارها و دفع نمی کند بدی را

السَّيِّئَةَ وَلٰكِنْ يَعْفُو وَيَغْفِرُ وَلَنْ يَقْبِضَهُ اللهُ

به بدی ولیکن عفو میکند و بخشش میکند و هرگز قبض نخواهد کرد جان او را خدا

حَتّٰى يُقِيْمَ بِهِ الْمِلَّةَ الْعَوْجَاءَ بِاَنْ يَّقُوْلُوْا لَا اِلٰهَ
تا وقتیکه راست کند باو ملت کج را بایں طور که گویند کسان نیست هیچ معبود حق

اِلَّا اللّٰهُ وَتُفْتَحُ بِهَا اَعْيُنٌ عُمْيٌ وَّاٰذَانٌ صُمٌّ وَّقُلُوْبٌ
مگر خدا وکشاده شود بآن چشمهای کور و گوشهای ناشنوا و دلها

غُلْفٌ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ الْبُيُوْعِ
در پرده کرده شده روایت کرد این حدیث را البخاری در صحیح بخاری در کتاب البیوع

فِيْ بَابِ كَرَاهِيَةِ الصَّخَبِ فِي السُّوْقِ وَقَالَ
در باب کراهیت صخب در بازارها و گفت

اللّٰهُ تَعَالٰى فِيْ سُوْرَةِ السَّبَاءِ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا
خدای تعالے در سورهٔ سبا و نه فرستادیم ترا ای محمد مگر

كَآفَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيْرًا وَّنَذِيْرًا وَّلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ
فرستادن عامه برای همه مردمان مژده دهنده و ترساننده ولیکن اکثر مردمان

لَا يَعْلَمُوْنَ ۝ عَنْ اَبِيْ هُرَيْرَةَ عَنْ رَّسُوْلِ
نمی دانند و روایت است از ابی هریره و او روایت کرد از پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَنَّهٗ قَالَ وَالَّذِيْ
خدا صلے الله علیه وسلم که بر آئینه آنحضرت گفت سوگند بخدائیکه

نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَا يَسْمَعُ بِيْ اَحَدٌ مِّنْ هٰذِهِ
نفس محمد در قدرت اوست نمی شنود مرا هیچ یکے ازین

الْاُمَّةِ يَهُوْدِيٌّ وَّلَا نَصْرَانِيٌّ ثُمَّ يَمُوْتُ
امت از یهودی و نصرانی پستر میرد

189

وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنْ
در حالیکه ایمان نه آورد بچیزیکه فرستاده شده ام بآن مگر باشد آن شخص از

أَصْحَابِ النَّارِ رَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ فِي
اصحاب دوزخ روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در

كِتَابِ الْإِيمَانِ فِي بَابِ وُجُوبِ الْإِيمَانِ
کتاب الایمان در باب وجوب ایمان

بِرِسَالَةِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صلعم إِلَى جَمِيعِ النَّاسِ وَ
به پیغمبرے پیغمبر ما محمد صلعم بسوی تمام مردم و

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْأَحْزَابِ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ
گفت خدای تعالی در سورهٔ احزاب نیست محمد

أَبَا أَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ
پدر هیچ یکے از مردان شما ولیکن پیغمبر خدا و مهر

النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝ عَنْ
پیغمبران است وهست خدا بهر چیز دانا روایت است از

أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ابی هریره که هر آئینه پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

قَالَ إِنَّ مَثَلِي وَمَثَلَ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِي كَمَثَلِ
گفت هر آئینه حال من وحال پیغمبران قبل از من مانند حال

رَجُلٍ بَنَى بَيْتًا فَأَحْسَنَهُ وَأَجْمَلَهُ إِلَّا مَوْضِعَ لَبِنَةٍ
کسے است که ساخت خانه را پس نیک ساخت آن خانه را و صاحب زینت کرد آن خانه را مگر جاے

مِنْ زَاوِيَةٍ فَجَعَلَ النَّاسُ يَطُوفُونَ بِهِ وَيَتَعَجَّبُونَ

از گوشه پس شروع کردند مردم گرگرد گردی گشتند بآن و تعجب می کردند

لَهُ وَيَقُولُونَ هَلَّا وُضِعَتْ هٰذِهِ اللَّبِنَةُ

و از آن و می گفتند چرا نهاده شد این خشت

قَالَ فَأَنَا اللَّبِنَةُ وَأَنَا خَاتَمُ النَّبِيِّينَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

گفت آنحضرت پس من مثل آن خشتم و من تمام کننده پیغمبرانم روایت کرد این حدیث را بخاری

فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ خَاتَمِ

در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب خاتم

النَّبِيِّينَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ فِي بَعْضِ

النبیین و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در بعض

الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْفَضَائِلِ فِي بَابِ

لفظها در صحیح مسلم در کتاب الفضائل در باب

خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَرَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

خاتم النبیین و روایت کرد این حدیث را ترمذی با تغیر اندک

عَنْ أُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ فِي جَامِعِهِ فِي الْمَنَاقِبِ

از ابی بن کعب در جامع ترمذی در مناقب

الْبَابُ الثَّالِثَ عَشَرَ فِي عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ

باب سیزدهم در علامات نبوت

وَالْمُعْجِزَاتِ قَالَ اللهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ وَقَالَ

و معجزات گفت خدای تعالی در سوره بقره و گفتند

الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَاْتِينَآ اٰيَةٌ

کسانیکه هیچ نمی دانند یعنی اهل کتاب یا مشرکان چرا کلام نمی کند با ما خدا یا نمی آید پیش ما نشانه

كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ

همچنین گفتند کسانیکه بودند پیش از ایشان مانند قول ایشان بیکدیگر مشابهت

قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يُّوقِنُونَ ۝ عَنْ

دلهای ایشان سر آئینه بیان کردیم علامات را برای کسانیکه یقین میکنند روایت است از

اَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ابی هریره که گفت فرمود پیغمبر صلی الله علیه وسلم

مَا مِنَ الْاَنْبِيَاءِ نَبِيٌّ اِلَّا اُعْطِيَ مَا مِثْلُهُ اٰمَنَ عَلَيْهِ

نیست از پیغمبران پیغمبری مگر داده شد آن چیزیکه مانند آن ایمان آوردند برای پیغمبر

الْبَشَرُ وَاِنَّمَا كَانَ الَّذِي اُوتِيتُ وَحْيًا اَوْحَاهُ اللّٰهُ

آدمیان و جز این نیست که هست آن چیز که داده شده ام وحی وحی فرمود آن را خدا

اِلَيَّ فَاَرْجُوْ اَنْ اَكُونَ اَكْثَرَهُمْ تَابِعًا يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ

سوی من وامید دارم اینکه باشم زیاده ترین پیغمبران از روی پیروی کنندگان روز قیامت

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي اَوَّلِ كِتَابِ

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در شروع کتاب

فَضَائِلِ الْقُرْاٰنِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ فِي صَحِيحِهِ

فضائل قرآن و روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم

فِي كِتَابِ الْاِيمَانِ فِي بَابِ وُجُوبِ الْاِيمَانِ

در کتاب الایمان در باب وجوب ایمان

باقی صفحه ۱۹۳

١٩٣

بِرِسَالَةِ نَبِيِّنَا صلعم إِلَى جَمِيعِ النَّاسِ وَعَنْ قَتَادَةَ

به پیغمبری پیغمبر ما صلعم بسوی تمام مردم و روایت است از قتاده

عَنْ أَنَسٍ قَالَ أُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِنَاءٍ

و او روایت کرد از انس که گفت آورده شد نزد پیغمبر صلے الله علیه وسلم آوندے

وَهُوَ بِالزَّوْرَاءِ فَوَضَعَ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ فَجَعَلَ الْمَاءُ

در حالیکه آنحضرت در زوراء بود پس نهاد آنحضرت دست مبارک خود در اوان آوند پس گشت آب

يَنْبُعُ مِنْ بَيْنِ أَصَابِعِهِ فَتَوَضَّأَ الْقَوْمُ قَالَ قَتَادَةُ

که بیرون می آمد از میان انگشتان مبارک آنحضرت پس وضو کردند قوم گفت قتاده

قُلْتُ لِأَنَسٍ كَمْ كُنْتُمْ قَالَ ثَلٰثَمِائَةٍ أَوْ زُهَاءَ ثَلٰثِمِائَةٍ

گفتم مرانس را چند آدمیان بودید شما گفت سه صد آدمیان یا مقدار سه صد آدمیان

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در

بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيرٍ

باب علامات نبوت و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغییر اندک

فِي صَحِيحِهِ فِي أَوَّلِ كِتَابِ الْفَضَائِلِ وَعَنْ

در صحیح مسلم در شروع کتاب الفضائل و روایت است از

جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ عَطِشَ النَّاسُ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ

جابر بن عبدالله که گفت تشنه شدند مردم روز حدیبیه

وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ يَدَيْهِ رَكْوَةٌ

و پیغمبر صلے الله علیه وسلم پیش وے ابریق چرمی بود

فتوضأ فجهش الناس نحوه قال ما لكم قالوا ليس

پس وضو کرد مردم برای آب بسوی آنحضرت گفت آنحضرت چیست حال شما گفتند

عندنا ماء نتوضأ ولا نشرب إلا ما بين يديك

نزد ما آبی که وضو کنیم ونه آبی که بخوریم مگر آبیکه پیش تست

فوضع يده في الركوة فجعل الماء يثور بين أصابعه

پس نهاد آنحضرت دست مبارک خود را در رکوه پس گشت آب که جوش میکرد میان انگشتان

كأمثال العيون فشربنا وتوضأنا قلت كم كنتم

مانند چشمها پس خوردیم آب را و وضو کردیم گفتم چند قدر بودید

قال لو كنا مائة ألف لكفانا كنا خمس عشرة مائة

گفت اگر می بودیم صد هزار بتحقیق کفایت کردی مارا بودیم پانزده صد

وعن البراء قال كنا يوم الحديبية أربع عشرة

و روایت است از براء که گفت بودیم روز حدیبیه چهارده

مائة والحديبية بئر فنزحناها حتى لم نترك

صدکسان و حدیبیه چاهیست پس کشیدیم آب آن چاه را تا آنکه نگذاشتیم

فيها قطرة فجلس النبي صلى الله عليه وسلم

درو یک قطره پس نشست پیغمبر صلی الله علیه وسلم

على شفير البئر فدعا بماء فمضمض ومج في البئر

بر کناره چاه پس طلبید آب آنرا پس گردانید در دهن جناب آنحضرت و انداخت از دهن آن

فمكثنا غير بعيد ثم استقينا حتى روينا وروت

پس درنگ کردیم اندک پیشتر برکشیدیم آب را از آن چاه تا آنکه سیراب شدیم و سیراب شدند

اُو صدرت به كَانُنا وعن عبد الله قال كنّا

يا بازگشتند مرکبهای ما و درروایت است از عبدالله که گفت بودیم ما

نعدّ الآيات بركة وانتم تعدّونها تخويفا كنّا

که می شمردیم آیات را سبب برکت و شما می شمارید آن آیات را سبب ترسانیدن بودیم ما

مع رسول الله صلّى الله عليه وسلّم في سفر

همراه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم در سفری

فقلّ الماء فقال اطلبوا فضلة من ماء فجاءوا

پس کم شد آب پس گفت آنحضرت بجوئید زیاده مانده از آب را پس آوردند

باناء فيه ماء قليل فادخل يده في الاناء ثم

ظرفی را که در وی آب اندک بود پس درآورد آنحضرت دست مبارک خود را در آن ظرف پستر

قال حيّ على الطهور المبارك والبركة من الله

گفت آنحضرت بیائید بر آب پاک کننده مبارک و برکت از خدا است

فلقد رايت الماء ينبع من بين اصابع رسول الله

پس هرآئینه بتحقیق دیدم آب را که بیرون می آمد از میان انگشتان مبارک پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم ولقد كنّا نسمع تسبيح

صلی الله علیه وسلم و هرآئینه بتحقیق می شنیدیم تسبیح

الطعام وهو يؤكل روى البخاري الاحاديث

طعام را درحالیکه آن خورده میشد روایت کرد بخاری این حدیثهای

الثلثة في صحيحه في كتاب الانبياء في باب

سه را در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

٤٣

قوله فضلة اى الفضلة والبقية قال في القاموس الفضلة البقية انتهى

قوله فلقد رايت الماء ينبع من بين اصابع رسول الله صلى الله عليه وسلم اى من نفس اللحم الكائن فى ... قال العلامة القسطلاني وقال في ... الحديث ...

١٩٥

قوله ينبع في رواية انس اى ينفجر ويسيل الماء ينبع من بين اصابعه اى من نفس لحمه الكائن بين اصابعه او من بينها بالنسبة الى رؤية الرائى وهي فى نفس الامر للبركة الحاصلة فيه يفور ويكثر والاول اوجه انتهى ١٢

علامات النبوة وعن سلمة بن الاكوع قال

علامات نبوت و روایت است از سلمه بن اکوع که گفت

خفت ازواد القوم واملقوا فاتوا النبي صلى الله

کم شد توشهای قوم و محتاج گشتند پس آمدند نزد پیغمبر صلی الله

عليه وسلم في نحر ابلهم فاذن لهم فلقيهم عمر

علیه وسلم در باره حکم نحر شتران خود پس دستوری داد آنحضرت ایشان را بنحر

فاخبروه فقال ما بقاؤكم بعد ابلكم فدخل على

پس خبر دادند حضرت عمر را پس گفت حضرت عمر رض چیست سبب بقای شما بعد شتران شما پس درآمد حضرت عمر رض

النبي صلى الله عليه وسلم فقال يا رسول الله

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس گفت یا رسول الله

ما بقاؤهم بعد ابلهم فقال رسول الله صلى الله

چیست سبب بقای ایشان بعد شتران ایشان پس گفت پیغمبر خدا صلی الله

عليه وسلم ناد في الناس يأتون بفضل

علیه وسلم ندا کن در مردم که بیارند زیاده مانده

ازوادهم فبسط لذلك نطع وجعلوه على النطع

از توشهای خود را پس گسترده شد برای آن بساط از ادیم و گردانیدند آن توشه بران بساط

فقام رسول الله صلى الله عليه وسلم فدعا

پس استاد پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم پس دعا کرد و

وبرك عليه ثم دعاهم باوعيتهم فاحتثى الناس

برکت خواست آنحضرت بران پس طلبید آنحضرت از ایشان ظروف ایشان را پس بهره و کف دست ستاندند مردم

حَتّٰى فَرَغُوْا ثُمَّ قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
تاآنکه فارغ شدند پستر گفت پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم
اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ رَوَاهُ
گواهی میدهم اینکه نیست معبود برحق مگر خدا وهرآئینه من پیغمبر خدایم روایت کرد این
الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ بَابِ الشَّرِكَةِ وَعَنْ جَابِرٍ
بخاری در صحیح بخاری در باب شرکت وروایت است از جابر
اَنَّ اَبَاهُ تُوُفِّيَ وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَاَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ
که هرآئینه پدر وی مرد درحالیکه بروی وام بود پس آمدم نزد پیغمبر صلی الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ اِنَّ اَبِيْ تَرَكَ عَلَيْهِ دَيْنًا وَلَيْسَ
علیه وسلم پس گفتم هرآئینه پدر من گذاشت برخود وام را و نیست
عِنْدِيْ اِلَّا مَا يُخْرِجُ نَخْلُهٗ وَلَا يَبْلُغُ مَا يُخْرِجُ سِنِيْنَ
نزدم مگر چیزیکه بیرون آرد درخت خرمای وی ونمیرساند چیزیکه بیرون می آورد آن درخت
مَا عَلَيْهِ فَانْطَلِقْ مَعِيْ لِكَيْ لَا يُفْحِشَ عَلَيَّ الْغُرَمَاءُ
که بروست پس برو همراه من تا فحش نگویند مرا وام خواهان
فَمَشٰى حَوْلَ بَيْدَرٍ مِّنْ بَيَادِرِ التَّمْرِ فَدَعَا ثُمَّ اٰخَرَ ثُمَّ
پس رفت آنحضرت گرد خرمنی از خرمنهای تمر پس دعای برکت کرد آنحضرت پستر
جَلَسَ عَلَيْهِ فَقَالَ انْزِعُوْهُ فَاَوْفَاهُمُ الَّذِيْ لَهُمْ وَ
نشست آنحضرت بران خرمن پس گفت بکشید خرما را پس گزارد آنحضرت تمام حق وام خواهان را و
بَقِيَ مِثْلُ مَا اَعْطَاهُمْ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ
باقی ماند خرما مانند مقداریکه داد آنحضرت وام خواهان را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

۱۹۷

فِي كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَ

در کتاب الانبیاء در باب علامات نبوت و

عَنْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ اَبِي بَكْرٍ قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ

روایت است از عبد الرحمٰن بن ابی بکر که گفت بودیم با پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلٰثِيْنَ وَمِائَةً فَقَالَ النَّبِيُّ

صلے الله علیه وسلم یکصد و سی کس پس گفت پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَلْ مَعَ اَحَدٍ مِّنْكُمْ طَعَامٌ

صلے الله علیه وسلم آیا هست با هیچ یکے از شما طعام

فَاِذَا مَعَ رَجُلٍ صَاعٌ مِّنْ طَعَامٍ اَوْ نَحْوُهُ فَعُجِنَ

پس ناگاه با مردے بود یک صاع از طعام یا مانند یک صاع پس خمیر کرده شد

ثُمَّ جَاءَ رَجُلٌ مُّشْرِكٌ مُّشْعَانٌّ طَوِيْلٌ بِغَنَمٍ يَسُوْقُهَا

پس تر آمد مردے مشرک پراگنده مو دراز قد باگوسپندان درحالیکه

فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْعًا اَمْ عَطِيَّةً

پس گفت پیغمبر صلے الله علیه وسلم آیا میدهی این را بطور بیع یا دهش

اَوْ قَالَ اَمْ هِبَةً قَالَ لَا بَلْ بَيْعٌ فَاشْتَرٰى مِنْهُ شَاةً

یا گفت آنحضرت یا بطور هبه گفت آن مرد نه بلکه بیع است پس خرید آنحضرت از آن مرد گوسپندی را

فَصُنِعَتْ وَاَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس ذبح کرده شد آن گوسپند و فرمود پیغمبر صلے الله علیه وسلم

بِسَوَادِ الْبَطْنِ اَنْ يُّشْوٰى وَاَيْمُ اللّٰهِ مَا فِي الثَّلٰثِيْنَ وَالْمِائَةِ

درباره جگر گوسپند آنکه بریان کرده شود و قسم خدا نبود هیچ یکے دران یکصد و سی

٥٧ قوله ثم جاء رجل مشرك مشعان [illegible] المنتفش الشعر الثائر الراس [illegible] بضم الميم وسكون [illegible] وتشديد النون [illegible] قوله بيعا اي [illegible] او [illegible] صنعت اي ذبحت [illegible] سواد البطن الكبد [illegible] مجمع البحار

[illegible]

الا قد حز النبي صلى الله عليه وسلم له حزة من

مگر بتحقیق قطع کرد پیغمبر صلی الله علیه وسلم برای وی پاره از

سواد بطنها ان كان شاهدا اعطاها اياه وان

جگران گوسپند اگر بود شخص حاضر داد آنحضرت ازان جگر آن شخص را و اگر

كان غائبا خبا له فجعل منها قصعتين فاكلوا

بود شخص غائب پنهان داشت آنحضرت برای آن شخص پس پر گردانید آنحضرت ازان گوشت دو کاسها

اجمعون وشبعنا ففضلت القصعتان فحملناه

همه کس و سیر شدیم پس زیاده باقی ماند دو کاسهای بزرگ پر از گوشت پس برداشتیم آنرا

على البعير او كما قال رواه البخاري في صحيحه

بر شتر یا چنانکه گفت راوی روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

في كتاب الهبة في باب قبول الهدية من

در کتاب الهبه در باب قبول هدیه از

المشركين ورواه مسلم مع تغير يسير في صحيحه

مشرکان و روایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در صحیح مسلم

في بيان آداب الطعام والشراب في باب اكرام

در بیان اداب طعام و شراب در باب تعظیم

الضيف وعن انس بن مالك قال قال ابو طلحة

مهمان و روایت است از انس بن مالک گفت گفت ابو طلحه

لام سليم لقد سمعت صوت رسول الله

مر ام سلیم را بتحقیق شنیدم من آواز پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَعِيفًا أَعْرِفُ فِيهِ الْجُوعَ
صلے الله علیہ وسلم را ضعیف می شناسم در آنحضرت گرسنگی را
فَهَلْ عِنْدَكِ مِنْ شَيْءٍ فَقَالَتْ نَعَمْ فَأَخْرَجَتْ
پس آیا ہست نزد تو چیزے پس گفت ام سلیم آرے ہست پس بیرون آورد ام سلیم
أَقْرَاصًا مِنْ شَعِيرٍ ثُمَّ أَخْرَجَتْ خِمَارًا لَهَا فَلَفَّتِ
نانے چند از جو پستر بیرون آورد ام سلیم خمار خود را پس پیچید
الْخُبْزَ بِبَعْضِهِ ثُمَّ دَسَّتْهُ تَحْتَ يَدِي وَلَاثَتْنِي
نان را ببعض آن خمار پستر پوشید آنرا زیر دست من ودستار من ساخت
بِبَعْضِهِ ثُمَّ أَرْسَلَتْنِي إِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
ببعض خمار پستر فرستاد مرا بسوی پیغمبر خدا صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فَذَهَبْتُ بِهِ فَوَجَدْتُ رَسُولَ اللّٰهِ
علیہ وسلم گفت انس پس بردم آن نان را پس یافتم پیغمبر خدا
صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْمَسْجِدِ وَمَعَهُ النَّاسُ
صلے الله علیہ وسلم را در مسجد در حالیکہ باآنحضرت مردم بودند
فَقُمْتُ عَلَيْهِمْ فَقَالَ لِي رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
پس ایستادم نزد ایشان پس گفت مرا پیغمبر خدا صلے الله
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَرْسَلَكَ أَبُو طَلْحَةَ فَقُلْتُ نَعَمْ قَالَ
علیہ وسلم آیا فرستادہ است ترا ابوطلحہ پس گفتم آرے گفت آنحضرت
بِطَعَامٍ فَقُلْتُ نَعَمْ فَقَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ
با طعامے فرستادہ است پس گفتم آرے پس گفت پیغمبر خدا صلے الله

۲۰۰

قوله تحت یدی بکسر الدال ای ابطی
وقوله لاثتنی بالمثلثة ثم بفوقیة الساکنة ثم النون المکسورة
لفتنی ببعضه ای ببعض الخمار علی راسی ومنه لاث العمامة علی راسه
ای عصبها وقوله فوجدت رسول الله صلے الله علیه وسلم فی المسجد
الذی هیاه للصلاة فی غزوة الاحزاب قاله القسطلانی
قوله فقال لی رسول الله صلی الله علیه وسلم
ارسلک ابوطلحة فقلت نعم
قال بطعام فقلت نعم
قال النووی هذا من اعلام النبوة
وذهاب النبی صلی الله علیه وسلم
بهم علم انه طلب الطعام
ثالث معجزة تکثیر
رابع عشرة الامام النووی
مسلم ۱۲/۲

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَنْ مَعَهُ قُومُوا فَانْطَلَقُوا وَانْطَلَقْتُ

عليه وسلم مردم راكه باآنحضرت بودند برخيزيد پس روان شدند آنحضرت واصحاب وروان شدم

بَيْنَ أَيْدِيهِمْ حَتَّى جِئْتُ أَبَا طَلْحَةَ فَأَخْبَرْتُهُ

پيش ايشان تاآنكه آمدم نزد ابا طلحه پس خبر كردم اورا

فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ يَا أُمَّ سُلَيْمٍ قَدْ جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ

پس گفت ابو طلحه يا ام سليم بتحقيق آمد پيغمبر خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالنَّاسِ وَلَيْسَ عِنْدَنَا

صلى الله عليه وسلم با مردم ونيست نزد ما

مَا نُطْعِمُهُمْ فَقَالَتِ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَانْطَلَقَ

چيزيكه بخورانيم ايشان راپس گفت ام سليم خدا وپيغمبر خدا داناتر است پس روان شد

أَبُو طَلْحَةَ حَتَّى لَقِيَ رَسُولَ اللَّهِ صلعم فَأَقْبَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلعم

ابو طلحه تاآنكه ملاقات كرد از پيغمبر خدا صلعم پس پيش آمد پيغمبر خدا صلعم

وَأَبُو طَلْحَةَ مَعَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

درحاليكه ابو طلحه باآنحضرت بود پس گفت پيغمبر خدا صلى الله عليه

وَسَلَّمَ هَلُمِّي يَا أُمَّ سُلَيْمٍ مَا عِنْدَكِ فَأَتَتْ بِذَلِكَ

وسلم بياوبيار يا ام سليم چيزيكه نزد تست پس آورد ام سليم آن

الْخُبْزِ فَأَمَرَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

نانها را پس فرمود درشان آن نانها پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم

فَفُتَّ وَعَصَرَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ عُكَّةً فَأَدَمَتْهُ ثُمَّ قَالَ

پس ريزه ريزه كرده شد وفشرد ام سليم عكه يعنى ظرف روغن راپس نان خورش گردانيد آنرا

رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِيهِ مَا شَاءَ اللّٰهُ
پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم ودران چیزیکه خواسته بود خدا

أَنْ يَقُولَ ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَأَذِنَ لَهُمْ فَأَكَلُوا
آنکه گوید یعنی دعا کرد پستر گفت آنحضرت دستوری ده ده مرده کس را پس دستوری داد ابوطلحه مرده

حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ خَرَجُوا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَأَذِنَ
تا آنکه سیر شدند پستر بیرون آمدند پستر گفت آنحضرت دستوری ده ده مرده کس را پس دستوری داد

لَهُمْ فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ خَرَجُوا ثُمَّ قَالَ ائْذَنْ
مرده کس را پس خوردند تا آنکه سیر شدند پستر بیرون آمدند پستر گفت آنحضرت اذن ده

لِعَشَرَةٍ فَأَذِنَ لَهُمْ فَأَكَلُوا حَتَّى شَبِعُوا ثُمَّ خَرَجُوا ثُمَّ
مرده کس را پس اذن داد مرده کس را پس خوردند تا آنکه سیر شدند پستر بیرون آمدند پستر

قَالَ ائْذَنْ لِعَشَرَةٍ فَأَكَلَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ وَشَبِعُوا
گفت آنحضرت اذن ده مرده کس را پس خوردند قوم همه و سیر شدند

وَالْقَوْمُ سَبْعُونَ أَوْ ثَمَانُونَ رَجُلًا وَعَنْ جَابِرِ
وقوم هفتاد کس یا هشتاد کس بودند ودر روایت است از جابر

ابْنِ عَبْدِ اللّٰهِ قَالَ لَمَّا حُفِرَ الْخَنْدَقُ رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ
بن عبد الله که گفت وقتیکه کندیده شد خندق دیدم به پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَمَصًا شَدِيدًا فَانْكَفَأْتُ
صلے الله علیه وسلم گرسنگی شدیدرا پس رفتم

إِلَى امْرَأَتِي فَقُلْتُ هَلْ عِنْدَكِ شَيْءٌ فَإِنِّي رَأَيْتُ
سوی زن خود پس گفتم آیا هست نزد تو چیزے پس هر آئینه من دیدم

برسول الله صلى الله عليه وسلم خمصا شديدا

به پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم گرسنگی شدیدرا

فأخرجت إلى جرابا فيه صاع من شعير ولنا

پس خارج کرد آن زن سوی من انبانے راکه درو یک صاع بود از جو ومارا بود

بهيمة داجن فذبحتها وطحنت الشعير ففرغت

بزغاله درخانه پرورده پس ذبح کردم آن بزغاله را وآرد کرد زن جو را پس فارغ شد زن

إلى فراغي وقطعتها في برمتها ثم وليت إلى رسول

تا فارغ شدن من دپاره وپاره کرد آن بزغاله را در دیگ خود پستر رجعت کردم سوی پیغمبر

الله صلى الله عليه وسلم فقالت لا تفضحني برسول

خدا صلے الله علیه وسلم پس گفت زن من رسوا مکنی مرا نزد پیغمبر

الله صلى الله عليه وسلم وبمن معه فجئته فساررته

خدا صلے الله علیه وسلم ونزد کسانیکه همراه آنحضرت هستند پس آمدم نزد آنحضرت

فقلت يا رسول الله ذبحنا بهيمة لنا وطحنت

پس گفتم یا رسول الله ذبح کردیم بزغاله خودرا و آرد کردم

صاعا من شعير كان عندنا فتعال أنت و

یک صاع از جو که بود نزد ما پس بیا تو

نفر معك فصاح النبي صلى الله عليه وسلم

چندکس همراه تو پس آواز داد پیغمبر صلے الله علیه وسلم

فقال يا أهل الخندق إن جابرا قد صنع سورا

پس فرمود ای اهل خندق همانا جابر تحقیق طیار کرده است مهمانی

قوله خمصا
[illegible]
ان فينا حاجا ... الثالث قاله الامام النووي في شرح صحيح مسلم
قوله ان جابرا قد صنع سورا اي طعاما يدعو الناس اليه واللفظ فارسية كذا في مجمع البحار وقد تظاهرت احاديث صحيحة بان رسول الله صلى الله عليه وسلم تكلم بالفاظ غير العربية فيدل على جوازه قاله الامام النووي ١٢

فِي هَذَا بِكُمْ فَقَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس بیائید پس فرمود پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ لَا تُنْزِلُنَّ بُرْمَتَكُمْ وَلَا تَخْبِزُنَّ عَجِينَكُمْ حَتَّى

وسلم هر آئینه نه بر بنیارید دیگ خودرا و هر آئینه نپزید خمیر خودرا تاوقتیکه

أَجِيءَ فَجِئْتُ وَجَاءَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

من آیم پس آدم و آمد پیغمبر خدا صلے الله علیه

وَسَلَّمَ يَقْدُمُ النَّاسَ حَتَّى جِئْتُ امْرَأَتِي فَقَالَتْ

وسلم درحالیکه پیش می آورد مردم را تاآنکه آدم نزد زن خود پس گفت آن زن

بِكَ وَبِكَ فَقُلْتُ قَدْ فَعَلْتُ الَّذِي قُلْتِ فَأَخْرَجَتْ

بک وبک یعنے سرزنش کرد پس گفتم بتحقیق کردم چیزیکه توگفتی پس خارج کرد زن

لَهُ عَجِينًا فَبَسَقَ فِيهِ وَبَارَكَ ثُمَّ عَمَدَ إِلَى بُرْمَتِنَا

برای آنحضرت خمیر را پس آب دهن انداخت آنحضرت دران و دعای برکت کرد پس اراده کرد سوی دیگ ما

فَبَسَقَ فِيهِ وَبَارَكَ ثُمَّ قَالَ ادْعُ خَابِزَةً فَلْتَخْبِزْ مَعِي

پس آب دهن انداخت دران و دعای برکت کرد پس فرمود آنحضرت طلب بکن زن نان پزنده را پس باید که

وَاقْدَحِي مِنْ بُرْمَتِكُمْ وَلَا تُنْزِلُوهَا وَهُمْ أَلْفٌ

وبکفگیر گوشت خارج کن از دیگ خود پس زیر بنیارید دیگ را و آن کسان هزار بودند

فَأُقْسِمُ بِاللهِ لَأَكَلُوا حَتَّى تَرَكُوهُ وَانْحَرَفُوا وَإِنَّ

پس قسم میخورم بخدا هر آئینه خوردند آن کسان تا آنکه گذاشتند آنرا و برگشتند و هر آئینه

بُرْمَتَنَا لَتَغِطُّ كَمَا هِيَ وَإِنَّ عَجِينَنَا لَيُخْبَزُ كَمَا هُوَ

دیگ ما بتحقیق جوش میکرد مانند آنکه آن دیگ بود و هر آئینه خمیر ما بتحقیق نان پخته می شد چنانکه آن خمیر بود

رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ اَوَّلُهُمَا فِي كِتَابِ الْاَنْبِيَاءِ
روایت کرده این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری اول را در کتاب الانبیاء

فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَثَانِيْهُمَا فِي كِتَابِ
در باب علامات نبوت وثانی را در کتاب

الْمَغَازِيْ فِي بَابِ غَزْوَةِ الْخَنْدَقِ وَرَوَاهُمَا مُسْلِمٌ
المغازی در باب غزوه خندق وروایت این دو حدیث را مسلم

فِي صَحِيْحِهِ فِي كِتَابِ الْاَشْرِبَةِ فِي بَابِ جَوَازِ اسْتِتْبَاعِ
در صحیح مسلم در کتاب الاشربة در باب جواز استتباع

الضَّيْفِ الخ وَعَنْ مُجَاهِدٍ اَنَّ اَبَا هُرَيْرَةَ كَانَ
ضیف الخ وروایت است از مجاهد که بدرستیکه ابوهریره رض

يَقُوْلُ اَللّٰهِ الَّذِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اِنْ كُنْتُ لَاَعْتَمِدُ
می گفت سوگند بخدائیکه نیست معبود برحق مگر او تحقیق بودم که هرآئینه ملصق میکردم

بِكَبِدِيْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْجُوْعِ وَاِنْ كُنْتُ
جگرم را بزمین بسبب گرسنگی وهرآئینه بودم

لَاَشُدُّ الْحَجَرَ عَلٰى بَطْنِيْ مِنَ الْجُوْعِ وَلَقَدْ قَعَدْتُ
می بستم سنگ را برشکم خود بسبب گرسنگی وبتحقیق نشستم

يَوْمًا عَلٰى طَرِيْقِهِمُ الَّذِيْ يَخْرُجُوْنَ مِنْهُ فَمَرَّ اَبُوْبَكْرٍ
روزے بر راه ایشان آنکه بیرون می آمدند از آن راه پس گذشت حضرت ابوبکر

فَسَاَلْتُهُ عَنْ اٰيَةٍ مِّنْ كِتَابِ اللّٰهِ مَا سَاَلْتُهُ اِلَّا
پس پرسیدم اورا از آیتے از کتاب خدا نپرسیدم او را مگر

لِيُشْبِعَنِي فَمَرَّ وَلَمْ يَفْعَلْ ثُمَّ مَرَّ بِي عُمَرُ فَسَأَلْتُهُ عَنْ آيَةٍ

تا سیر کند مرا پس گذشت حضرت ابوبکر ... پس گذشت بمن حضرت عمر پس پرسیدم او را

مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ مَا سَأَلْتُهُ إِلَّا لِيُشْبِعَنِي فَمَرَّ فَلَمْ يَفْعَلْ

از کتاب خدا نپرسیدم او را مگر تا سیر کند مرا پس گذشت ...

ثُمَّ مَرَّ بِي أَبُو الْقَاسِمِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَبَسَّمَ حِينَ

پس گذشت بمن حضرت ابو القاسم صلی الله علیه وسلم پس تبسم کرد آنحضرت چون

رَآنِي وَعَرَفَ مَا فِي نَفْسِي وَمَا فِي وَجْهِي ثُمَّ قَالَ

دید مرا وشناخت آنچه بود در نفس من وآنچه بود ظاهر بر روی من پس گفت

أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ الْحَقْ وَمَضَى

ای ابا هریره گفتم لبیک یا رسول الله گفت آنحضرت ... وگذشت آنحضرت

فَاتَّبَعْتُهُ فَدَخَلَ فَاسْتَأْذَنَ فَأَذِنَ لِي فَدَخَلَ

پس پیروی کردم آنحضرت را پس داخل شد آنحضرت پس دستوری خواست پس دستوری داده شد مرا پس داخل شد

فَوَجَدَ لَبَنًا فِي قَدَحٍ فَقَالَ مِنْ أَيْنَ هٰذَا اللَّبَنُ

پس یافت شیر را در قدح پس گفت آنحضرت از کجا آمد این شیر

قَالُوا أَهْدَاهُ لَكَ فُلَانٌ أَوْ فُلَانَةُ قَالَ أَبَا هِرٍّ

گفتند هدیه فرستاده این شیر را برای تو فلان یا فلانه گفت ... ای ابا هریره

قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ الْحَقْ إِلَى أَهْلِ

گفتم لبیک یا رسول الله گفت آنحضرت ... بسوی اهل

الصُّفَّةِ فَادْعُهُمْ لِي قَالَ وَأَهْلُ الصُّفَّةِ أَضْيَافُ

صفه پس بخوان ایشان را برای من گفت و اهل صفه مهمانان

الإسلام لا يأوون على أهل ولا مال ولا على

اهل اسلام پیوند و بودند که پناه نمی گرفتند باهل و نه مال و نه

أحد إذا أتته صدقة بعث بها إليهم ولم يتناول

بهیچ یکے چون می آمد نزد آنحضرت صدقه می فرستاد آن صدقه را بسوی ایشان و نمی گرفت

منها شيئا وإذا أتته هدية أرسل إليهم و

از آن صدقه چیزے و چون می آمد نزد آنحضرت هدیه فرستاد به پیام بسوی ایشان و

أصاب منها وأشركهم فيها فساءني ذلك

می گرفت از آن هدیه و شریک میگرد نیز ایشان را در آن هدیه پس خلاف نمود این امر معلوم شد مرا این

فقلت وما هذا اللبن في أهل الصفة كنت

پس گفتم در نفس خود و چیست این قدر شیر در اهل صفه بودم

أحق أن أصيب من هذا اللبن شربة أتقوى

سزاوار تر باینکه بگیرم ازین شیر یک خوردنی و توانا شوم

بها فإذا جاء أمرني فكنت أنا أعطيهم وما عسى

بخوردن آن پس چون آمدند اهل صفه فرمود آنحضرت مرا پس بودم من که میدادم ایشان را و قریب نبود

أن يبلغني من هذا اللبن ولم يكن من طاعة الله

اینکه برسد مرا ازین شیر و نبود از فرمان خدا

وطاعة رسوله بد فأتيتهم فدعوتهم فأقبلوا

و فرمان رسول خدا چاره پس آمدم نزد اهل صفه پس خواندم ایشان را پس آمدند اهل صفه

فاستأذنوا فأذن لهم وأخذوا مجالسهم من البيت

پس دستوری خواستند پس دستوری داد آنحضرت برای ایشان و گرفتند اهل صفه جای های نشستن خود از خانه

قَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ
گفت آنحضرت ای اباہریرہ گفتم لبیک یا رسول الله گفت آنحضرت

خُذْ فَأَعْطِهِمْ فَأَخَذْتُ الْقَدَحَ فَجَعَلْتُ
بگیر پس بده ایشان را پس گرفتم قدح را پس شروع کردم

أُعْطِيهِ الرَّجُلَ فَيَشْرَبُ حَتّٰى يَرْوٰى ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ
که میدادم آن شیر مردے را پس میخورد تاآنکه سیر شود پستر رد می کرد بر من

الْقَدَحَ فَأُعْطِيهِ الْقَدَحَ فَيَشْرَبُ حَتّٰى يَرْوٰى
قدح را پس میدادم مرد دیگر را قدح پس میخورد تاآنکه سیر شود

ثُمَّ يَرُدُّ عَلَيَّ الْقَدَحَ حَتّٰى انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى
پستر رد میکرد بر من قدح را تاآنکه بغایت رسیدم بسوی پیغمبر صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رَوِيَ الْقَوْمُ كُلُّهُمْ فَأَخَذَ
الله علیه وسلم درحالیکه سیر شدند قوم همه پس گرفت آنحضرت

الْقَدَحَ فَوَضَعَهُ عَلٰى يَدِهٖ فَنَظَرَ إِلَيَّ فَتَبَسَّمَ
قدح را پس نهاد آن قدح را بر دست مبارک خود پس نگاه کرد بسوی من پس تبسم کرد

فَقَالَ يَا أَبَا هِرٍّ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ
پس گفت آنحضرت ای ابوہریرہ گفتم لبیک یا رسول الله گفت

بَقِيتُ أَنَا وَأَنْتَ قُلْتُ صَدَقْتَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ
باقی ماندم من و تو گفتم راست گفتی یا رسول الله

قَالَ اقْعُدْ فَاشْرَبْ فَقَعَدْتُ فَشَرِبْتُ فَقَالَ
گفت آنحضرت بنشین پس بخور این شیر را پس نشستم پس خوردم شیر را پس گفت آنحضرت

اشْرَبْ فَشَرِبْتُ فَمَا زَالَ يَقُولُ اشْرَبْ حَتَّى قُلْتُ

بخور پس خوردم پس همیشه می‌گفت آنحضرت بخور تاآنکه گفتم

لَا وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ مَا أَجِدُ لَهُ مَسْلَكًا قَالَ

سوگند بذاتیکه فرستاد ترا بحق نمی‌یابم برای این شیر جای نفوذ گفت آنحضرت

فَأَرِنِي فَأَعْطَيْتُهُ الْقَدَحَ فَحَمِدَ اللهَ وَسَمَّى وَشَرِبَ

پس بده مرا پس دادم آنحضرت را قدح پس ستود خدارا وبسم الله گفت وخورد

الْفَضْلَةَ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الرِّقَاقِ

زیادمانده را روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب الرقاق

فِي بَابِ كَيْفَ كَانَ عَيْشُ النَّبِيِّ صلعم وَعَنِ

در باب آنکه چگونه بود عیش پیغمبر صلعم ودروایت است از

الْمِقْدَادِ قَالَ أَقْبَلْتُ أَنَا وَصَاحِبَانِ لِي وَقَدْ

مقداد که گفت متوجه شدم من و دویاران من و بتحقیق

ذَهَبَتْ أَسْمَاعُنَا وَأَبْصَارُنَا مِنَ الْجَهْدِ فَجَعَلْنَا

گم شد قوت شنوائی و بینائی ما بسبب گرسنگی پس شروع کردیم

نَعْرِضُ أَنْفُسَنَا عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى

که پیش میکردیم خودرا بر اصحاب پیغمبر خدا صلی

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَيْسَ أَحَدٌ مِنْهُمْ يَقْبَلُنَا فَأَتَيْنَا

الله علیه وسلم پس نبود هیچ یکے ازایشان کر پذیرد مارا پس آمدیم نزد

النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَانْطَلَقَ بِنَا إِلَى أَهْلِهِ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس برد مارا بسوی اہل خود

فَاِذَا ثَلٰثَةُ اَعْنُزٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس ناگاه سه مادگان بز بودند پس گفت پیغمبر صلے الله علیه وسلم

اِحْتَلِبُوْا هٰذَا اللَّبَنَ بَيْنَنَا قَالَ فَكُنَّا نَحْتَلِبُ فَيَشْرَبُ

بدوشید این شیررا میان ما گفت مقداد پس میدوشیدیم شیررا پس میخورد

كُلُّ اِنْسَانٍ مِّنَّا نَصِيْبَهٗ وَنَرْفَعُ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ

هر آدمی از ما نصیب خودرا و می برداشتیم برای پیغمبر صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَصِيْبَهٗ قَالَ فَيَجِيْئُ مِنَ اللَّيْلِ فَيُسَلِّمُ

علیه وسلم نصیب آنحضرت را گفت مقداد پس می آمد آنحضرت بوقت شب پس سلام میکرد

تَسْلِيْمًا لَّا يُوْقِظُ نَائِمًا وَّيُسْمِعُ الْيَقْظَانَ قَالَ ثُمَّ يَأْتِي

سلام کردنی که بیدار نمی کرد خفته را و می شنوانید بیدار را گفت مقداد پس می آمد

الْمَسْجِدَ فَيُصَلِّيْ ثُمَّ يَأْتِيْ شَرَابَهٗ فَيَشْرَبُ فَاَتَانِي الشَّيْطَانُ

در مسجد پس نماز میگزارد پس تر می آمد نزد شیر خود پس میخورد آن شیررا پس آمد نزدم شیطان

ذَاتَ لَيْلَةٍ وَّقَدْ شَرِبْتُ نَصِيْبِيْ فَقَالَ مُحَمَّدٌ يَّأْتِي

شبے درحالیکه خورده بودم نصیب خودرا پس گفت شیطان محمد می آید

الْاَنْصَارَ فَيُتْحِفُوْنَهٗ وَيُصِيْبُ عِنْدَهُمْ مَّا بِهٖ حَاجَةٌ

نزد انصار پس خدمت می کنند آنحضرت را و می یابد آنحضرت نزد ایشان نیست آنحضرت را حاجت

اِلٰى هٰذِهِ الْجُرْعَةِ فَاَتَيْتُهَا فَشَرِبْتُهَا فَلَمَّا اَنْ وَّغَلَتْ

باین جرعه پس آمدم نزد آن پس خوردم آنرا پس چون داخل شد آن شیر

فِيْ بَطْنِيْ وَعَلِمْتُ اَنَّهٗ لَيْسَ اِلَيْهَا سَبِيْلٌ قَالَ نَدَّمَنِيْ

در شکمم و دانستم آنکه نیست سوئش راه گفت مقداد پشیمانی داد مرا

قوله فيجيء من الليل فيسلم تسليما لا يوقظ نائما ويسمع اليقظان [illegible] السلام على الأيقاظ في موضع فيه نيام او من في معناهم وانه يكون سلاما متوسطا بين الرفع [illegible] الأيقاظ ولا [illegible]

قال الإمام النووي [illegible] وغلت [illegible] بطني [illegible]

الشَّيْطَانُ فَقَالَ وَيْحَكَ مَا صَنَعْتَ أَشَرِبْتَ شَرَابَ

شیطان پس گفت وای ترا است چه کردی آیا خوردی شیر

مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَجِيءُ فَلَا يَجِدُهُ فَيَدْعُو

محمد صلی الله علیه وسلم پس آید آنحضرت پس نیابد آن شیر را پس دعای بد کند

عَلَيْكَ فَتَهْلِكُ فَتَذْهَبُ دُنْيَاكَ وَآخِرَتُكَ وَعَلَيَّ

بر تو پس هلاک شوی پس برود دنیای تو و آخرت تو و بر من

شَمْلَةٌ إِذَا وَضَعْتُهَا عَلَى قَدَمَيَّ خَرَجَ رَأْسِي وَإِذَا

شمله بود چون می نهادم آنرا بر دو قدمهای خود بیرون می آمد سر من و چون

وَضَعْتُهَا عَلَى رَأْسِي خَرَجَ قَدَمَايَ وَجَعَلَ لَا يَجِيئُنِي

می نهادم آنرا بر سر خود بیرون می آمدند دو قدمهای من و گشت که نمی آمد مرا

النَّوْمُ وَأَمَّا صَاحِبَايَ فَنَامَا وَلَمْ يَصْنَعَا مَا صَنَعْتُ

خواب ولیکن دو یاران من پس خفتند و نه کردند آنچه من کرده ام

قَالَ فَجَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَسَلَّمَ كَمَا كَانَ

گفت مقداد پس آمد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس سلام کرد چنانکه

يُسَلِّمُ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى ثُمَّ أَتَى شَرَابَهُ فَكَشَفَ

سلام میکرد پیشتر آمد در مسجد پس نماز گزارد پیشتر آمد نزد شیر خود پس برهنه کرد

عَنْهُ فَلَمْ يَجِدْ فِيهِ شَيْئًا فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَى السَّمَاءِ

از وی شیر را پس نیافت دران چیزی پس برداشت سر مبارک خود را بسوی آسمان

فَقُلْتُ الْآنَ يَدْعُو عَلَيَّ فَأَهْلِكُ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَطْعِمْ

پس گفتم درین وقت دعای بد میکند بر من پس هلاک خواهم شد پس گفت آنحضرت ای پروردگار من

مَنْ أَطْعَمَنِي وَاسْقِ مَنْ سَقَانِي قَالَ فَعَمَدْتُ إِلَى
کسے راکہ خورانید مرا وسیراب کن کسے راکہ سیراب کرد مرا گفت مقداد پس آہنگ کردم سوے کمبل

الشَّمْلَةِ فَشَدَدْتُهَا عَلَيَّ وَأَخَذْتُ الشَّفْرَةَ فَانْطَلَقْتُ
شملہ پس بستم آنرا برخود و گرفتم کارد بزرگ را پس رفتم

إِلَى الْأَعْنُزِ أَيُّهَا أَسْمَنُ فَأَذْبَحُهَا لِرَسُولِ اللهِ صَلَّى
بسوے مادگان بز کہ کدام فربہ تر است پس ذبح کنم آنرا برائے پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِذَا هِيَ حَافِلٌ وَإِذَا هُنَّ حُفَّلٌ
الله علیہ وسلم پس ناگاہ آن پر شیر بود وناگاہ آن ہمہ پر شیر بودند

كُلُّهُنَّ فَعَمَدْتُ إِلَى إِنَاءٍ لِآلِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ
پس آہنگ کردم بسوے آوندے کہ برائے آل محمد صلے الله علیہ

وَسَلَّمَ مَا كَانُوا يَطْمَعُونَ أَنْ يَحْتَلِبُوا فِيهِ قَالَ فَحَلَبْتُ
وسلم بود آنکہ امید میداشتند اینکہ دوشند دران آوند گفت مقداد پس دوشیدم

فِيهِ حَتَّى عَلَتْهُ رَغْوَةٌ فَجِئْتُ إِلَى رَسُولِ اللهِ صَلَّى
دران آوند تا آنکہ بالا برآمد بران کفک پس آمدم بسوے پیغمبر خدا صلے

اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ أَشَرِبْتُمْ شَرَابَكُمُ اللَّيْلَةَ قَالَ
الله علیہ وسلم پس گفت آنحضرت ایا خوردید مشروب خویش را بوقت شب گفت مقداد

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ اشْرَبْ فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِي
گفتم یا رسول الله بخور پس خورد بس داد آنحضرت مرا

فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ اشْرَبْ فَشَرِبَ ثُمَّ نَاوَلَنِي فَلَمَّا
پس گفتم یا رسول الله بخور پس خورد بس داد آنحضرت مرا پس چون

عرفت ان النبي صلى الله عليه وسلم قد روي

دانستم اینکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم بتحقیق سیراب شد

واصبت دعوته ضحكت حتى القيت الى

و یافتم دعای آنحضرت را خندیدم تا آنکه انداخته شدم بسوی

الارض قال فقال النبي صلى الله عليه وسلم

زمین گفت مقداد پس گفت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

احدى سوآتك يا مقداد فقلت يا رسول الله

یکی از بدیهای کردی ای مقداد پس گفتم یا رسول الله

كان من امري كذا وكذا وفعلت كذا فقال

بود از شان من چنین و چنین و کردم چنین پس گفت

النبي صلى الله عليه وسلم ما هذه الا رحمة من

پیغمبر صلی الله علیه وسلم نیست این مگر رحمت از

الله عز وجل افلا كنت اذنتني فنوقظ صاحبينا

خدای عز و جل ایا پس آگاهی ندادی مرا پس از خواب بیدار کردیمی دو یاران خود را

فيصيبان منها قال فقلت والذي بعثك بالحق

پس یابند ازان شیر گفت مقداد پس گفتم سوگند بذاتیکه فرستاد ترا بحق

ما ابالي اذا اصبتها واصبتها معك من اصابها

باک نمی دارم چون یافتی تو آنرا و یافتم من آنرا با تو کسی را که یافت آنرا

من الناس رواه مسلم في صحيحه في كتاب

از جملهٔ مردم روایت کرد این حدیث را مسلم در صحیح مسلم در کتاب

الاشربة في باب اكرام الضيف وعن انس

الاشربة در باب اكرام مهمان و روايت است از انس

قال اصاب اهل المدينة قحط على عهد

كه گفت رسيد اهل مدينه را قحط بزمان

رسول الله صلى الله عليه وسلم فبينما هو يخطب

پيغمبر خدا صلى الله عليه وسلم پس در اثناى آنكه آنحضرت خطبه ميخواند

يوم الجمعة اذ قام رجل فقال يا رسول الله

بروز جمعه ايستاد مردى پس گفت يا رسول الله

هلكت الكراع وهلكت الشاء فادع الله يسقينا

هلاك شدند اسپان و هلاك شدند گوسپندان پس دعا كن از خدا كه سيراب كند ما را

فمد يديه ودعا قال انس وان السماء لمثل

پس دراز كرد هر دو دستهاى مبارك را و دعا كرد گفت انس و بتحقيق آسمان مانند

الزجاجة فهاجت ريح انشات سحابا ثم اجتمع ثم

آبگينه بود پس برانگيخته شد بادى كه پيدا كرد ابر را پستر جمع شد آن ابر پستر

ارسلت السماء عزاليها فخرجنا نخوض الماء حتى

فرو هشته كرد آسمان دهانهاى زيرين خود را پس بيرون شديم در حاليكه در آب مى رفتيم تا آنكه

اتينا منازلنا فلم نزل نمطر الى الجمعة الاخرى

آمديم در سراهاى خويش پس هميشه باريده مى شديم تا جمعه ديگر

فقام اليه ذلك الرجل او غيره فقال يا رسول الله

پس ايستاد بسوى آنحضرت آن مرد سابق يا ديگر پس گفت يا رسول الله

تهدمت البيوت فادع الله يحبسه فتبسم ثم

ویران شدند خانها پس دعا کن از خدا که باز دارد این بارش را پس تبسم کرد آنحضرت پس

قال حوالينا ولا علينا فنظرت الى السحاب تصدع حول

گفت آنحضرت بباران گرداگرد ما و نه بر ما پس نگاه کردیم بسوے ابر پراگنده شد گرد

المدينة كانها اكليل رواه البخاري في صحيحه

مدینه گویا آن تاج است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

في كتاب الانبياء في باب علامات النبوة

در کتاب الانبیاء در باب علامات النبوة

وعن ابي سلمة قال كان رسول الله صلى

و روایت است از ابی سلمه که گفت بود پیغمبر خدا صلے

الله عليه وسلم ياكل الهدية ولا يقبل الصدقة

الله علیه وسلم میخورد هدیه را و نمی پذیرفت صدقه را

فاهدت له امرأة من يهود خيبر شاة مصلية

پس هدیه فرستاد برای آنحضرت زنے از یهود خیبر گوسپند بریان کرده شده

فتناول منها وتناول منها بشر بن البراء ثم رفع

پس خورد آنحضرت ازان و خورد ازان بشر بن براء پس بالا برداشت

النبي صلى الله عليه وسلم يده ثم قال ان هذه

پیغمبر صلے الله علیه وسلم دست مبارک خود را پس گفت آنحضرت بتحقیق این

تخبرني انها مسمومة فمات بشر بن البراء فارسل

خبر داد مرا اینکه بتحقیق آن زهر کرده شده است پس مرد بشر بن براء پس پیغام فرستاد

أَيُّهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَا حَمَلَكَ عَلَى مَا

بیوی آن زن پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چہ چیز برانگیختہ کرد ترا بر

صَنَعْتَ فَقَالَتْ إِنْ كُنْتَ نَبِيًّا لَمْ يَضُرَّكَ شَيْءٌ وَ

کاریکہ کردی پس گفت آن زن اگر ہستی تو پیغمبر زیان نخواہد کرد ترا چیزے و

إِنْ كُنْتَ مَلِكًا أَرَحْتُ النَّاسَ مِنْكَ فَقَالَ فِي

اگر ہستی تو پادشاہ آسائش میدہم مردم را از تو پس گفت آنحضرت در

مَرَضِهِ مَا زِلْتُ مِنَ الْأَكْلَةِ الَّتِي أَكَلْتُ بِخَيْبَرَ

بیماری خود ہمیشہ بودم کہ می یافتم درد از لقمہ کہ خوردم در خیبر

فَهٰذَا أَوَانُ انْقِطَاعِ أَبْهَرِي رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِي

پس این وقت بریدہ شدن رگ دلم است روایت کرد این حدیث را دارمی در

أَوَائِلِ سُنَنِهِ فِي بَابِ مَا أَكْرَمَ اللهُ النَّبِيَّ صلعم مِنْ

شروع سنن دارمی در باب آنکہ اکرام کرد خدا پیغمبر صلعم را از

كَلَامِ الْمَوْتَى وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللهِ أَنَّ النَّبِيَّ

کلام موتی و روایت است از جابر بن عبد اللہ کہ تحقیق پیغمبر

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَى

صلے اللہ علیہ وسلم بود می استاد روز جمعہ بسوے

شَجَرَةٍ أَوْ نَخْلَةٍ فَقَالَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ أَوْ رَجُلٌ

درختے یا درخت خرما پس گفت زنے از انصار یا مردے

يَا رَسُولَ اللهِ أَلَا نَجْعَلُ لَكَ مِنْبَرًا قَالَ إِنْ شِئْتُمْ

یا رسول اللہ آیا نہ سازیم برای تو منبر گفت آنحضرت اگر بخواہید

فَجَعَلُوا لَهُ مِنْبَرًا فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ دُفِعَ إِلَى

پس ساختند برای آنحضرت منبر پس چون شد روز جمعه دفع کرده شد آنحضرت بسوی

الْمِنْبَرِ فَصَاحَتِ النَّخْلَةُ صِيَاحَ الصَّبِيِّ ثُمَّ نَزَلَ

منبر پس فریاد کرد آن تنه درخت خرما فریاد کودک پستر فرود آمد

النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَمَّهَا إِلَيْهِ تَئِنُّ أَنِينَ

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس ضم کرد او را بسوی خود پس گشت آن تنه در

الصَّبِيِّ الَّذِي يُسَكَّنُ قَالَ كَانَتْ تَبْكِي عَلَى مَا

ناله میکرد همچو ناله کردن کودکی که ساکن گردانیده میشود گفت آنحضرت گریه میکرد برکم شنیدن چیزی

كَانَتْ تَسْمَعُ مِنَ الذِّكْرِ عِنْدَهَا وَعَنْهُ قَالَ

می‌شنید از ذکر نزد خود و نیز از جابر روایت است که

كَانَ الْمَسْجِدُ مَسْقُوفًا عَلَى جُذُوعٍ مِنْ نَخْلٍ

بود مسجد مسقوف بر تنهای از درخت خرما

فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ يَقُومُ

پس بود پیغمبر صلی الله علیه وسلم چون خطبه میخواند می‌ایستاد

إِلَى جِذْعٍ مِنْهَا فَلَمَّا صُنِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ فَكَانَ عَلَيْهِ

بسوی تنه ازان تنهای درخت خرما پس چون ساخته شد برای آنحضرت منبر پس بود آنحضرت بر منبر

فَسَمِعْنَا لِذٰلِكَ الْجِذْعِ صَوْتًا كَصَوْتِ الْعِشَارِ

پس شنیدیم ازان جذع آواز همچو آواز ناقه ده ماهه آبستن

حَتَّى جَاءَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَوَضَعَ يَدَهُ

تا آنکه آمد پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس نهاد آنحضرت دست

عَلَيْهَا فَسَكَنَتْ رَوَاهُمَا الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

بر او پس ساکن شد آن جذع روایت این دو حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ عَلَامَاتِ النُّبُوَّةِ وَعَنْ صَالِحِ

الانبیاء در باب علامات نبوت و روایت است از صالح

ابْنِ حَيَّانَ عَنِ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ

بن حیان و او روایت کرد از ابن بریده و او روایت کرد از پدر خود که گفت بود

النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ قَامَ فَأَطَالَ

پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون خطبه میخواند می استاد پس دراز میکرد

الْقِيَامَ فَكَانَ يَشُقُّ عَلَيْهِ قِيَامُهُ فَأُتِيَ بِجِذْعِ نَخْلَةٍ

قیام را پس سخت میشد بر آن حضرت قیام پس آورده شد تنه درخت خرما

فَحُفِرَ لَهُ وَأُقِيمَ إِلَى جَنْبِهِ قَائِمًا لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ

پس زمین کنده شد برای او و استاده کرده شد بسوی پهلوی او قائم برای پیغمبر صلے اللہ علیہ

وَسَلَّمَ فَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا خَطَبَ

وسلم پس بود پیغمبر صلے اللہ علیہ وسلم چون خطبه میخواند

فَطَالَ الْقِيَامُ عَلَيْهِ اسْتَنَدَ إِلَيْهِ فَاتَّكَأَ عَلَيْهِ فَبَصُرَ

پس دراز میشد قیام بر آنحضرت پشت نهاد آنحضرت بسوی آن جذع پس تکیه میکرد بر و پس نگریست

بِهِ رَجُلٌ كَانَ وَرَدَ الْمَدِينَةَ فَرَآهُ قَائِمًا إِلَى

آنرا مردے که وارد آمده بود بمدینه پس دید آنحضرت را استاده بسوے

جَنْبِ ذٰلِكَ الْجِذْعِ فَقَالَ لِمَنْ يَلِيهِ مِنَ النَّاسِ

پہلوے آن جذع پس گفت آن مرد شخصے را که نزدیکی بود از مردم

٢١٩

لو اعلم ان محمداً يجد بي في شيء يرفق به لصنعت

اگر دانستمی اینکه محمد صلی الله علیه وسلم خواهد یافت مرا در چیزیکه سود دارد آنحضرت را هر آئینه ساختمی

له مجلساً يقوم عليه فان شاء جلس ما شاء

برای آنحضرت جای نشستن استاده شود بروی پس اگر خواهد نشیند تا وقتیکه خواهد

وان شاء قام فبلغ ذلك النبي صلى الله عليه

واگر خواهد باستد پس رسید این خبر پیغمبر صلی الله علیه

وسلم فقال ائتوني به فاتوه به فامر ان يصنع

وسلم را پس گفت آنحضرت بیارید آن شخص را پس آوردند نزد آنحضرت او را پس فرمود آنحضرت آنکه

له هذه المراقي الثلث او الاربع هي الان في

برای آنحضرت این زینهای سه یا چهار را آنکه درین وقت در

منبر المدينة فوجد النبي صلى الله عليه وسلم

منبر مدینه است پس یافت پیغمبر صلی الله علیه وسلم

في ذلك راحة فلما فارق النبي صلى الله عليه

درین آسایش پس چون جدائی کرد پیغمبر صلی الله علیه

وسلم الجذع وعمد الى هذه التي صنعت له

وسلم از جذع و آهنگ کرد بسوی این چیزیکه ساخته شد برای آنحضرت

جزع الجذع فحن كما تحن الناقة حين فارقه

ناشکیبائی کرد جذع پس ناله کرد چنانکه ناله میکند ماده شتر وقتیکه جدائی کرد ازان جذع

النبي صلى الله عليه وسلم فزعم ابن بريدة عن

پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس اعتقاد کرد ابن بریده از

والله اعلم

أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ سَمِعَ

پدر خود آنکه هرآئینه پیغمبر صلے الله علیه وسلم چون شنید

حَنِينَ الْجِذْعِ رَجَعَ إِلَيْهِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ وَقَالَ

ناله جذع را بازگشت بسوی آن جذع پس نهاد دست مبارک خود را بروی وگفت

اخْتَرْ أَنْ أَغْرِسَكَ فِي الْمَكَانِ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ

برگزین آنکه نشانم ترا در جائیکه بودی تو درانجا

فَتَكُونَ كَمَا كُنْتَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ أَغْرِسَكَ فِي الْجَنَّةِ

پس شوی چنانکه بودی و اگر خواہی آنکه نشانم ترا در جنت

فَتَشْرَبُ مِنْ أَنْهَارِهَا وَعُيُونِهَا فَيَحْسُنُ نَبْتُكَ وَ

پس نوشی از جویہاے جنت وچشمهای آن پس نیکو شود رستن تو و

يُثْمِرُ فَيَأْكُلُ أَوْلِيَاءُ اللّٰهِ مِنْ ثَمَرِكَ وَنَخْلِكَ فَعَلْتُ

ثمرگیری پس خورند دوستان خدا از بار تو ونخل تو سکنم

فَزَعَمَ أَنَّهُ سَمِعَ مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

پس اعتقاد کرد راوی حدیث آنکه او شنید از پیغمبر صلے الله علیه وسلم

وَهُوَ يَقُولُ لَهُ نَعَمْ قَدْ فَعَلْتُ مَرَّتَيْنِ فَسَأَلَ النَّبِيَّ

در حالیکه آنحضرت میگفت برای آن جذع آرے بتحقیق کردم دوبار پس پرسید پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ اخْتَارَ أَنْ أَغْرِسَهُ

صلے الله علیه وسلم را پس گفت آنحضرت اختیار کرد آنکه می نشانم او را

فِي الْجَنَّةِ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ

در جنت و روایت است از ابن عباس که هرآئینه پیغمبر صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَخْطُبُ اِلٰى جِذْعٍ قَبْلَ اَنْ يَتَّخِذَ الْمِنْبَرَ

علیه وسلم خطبه میخواند بسوی پهلوی تنهٔ درخت خرما پیش ازانکه اختیار کنم منبر را

فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمِنْبَرَ وَتَحَوَّلَ اِلَيْهِ حَنَّ الْجِذْعُ فَاحْتَضَنَهُ

پس چون اختیار کرد منبر را و برگشت بسوی او ناله کرد جذع پس در کنار گرفت آنحضرت

فَسَكَنَ وَقَالَ لَوْ لَمْ اَحْتَضِنْهُ لَحَنَّ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

پس ساکن شد جذع وگفت آنحضرت اگر در کنار نگرفتمی او را هر آئینه ناله کردے تا روز قیامت

وَفِيْ رِوَايَةِ الطُّفَيْلِ بْنِ اُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ عَنْ اَبِيْهِ

و در روایت طفیل بن ابی بن کعب از پدر اوست

فَلَمَّا جَاءَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيْدُ

پس چون آمد پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم درحالیکه اراده میکرد

الْمِنْبَرَ مَرَّ عَلَيْهِ فَلَمَّا جَاوَزَهُ خَارَ الْجِذْعُ حَتّٰى تَصَدَّعَ وَ

منبر را گذشت از نزد آن جذع پس چون درگذشت ازان مانند بانگ گاو بانگ کرد جذع تا آنکه پراگنده شد جذع

انْشَقَّ فَرَجَعَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

شگافته شد پس بازگشت بسوی آن پیغمبر خدا صلے اللہ علیه وسلم

فَمَسَحَهُ بِيَدِهٖ حَتّٰى سَكَنَ ثُمَّ رَجَعَ اِلَى الْمِنْبَرِ قَالَ فَكَانَ

پس مسح کرد او را آنحضرت بدست مبارک خود تا آنکه ساکن شد جذع پس تر بازگشت آنحضرت بسوی منبر گفت راوی

اِذَا صَلّٰى صَلّٰى اِلَيْهِ فَلَمَّا هُدِمَ الْمَسْجِدُ اَخَذَ ذٰلِكَ

چون میگذارد نماز را میگزارد بسوی آن پس چون منهدم شد مسجد گرفت آن

الْجِذْعَ اُبَيُّ بْنُ كَعْبٍ فَلَمْ يَزَلْ عِنْدَهُ حَتّٰى بَلِيَ

جذع را ابی بن کعب پس همیشه بود آن جذع نزد وی تا آنکه کهنه شد

فَاَكَلَتْهُ الْاَرَضَةُ وَعَادَ رُفَاتًا وَعَنْ اَبِي الْوَدَّاكِ

پس خورد اورا کرمک چوب‌خوار وگردید ریزه ریزه ودروایت است از ابي الوداک

عَنْ اَبِي سَعِيْدٍ قَالَ كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

وا ودروایت کرد از ابي سعيد که گفت بود پيغمبر خدا صلی الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ اِلٰى لِزْقِ جِذْعٍ فَاَتَاهُ رَجُلٌ

علیه وسلم خطبه میخواند بسوی پهلوی تنهٔ درخت خرما پس آمد نزد آنحضرت مردے

رُوْمِيٌّ فَقَالَ اَصْنَعُ لَكَ مِنْبَرًا تَخْطُبُ عَلَيْهِ فَصَنَعَ لَهٗ

رومی پس گفت آیا سازم برای تو منبر خطبه بخوانی برو پس ساخت برای آنحضرت

مِنْبَرًا هٰذَا الَّذِيْ تَرَوْنَ قَالَ فَلَمَّا قَامَ عَلَيْهِ النَّبِيُّ

منبر اینکه می‌بینید گفت ابی سعید پس چون استاد برو پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ حَنَّ الْجِذْعُ حَنِيْنَ

صلے الله علیه وسلم درحالیکه خطبه میخواند ناله کرد جذع مانند ناله کردن

النَّاقَةِ اِلٰى وَلَدِهَا فَنَزَلَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

مادهٔ شتر بسوی بچه خود پس فرود آمد بسوی آن جذع پیغمبر خدا صلے الله

عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَمَّهٗ اِلَيْهِ فَسَكَنَ فَاَمَرَ بِهٖ اَنْ يُّحْفَرَ لَهٗ

علیه وسلم پس ضم کرد اورا بسوی خود پس ساکن شد پس فرمود آنحضرت بحق جذع آنکه کنده شود زمین برای او

وَيُدْفَنَ وَفِيْ رِوَايَةِ اِسْحٰقَ بْنِ اَبِيْ طَلْحَةَ عَنْ اَنَسِ

ودفن کرده شود ودر روایت اسحاق بن ابی طلحه است از انس

ابْنِ مَالِكٍ فَلَمَّا قَعَدَ نَبِيُّ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بن مالک پس چون نشست پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

عَلٰى ذٰلِكَ الْمِنْبَرِ خَارَ الْجِذْعُ كَخُوَارِ الثَّوْرِ حَتّٰى ارْتَجَّ

بر آن منبر بانگ کرد جذع مانند بانگ گاو تا آنکه لرزید

الْمَسْجِدُ حُزْنًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

مسجد بسبب اندوه بر پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم

فَنَزَلَ اِلَيْهِ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ

پس فرود آمد بسوی آن جذع پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم از

الْمِنْبَرِ فَالْتَزَمَهٗ وَهُوَ يَخُوْرُ فَلَمَّا الْتَزَمَهٗ رَسُوْلُ اللّٰهِ

منبر پس ضم کرد آنحضرت جذع را در حالیکه جذع بانگ می کرد مانند بانگ گاو پس چون ضم کرد او را پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَكَنَ ثُمَّ قَالَ اَمَا وَالَّذِيْ نَفْسُ

صلے الله علیه وسلم ساکن شد جذع پس گفت آنحضرت آگاه باشید سوگند بذاتیکه نفس

مُحَمَّدٍ بِيَدِهٖ لَوْلَمْ اَلْتَزِمْهُ لَمَا زَالَ هٰكَذَا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

محمد در دست قدرت اوست اگر ضم نکردمے او را هر آئینه همیشه بودے بهمین طور تا روز قیامت

حُزْنًا عَلٰى رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاَمَرَ بِهٖ

بسبب اندوه بر پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس فرمود بحق جذع

رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدُفِنَ رَوَى

پیغمبر خدا صلے الله علیه وسلم پس دفن کرده شد روایت کرد

الدَّارِمِيُّ الْاَحَادِيْثَ الْاَرْبَعَةَ فِيْ اَوَائِلِ سُنَنِهٖ فِيْ

دارمی این حدیثهای چهار را در شروع سنن دارمی در

بَابِ مَا اُكْرِمَ النَّبِيُّ صلعم بِحَنِيْنِ الْمِنْبَرِ وَقَالَ اللّٰهُ

باب آنکه گرامی کرده شد پیغمبر صلعم بحنین منبر و گفت خدا

تعالى في سورة القمر اقتربت الساعة وانشق القمر

نزدیک شد قیامت و شگافته شد ماه

وان يروا اية يعرضوا ويقولوا سحر مستمر و

واگر ببینند نشانه اعراض کنند و گویند سحریست دائم

كذبوا واتبعوا اهواءهم وكل امر مستقر عن

تکذیب کردند و پیروی کردند آرزوهای خود را و هر کار قرار گرفته است

ابن مسعود قال انشق القمر على عهد رسول الله

ابن مسعود که گفت شق شد ماه در زمانه رسول الله

صلى الله عليه وسلم فرقتين فرقة فوق الجبل

صلی الله علیه وسلم دو حصه یک پاره بر کوه

وفرقة دونه فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم

و دیگر زیر آن کوه پس فرمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

اشهدوا وعن ابي معمر عن عبد الله قال انشق

که گواه شوید و روایت است از ابی معمر و او روایت کرد از عبدالله که گفت بشگافت

القمر ونحن مع النبي صلى الله عليه وسلم فصار

ماه و ما با پیغمبر صلی الله علیه وسلم بودیم پس گردید

فرقتين فقال لنا اشهدوا وعن قتادة عن

دو پاره پس فرمود آنحضرت ما را گواه شوید و روایت است از قتاده و او روایت کرد از

انس قال سال اهل مكة ان يريهم اية فاراهم

انس که گفت سوال کردند اهل مکه که بنماید آنحضرت ایشان را نشانه پس نمود آنحضرت ایشان را

۲۲۴

اقتربت الساعة وانشق القمر

قال الامام الرازي في التفسير [illegible]

[illegible]

انشقاق القمر روى البخاري الاحاديث الثلثة

شگافته شدن ماه روایت کرد بخاری این حدیثهای سه را

في صحيحه في كتاب التفسير في تفسير سورة

در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره

اقتربت الساعة ورواها مسلم مع تغيير يسير

اقتربت الساعة و روایت کرد این حدیثها را مسلم با تغیر اندک

في بعض الالفاظ في صحيحه في كتاب التوبة

در بعض الفاظ در صحیح مسلم در کتاب التوبة

في باب انشقاق القمر وفي رواية قتادة عن انس

در باب انشقاق قمر و در روایت قتاده از انس است

عند مسلم فاراهم انشقاق القمر مرتين

نزد مسلم پس بنمود ایشانرا شگافته شدن ماه دو بار

الباب الرابع عشر في المعراج قال الله تعالى

باب چهاردهم در بیان معراج گفت الله تعالى

في اول سورة بني اسرائيل سبحن الذي

در شروع سوره بنی اسرائیل پاکی آن ذات راست

اسرى بعبده ليلا من المسجد الحرام الى

که برد بنده خود را شبی از مسجد حرام بسوی

المسجد الاقصى الذي بركنا حوله لنريه

مسجد اقصى آن مسجدیکه برکت نهادیم گرد اگرد او تا بنمائیم او را

مِنْ اٰيٰتِنَا اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ ۝ وَقَالَ اللّٰهُ

بعض نشانهای خود بدرستیکه خداست شنوا بینا وگفت خدای

تَعَالٰى فِي الرُّكُوْعِ السَّادِسِ مِنَ السُّوْرَةِ الْمَذْكُوْرَةِ

تعالی در رکوع ششم از سوره مذکوره

وَاِذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا

ویاد کن چون گفتیم ترا بدرستیکه پروردگار تو دربرگرفته است مردم را یعنی درقبضه خود ونساختیم گردانیدیم

الرُّؤْيَا الَّتِيْٓ اَرَيْنٰكَ اِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ

خوابیرا که نمودیم بتو مگر آزمایش آدمیان را ونه گردانیدیم درختی را

الْمَلْعُوْنَةَ فِي الْقُرْاٰنِ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا يَزِيْدُهُمْ اِلَّا

که نفرین کرده شد در قرآن مگر آزمایش ومی ترسانیم ایشانرا پس نمی افزاید ایشانرا بیچ ایشانرا

طُغْيَانًا كَبِيْرًا ۝ وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ فِيْ قَوْلِهٖ

سرکشی بزرگ را وروایت است از ابن عباس در تفسیر کلام پاک خدای

تَعَالٰى وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِيْٓ اَرَيْنٰكَ اِلَّا فِتْنَةً

تعالی وما جعلنا الرؤیا التی اریناک الا فتنة

لِّلنَّاسِ قَالَ هِيَ رُؤْيَا عَيْنٍ اُرِيَهَا رَسُوْلُ اللّٰهِ

للناس گفت ابن عباس این نمایش چشم است که نموده شد پیغمبر خدا

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِهٖٓ اِلٰى بَيْتِ

صلی الله علیه وسلم شبی که برده شد آنحضرت بسوی بیت

الْمَقْدِسِ قَالَ وَالشَّجَرَةُ الْمَلْعُوْنَةُ فِي الْقُرْاٰنِ قَالَ

المقدس گفت ودرخت لعنت کرده شده در قرآن گفت ابن عباس

٢٢٧

هِيَ شَجَرَةُ الزَّقُّوْمِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ

آن درخت درخت زقوم است روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ كِتَابِ الْاَنْبِيَآءِ فِيْ بَابِ الْمِعْرَاجِ وَرَوَاهُ

در کتاب الانبیاء در باب معراج وروایت کرد

التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ بَنِيْٓ اِسْرَآئِيْلَ

ترمذی در جامع ترمذی در تفسیر سوره بنی اسرائیل

وَقَالَ هٰذَا حَدِيْثٌ حَسَنٌ صَحِيْحٌ وَعَنْ

وگفت ترمذی این حدیث حسن صحیح است وروایت است از

اَنَسٍ اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اُتِيَ

انس که بدرستیکه نزد پیغمبر صلی الله علیه وسلم آورده شد

بِالْبُرَاقِ لَيْلَةَ اُسْرِيَ بِهٖ مُلْجَمًا مُسْرَجًا فَاسْتَصْعَبَ

براق در شب اسرا لگام کرده شده زین بسته پس سرکشی کرد براق

عَلَيْهِ فَقَالَ لَهٗ جِبْرِيْلُ اَبِمُحَمَّدٍ تَفْعَلُ هٰذَا

از آنحضرت صلعم پس گفت مر براق را جبرئیل آیا بمحمد می کنی این سرکشی

فَمَا رَكِبَكَ اَحَدٌ اَكْرَمُ عَلَى اللّٰهِ مِنْهُ قَالَ

پس سوار نشده است ترا هیچ یکے بزرگتر نزد خدا از آنحضرت صلعم گفت

فَارْفَضَّ عَرَقًا رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِيْ جَامِعِهٖ

پس ریخت براق خوی را روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی

فِيْ تَفْسِيْرِ السُّوْرَةِ الْمَذْكُوْرَةِ وَقَالَ هٰذَا

در تفسیر سوره مذکوره وگفت ترمذی این

حَدِيثٌ حَسَنٌ غَرِيبٌ وَلَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ
حدیث حسن غریب است ونمی‌شناسیم آنرا مگر از

حَدِيثِ عَبْدِ الرَّزَّاقِ وَعَنْ قَتَادَةَ عَنْ
حدیث عبدالرزاق درروایت است از قتاده واوروایت کرد از

أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ مَالِكِ بْنِ صَعْصَعَةَ
انس بن مالک واوروایت کرد از مالک بن صعصعه

أَنَّ نَبِيَّ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَدَّثَهُمْ
اینکه پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم حدیث بیان کرد به صحابه

عَنْ لَيْلَةِ أُسْرِيَ بِهِ بَيْنَمَا أَنَا فِي الْحَطِيمِ وَرُبَّمَا
از احوال شبی که بوقت شب برده شد آنحضرت در اثنای آنکه بودم در حطیم واندکی گفت

قَالَ فِي الْحِجْرِ مُضْطَجِعًا إِذْ أَتَانِي آتٍ فَقَدَّ قَالَ وَ
که گفت در حجر درحالیکه خوابیده بودم چون آمد نزدم آینده پس بشگافت گفت قتاده و

سَمِعْتُهُ يَقُولُ فَشَقَّ مَا بَيْنَ هٰذِهِ إِلَى هٰذِهِ
شنیدم انس را که می‌گفت پس بشگافت چیزیکه میان این تا اینست

فَقُلْتُ لِلْجَارُودِ وَهُوَ إِلَى جَنْبِي مَا يَعْنِي بِهِ
پس گفتم به جارود وآن جارود بود در پهلوی من چه چیز اراده میکند انس باین قول

قَالَ مِنْ ثُغْرَةِ نَحْرِهِ إِلَى شِعْرَتِهِ وَسَمِعْتُهُ
گفت جارود از بالای سینه آنحضرت تا زیرناف وی وشنیدم انس را

يَقُولُ مِنْ قَصِّهِ إِلَى شِعْرَتِهِ فَاسْتَخْرَجَ قَلْبِي
که نیز میگفت من قصه الی شعرته پس بیرون آورد دلم را

٢٢٨

باقی صفحه ٢٢٩

ثُمَّ أُتِيتُ بِطَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مَمْلُوءَةٍ إِيمَاناً

پستر آورده شد نزد من طشتی از زر پر کرده شده با یمان

فَغَسَلَ قَلْبِي ثُمَّ حُشِيَ ثُمَّ أُعِيدَ ثُمَّ أُتِيتُ

پس شسته شد دل من بستر پر کرده شد ایمان پستر باز نهاده شد بجای خود پستر آورده شدم

بِدَابَّةٍ دُونَ الْبَغْلِ وَفَوْقَ الْحِمَارِ أَبْيَضَ

نزد مرکبی در قامت پایان استر و بالای خر سفید

فَقَالَ لَهُ الْجَارُودُ هُوَ الْبُرَاقُ يَا أَبَا حَمْزَةَ

پس گفت مر انس را جارود آیا آن مرکب براق بود یا ابا حمزه

قَالَ أَنَسٌ نَعَمْ يَضَعُ خُطْوَهُ عِنْدَ أَقْصَى طَرْفِهِ

گفت انس آری می نهاد آن براق گام خود را نزد نهایت منتهای بصر خود

فَحُمِلْتُ عَلَيْهِ فَانْطَلَقَ بِي جِبْرِيلُ حَتَّى أَتَى

پس سوار کرده شدم من بر وی پس رفت با من جبرئیل تا آنکه آمد

السَّمَاءَ الدُّنْيَا فَاسْتَفْتَحَ فَقِيلَ مَنْ هَذَا قَالَ

باسمان فرو دتر پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را پس گفته شد کیست این گفت

جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ

جبرئیل گفته شد و کیست همراه تو گفت جبرئیل محمد است گفته شد آیا

وَقَدْ أُرْسِلَ إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَباً بِهِ فَنِعْمَ

وتحقیق که فرستاده شده است بسوی آنحضرت گفت جبرئیل آری گفته شد مرحبا به پس خوش

الْمَجِيءُ جَاءَ فَفَتَحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا فِيهَا آدَمُ

آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون رسیدم پس ناگاه در آن آسمان آدم بود

صفحه بقیه ۲۲۹

فقال هذا ابوك آدم فسلّم عليه فسلّمت

پس گفت جبرئیل این پدر تست آدم پس سلام ده بروی پس سلام دادم

عليه فردّ السلام ثمّ قال مرحبا بالابن الصالح

بر آدم علیه السلام پس جواب سلام داد پستر گفت آدم علیه السلام مرحبا به پسر صالح

والنبيّ الصالح ثمّ صعد حتّى اتى السماء الثانية

و پیغمبر صالح پستر بالا رفت جبرئیل تا آنکه آمد آسمان دوم

فاستفتح قيل من هذا قال جبرئيل قيل و

پس طلب کرد جبرئیل کشادن در را گفته شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل گفته شد و

من معك قال محمّد قيل وقد ارسل اليه

کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفته شد آیا و تحقیق کسی فرستاده شد بسوی وی

قال نعم قيل مرحبا به فنعم المجيء جاء ففتح

گفت جبرئیل آری گفته شد مرحبا به پس خوش آمدنی است آمد پس کشاده شد

فلمّا خلصت اذا يحيى وعيسى وهما ابنا الخالة

پس چون رسیدم بآسمان دوم ناگاه یحیی و عیسی علیهما السلام بودند و آن هردو پسران خاله بودند

قال هذا يحيى وعيسى فسلّم عليهما فسلّمت

گفت جبرئیل این یحیی است و این عیسی پس سلام ده برایشان پس سلام دادم

فردّا ثمّ قالا مرحبا بالاخ الصالح والنبيّ الصالح

پس جواب سلام دادند پستر گفتند یحیی و عیسی مرحبا به برادر صالح و پیغمبر صالح

ثمّ صعد بي الى السماء الثالثة فاستفتح قيل

پستر برد مرا بسوی آسمان سوم پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را گفته شد

مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ قَالَ

کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل گفته شد وکیست باتو گفت جبرئیل

مُحَمَّدٌ قِيْلَ وَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ مَرْحَبًا

محمد است گفته شد وایا بتحقیق کسے فرستاده شد بسوی آنحضرت گفت جبرئیل آرے گفته شد مرحبا

بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَآءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ اِذَا يُوْ

به پس خوش آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون رسیدم ناگاه حضرت یوسف بود

قَالَ هٰذَا يُوْسُفُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ

گفت جبرئیل این یوسف است پس سلام ده بروی پس سلام دادم بروے

فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْاَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ

پس جواب سلام داد بعد گفت مرحبا برادر صالح و پیغمبر صالح

ثُمَّ صَعِدَ بِيْ حَتّٰى اَتَى السَّمَآءَ الرَّابِعَةَ فَاسْتَفْتَحَ

بعد بالا برد مرا جبرئیل تا آنکه آمد باسمان چارم پس طلب کرد کشادن در را

قِيْلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرَئِيْلُ قِيْلَ وَمَنْ مَّعَكَ

گفته شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل گفته شد وکیست باتو

قَالَ مُحَمَّدٌ قِيْلَ اَوَقَدْ اُرْسِلَ اِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيْلَ

گفت محمد است گفته شد آیا و بتحقیق کسے فرستاده شد بسوی وے گفت جبرئیل آرے گفته شد

مَرْحَبًا بِهٖ فَنِعْمَ الْمَجِيْءُ جَآءَ فَفُتِحَ فَلَمَّا خَلَصْتُ

مرحبا به پس خوش آمدنی است آمد پس کشاده شد پس چون رسیدم

اِلٰى اِدْرِيْسَ قَالَ هٰذَا اِدْرِيْسُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ

بسوی ادریس گفت جبرئیل این ادریس است پس سلام ده بروے

٢٣١

وقال الامام النووی فی شرح هذا الحدیث ولیس فی هذا الحدیث ما یمنع کون ادریس علیه السلام ابا لنبینا محمد صلی الله علیه وسلم فان قوله الاخ الصالح یحتمل ان یکون قاله تلطفا وتأدبا وهو اخ وان کان ابنا فالانبیاء اخوة والمؤمنون اخوة ... هذا کلام الامام النووی ١٢

فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا بِالْأَخِ الصَّالِحِ

پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پستر گفت ادریس مرحبا به برادر صالح

وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى أَتَى السَّمَاءَ

و پیغمبر صالح پستر بالا برد مرا جبرئیل تا آنکه آمد بآسمان

الْخَامِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ جِبْرِيلُ

پنجم پس طلب کرد جبرئیل کشادن در آسمان را گفته شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل

قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ

گفته شد وکیست باتو گفت جبرئیل محمد است گفته شد آیا و بتحقیق کسے فرستاده شد

إِلَيْهِ قَالَ نَعَمْ قِيلَ مَرْحَبًا بِهِ فَنِعْمَ الْمَجِيءُ جَاءَ

بسوی وی گفت جبرئیل آرے گفته شد مرحبا به پس خوش آمدنی است آمد

فَلَمَّا خَلَصْتُ فَإِذَا هَارُونُ قَالَ هٰذَا هَارُونُ

پس چون رسیدم پس ناگاه هارون بود گفت جبرئیل این هارون است

فَسَلِّمْ عَلَيْهِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ ثُمَّ قَالَ مَرْحَبًا

پس سلام ده بروے پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پستر گفت هارون مرحبا

بِالْأَخِ الصَّالِحِ وَالنَّبِيِّ الصَّالِحِ ثُمَّ صَعِدَ بِي حَتَّى

به برادر صالح و پیغمبر صالح پستر برد مرا جبرئیل تا آنکه

أَتَى السَّمَاءَ السَّادِسَةَ فَاسْتَفْتَحَ قِيلَ مَنْ هٰذَا قَالَ

آمد جبرئیل بآسمان ششم پس طلب کرد کشادن در را گفته شد کیست این گفت

جِبْرِيلُ قِيلَ وَمَنْ مَعَكَ قَالَ مُحَمَّدٌ قِيلَ وَقَدْ أُرْسِلَ

جبرئیل گفته شد وکیست باتو گفت جبرئیل محمد است گفته شد آیا و بتحقیق فرستاده

٢٣٣

إليه قال نعم قال مرحبا به فنعم المجيء جاء فلما

بسوی وی گفت آرے گفت مرحبا به پس خوش آمدنی است آمد پس چون

خلصت فإذا موسى قال هذا موسى فسلم

رسیدم پس ناگاه موسی بود گفت این موسی است پس سلام ده

عليه فسلمت عليه فرد ثم قال مرحبا بالأخ

بروے پس سلام دادم بروے پس جواب سلام داد پس گفت مرحبا به برادر

الصالح والنبي الصالح فلما تجاوزت بكى قيل له

صالح و پیغمبر صالح پس وقتیکه گذشتم از پیش موسی گریست موسی گفته شد مر وے را

ما يبكيك قال أبكي لأن غلاما بعث بعدي

چه چیز می گریاند ترا گفت موسی علیه السلام می گریم بسبب آنکه کودکے فرستاده شد پس من

يدخل الجنة من أمته أكثر من يدخلها

در آید در بهشت از امت وے اکثر از کسانیکه در آیند در جنت

من أمتي ثم صعد بي إلى السماء السابعة

از امت من بیشتر بالا برد مرا جبرئیل بسوی آسمان هفتم

فاستفتح جبريل قيل من هذا قال جبريل

پس طلب کرد کشادن در را جبرئیل گفته شد کیست این گفت جبرئیل منم جبرئیل

قيل ومن معك قال محمد قيل وقد بعث

گفته شد و کیست با تو گفت جبرئیل محمد است گفته شد آیا طلبیده شده فرستاده شد

إليه قال نعم قال مرحبا به فنعم المجيء جاء فلما

بسوی آنحضرت گفت جبرئیل آرے گفت مرحبا به پس خوش آمدنی است آمد پس چون

خلصت فاذا ابراهيم قال هذا ابوك

برسیدیم پس ناگاه ابراهیم علیه السلام بود گفت جبرئیل اینا پدر تست

فسلم عليه قال فسلمت عليه فرد السلام

پس سلام ده بر وی گفت آنحضرت پس سلام دادم بر وی پس جواب سلام داد

قال مرحبا بالابن الصالح والنبي الصالح ثم رفعت

گفت ابراهیم مرحبا پسر صالح و پیغمبر صالح باز برداشته شدم

الى سدرة المنتهى فاذا نبقها مثل قلال هجر و

بسوی سدرة المنتهی پس ناگاه میوه آن مانند آوندهای بزرگ هجر بودند و

اذا ورقها مثل اذان الفيلة قال هذه سدرة

ناگاه برگ وی مانند گوشهای فیلان بود گفت جبرئیل این سدرة

المنتهى واذا اربعة انهار نهران باطنان و

المنتهی است و ناگاه چهار جویهای بودند دو جوی باطن و

نهران ظاهران فقلت ما هذان يا جبريل

قال اما الباطنان فنهران في الجنة واما الظاهران

فالنيل والفرات ثم رفع لي البيت المعمور ثم

اتيت باناء من خمر واناء من لبن واناء من عسل

فَاَخَذْتُ اللَّبَنَ فَقَالَ هِيَ الْفِطْرَةُ اَنْتَ عَلَيْهَا

پس گرفتم شیر را پس گفت جبرئیل این شیر فطرت است تو بر فطرت خواهی بود

وَاُمَّتُكَ ثُمَّ فُرِضَتْ عَلَيَّ الصَّلَوَاتُ خَمْسِيْنَ

وامت تو پس فرض کرده شد بر من نماز پنجاه

صَلَاةً كُلَّ يَوْمٍ فَرَجَعْتُ فَمَرَرْتُ عَلٰى مُوْسٰى

نماز هر روز پس برگشتم پس گذشتم نزدیک موسی

فَقَالَ بِمَا اُمِرْتَ قَالَ اُمِرْتُ بِخَمْسِيْنَ صَلَاةً كُلَّ

پس گفت موسی بچه چیز امر کرده شدی گفت آنحضرت امر کرده شدم به پنجاه نماز هر

يَوْمٍ قَالَ اِنَّ اُمَّتَكَ لَا تَسْتَطِيْعُ خَمْسِيْنَ صَلَاةً

روز گفت موسی بر آئینه امت تو نمی توانند پنجاه نماز

كُلَّ يَوْمٍ وَاِنِّيْ وَاللّٰهِ قَدْ جَرَّبْتُ النَّاسَ قَبْلَكَ وَ

هر روز و بر آئینه من سوگند بخدا آزموده ام مردم را قبل از تو و

عَالَجْتُ بَنِيْ اِسْرَائِيْلَ اَشَدَّ الْمُعَالَجَةِ فَارْجِعْ اِلٰى

علاج کردم بنی اسرائیل را سخت ترین معالجه پس بازگرد بسوی

رَبِّكَ فَسْئَلْهُ التَّخْفِيْفَ لِاُمَّتِكَ فَرَجَعْتُ فَوَضَعَ

پروردگار خود پس سوال بکن از پروردگار خود آسانی برای امت خود پس برگشتم پس وضع کرد

عَنِّيْ عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ فَرَجَعْتُ

از من ده نماز را پس باز برگشتم بسوی موسی پس گفت حضرت موسی مانند گفتار سابق

فَوَضَعَ عَنِّيْ عَشْرًا فَرَجَعْتُ اِلٰى مُوْسٰى فَقَالَ مِثْلَهٗ

پس وضع کرد پروردگار از من ده نماز دیگر را پس باز برگشتم بسوی حضرت موسی پس گفت حضرت موسی مانند

فرجعت فوضع عني عشرا فرجعت الى موسى

پس باز برگشتم پس کم کرد پروردگار من از من ده نماز دیگر را پس باز برگشتم بسوی حضرت موسی

فقال مثله فرجعت فامرت بعشر صلوات كل يوم

پس گفت حضرت موسی مانند قول سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم بده نماز هر روز

فرجعت فقال مثله فرجعت فامرت بخمس

پس باز برگشتم پس گفت حضرت موسی مانند قول سابق پس باز برگشتم پس امر کرده شدم به پنج

صلوات كل يوم فرجعت الى موسى فقال بما

نماز هر روز پس باز برگشتم بسوی حضرت موسی پس گفت حضرت موسی بچه چیز

امرت قلت امرت بخمس صلوات كل يوم قال ان

امر کرده شدی گفتم امر کرده شدم به پنج نماز هر روز گفت موسی بر آئینه

امتك لا تستطيع خمس صلوات كل يوم واني

امت تو نمی تواند پنج نماز را هر روز و بر آئینه من

قد جربت الناس قبلك وعالجت بني اسرائيل

آزموده ام مردم را پیش از تو و علاج کردم بنی اسرائیل را

اشد المعالجة فارجع الى ربك فسئله التخفيف

سخت ترین معالجه پس باز برگرد بسوی پروردگار خود و پس درخواست کن پروردگار خود را

لامتك قال سألت ربي حتى استحييت و

برای امت خود گفت آنحضرت سوال کردم از پروردگار خود تا آنکه شرمسار شدم و

لكني ارضى واسلم قال فلما جاوزت نادى مناد

لیکن من راضی میباشم و تسلیم می کنم فرمان خدا را گفت آنحضرت پس وقتیکه بگذشتم آواز داد آواز دهنده

والمعراج لرسول الله في اليقظة بشخصه الى السماء ثم الى ما شاء الله تعالى من العلى حق وقال العلامة التفتازاني في شرحه قوله الى السماء اشارة الى الرد على من زعم ان المعراج في اليقظة لم يكن الا الى بيت المقدس على ما نطق به الكتاب

أَمْضَيْتُ فَرِيضَتِي وَخَفَّفْتُ عَنْ عِبَادِي رَوَاهُ
گذرانیدم فریضهٔ خود را وسبک گردانیدم از بندگان خود روایت کرد این حدیث را

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ
بخاری در صحیح بخاری در کتاب الانبیاء در باب

الْمِعْرَاجِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ اخْتِصَارٍ وَتَغَيُّرٍ فِي
المعراج وروایت کرد این حدیث را مسلم با اختصار و تغیر در

بَعْضِ الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ الْإِيمَانِ
بعض الفاظ در صحیح مسلم در کتاب الایمان

فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ
در باب الاسراء وروایت است از ابی سلمه بن عبدالرحمن

سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللهِ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللهِ
واو گفت شنیدم جابر بن عبد الله را که هر آئینه وی شنید از پیغمبر خدا

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَمَّا كَذَّبَنِي قُرَيْشٌ قُمْتُ
صلی الله علیه وسلم که میگفت وقتیکه نسبت بدروغ کردند مرا کافران قریش ایستادم

فِي الْحِجْرِ فَجَلَّى اللهُ لِي بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَطَفِقْتُ أُخْبِرُهُمْ
در حجر پس روشن گردانید خدا برای من بیت المقدس را پس درایستادم که خبر میدادم ایشان را

عَنْ آيَاتِهِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَيْهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ
از نشانهای بیت المقدس در حالیکه من نگاه میکنم بسوی آن بیت المقدس روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِي كِتَابِ الْأَنْبِيَاءِ فِي بَابِ الْإِسْرَاءِ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ
در کتاب الانبیاء در باب الاسراء وروایت کرد این حدیث را

قوله فجلی الله لی بیت المقدس فطفقت اخبرهم عن آیاته وانا انظر الیه وفی حدیث ابن عباس رضی الله عنهما فجیء بالمسجد وانا انظر الیه حتی وضع عند دار عقیل فنعته وانا انظر الیه رواه البزار كذا في القسطلاني ١٢

في صحيحه في كتاب الايمان في باب الاسراء

در صحیح مسلم در کتاب الایمان در باب الاسراء

الباب الخامس عشر في شفاعة النبي صلى

باب پانزدهم در بیان شفاعت کردن پیغمبر صلے

الله عليه وسلم وكونه صلى الله عليه وسلم

الله علیه وسلم و بودن آنحضرت صلے الله علیه وسلم

رحمة للعالمين قال الله تعالى في الركوع التاسع

رحمت برای جهانیان گفت خدای تعالی در رکوع نهم

من سورة بني اسرائيل ومن الليل فتهجد به

از سوره بنی اسرائیل و بعض از شب پس بیدار باش

نافلة لك عسى ان يبعثك ربك مقاما

شب خیزی زیاده شده برای تو قریب است اینکه ایستاده کند ترا پروردگار تو در مقامے

محمودا عن آدم بن علي قال سمعت ابن عمر

پسندیده روایت است از آدم بن علی که گفت شنیدم ابن عمر را

يقول ان الناس يصيرون يوم القيمة جثى كل

که می گفت هر آئینه مردم خواهند گردید بروز قیامت گروهها هر

امة تتبع نبيها يقولون يا فلان اشفع يا فلان

گروه پیروی خواهد کرد پیغمبر خود را خواهند گفت مردم ای فلان شفاعت کن ای فلان

اشفع حتى تنتهي الشفاعة الى النبي صلى الله عليه

شفاعت کن تا آنکه منتهی خواهد شد شفاعت بسوی پیغمبر صلے الله علیه

وَسَلَّمَ فَذَٰلِكَ يَوْمَ يَبْعَثُهُ اللّٰهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ رَوَاهُ

وسلم پس آن روز لیست که ایستاده خواهد کرد آنحضرت را خدا در مقام پسندیده روایت کرد

الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي تَفْسِيرِ سُورَةِ

بخاری در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در تفسیر سوره

بَنِي إِسْرَائِيلَ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ

بنی اسرائیل و روایت است از ابی ہریرہ کہ گفت گفت پیغمبر

اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي قَوْلِهِ عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ

خدا صلی الله علیه وسلم درمیان این قول خدا عسی ان یبعثک

رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا وَسُئِلَ عَنْهَا قَالَ هِيَ الشَّفَاعَةُ

ربک مقاما محمودا و پرسیده شد آنحضرت ازان گفت آنحضرت آن شفاعت است

رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ فِي جَامِعِهِ فِي تَفْسِيرِ السُّورَةِ

روایت کرد این حدیث را ترمذی در جامع ترمذی در تفسیر سوره

الْمَذْكُورَةِ وَقَالَ هٰذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ وَ

مذکوره وگفت ترمذی اینا حدیث حسن است و

عَنْ أَبِي حَيَّانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ بْنِ عَمْرِو

روایت است از ابی حیان تیمی واو روایت کرد از ابی زرعه بن عمرو

ابْنِ جَرِيرٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ أُتِيَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى

بن جریر واو روایت کرد از ابی ہریرہ کہ گفت آوردہ شد نزد پیغمبر خدا صلی

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِلَحْمٍ فَرُفِعَ إِلَيْهِ الذِّرَاعُ وَكَانَتْ

الله علیه وسلم گوشتی پس برداشته شد بسوی آنحضرت استخوان دست باگوشت

٢

قوله فرفع اليه الذراع وكانت تعجبه قال الامام النووي في شرح صحيح مسلم قال القاضي عياض محبته صلى الله عليه وسلم للذراع لنضجها وسرعة استمرائها مع زيادة لذتها وحلاوة مذاقها وبعدها عن مواضع الاذى هذا آخر كلام القاضي وقد روى الترمذي باسناده عن عائشة رضي الله عنها قالت ما كانت الذراع احب اللحم الى رسول الله صلى الله عليه وسلم ولكن كان لا يجد اللحم الا غبا وكان يعجل اليها لانها اعجلها نضجا انتهى ما قال الامام النووي ١٢

تُعْجِبُهُ فَنَهَشَ مِنْهَا نَهْشَةً ثُمَّ قَالَ أَنَا سَيِّدُ

وخوش می آمد این گوشت آنحضرت را پس بگزید آنحضرت از آن گوشت بدندان مبارک پس گفت آنحضرت من سردار

النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَهَلْ تَدْرُوْنَ مِمَّ ذٰلِكَ يَجْمَعُ

آدمیان باشم بروز قیامت و آیا می دانید برای چیست این جمع کرده خواهند شد

النَّاسُ الْأَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ فِيْ صَعِيْدٍ وَّاحِدٍ

مردم یعنی اولین و آخرین بر روی زمین واسع

يُسْمِعُهُمُ الدَّاعِيْ وَيَنْفُذُهُمُ الْبَصَرُ وَتَدْنُو الشَّمْسُ

خواهد شنوانید ایشان را خواننده و احاطه خواهد کرد ایشان را بینائی و نزدیک خواهد شد آفتاب

فَيَبْلُغُ النَّاسَ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يُطِيْقُوْنَ

پس برسد مردم را از غم و سختی چیزی که طاقت نیارند

وَلَا يَحْتَمِلُوْنَ فَيَقُوْلُ النَّاسُ أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ

و برداشت نکنند آنرا پس بگویند مردم آیا نمی بینید چیزی را که در رسید بشما

أَلَا تَنْظُرُوْنَ مَنْ يَّشْفَعُ لَكُمْ إِلٰى رَبِّكُمْ فَيَقُوْلُ

آیا نظر نمی کنید کسی را که شفاعت کند برای شما بسوی پروردگار شما پس بگویند

بَعْضُ النَّاسِ لِبَعْضٍ عَلَيْكُمْ بِآدَمَ فَيَأْتُوْنَ

بعض آدمیان بعض دیگر لازم بگیرید آدم را پس می آیند

آدَمَ فَيَقُوْلُوْنَ لَهٗ أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ خَلَقَكَ اللّٰهُ بِيَدِهٖ

نزد آدم پس گویند یا آدم تو پدر آدمیانی پیدا کرد ترا خدا بدست قدرت خود

وَنَفَخَ فِيْكَ مِنْ رُّوْحِهٖ وَأَمَرَ الْمَلٰٓئِكَةَ فَسَجَدُوْا لَكَ

و دمید در تو از روح خود و فرمود فرشتگان را پس سجده کردند ترا

۲۴۰

۲۴۱

اشفع لنا الى ربك الا ترى الى ما نحن فيه الا ترى

شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نگاه نمی کنی بسوی چیزیکه ما درانیم ایا نگاه نمی کنی

الى ما قد بلغنا فيقول آدم ان ربي قد غضب

بسوی چیزیکه دررسید ما را پس گوید آدم علیه السلام بر آئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت

اليوم غضبا لم يغضب قبله مثله ولن يغضب

امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت

بعده مثله وانه قد نهاني عن الشجرة فعصيته

بعد امروز مانند آن و بر آئینه خدا منع کرد مرا از خوردن بار درخت پس نافرمانی کردم خدا را

نفسي نفسي نفسي اذهبوا الى غيري اذهبوا

نفس من سزاوار برای این است که شفاعت کرده شود برای او بروید بسوی غیر من بروید

الى نوح فياتون نوحا فيقولون يا نوح انك

بسوی حضرت نوح علیه السلام پس آیند نزد حضرت نوح پس گویند ای نوح بر آئینه تو

انت اول الرسل الى اهل الارض وقد سماك

اول پیغمبران هستی بسوی اهل زمین و بتحقیق نام نهاد ترا

الله عبدا شكورا اشفع لنا الى ربك الا ترى الى

خدا بنده سپاس دارنده شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نگاه نمی کنی بسوی

ما نحن فيه فيقول ان ربي قد غضب اليوم

چیزیکه ما درانیم پس گوید حضرت نوح بر آئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز

غضبا لم يغضب قبله مثله ولن يغضب بعده

خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت بعد امروز

قوله وانه قد كانت

مِثْلَهُ وَإِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي

مانند آن و بدرستیکه شان اینست که بتحقیق بود برای من دعای مقبول دعا کردم آنرا بر قوم خود

نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي اذْهَبُوا

نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من بروید

إِلَى إِبْرَاهِيمَ فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ فَيَقُولُونَ يَا إِبْرَاهِيمُ

بسوی حضرت ابراهیم پس آیند نزد حضرت ابراهیم علیه السلام پس گویند ای ابراهیم

أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ اشْفَعْ لَنَا

تو پیغمبر خدا هستی و دوست خدا از جمله اهل زمین شفاعت کن برای ما

إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ فَيَقُولُ لَهُمْ إِنَّ

بسوی پروردگار خود آیا نظر نمی کنی بسوی چیزیکه ما در آنیم پس گوید حضرت ابراهیم برای ایشان

رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ

پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز

مِثْلَهُ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ وَإِنِّي قَدْ كُنْتُ

مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت بعد امروز مانند آن و بتحقیق من بودم

كَذَبْتُ ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ فَذَكَرَهُنَّ أَبُو حَيَّانَ

که دروغ بظاهر گفتم سه دروغها پس ذکر کرد آن دروغها را ابو حیان

فِي الْحَدِيثِ نَفْسِي نَفْسِي نَفْسِي اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي

در حدیث نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من

اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى فَيَأْتُونَ مُوسَى فَيَقُولُونَ

بروید بسوی حضرت موسی پس آیند نزد حضرت موسی پس گویند

يا موسى انت رسول الله فضلك الله برسالته

ای موسی تو پیغمبر خدا هستی بزرگی داد ترا خدا به پیغمبری خود

وبكلامه على الناس اشفع لنا الى ربك اما ترى

و بکلام خود بر مردم شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا نگاه نمی کنی

الى ما نحن فيه فيقول ان ربي قد غضب اليوم

بسوی حالیکه ما درانیم پس گوید حضرت موسی هرآئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت امروز

غضبا لم يغضب قبله مثله ولن يغضب

خشم که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن و هرگز خشم نخواهد گرفت

بعده مثله واني قد قتلت نفسا لم اومر بقتلها

بعد امروز مانند آن و هرآئینه من کشتم نفسی را که امر نکرده شدم برای قتل آن

نفسي نفسي نفسي اذهبوا الى غيري اذهبوا الى

نفسی نفسی نفسی بروید بسوی غیر من بروید بسوی

عيسى فيأتون عيسى فيقولون يا عيسى انت

حضرت عیسی پس آیند نزد حضرت عیسی پس گویند ای عیسی تو

رسول الله وكلمته القاها الى مريم وروح منه

پیغمبر خدا هستی و کلمهٔ خدا برسانید آن کلمه را بسوی مریم و روحی از جانب خدا

وكلمت الناس في المهد صبيا اشفع لنا الا ترى

و سخن گفتی با مردم در گهواره در حالت کودکی شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود ایا

الى ما نحن فيه فيقول عيسى ان ربي قد غضب

بسوی حالیکه ما درانیم پس گوید حضرت عیسی هرآئینه پروردگار من بتحقیق خشم گرفت

الیوم غضبا لم یغضب قبله مثله قط ولن یغضب

امروز خشم گرفتنی که خشم نگرفت قبل امروز مانند آن هرگز و هرگز خشم نخواهد گرفت

بعده مثله ولم یذکر ذنبا نفسی نفسی نفسی اذهبوا

بعد امروز مانند آن و ذکر نکرد گناهی را نفسی نفسی نفسی بروید

الی غیری اذهبوا الی محمد صلی الله علیه وسلم فیأتون

بسوی غیر من بروید بسوی حضرت محمد صلی الله علیه وسلم پس آیند نزد

محمدا صلی الله علیه وسلم فیقولون یا محمد انت رسول

محمد صلی الله علیه وسلم پس گویند ای محمد تو پیغمبر

الله وخاتم الانبیاء وقد غفر الله لک ما تقدم

خدا هستی و خاتم پیغمبران و بتحقیق آمرزید خدا برای تو آنچه که سابق گذشت

من ذنبک وما تأخر اشفع لنا الی ربک الا تری

از گناه تو و آنچه که پس ماند شفاعت کن برای ما بسوی پروردگار خود آیا نگاه نمی کنی

الی ما نحن فیه فانطلق فآتی تحت العرش فاقع

بسوی حالیکه ما در آنیم پس روم پس آیم زیر عرش پس افتم بر زمین

ساجدا لربی ثم یفتح الله علی من محامده وحسن

سجده کننده مر پروردگار خود را پس گشاید خدا بر من از حمدهای خود و ثنای خوب

الثناء علیه شیئا لم یفتحه علی احد قبلی ثم یقال

بر ذات خود چیزیرا که نگشاده آنرا بر هیچ یکی پیش من پس گفته شود

یا محمد ارفع رأسک سل تعطه واشفع تشفع

ای محمد بردار سر خود را و بطلب هرچه بخواهی داده شوی آنرا و شفاعت کن قبول کرده شود شفاعت

قوله صلعم فی شان عیسی علیه السلام ولم یذکر ذنبا وفی روایة احمد والنسائی من حدیث ابن عباس انی اتخذت الها من دون الله وفی روایة ثابت عند سعید بن منصور نحوه وزاد وان یغفر لی الیوم حسبی کذا فی القسطلانی [illegible]

قوله صلعم حکایة عن قول سیدنا عیسی علیه السلام اذهبوا الی غیری اذهبوا الی محمد صلی الله علیه وسلم قال [illegible]

قال الامام النووی فی شرح صحیح مسلم فی باب اثبات الشفاعة من کتاب الایمان فی بیان قوله صلعم لست هناکم [illegible] من الانبیاء صلوات الله وسلامه علیهم یقول لست هناکم اولست لها قال القاضی عیاض هذا یقولونه تواضعا واکبارا لما یسألونه قال وقد تکون اشارة من کل واحد منهم الی ان هذه الشفاعة وهذا المقام لیس له بل لغیره وکل واحد منهم یدل علی الآخر حتی انتهی الامر الی صاحبه قال ویحتمل انهم علموا ان [illegible]

۲۴۳

[illegible]

فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ أُمَّتِي يَارَبِّ أُمَّتِي يَارَبِّ

پس بردارم سر خود را پس بگویم امت مرا ای پروردگار من بخش امت مرا ای پروردگار من بخش

أُمَّتِي يَارَبِّ فَيُقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَدْخِلْ مِنْ أُمَّتِكَ

امت مرا ای پروردگار من بخش پس گفته شود ای محمد درآر از امت خود

مَنْ لَا حِسَابَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ

کسانی را که نیست حساب برایشان از در جانب دست راست از

أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى

درهای بهشت وایشان شرکاء مردمان درآنچه که سوای

ذٰلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ ثُمَّ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهٖ

این است از درهای دیگر پس گفت آنحضرت سوگند بخدا آنکه نفس من در دست قدرت

إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيعِ الْجَنَّةِ

بدرستیکه مسافت میان دو جانب در از درهای بهشت

كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَحِمْيَرَ أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى

چنانست که میان مکه و حمیر یا چنانست که میان مکه و بصره

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهٖ فِي كِتَابِ التَّفْسِيرِ فِي

روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب التفسیر در

تَفْسِيرِ سُورَةِ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغْيِيرٍ

تفسیر سوره بنی اسرائیل وروایت کرد این حدیث را مسلم با تغییر

يَسِيرٍ فِي بَعْضِ الْأَلْفَاظِ فِي صَحِيحِهٖ فِي كِتَابِ

اندکی در بعض لفظها در صحیح مسلم در کتاب

[Margin notes: ... المصراعين ... حمير ... بالشام ... دمشق ... هذا في القسطلاني]

الإيمان في باب إثبات الشفاعة وفي حديثها

الایمان در باب اثبات الشفاعة و نیز در حدیث شفاعت

عن أنس عن النبي صلى الله عليه وسلم فيأتون

که روایت است از انس و او روایت کرد از پیغمبر صلی الله علیه وسلم پس آیند نزد من

فأنطلق حتى أستأذن على ربي فيؤذن فإذا

پس بروم تا آنکه طلب اذن کنم از رب خود پس اذن داده خواهد شد پس چون

رأيت ربي وقعت ساجدا فيدعني ما شاء ثم

ببینم پروردگار خود را می افتم سجده کننده پس بگذارد پروردگار مرا در سجده چندانکه بخواهد پستر

يقال ارفع رأسك وسل تعطه وقل تسمع

گفته شود بردار سر خود را و طلب بر چه بخواهی داده شوی آنرا و بگو شنیده شوی

واشفع تشفع فأرفع رأسي فأحمده بتحميد

و شفاعت کن قبول کرده شود شفاعت از تو پس بردارم سر خود را پس حمد گویم پروردگار را به ستودنی

يعلمنيه ثم أشفع فيحد لي حدا فأدخلهم الجنة

که آموزد پروردگار مرا آنرا پستر شفاعت کنم پس حد کند رب برای من حدی پس در آرم ایشان را در بهشت

ثم أعود إليه فإذا رأيت ربي مثله ثم أشفع

پستر برگردم بدرگاه خدا پس چون ببینم پروردگار خود را کنم مانند سابق پستر شفاعت کنم

فيحد لي حدا فأدخلهم الجنة ثم أعود الرابعة

پس حد کند پروردگار برای من حدی پس در آرم ایشان را در بهشت پستر باز گردم بعد مرتبه سوم یا چهارم

فأقول ما بقي في النار إلا من حبسه القرآن

پس گویم باقی نماند در آتش مگر کسی که حبس کرده او را قرآن

٥ قوله صلعم فيحد لي حدا فأدخلهم الجنة قال العلامة القسطلاني في شرح صحيح البخاري ... [illegible]

وَوَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُوْدُ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيْحِهِ

وواجب گردید بروے ہمیشہ بودن در دوزخ روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری

فِيْ اَوَّلِ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ وَقَالَ اِلَّا مَنْ حَبَسَهُ

در شروع کتاب التفسیر وگفت بخاری الا من حبسه

الْقُرْاٰنُ يَعْنِيْ قَوْلَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ خَالِدِيْنَ فِيْهَا

القرآن یعنے قول خدای برتر وبزرگ خالدین فیها

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ مَعَ تَغَيُّرٍ يَسِيْرٍ فِيْ بَابِ اِثْبَاتِ

وروایت کرد این حدیث را مسلم با تغیر اندک در باب اثبات

الشَّفَاعَةِ الْمَذْكُوْرِ وَعَنْ حَمَّادٍ عَنْ عَمْرٍو عَنْ جَابِرٍ

الشفاعة آن باب که ذکر کرده شد وروایت است از حماد واو روایت کرد از عمرو واو روایت کرد از

اَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ يَخْرُجُ مِنَ

که بر آئینه پیغمبر صلے الله علیه وسلم گفت بیرون آیند از

النَّارِ بِالشَّفَاعَةِ كَاَنَّهُمُ الثَّعَارِيْرُ قُلْتُ وَمَا الثَّعَارِيْرُ

آتش دوزخ بشفاعت گویا ایشان ثعاریر اند گفتم وچیست ثعاریر

قَالَ الضَّغَابِيْسُ وَكَانَ قَدْ سَقَطَ فَمُهُ فَقُلْتُ لِعَمْرِو

گفت ضغابیس یعنے خیار خرد و تر دیعضے گیاہے سفید وبود عمرو که افتاده بود دندان اولیس گفتم مر عمرو

ابْنِ دِيْنَارٍ اَبَا مُحَمَّدٍ سَمِعْتَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللّٰهِ يَقُوْلُ

بن دینار را ای ابا محمد ایا شنیدی از جابر بن عبد الله که می گفت

سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ يَخْرُجُ

شنیدم از پیغمبر صلے الله علیه وسلم که میگفت بیرون آیند

قوله صلعم الضغابیس
قال فی القاموس
الضغابیس صغار القثاء
جمع ضغبوس وغصان
الثمام والشوك واسنے
نبكل او نبات كالهليون
انتهى وقال القسطلاني
هي صغار القثاء
واحدها ضغبوس وقيل
هو نبت ينبت في
اصول الثمام يشبه
الهليون يسلق بالخل
والزيت ويؤكل انتهى
١٢

بالشفاعة من النار قال نعم رواه البخاري

بشفاعت از نار گفت ابو محمد آرے روایت کرد این حدیث را بخاری

في صحيحه في كتاب الرقاق في باب صفة

در صحیح بخاری در کتاب الرقاق در باب صفة

الجنة والنار ورواه مسلم من قوله قلت

جنت و نار و روایت کرد این حدیث را مسلم از قول او قلت

لعمرو بن دينار الى آخر الحديث مع تغير يسير

لعمرو بن دینار تا آخر حدیث با تغیر اندک

في بعض الالفاظ في باب اثبات الشفاعة

در بعض لفظها در باب اثبات شفاعت

المذكور وعن ابي سعيد قال قال رسول الله

آن باب که مذکور شد و روایت است از ابی سعید که گفت گفت پیغمبر خدا

صلى الله عليه وسلم انا سيد ولد آدم و

صلی الله علیه وسلم من سردار اولاد آدم

لا فخر وانا اول من تنشق الارض عنه

و بدین نازش نیست و من اول آن شخصم که شگافته شود زمین از و

يوم القيمة ولا فخر وانا اول شافع واول مشفع

بروز قیامت و بدین نازش نیست و من اول شفاعت کننده و نخستین مقبول شفاعتم

ولا فخر ولواء الحمد بيدي يوم القيمة ولا فخر

و بدین نازش نیست و لواء حمد در دست من خواهد بود بروز قیامت و بدین نازش نیست

له قوله قال نعم اى سمعته يقول ذلك وفيه ابطال مذهب المعتزلة القائلين بنفي الشفاعة للعصاة متمسكين بقوله تعالى فما تنفعهم شفاعة الشافعين واجيب بانها في الكفار وقد تواترت الاحاديث في اثباتها كذا في القسطلاني ۱۲

ع قوله صلى الله عليه وسلم ولواء الحمد بيدي يوم القيامة [illegible] انفراده بالحمد يوم القيامة وشهرته على رؤس [illegible] فالعرب تضع اللواء موضع الشهرة كذا في مجمع البحار ۱۲

رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ فِي سُنَنِهِ فِي بَابِ ذِكْرِ

روایت کرد این حدیث را ابن ماجه در سنن ابن ماجه در باب ذکر

الشَّفَاعَةِ مِنْ أَبْوَابِ الزُّهْدِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ

شفاعت از ابواب زهد و در روایت است از ابی هریره

أَنَّهُ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ مَنْ أَسْعَدُ النَّاسِ

که بتحقیق او گفت گفتم ای پیغمبر خدا کیست اسعد مردم

بِشَفَاعَتِكَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَقَالَ لَقَدْ ظَنَنْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ

بشفاعت تو بروز قیامت پس گفت آنحضرت بتحقیق بتحقیق دانستم ای ابا هریره

أَنْ لَا يَسْأَلَنِي أَحَدٌ عَنْ هٰذَا الْحَدِيثِ أَوَّلُ مِنْكَ

اینکه سوال نمیکند از من یکی از این حدیث که اول باشد از تو

لِمَا رَأَيْتُ مِنْ حِرْصِكَ عَلَى الْحَدِيثِ أَسْعَدُ النَّاسِ

چراکه دیدم از حرص تو بر حدیث نیکبخت ترین مردم

بِشَفَاعَتِي يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ خَالِصًا

بشفاعت من روز قیامت کسے است که گفت لا اله الا الله خالص

مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي صَحِيحِهِ فِي كِتَابِ

از جهت نفس خود روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب

الرِّقَاقِ فِي بَابِ صِفَةِ الْجَنَّةِ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ

الرقاق در باب صفت جنت و در روایت است از جابر بن

عَبْدِ اللهِ أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

عبد الله که بتحقیق پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم

٢٤٩

قَالَ مَنْ قَالَ حِيْنَ يَسْمَعُ النِّدَآءَ اَللّٰهُمَّ رَبَّ
فرمود کسیکه بگوید وقت شنیدن اذان این دعا را ای پروردگار رب

هٰذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلٰوةِ الْقَآئِمَةِ اٰتِ
این دعوت تامه و صلاة دائمه بده

مُحَمَّدَنِ الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا
حضرت محمد صلی الله علیه وسلم را وسیلت و فضیلت و برانگیز آنحضرت را در مقام

مَّحْمُوْدَنِ الَّذِيْ وَعَدْتَّهٗ حَلَّتْ لَهٗ شَفَاعَتِيْ يَوْمَ
محمود آن مقام محمود که وعده کرده آنحضرت را حاصل شود او را شفاعت من بروز

الْقِيٰمَةِ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِيْ صَحِيْحِهٖ فِيْ كِتَابِ التَّفْسِيْرِ
قیامت روایت کرد این حدیث را بخاری در صحیح بخاری در کتاب التفسیر

فِيْ تَفْسِيْرِ سُوْرَةِ بَنِيْٓ اِسْرَآئِيْلَ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى
در تفسیر سوره بنی اسرائیل و فرمود خدای تعالی

فِي الرُّكُوْعِ السَّابِعِ مِنْ سُوْرَةِ الْاَنْبِيَآءِ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ
در رکوع هفتم از سوره الانبیاء و نفرستادیم ترا ای محمد

اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ عَنْ اَبِيْ صَالِحٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ
مگر رحمت برای عالمها روایت است از ابی صالح گفت بود پیغمبر

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُنَادِيْهِمْ يَآ اَيُّهَا النَّاسُ
صلی الله علیه وسلم ندا میکرد مردم را ای آدمیان

اِنَّمَآ اَنَا رَحْمَةٌ مُّهْدَاةٌ رَوَاهُ الدَّارِمِيُّ فِيْ اَوَّلِ
نیستم من مگر رحمت هدیه فرستاده شده روایت کرد این حدیث را دارمی در شروع

٢٥٠

سُنَنِهٖ هٰذَا آخِرُ مَا أَرَدْنَاهُ فِي هٰذَا التَّالِيفِ وَ

سنن دارمی این آخر آنست کہ خواستم آنرا درینا تالیف و

كَانَ الْفَرَاغُ مِنْهُ بِتَوْفِيقِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ فِي شَهْرِ اللّٰهِ

شد فراغت ازین تالیف بتوفیق خدای برتر وبزرگ در ماه خدا

مُحَرَّمِ الْحَرَامِ مِنْ شُهُوْرِ السَّنَةِ السَّابِعَةِ مِنَ الْمِائَةِ

محرم الحرام ازجملہ ماہہای سال ہفتم از صدی

الرَّابِعَةِ بَعْدَ الْأَلْفِ مِنْ هِجْرَةِ سَيِّدِ الْعٰلَمِيْنَ

چہار بعد یکہزار سال از ہجرت سردار جہان

صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَأُمَّتِهٖ

درود بر حضرت خدای تعالے بر آنحضرت و بر آل و اصحاب و امت آنحضرت

أَجْمَعِيْنَ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ وَالْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ

ہمگنان و بر فرشتگان و انبیاء و مرسلان

بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ ؕ

برحمت خود ای ارحم الراحمین ؕ

خاتمة الكتاب

من جانب مطبع

بسم الله الرحمن الرحيم

اللهم لك الحمد والثناء ولك العظمة والكبرياء فصل وسلم على رسولك محمد ﷺ المصطفى

وعلی الہ الاصفیا وصحبہ الاتقیا بعد تتمہ حمد ونعت برضمائر صوفی صفاء اہل بِرّ و اتقا
مخفی ومحتجب مباد کہ درین قرب زمان وحین تو مان کہ مردمان اہل ایمان از طاعت
واتباع خدا و نبی مجتبے متماون واز اظہار وتبیان فضیلت وبیان حقوق مصطفی
متکاسد۔ حبذا کہ باین حالت پر ملالت کتابے کہ نور علی نور وموصل الی الہدے وہدیۃ
للاولیاء والاصفیاء المسمیٰ تحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء معرب ومترجم
مع حواشی مفیدہ مولفہ مصنفہ عالم لیمی فاضل لوذعی محب اماجد ابو الطیبات
جناب حافظ مولوی محمد عبد الواجد صاحب مولوی غازی پوری سلمہ الباری
تلمیذ ارشد شیخ اجل فخر ہندوستان غفران مآب مسلم ہر شیخ وشاب جناب مولانا
مولوی ابو الحسنات محمد عبد الحی صاحب طاب اللہ ثراہ وجعل الجنۃ مثواہ لکھنوی
فرنگی محلی بحسن اہتمام وصحت مالاکلام مولانا مولوی محمد شبلی صاحب در مطبع اسلامی مرام لکھنؤ
احاطۂ اعلمان بتاریخ ۱۵ ذیقعدہ سنہ ۱۳۰۰ھ از حلیہ طبع آراستہ در صحن عالم خرامید
اللہم اجعلہ متداولا للاذکیاء والصلحاء *

صورۃ ما حررہ عمدۃ الکاملین، زبدۃ الماہرین العالم
بالعلوم العقلیۃ، الجامع للملکات الملکیۃ مولانا
المولوی محمد شبلی سلمہ اللہ العلی القوی مقرظا
علی تحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء

الحمد لمن عز عن عقول العقلاء ومدارك الحكماء هو الذي يشق فوالحسين

رسول كانوا منهم كالماء في الظماء والخريت في البيداء والعيفاء فهذا اسس الشريعة

ظماء بكسر اول تشنگی ۱۲ خريت بكسر خاء رهنما ۱۲ بيداء بالفتح ... صحرا ۱۲

السهلة السمحاء وسن سنة بيضاء كالبيضاء ما احلى ضياءك للشموس المكرمة فضائله

سمحاء بفتح اول وسكون ثانی آسان ۱۲ سنا بالفتح روشن ۱۲ بيضاء بالفتح آفتاب ۱۲

صلوات الله عليه وعلى آله واصحابه الذين بذلوا مهجهم في اشاعة الدين

المتين وعلى من تبعهم الى يوم الدين وبعد فان الكمال في كل حال مقبول

عند العقلاء بل محمود عند ذي الجلال والكبرياء فبشطره الغالب ونصيبه

شطر بفتح اول وسكون ثانی پاره از چیزی ۱۲

الوافر للرسل والانبياء ثم للذين صحبوا النبي صلى الله عليه وسلم

ثم للذين صحبوا آله واصحابه الذين نالوا الدرجة القصوى بالبر والتقوى

ثم للذين يأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر بالكتاب والسنة ثم

للذين يسلكون مناهج الصدق والصفا ثم للذين يؤلفون الكتب

في فضائل النبي والمجتبى ومناقب اصحابه وآله الطاهرين والاولياء

والاتقياء فسبحان الذي الان بعد الشفا في تعريف حقوق المصطفى

للقاضي عياض رحمه الله تعالى هذه الرسالة العجيبة والمقالة الشريفة

التي مبانيها قليلة ومعانيها كثيرة وفي الظاهر مختصرة صغرى وفي الباطن

مبانی بمعنی الفاظ ۱۲

مطولة كبرى قصرت عن ادراك اوصافها اذهان الواصفين و

تحيرت في فهم فضائلها افهام المادحين - كيف لا وقد الف هذا الكتاب

الامير الكبير والهمام النحرير حارس الشريعة المحمدية حامي الملة الحنفية

همام بالضم سردار قوم ومرد بزرگ همت ۱۲

المولى المعظم والحبر الاعظم فخر المعاصر والاماجد مولانا الحافظ

حبر بكسر اول وسكون ثانی دانشمند نيكوكار ۱۲

ابو الطیبات محمد عبد الواحد التلمیذ الارشد من تلامذة
الشیخ الاجل فخر الفضلاء حجة العلماء مولانا الحاج الحافظ ابی الحسنات
محمد عبد الحی اللکنوی اسکنه الله الفردوس بفضله الخفی والجلی
فسماه بتحفة الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء قد اورد فیه الاحادیث
الصحیحة والآثار الشریفة مبانیه کانها الیاقوت والمرجان ومعانیه
لم یدرکه قبله انس ولا جان حقائقه یعلمها الاصفیاء ولطائفه
یدرکها الاتقیاء ربنا تقبله بقبول حسن والق حسنه فی قلوب
کملاء الزمن واجعله متداولا بین العلماء والفضلاء بحرمة النبی
سید الانبیاء وانا الراجی رحمة ربه القوی محمد شبلی ابن مولانا
الحاج المولوی ولی الله صاحب ادام الله تعالی
المئوی الاعظم گڈھی

قطعہ سال دلآویز بہر تالیف کتاب مولوی محمد عبد الواحد صاحب

از نتائج طبع عالی جناب مولوی محمد عبد الاحد صاحب شمشاد لکھنوی
منیجر مدرسہ چشمہ رحمت اسکول غازی پور

کرد تالیف سیرت نبوی — مولوی عبد واجد از فضلا
گوست امروز بیہقی ثانی — در تصانیف نعت و حمد و ثنا
وه چه زیبا کتاب جمع نمود — بہر تفریح قلب اہل صفا

حرف حرفش ست معدن انوار — لفظ لفظش ست کان ضو وضیا
نقطہ اش خال حور وسطرش زلف — کاغذش صاف از رخ حورا
از دلآویزی بیانش مپرس — نور ایمان ز سطر سطر آن پیدا

گفت شمشاد سال تالیفش
تحفۃ الاتقیا و راہ نما
۱۳[illegible] ھ

از نتائج طبع گرامی جناب حافظ مولوی محمد علی صاحب وکیل
قاری حنفی صدیقی رئیس موضع سرولی ضلع غازی پور

قطعۂ سال انجام تحفۃ الاتقیا از بندۂ ہیچکارہ محمد علی
سنہ [illegible]

حبیب ما کہ ز لولی ست عبد واحد نام — سپہر فکرت عالی جہان فضل وعلو
خداش باد نگہبان کہ در زمانۂ ما — درین دیار نباشد کسے بعلم چنو
نمود جمع بہ ترتیب نیک وحسن بیان — شمائل نبوی از کتاب وسنت او
کہ عین شمائی وی است کاین رسالہ فیض — چو دستہ ایست ز گلہای خلد با خوشبو
باتقیا برساند مژدۂ جان بخش — کہ تحفۂ ز حق آمد برای شان بررو
فتاد در دل قاری خیال تاریخش — بہ ختم آمدہ چون آن رسالۂ نیکو

بخواند مصرع پاکیزہ ملہم غیبی
فضائل نبوی را بیان بود دلجو
سنہ ۱۳۰[illegible] ھ

از نتائج فکر عالیجناب مولوی صدر الدین احمد صاحب کیفی رئیس غازیپور
خلعت الصدق جناب شیخ حافظ محمد عبد اللہ صاحب حنفی صدیقی

قطعہ سال نزول تحفۃ الاتقیا از صدر الدین کیفی

سنہ ۱۳۱۰ھ

جان خرد جان علم روح شرف روان فضل
پیش علوی رتبتش خود بود اعتلا خجل

شہرت نام نامیش گشتہ بعید و آجد ست
آمدہ نولیش مقام بہر قیام آب و گل

مفضل رسول اور از ہمہ مصحف وصحاح
چیدہ لسلک کشیدہ دست بیانش گمسل

تحفۃ الاتقیاش نام کرد ز بہر نفع عام
ترجمہ اش چو نور ساخت باسہ و مہر متصل

تحفۃ الاتقیا الاہست چنان خزینۂ
کامدہ پیش قیمتش نقد تمام مضمحل

قاری خوش بیان نمن قطعہ سال خواستم
گفت بمن سروش غیب بید مراغ مشتغل

کیفی خوش نوا بگو مصرعہ سال ختم آن
تحفۃ الاتقیا بود حامی جان قلب دل

سنہ ۱۳۱۰ھ

از نتائج فکر گہربار جناب حکیم سید محمد ایوب صاحب صابر
رئیس قصبہ موہان ضلع اُونام ملک اودھ مقیم شہر غازی پور
ہدیہ قطعہ سال انجام تحفۃ الاتقیا مولفہ مولوی عبد الواحد از محمد ایوب

مولوی عبد واحد آنکہ بفضل
اندریں عہد شد بلند لوا

بستم گرچه دید صوری او ۔۔۔ شهرتش جلوه ها نمود بما

بحر قرآن و قلزم سنت ۔۔۔ خوش نموده بسینه اش ماوا

زو برآورد و نظم فرمود ۔۔۔ دُرر روشن سیر یک جا

تحفهٔ اتقیا نهادش نام ۔۔۔ ز اتقیا ساز اے خدا ما را

از محمد علی والاجاه ۔۔۔ بهر تاریخ شد بمن ایما

سر بجیب خیال چون بردم ۔۔۔ آمد از هاتفم بگوشش ندا

صابرا نیست مصرع تاریخ
تحفهٔ اتقیا و سبر ولا
۱۳۰۸ھ

قطعهٔ تاریخ طبع کتاب از کلک گہر سلک جناب مولوی حکیم محمد عبد الغنی صاحب غازیپوری

علامه و حافظ و محدث ۔۔۔ موسوم باسم عبدِ واجد

وصفش آمد برون ز تحریر ۔۔۔ هم زاهد است و نیز عابد

تالیف نمود خوش کتابے ۔۔۔ کش خلق زمانه هست حامد

مطبوع چو گشت سال طبعش
پیداست ز ارمغان زاهد
۱۳۰۹ھ

صحت نامہ تحفۃ الاتقیا فی فضائل سید الانبیا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
٣	٣	اَبُوکَاب	اَبْوَاب	٣٥	٢	اَسْتُوا	اَسْتُوْا	١٣٤	٨	اِبْ	بْ
٣	٧	اُیَاتِ	اٰیَاتِ	٣٥	٢	یُرٰی	یُرَی	١٣٥	٨	الاِسْلَام	الاِسْلَام
٧	٢	طُحَۃ	طَلحَۃ	٣٩	٩	اسیسنا	احسنا	١٥٠	٥	عمرۃ	عمرۃ
٧	٩	اَوَ	اَوْ	٤٠	٢	نجیح	جریح	١٥٧	٣	العرق	العرق
٧	٣	شِیبَۃ	شَیبَۃ	٤٣	٢	یجرہ	یحجزہ	١٤٣	٣	فترک	فنزل
″	٧	اِنّا	اَنَا	″	٣	رَایتنی	رَأیتنی	١٤٩	٣	نعم	نعم
″	٧	اَوْ	اَوْ	٥١	٢	اشد	اشد	١٥٠	٦	قال	قاتله
٩	٣	ولاتعسرو	ولاتعسروا	٩٩	٨	املا	املا	″	٦	انه	انه
″	٥	خمیس	خمیس	٦٠	٢	اسنانس	اسنانس	١٧٩	٦	سو	و
″	٧	املکم	املکم	″	٩	فتبرک	فتبرک	١٨٠	٨	مَن	مِن
١٢	٥	اکفنۃ	اکفنۃ	٦٣	٢	یسجد	یسجد	١٨٣	٩	لقدرہ	لقدرہ
٦	٣	یجرکم	یحجزکم	٦٥	٧	یاتی	یاتی	١٨٥	٧	رسول	رسول
″	٣	فیہا	[illegible]	٦٣	٣	ہشام	ہشام	١٩٢	٨	نطع	نطع
١٧	٣	سکن	عن	٨١	٦	وقال	وقاله	١٩٧	٧	لایفحش	لایفحش
″	٩	عراۃ	عراۃ	٨٣	٩	وجہہ	وجہہ	١٩٩	٨	اداب	اداب
١٩	٩	جبرئیل	جبرئیل	٨٤	٢	وکان	کان	٢٠١	١	وانطلقت	وانطلقت
″	١٠	جبرئیل	جبرئیل	٩١	٧	اویوم	یوم	٢١٩	٨	عمد	عمد
٢٣	١	اباک	ابطاک	٩٢	٨	بنونک	بنونک	٢٢٦	١٠	المقدس	المقدس
٢٤	٣	یندکرون	یتذکرون	″	١٠	بردا	بردا	٢٢٩	١	ابیت	ابیت
″	٩	نحیۃ	تحیۃ	٩٣	٢	بایہم	بایعہم	٢٣٦	٣	استاذن	استاذن
٢٦	٣	بلی لاات	بلی لات	٩٧	٢	قضیت	قضیت				
″	٦	الاف	الاف	١٠٣		فرج	فرج				
٣١	٣	تعکی	تعکی	١٠٥	١	عندک	عندک				
٣٣	٨	[illegible]	قمردا	١٠٨	٥	وازجارہ	وازجارہ				
٣٣	٣	سانتی	سائتی	١١٠	٢	المتخلفین	المتخلفین				
	١٠	قسعنۃ	قسعنۃ	١١٥	٨	الکلم	الکلم				
		انّ ہذا	انّ ہذا	١١٧	٩	بلغنا	بلغنا				

صحت نامہ ترجمہ تحفۃ الاتقیا فی فضائل سید الانبیا

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۵	۱	رؤیت	روایت
۷	۴	بینار	پندار
۱۱	۲	لس	لپس
۱۲	۱	اوایت	روایت
۱۳	۷	ودوسلم	وسلم
۔	۵	گزارد	گزار
۔	۹	ن	من
۱۴	۱	لگراز	نگزار
۔۔	۴	نیرون	بیرون
۱۶	۲	مسلمانان	بمسلمانان
۱۷	۱	بمعنیعش	بمعنیش
۔	۸	بچند	بشنده
۔	۹	وبرمن	برمن
۱۸	۳	بیستر	پستر
۲۳	۷	وسلم	وسلم را
۲۷	۵	ینت	جنت
۔۔	۶	ازد	زد
۲۸	۱	بسوی بنی قریظہ	جبرئیل بسوی بنی قریظہ
۔۔	۳	سبرو	سر
۳۷	۳	زدی	ردی
۳۸	۷	وسلم	علیہ وسلم
۴۵	۱	شناغتیم	شناعظیم
۴۶	۲	ورزد	درد
۵۳	۷	واآوردند	درآوردند
۶۱	۹	نتواہیم کرد	نخواہیم کرد
۶۳	۔	حدا	خدا
۔	۱	بیش منضم	بیش منتظم

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۷۰	۱۰	لیس	لپس
۷۲	۱۳	رست	اسس
۷۴	۷	دادد	دارد
۷۶	۳	معجزات	معجزات
۷۹	۱	مرا	سرا
۸۱	۱	لود	کبود
۸۵	۶	می گزاریدم	می گزاردم
۸۸		نسج	خرج
۹۱	۵	بانداد	بامداد
۹۸	۲	نشستنگا	نشستگاه
۱۱۸	۶	خوشنود	خوشنودی
۱۱۰	۱۰	ترد	زرد
۱۲۰	۲	سا	مرا
۱۲۸	۷	بازآئی	بازآ
۱۳۳	۶	وولادت	ولادت
۱۳۹	۱	پلا	پلہ
۱۴۱	۳	بفرست	بفرستید
۱۴۴	۷	ر	را
۱۴۹	۱۰	درازانہ	دراز
۱۵۲	۹	بہند	بلند
۱۵۰	۳	خراہیم	فراہم
۱۵۹	۵	انتقام	انتقام
۱۶۶	۶	نسل	ازنسل
۱۷۳	۳	نباید	بیاید
۲۰۵	۳	روایت	روایت کرد
۲۰۷	۲	بج	بیچ
۔۔	۶	اردوام	اردم

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲۱۷	۴	چیزے	چیزیکہ
۲۱۸	۱	روایت	روایت کرد
۲۲۰	۴	نشنانم	نشانم
۔۔	۹	نشانم	نشانم
۲۲۱	۱	اختیارکنم	اختیارکرد
۲۲۶	۱۰	کردہ شد	کردہ شدہ
۲۲۷	۶	کردہ شد	کردہ شدہ
۲۳۳	۱۰	برد	بردجبرئیل
۲۳۳	۱	ادریپ	ادریس
۲۳۳	۶	دجنت	درجنت
۲۳۶	۹	پروردگا	پروردگار
۲۴۶	۱۰	اتی	راتی
۲۴۹	۷	اولادہم	اولاد آدم
۲۵۵	۱۲	جو	چو

مع لذتہا وحلاوۃ مذاقہا ولذا اسم فیہا
وقولہ فنہس منہا نہسۃ بسین مہملۃ فیہا
اخذ لحمہا من العظم باطراف اسنانہ
ولابی ذر والاصیلی فنہش منہا نہشۃ
بالشین المعجمۃ فیہا اخذہ باضراسہ وقولہ
فی صعید واحد ای ارض مستویۃ واسعۃ
وقولہ صلعم فیبصرہم الناظر ای یحیط بہم
بصر الناظر بحیث لا یخفی علیہ منہم شیء
لاستواء الارض وعدم الحجاب وقولہ
صلعم ویسمعہم الداعی یعنی اسماعہم
الاسماع وقولہ صلعم وتدنو منہم الشمس
فیبلغہم من الغم والکرب مالا یطیقون
ولا یحتملون بدایۃ ... الخ
القسطلانی فی شرح صحیح البخاری

بقیہ حاشیہ صفحہ ۱۱۶

کالدخ بالدخان لابن الصائد انتہی
وثبت بالدلائل الکثیرۃ من الاحادیث
وغیرہا علی ما لا یخفی انہ صلی اللہ علیہ وسلم
سید الناس اجمعین بل افضل العالمین
فتفسیر ولد آدم بنوع الانسان
لیس ببعید بل ہو اوفق لتوفیق معانی
الاحادیث واللہ اعلم بالصواب ۱۲

۵۲ قولہ کن مع النبی صلی اللہ علیہ
وسلم فی دعوۃ بفتح الدال وکسرہا
فی الیونینیۃ طعام یدعوا الیہ ضیافۃ
وکانت الذراع تعجبہ لانہا اعجل
نضجا واخف علی المعدۃ واسرع ہضما

فہرس ما فی تحفۃ الاتقیاء فی فضائل سید الانبیاء من الابواب

صفحہ	ابواب
۵	الباب الاول فی شفقۃ سیدنا محمد صلی اللہ علیہ وعلی آلہ واصحابہ وسلم علی امتہ
۲۰	الباب الثانی فی بیان محبۃ اللہ تعالیٰ بالنبی صلی اللہ علیہ وعلی آلہ واصحابہ وسلم
۲۵	الباب الثالث فی اکرام النبی صلی اللہ علیہ وسلم بقتال الملائکۃ معہ صلعم
۳۰	الباب الرابع فی الصلوٰۃ علی النبی صلی اللہ علیہ وسلم والسلام علیہ
۴۵	الباب الخامس فی توقیر النبی صلی اللہ علیہ وسلم
۶۵	الباب السادس فی حکم المحبۃ بالنبی صلی اللہ علیہ وسلم
۷۶	الباب السابع فی اتباع النبی صلی اللہ علیہ وسلم
۱۱۳	الباب الثامن فی بیان ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم افضل الانبیاء والمرسلین علیہم صلوات رب العلمین
۱۲۷	الباب التاسع فی دعوۃ سیدنا ابراھیم علیہ السلام لبعث النبی صلی اللہ علیہ وسلم وفی اول شان النبی صلعم ومیلادہ
۱۴۳	الباب العاشر فی حلیہ النبی صلی اللہ علیہ وسلم
۱۵۷	الباب الحادی عشر فی اخلاق النبی صلی اللہ علیہ وسلم وشمائلہ
۱۷۸	الباب الثانی عشر فیما کان علیہ الناس فی الجاھلیۃ من الضلالۃ وفی بیان الوحی الی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم وبعثہ وکونہ صلعم خاتم النبیین
۱۹۱	الباب الثالث عشر فی علامات النبوۃ والمعجزات
۲۲۵	الباب الرابع عشر فی المعراج
۲۳۱	الباب الخامس عشر فی شفاعۃ النبی صلی اللہ علیہ وسلم وکونہ صلی اللہ علیہ وسلم رحمۃ للعلمین

تمّت